

Memer man minns:

blogginlägg om "Grundrisse"
i boken *Samhällets rörelselag*

av

Mikael Sandberg

©2023

Samizdat

Innehållsförteckning

Förord	5
Den 14 september 2017 är det 150 år sedan Marx' Kapitalet kom ut	7
Slutet på den marxistiska eran?	9
Samhällets rörelselag nu på förlagets hemsida!	11
I väntan på att boken Samhällets rörelselag också finns att köpa.....	12
Varför då Darwin snarare än Marx?	16
Förarbeten till Samhällets rörelselag.....	19
Evolutionsfobins väsen och orsaker inom statsvetenskapen	21
Ett år kvar till 2018 års riksdagsval. Hur går det för Rörelsen?.....	23
Idag 150 år sedan Marx' Kapitalet kom ut	25
Klass mot klass eller idéernas kamp? Ny bok utmanar rådande syn på samhällets och kulturens drivkrafter.....	27
Dawkins Den själviska genen den mest inflytelserika vetenskapsboken någonsin!.....	30
Därför är jag inte på Statsvetenskapliga förbundets årsmöte som börjar idag.....	31
Nobelpriset till evolutionär statsvetenskap!	34
New York Times: skaka om socialvetenskaperna!	37
#MeToo och evolution.....	38
Idag för 500 år sedan spikade Martin Luther upp sina 95 teser..Här "spikar" jag mina.....	41
Idag 100 år sedan "Oktoberrevolutionen" = novemberstatskuppen	58
Arpi, genuskonstruktionism och totalitär demokrati	61
Är genusforskning vetenskap?.....	66
Herbert Tingsten och svensk demokrati.....	72
Daniel Dennett: finns det några snälla memetiker här?	75
Rockmore rockar mer! Tunga bidrag 2017 till den evolutionära politikvetenskapen	77
Evolutionär pionjär: Joseph A. Schumpeter	81
Krokodiler och Riksbankens Jubileumsfond	84
Demokrati på nedgång?	88
Den politiska institutionsforskningens Linné?	91
Men kärlek då? Nya studier uppdaterar memerna	94
Adaptiva landskap och politiska system	97
Spridning av demokrati och kvinnlig rösträtt	106
Hur dör demokrati?	108
Hur går det för Socialdemokraterna i valet 2018?	111
"Små grodorna, små grodorna..."	112
Nya kultur-evolutionära forskningsböcker (del 1: Henrich)	113

Hur beteende sprids (forskningsböcker del 2: Centola)	116
Stalin som extremfall av politisering	118
Hur demokratiskt är Sverige?	120
Prognosen för Socialdemokraternas valresultat 2018 var mitt i prick	123
Demokratnivån efter valet 2018 och Socialdemokratins historiska roll	125
"Svensk kultur: segra eller dö"	127
Pete Richerson & Culture Evolution Society	130
Hur var det nu: när dör demokratier?	132
Tomtar på loftet? Nej, myters spridning sedan urminnes tider	134
Politikens matematik	136
2018: 4656 visningar i 42 länder!	138
Analys av politik och evolutionär spelteori	140
Popper och falsifierbarheten	143
Breiviks manifest och politisk kulturförändring	146
Asien, AI och memetiken	148
Sociala medier, tillit och deltagande	150
Om hur utbildningsministern missförstår demokrati	153
Greta och vetenskapen	156
De "nya" sossarna?	158
Fossil och forskningsfrågor	160
"Fuckup-köping" (3732 visningar i 28 länder under 2019)	161
Politisk kultur ger demokrati, inte tvärtom	164
Historiens slut? Nej, därför att regimtyperna fortsätter evolvera	167
Magda maxade S. Men är Marx-eran över?	172
Demokratnivån efter valet 2022	178
Objektiv statsvetenskap: hur länge lever ryska imperiet?	179
A Chat with ChatGPT - Ett snack med ChatGPT	181
Galtons problem: är det också vårt?	189
Viktigaste publikationen i år? Kanske The Oxford Handbook of Cultural Evolution?	192

Förord

Memer man minns fick jag som titelidé från att en granne frågade om vad *memer* egentligen var – hon hade läst *Samhällets rörelselag* men ändå inte riktigt greppat essensen. Jag slog då upp svenska wikipedia för att få en sammanfattning av membegreppet. Till min förvåning och glädje såg jag mina egna skrifter sammanfattade elegant av wikipedias redaktörer. Alla min memrelaterade publikationer var listade och till stor del sammanfattade i underliggande flikar, inklusive uppslagsordet *memetik*. Man blir alltså inte profet i sin egen disciplin, men på wikipedia! Man tackar!

Grundrisse var en alternativ titel jag ett tag tänkte på när jag till slut bestämde mig för *Samhällets rörelselag* för boken som bloggen med samma namn handlar om. Därför tar jag den undertiteln nu på denna valda samling blogginlägg. Jag syftar naturligtvis retsamt på Marx' *Grundrisse der Kritik der Politischen Ökonomie* som var ett slags skiss till *Kapitalet*. Och mina inlägg på bloggen är ju lite skissartade och annorlunda än boken *Samhällets rörelselag*. Men jag hoppas att de fortfarande är läsvärda och gör dem på detta sätt mer lättillgängliga.

Naturligtvis falnar intresset efterhand, men jag tycker att det ändå är imponerande med visningar på bloggen i tusental och spridda över många länder i världen; Sverige, USA och Finland främst. Speciellt populära inslag har varit *Är genusforskning vetenskap?*, *Hur demokratiskt är Sverige?*, *"Små grodorna, små grodorna..."*, Herbert Tingsten och svensk demokrati, samt Popper och falsifierbarheten.

Jag vill hålla kvar det digitala formatet, eftersom det gör länkarna tillgängliga. En hel del youtube-klipp är inlagda som länkar, utan illustration. Alla inlägg ligger i kronologisk ordning och titlarna länkar till bloggen så man lätt kan se när de är upplagda och också kommentera om man vill.

Det inlägg som sammanfattar boken är [Idag för 500 år sedan spikade Martin Luther upp sina 95 teser...Här "spikar" jag mina](#) där jag sammanfattar boken i 95 punkter. Det är där *Grundrisse* är kondenserade.

Jag kan tänka mig att fortsätta bloggen även om jag inte riktigt bestämt mig. Hade önskat lite mer dialog, men det krävs ju två för en tango, som man säger. Och kanske fler om det skall bli varierande. Så välkomna i [bloggen](#)s kommentarsfält! Boken finns också att ladda ner som pdf i sista inlägget 2023.

Boken *Samhällets rörelselag* är utgiven av mig själv som ett avsked till marxismen och den reformmarxism som statsvetenskapen är ett stöd för, vilket får mig som gammal sovjetolog att tänka på Samizdat, självutgivningarna i Sovjet ("sam"=ry. själv, "izdat" är förkortning av förlag, "izdatel'stvo"). Det är ju inte utan att man känt sig som dissident i Statsvetarssverige...

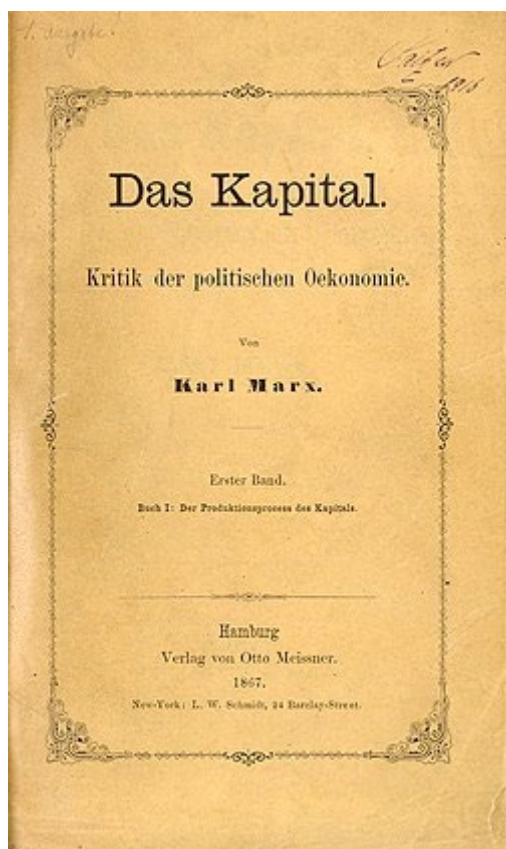
Men som Kuhn skriver om vetenskapernas revolutioner; de är sociala. Så det måste in nytt folk som tänker nytt i ämnet – i praktiken memetiker - och de måste i sin tur ta över taburetterna. Det tar ännu en viss tid. Kanske kan dessa inlägg påskynda förnyelsen av idéer och forskningsansatser.

I väntan på det ger jag ut denna samling och fortsätter projektet även i andra former.

MS

[Den 14 september 2017 är det 150 år sedan Marx' Kapitalet kom ut](#)

Minns ni Darwin-året 2009? Då var det 150 år sedan Darwins *On the Origin of Species* kom ut. Året förflöt med ständiga påminnelser om olika aspekter av vad evolutionsteorin betytt vetenskapligt och det ordnades utställningar i Storbritannien och böcker kom ut som beskrev betydelsen av Darwin och förståelse av evolution. I Sverige hade Staffan Ulfstrands *Darwins idé* kommit ut till och med ett år i förväg. Darwins teori är fortfarande kontroversiell bland samhällsvetare med helt okontroversiell och självklar utgångspunkt för biologer. Ändå var hyllningen internationell och årlång.

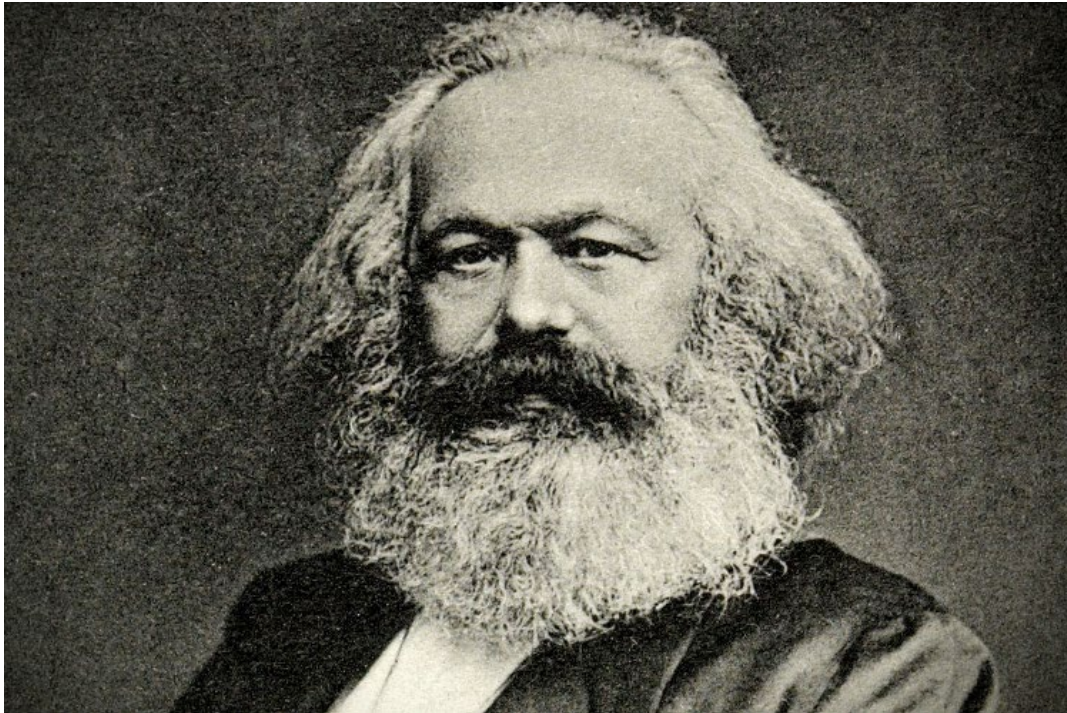
När det gäller Marx' Kapitalet, som kom ut den 14 september 1867, är det däremot tyst. Inget Marx-år förflyter. Ingen hyllningskör gör sig påmind. Efter Sovjetunionens och Öststaternas fall gör kvarvarande kommunistregimer i Havanna och Pyongyang marxismen pinsam. Inte ens hårdföra kommunister vågar sticka ut huvudet. (Möjligen med undantag från Sven-Eric Liedman som utkom med en Marxbiografi 2015.) Ändå har Marx inom samhällsforskningen och till och med i samhällsdebatten lyckats mycket väl med att utgöra utgångspunkt. Använder inte nästan alla begrepp som "kapitalism" och "klass"? Anses inte ofta önskat förhållanden vara "en fråga om klass" och är det inte oftast kapitalismens fel det som är önskat i vår ekonomi? Så man frågar sig varför inte Marx då hyllas för sin klassiska skrift ett sådant jubelår?

Mitt svar är att rötterna i marxismen är pinsam för den ännu rådande socialdemokratiskt dominerade politiska kulturen i Sverige. Man vill inte kännas vid sina marxistiska rötter. (Behöver jag påminna om att en tidigare socialdemokratisk statsminister, Rickard Sandler, var

den förste översättaren av Kapitalet?) Det demonstreras visserligen på första maj fortfarande och man sjunger pliktskyldigt Internationalen. Men där går gränsen. (Greider är en av de få som får gå lite längre än så.)

I *Samhällets rörelselag* visar jag hur svensk statskunskap verkat i symbios med den socialdemokratiska makten i Sverige. Men då är det inte pinsamheter det handlar om utan grunder för samhällsvetenskaplig forskning. Därför blir verkningarna så mycket värre än att skapa pinsam stämning. Där handlar det om att marxistiska föreställningar ger grund för undermålig analys av samhällen och deras förändring. För det är Darwins lag, inte Marx' teorier, som kan ge oss en vetenskapligt grundad förståelse för sådan förändring. Lagen om evolution vinner vetenskapligt över teorier om revolution. Darwinister i alla vetenskaper, förenen eder!

Slutet på den marxistiska eran?

Den 14 september 2017 är det 150 år sedan första delen av Marx' *Kapitalet* publicerades. Marx arbete utgör grunden för den kommunistiska och reformistiska arbetarrörelsen som har haft enormt politiskt inflytande från den industriella revolutionen fram till våra dagar. Den har lett till bildandet av ett stort antal politiska partier och fackföreningar. Den har utgjort grunden för ett antal försök till kommunistiska samhällsbyggen. Sovjetunionen och de planekonomiska öststaterna är de klassiska. Fortfarande finns stater som Cuba och Nordkorea med marxismen som ideologisk bas. Marxismen har också inspirerat socialdemokratiska, reformmarxistiska partier, såsom i norra Europa.

Men marxismen och *Kapitalet* har också bildat en grund för ett sätt att tänka politiskt, ekonomiskt och kulturellt, långt utanför de texttroende marxisternas skara. Begrepp som "kapitalism", "kapitalister" och "klass" används även i borgerliga kretsar. Även på ett djupare plan ser vi exempelvis ekonomi som viktigare än kultur på grund av en marxistisk verklighetsuppfattning. Marxismens världsbild och materialistiska begrepp har alltså fortfarande ett starkt grepp i vår politiska kultur. Det har i sin tur också lett till samhällsvetenskaper som är starkt marxistiskt inspirerade.

Det troliga är dock att den marxistiska eran är på fallrepet. På det internationella planet är det ju uppenbart så. Sovjetunionen och Östblocket upplöstes 1989-91 och kallades "historiens slut" och liberalismens seger. Ledande socialdemokratiska partier har också svårt i Nordeuropa. De stora frågorna idag är inte klasskillnader och kapitalismens baksidor utan snarare kulturella frågor, såsom invandring, integration, och religiöst drivna inbördeskrig i främst Mellanöstern. Världen som den ser ut idag verkar alltmer handla om den "civilisationernas kamp" som marxister älskar att hata.

Detta är några skäl till en demokratins kris. Ledande demokratier faller offer för populism. I sin klassiska form är politiskt deltagande och partigrundad tävlan i val demokratins grundval enligt demokratiforskningen. När partigrundad tävlan inte kan hantera nya konfliktlinjer skakas partisystemen om i sin struktur. Om nu inte vänster-höger och klass delar partierna, hur kan den nya konflikten om invandring och kulturskillnader hanteras och hur påverkar det partisystemen?

I vårt land har socialdemokratin sedan Hjalmar Branting byggt på reformmarxism sedan demokratins genombrott 1921. Kapitalet översattes på 1930-talet av den tidigare socialdemokratiske statsministern Richard Sandler. Efterordet av Hjalmar Branting definierade marxismens roll för socialdemokratin i Sverige. Höjdpunkten för den svenska reformmarxismen var valet 1968 då SAP under Elander fick en klar majoritet några veckor efter Sovjets invasion av Tjeckoslovakien. Under Palme gick man så långt som att sträva efter ett slags fackföreningsstyrd fondsocialism.

Idag har Lövfens parti svagare stöd än Brantings. Reformmarxismen, som dominerat svenskt samhällsbygge är på väg att tyna bort på partinivå. Det troliga är att vi får ett valresultat kring 30 procent för socialdemokraterna nästa val. Frågan är då vad som skall fylla tomrummet i partisystemet. Marxismen har ju inte längre svar på vår tids frågor. I allt större utsträckning gäller det också världspolitiken. Blir Nordkorea den sista marxistiska bastionen att falla?

Partipolitiskt kommer socialdemokratin att alltmer lämna ett vakuum efter sig. Frågan är vilka partier som kommer att fylla detta vakuum. Det är med oro man ser en otyglad och respektlös populism växa fram eftersom det också undergräver etablerade spelregler för demokratin såsom vi känner den. Demokratin är inte längre helt vår gemensamma "överideologi" som Tingsten uttryckte det. Den har stelnat i sin förmåga att legitimera våra samhällens politiska system.

Till stor del är det antagligen de sociala medierna som korruperat sätten vi deltar och tävlar om politisk makt genom att erbjuda slutna diskussionsrum och anonymt deltagande. Demokratin kräver en offentlighet, med betoning på en, liksom institutioner för individuellt ansvarsutkrävande. Det är då odemokratiska argument kan kritiseras och övertramp beivras. För att säkra individens rätt måste de anonyma och slutna rummen öppnas upp och vädras ut. Det kräver lagstiftning internationellt om en ny internetregim med ett nytt internetbaserat kommunikationssystem som hyllar öppenhet och upphäver anonymiteten.

Det skulle vara önskvärt med initiativ från liberalt håll i den riktningen. Det handlar ju om att bevara liberala kärnvärden som individers rättigheter under individers ansvar. Ett sådant system skulle kunna öka chanserna för demokratins överlevnad.

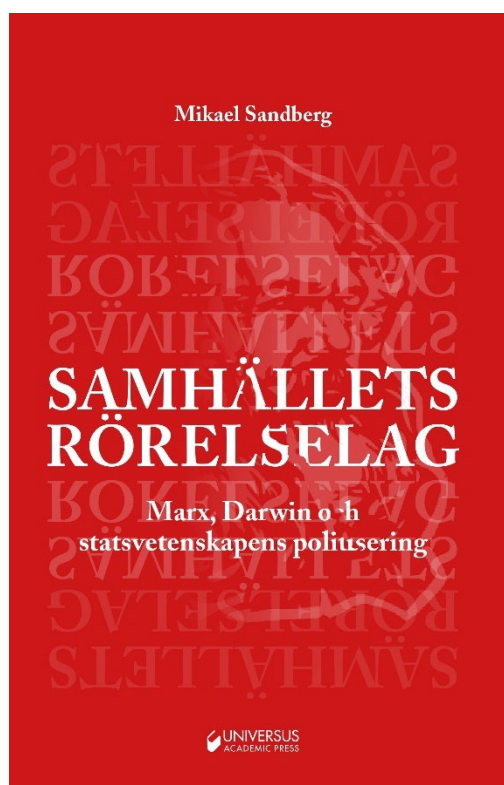
Den marxistiska eran är snart över. Det handlar om att forma en framtid där den ersätts med något bättre, inte något sämre.

[Samhällets rörelselag nu på förlagets hemsida!](#)

Äntligen kan man nu se boken på förlaget [Universus hemsida!](#) Kul! Här är baksidestexten:

Hur förändras vårt samhälle, vad är förändringarnas "motor" – och hur studerar man detta på bästa sätt? Den här boken argumenterar för en evolutionär ansats för den samhällsvetenskapliga forskningen, till skillnad från den i Sverige rådande icke-evolutionära ansatsen. Den första tar sin utgångspunkt i Charles Darwins Om arternas ursprung medan den andra låtit sig influeras av politiserade tolkningar av Karl Marx Kapitalet.

Mikael Sandberg menar att politiseringen av samhällsforskningen förvridit vårt synsätt på samhället och hur förändringar av samhällen går till, och att det bara är Darwins teori som kan ge oss verkligt vetenskapliga svar. Hur väl man än vill att det ska vara på ett visst sätt, så följer inte verkligheten de politiska önskningarna utan samhällets rörelselag. Och den har sin grund i Darwins teori, inte Marx'. Författaren menar att samhällsforskarna ryggar för den insikten och hävdar att just det mänskliga samhället är undantaget i universum från giltigheten av Darwins teori. Boken visar hur fel detta synsätt är, att politisering av vetenskap alltid blir fel, inte minst på statsvetenskapens område.

Mikael Sandberg är professor i statsvetenskap vid Högskolan i Halmstad. Förutom flera lärosäten i Sverige har han studerat och forskat vid The Johns Hopkins University, Columbia University, UN University, Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung samt University College London.

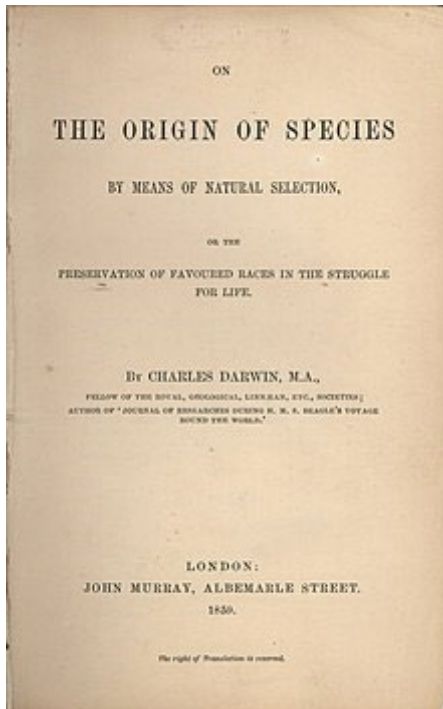
[I väntan på att boken Samhällets rörelselag också finns att köpa...](#)

så har jag här ett litet utdrag ur förordet att njuta av så länge...:)

Boken kommer ut i början av september.

hälsningar

Författaren

Förord

Under 150-årsjubileet 2009 av Charles Darwins *On the Origin of Species by Means of Natural Selection* (1859) påbörjades arbetet med denna bok för att bli färdigt till 2017, vid 150-årsminnet av Karl Marx' *Das Kapital. Kritik der politischen Ökonomie* (1867). Darwin och Marx utgör ju polerna i det spänningsfält som fortfarande råder mellan natur- och socialvetenskaplig samhällsforskning och som fascinerat mig alltsedan arbetet med min kandidatuppsats i statsvetenskap (publicerad med viss omarbetning, Sandberg, 1981). Dessa två forskningsläger lever nästan helt skilda liv med olika mål och medel och har helt olika nätverk av kollegor nationellt och internationellt. I allmänhet vet samhällsforskare i Sverige, enligt min bedömning, mycket lite om vad naturvetenskapen har att bidra med till forskningen om mänskliga samhällens politiska, ekonomiska, teknologiska och kulturella förändring. Lennart Lundquist, nyligen bortgångnen statsvetarprofessor i Lund, noterade också detta i sin bok *Humanvetenskapens tudelning* (2006). Lundquist utgick från ett antagande att "[r]elationen mellan biologiskt och socialt hos människan [...] ännu inte klarlagts på ett sätt som ger underlag för operativ teori" (s. 21). Denna typiska utgångspunkt från det socialvetenskapliga lägret ifrågasätter jag i denna bok. För att finna en "operativ teori" måste man naturligtvis först seriöst söka nå en sådan och av vetenskaplig hederlighet ge teoretisk biologi den rättvisa chans den sannerligen förtjänar. Biologer som läser Lundquists bok känner sig antagligen beklagansvärt missförstådda i sin vetenskapliga visshet och undrar

säkert stillsamt om de där ”aktörerna” eller ”strukturerna” evolverar som allt annat organiskt liv i universum eller om samhällsforskningen har hittat några hittills okända undantag från denna generella regel om den levande världen.

Lundquists typ av forskning må vara användbar i fostran av nya kadrer av ”demokratins väktare” i den svenska statsapparaten, men karakteriseras också av misstänksamhet mot allehanda modern, internationell, vetenskaplig, och därför också ofta matematiskt, kvantitativt och statistiskt grundad politik- och förvaltningsforskning. I sitt förord anger han att sådan kvantitativ forskning är ”en stoppkloss för all humanvetenskaplig utveckling”. I denna bok vill jag hävda motsatsen och att vi dessutom har mycket att lära från teoretisk biologi för att förstå principerna för samhällets förändring. Lärandet från teoretisk biologi kan också kräva sådana formella, kvantitativa och statistiska metoder. Det finns många hinder för natur- och socialvetenskapliga synteser som vidmakthåller humanvetenskapens ”tudelning.” Socialforskare ser det antagligen som i tid kostsamt att fördjupa sig i teoretisk biologi. Den ger inte snabb belöning i dagens forskningsfinansieringssystem som är skapat utifrån just denna traditionella separering av social- och naturforskning. Naturvetenskaplig forskning om samhällen, politik och politisk ekonomi anses kanske till och med som hot mot stora delar av den sociologiska, ekonomiska och ekonomisk-historiska forskning som bedrivs idag.

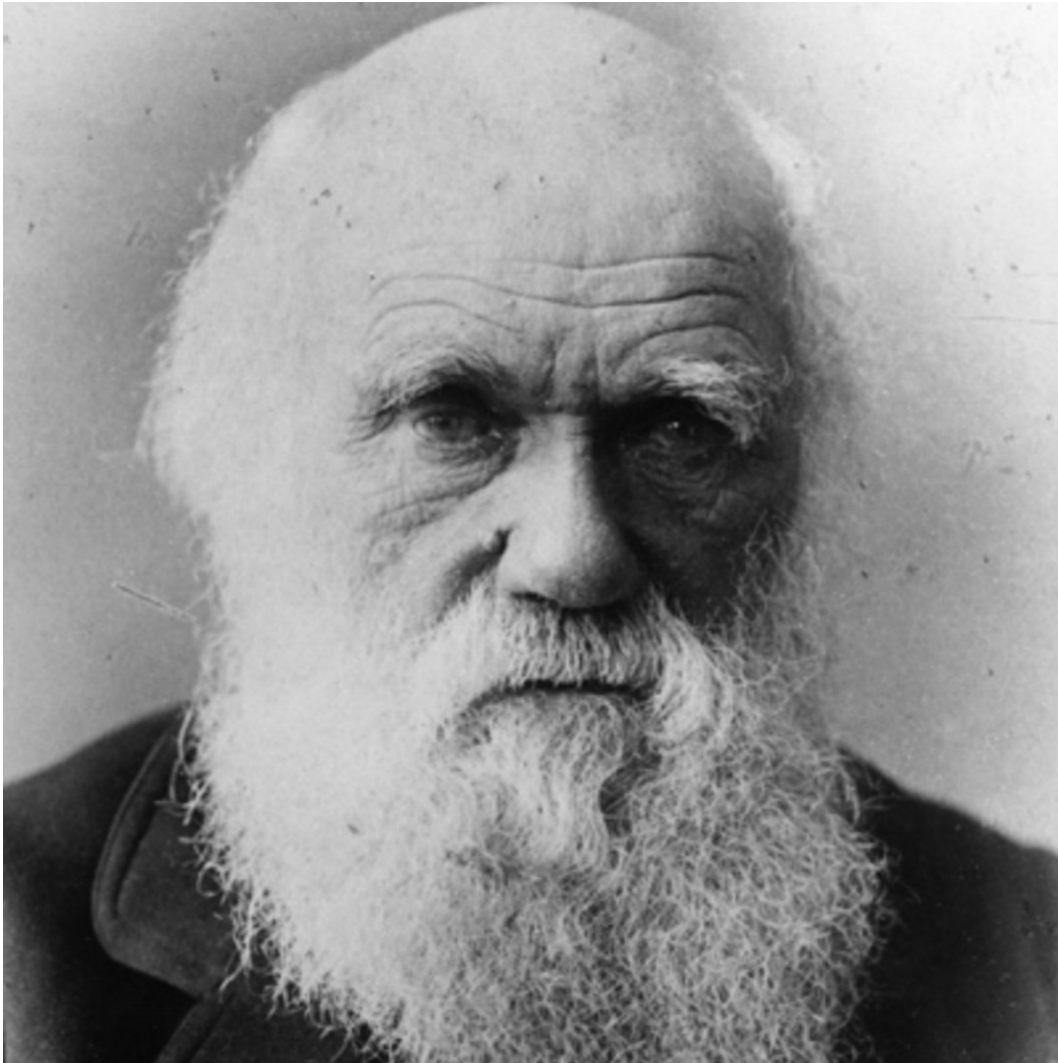
Evolutionär samhällsforskning, föreställer jag mig, ses som en vetenskap, som om den fick allmänna acceptans och spridning, skulle kullkasta mycket av tidigare, traditionell samhällsforskning. Som det är nu finns istället skygglappar i samhällsforskningen: nästan ingen ser den naturvetenskapliga forskning som finns om människan och hennes samhällen. I denna bok vill jag få bort skygglappar genom att erbjuda en genväg för samhällsforskningen till naturvetenskaplighet. Utgångspunkten är den för alla samhällsforskare så välkände Marx, eftersom han faktiskt hade naturvetenskapliga ambitioner och har haft oerhörd betydelse för den efterföljande samhällsforskningen på ett sätt som för statsvetenskapen, sociologin och den ekonomiska historieforskningen närmast motsvarar Darwins roll för biologin. Eftersom Marx hade hunnit mycket långt i arbetet med *Kapitalet* när Darwin publicerade *On the Origin of Species* hade han inte tillfälle att i grunden bygga på denna nya evolutionsteori. Men efter den framgång som Darwins bok rönt, sporrades Marx att uppnå samma vetenskapliga genombrott och legitimitet som Darwin. I förordet till första upplagan av *Kapitalet* anger han därför att ”det yttersta syftet med detta verk är att avslöja det moderna samhällets ekonomiska rörelselag”. I efterordet till den andra upplagan uttryckte han ännu tydligare att han önskade att hans magnum opus skulle motsvara Darwins verk om arternas uppkomst. Ett stort problem med Marx’ vetenskapliga ambition var att han samtidigt hade egna politiska syften. Att Marx i sitt huvudarbete fastställde en rörelselag för det han kallade det kapitalistiska samhället syftade till politisk kamp för att ersätta denna på kapitalismen vilande rörelselag med icke-kapitalistiska, socialistiska och kommunistiska sådana. På det sättet har Marx’ verk spelat en avgörande roll för skapandet av framför allt det revolutionära Sovjetsamhället och andra socialistiska experiment, men faktiskt även det svenska reforminriktade folkhemmet. Föreliggande bok påminner om detta faktum. Tydligt blir det exempelvis i *Det kommunistiska manifestet* i 1922 års upplaga, introducerad av Sveriges förste socialdemokratiska statsminister Hjalmar Branting i ett efterord (Marx & Engels, 1922), där han ger uttryck för sin reformmarxistiska hållning. *Kapitalets* förste svenske översättare var också Rickard Sandler, svensk socialdemokratisk statsminister från den 24 januari 1925 till den 7 juni 1926. Sådant spelade roll för ett lands politiska kulturframväxt då det skedde i en tid då partier, partiideologier och partisystem etablerades och formades. Att vår politiska kultur därför är präglad av denna reformmarxism som i fyra decennier utan avbrott innehade regeringsmakten i vårt land är inte förvånande. Flera av Marx’ begrepp och föreställningar har på ett djupare

plan påverkat vår uppfattning om politik och vår relation till den, ofta mer än vi är medvetna om. För de flesta har termer som "kapitalism", "socialism" och "klass" blivit allmängods. De kommer från eller via marxismen, även om den tankeströmningen inte var ensam om att använda dem. Men djupare föreställningar om samhället, som att våra beteenden till stor del styrs av materiella förhållanden, kan även borgerliga idag normalt hålla med om, trots att den uppfattningen också är marxistisk. "Kultur" ses som sekundär, medan "ekonomin" hålls som primär – återigen ett Marx-influerat perspektiv. Marxistiskt inspirerade synsätt på samhället har alltså blivit en fundamental del av det de flesta idag anser oomtvistat. Vi har också mer eller mindre omedvetet marxistiskt grundade föreställningar om hur förändringar av samhällen går till, vad som är förändringarnas "motor" och vad som egentligen "driver" samhällen "framåt". När det gäller uppfattningar om hur samhällen förändras har "kultur" degraderats till den för förståelsen irrelevanta "överbyggnaden". Bo Rothstein, en gång Lundquists doktorand, drar i en "Manual för skapandet av ett hållbart solidariskt samhälle" (2011), en slutsats om att "social solidaritet är inte kulturellt bestämd men kan påverkas av utformningen av institutioner".¹ Ett modernt perspektiv med grund i naturvetenskaplig forskning om kultur är snarare att politiken, ekonomin och tekniken, liksom "kultur" i form av konst, teater, film, litteratur, samt våra värderingar i form av tillit och uppskattning av olika förhållanden sammantaget utgör våra egentliga kulturer, de som är forskningsobjekten i denna bok. Kulturer är därför inte statiska och nationella, som Rothstein beskriver dem, utan föränderliga vanor, beteendemönster, vanetänkanden, värderingar och attityder till olika företeelser inom sociala grupper (Almond & Verba, 1963; Aunger, 2000; Durham, 1991; Enquist, Ghirlanda & Eriksson, 2011; Hofstede, 1984; Inglehart, 1997, 2003a, 2003b; Lipset, 1960; Lumsden & Wilson, 1981; Mesoudi, 2011; Norris & Inglehart, 2004, 2009; Sperber, 1996; Whiten, Hinde, Laland & Stringer, 2011; Williamson & Mathers, 2011; Wilson, 2015). Kulturer är alltså den mångfald uttryck och beteenden som inte är biologiskt eller genetiskt styrda instinkter och som varierar mellan människor (eller djur i den mån de har olika kulturer), och som härrör ur vår förmåga till skapande och spridning av mentala representationer, idéer och kognitioner genom olika typer av handling.

Tolkningen av kulturer på detta sätt är alltså inte "biologistisk", utan tvärtom "anti-biologistisk", den står för att kulturuttryck inte bestäms av gener, även om förmågan till kultur är genetiskt bestämd för arten. Kulturanalysen kan då med dessa utgångspunkter ingå i en naturvetenskaplig och evolutionär kulturforskning, med all dess tyngd sedan Darwins samhällsavgörande vetenskapliga framsteg. Men den har som objekt inte biologin i fysisk mening utan kulturer. I en kultur spelar "viljan" en sekundär roll. Viljan ses snarare som uttryck för viss kultur, inte som orsak. För marxister har ståndpunkten i detta avseende däremot traditionellt varit att det dels finns en determinism i historien från kapitalism och därefter gemensam produktion – "kommunism" –, dels en voluntarism, att arbetarklassen skulle behöva samla sig i klasskamp mot den kapitalism som exploaterade och alienerade den. Syftet skulle vara att uppnå denna historiens ändå ödesbestämda slutstation (Dahlkvist, 1978, s. 432f). Mer generellt uttryckte Marx att historiens drivkraft var dialektiken (växelverkan) mellan produktivkrafterna (teknikens utveckling) och produktionsförhållandena (hur produktionsmedlen ägs) (Cohen, 1982; Dahlkvist, 1978; Elster, 1985; Habermas, 1979; Marx, 1974 [1867]). Eftersom produktionsförhållandenas förändring kräver revolution, har den reformistiska marxismen, alltså socialdemokratien, gjort voluntarismen till sitt arbetssätt för att uppnå denna förändring mot socialism. Palmes boktitel *Politik är att vilja* (1986), uttrycker precis detta. Det som idag gör att detta ämne måste aktualiseras är att modern forskning om hur samhällen förändras, och vilken roll politiska "viljor" spelar i det sammanhanget, pekar åt helt andra teoretiska riktningar än Marx' och hans efterföljares skrifter, i både revolutionär och reformistisk tappning. Vi lever i en tid då klyftan mellan den evolutionärt och

vetenskapligt grundade kunskapen om hur människors och politiska systems förändring verkligen går till, å ena sidan, och den allmänna föreställningen – även bland politiker och naturvetenskapliga icke-biologer – om hur politisk handling leder eller kan leda till förändring, å den andra, snabbt vidgas. Aldrig tidigare har avståndet mellan politisk praktik för förändring av samhället och forskningresultat om faktorer bakom politisk förändring varit så stort och växande. (Framst märks det kanske i utbildningspolitiken och dess politiserade ryckighet.) Populism kan ses som en förtvivlad reaktion och önskan att styra som man ”vill” när inte ”etablissemang” är förmöget att vända det som man ser som en obönhörlig eller mänskligt ostyrbar utveckling. Det paradoxala med den snabba utvecklingen på forskningsområdet är också att de teoretiska rötterna till dagens högteknologiska forskning ändå når ned till Marx’ och Darwins tid. Men istället för dem bägge är det bara Darwins efterföljare som kan ge oss lösningen på det problem Marx ställde sig, nämligen enligt vilken lag samhället förändras. Därför handlar första delen av denna bok om Darwins lag såsom den bidrar till förståelsen av samhällets förändring. Men olikt Marx’ teori, som förutspår proletariats seger, har Darwins lag inte deterministiska drag, utan anger endast de principer som frambringar förändring i relation till omgivningen. Den är alltså öppen inför framtiden, till skillnad från Marx’ teori. I motsats till Marx’ teori, som bara gällde det han kallade kapitalismen, är Darwins teori universell och gäller det levandes förändring oavsett tid och rum. Marx’ efterföljare samhällsforskarna är den kärntrupp som ryggar för den insikten och hävdar att just det mänskliga samhället är undantaget i universum från giltigheten av Darwins teori.

Varför då Darwin snarare än Marx?

Det kan man ju undra. Jag försäkrar att det inte är gammaldags "socialdarwinism" jag vill ha tillbaka. Det är modern evolutionär kulturforskning jag intresserar mig för.

Mycket av den samhällsvetenskap jag skulle vilja se mer av har sina rötter i den anglosaxiska litteraturen. Den förste att tillämpa en modern evolutionär tolkning av politiska institutioner var den skotske filosofen David Ritchie i sin *Social Evolution* (1895):

”Det pågår ett ’naturligt urval’ av idéer, vanor, institutioner oberoende av naturligt urval bland individer och raser.”

David Ritchie (1853-1903)

I modern statsvetenskap har Darwins lag och den naturvetenskapliga teoribildningen om evolution givit ett fåtal men betydelsefulla avtryck. Dock betraktas evolutionär-teoretisk forskning som en av de mer lovande nya forskningsgrenarna i översikter över statsvetenskapen (Goodin, 2009). Kanske är nobelpristagaren Herbert Simon (1916–2001) mest känd inom statsvetenskapen för sin evolutionärt inspirerade forskning om administrativa beslut (1982). Ett annat viktigt statsvetenskapligt bidrag är den prisbelönta *The Evolution of Cooperation* (1984), där Robert Axelrod tillämpar evolutionär spelteori för simulering av hur samarbete kan växa fram ur den enkla darwinistiska principen att strategier som visar sig framgångsrika tenderar att leva kvar längre och i större antal än de som inte är det. Nobelpristagarna Ostrom och Schelling är föregångare inom evolutionär samhällsforskning med inriktning mot fenomen som uppstår i mänskligt samspel och inte kan frambringas nationellt av en centralmakt (Ostrom, 1990; Schelling, 1969; Schelling & Halperin, 1961). Men evolutionär teori har de senaste åren också utvecklats mycket på ett tvärvetenskapligt eller kanske snarare transdisciplinärt plan. Publikationerna sker ofta i *Nature*, *Science*, *Proceedings of the Royal Society B*, *Proceedings of the National Academy of Science (PNAS)*, *Public Library of Science (PLoS)* och *Technological Forecasting and Social Change*, snarare än i socialvetenskapliga facktidskrifter, trots att dess tillämpningar ligger i gränslandet mellan sociologi, statsvetenskap, ekonomi och kulturforskning. Forskningen har kommit så långt att den börjar sammanfattas i monografier om samarbetets evolution på ett så generellt teoriplan att det gör den högst relevant för all forskning om politik och ekonomi, inte minst institutioners och strategiers evolution (Binmore, 2005; Bowles & Gintis, 2011; Nowak &

Highfield, 2011; Schelling, 1978; Young, 1998). Det innebär att den nya evolutionära social- och samhällsforskningen utvecklas utanför de traditionella samhällsvetenskapliga tidskrifterna och i de mest kända naturvetenskapliga. En samhällsforskningens vetenskapliga genombrott står bortom vardande, den exploderar snarast. Traditionell samhällsforskning och statskunskapen kan internationellt inte längre ignorera dessa samhällsforskningens naturvetenskapliga innovationer. För dem med bakgrund i en traditionell samhällsforskning där biologernas, spelteoretikernas, ekologernas, systemteoretikernas, dator teknikernas och fysiologernas naturvetenskapliga forskningsresultat inte läses kan det verka långsökt att gå ända tillbaka till Darwins mer än 150 år gamla teori om principerna för evolution som fundament. Men Darwins teori om evolution har de senaste decennierna fått förnyad och allt vidare aktualitet eftersom den så väl går att tillämpa och bygga vidare på inom många andra områden. Ekonomi, språkvetenskap, kulturforskning, antropologi, psykologi och datavetenskap finns numera alla som forskningsfält med ”evolutionär” som bestämningsord, vilket inte bara innebär spelteoretisk inriktning utan ofta analyser av experiment eller analys av samband mellan samtida förlopp. Vad vi saknar är emellertid en institutionaliserad ”evolutionär samhällsforskning” eller ”evolutionär statsvetenskap”, även om det förutom de internationella namnen ovan och senare i denna bok redan finns inhemska vetenskapliga innovatörer (Enquist et al., 2011; Jansson, Lindenfors & Sandberg 2013; Lindenfors, 2011a; Lindenfors, Jansson, & Sandberg, 2011; Sandberg, 2000, 2003/04, 2006; Sandberg & Lundberg, 2012). Ur naturvetenskaplig synvinkel är termen ”evolutionär” ju helt överflödigt – precis som ”darwinistisk” är det – beträffande kultur- och samhällsanalys, och enbart påtvingad av existensen av en dominerande evolutionsfobi. Det borde naturligtvis vara en självklarhet att det är vetenskaplig teori man som samhällsforskare skall bygga på och att den teorin i grunden är evolutionär när det gäller den levande världens fenomen; biologiska såväl som kulturella. Det är därför befogat att ställa sig frågan varför denna traditionella forskning inte tar till sig evolutionär teori. Skälen är enligt min mening politiska, historiska och vetenskapsideologiska; prologen och ett kapitel i del II tar upp några centrala vetenskapsideologiska mekanismer i denna socialvetenskapliga protektionism, selektiva perception och faktaresistens.

Förarbeten till Samhällets rörelselag

Några av de grundläggande idéerna i Samhällets rörelselag presenterades redan i en artikel i Statsvetenskaplig tidskrift [Vol 103, Nr 2 \(2000\)](#) :

<http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/2243>

Därefter har jag utvecklat tankegången beträffande demokratis evolution i en artikel till på svenska i samma tidskrift (Vol 106, Nr 4 (2003):

<http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/2081/1659>

Andra relaterade skrifter är:

Books (peer reviewed)

Åberg, Martin and Sandberg, Mikael (2003), *Social Capital and Democratisation. Roots of Trust in Post-Communist Poland and Ukraine*, with Martin Åberg, Ashgate, 332+xvi pp (<http://books.google.se/books?id=uy1nPLTUhscC&printsec=frontcover&hl=sv#v=onepage&q&f=false>)

Sandberg, Mikael (1999), *Green Post-Communism? Environmental aid, Polish Innovation and evolutionary political-economics*, Routledge 1999, 221+xiv pp
(<http://books.google.se/books?id=Oe-FAgAAQBAJ&pg=PA46&lpg=PA46&dq=green+post+communism&source=bl&ots=4d8KSu87Ik&sig=8KDI2ygSSXSFcro0AMSC14Di9pw&hl=sv&sa=X&ei=sXQBU6W4OsrhywOOjoAQ&ved=0CFwQ6AEwBQ#v=onepage&q=green%20post%20communism&f=false>)

Peer-review-artiklar

Rånge, Max and Sandberg, Mikael (2017), "Political Institutions and Regimes since 1600: A New Historical Data Set", *Journal of Interdisciplinary History*, Spring 2017, Vol. 47, No. 4: 495–520: <http://www.mitpressjournals.org/toc/jinh/47/4>.

Jansson, F., Lindenfors, P, Sandberg M. (2013). Democratic revolutions as institutional innovation diffusion: Rapid adoption and survival of democracy. *Technological Forecasting and Social Change*, [Volume 80, Issue 8](#), October 2013, Pages 1546–1556
(<http://dx.doi.org/10.1016/j.techfore.2013.02.002>)

Sandberg M and Lundberg, P (2012). Political Institutions and their Historical Dynamics, *PLoS One* 7(10): e45838.
(<http://www.plosone.org/article/info:doi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0045838>)

Sandberg M, Lindenfors P, Jansson F (2011). The Cultural Evolution of Democracy: Saltational Changes in A Political Regime Landscape. *PLoS ONE*, 6 (11), s. e28270 - .
(<http://www.plosone.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0028270>)

Sandberg M (2011). Soft Power, World System Dynamics, and Democratization: A Bass Model of Democracy Diffusion 1800-2000. *JASSS: Journal of Artificial Societies and Social Simulation*, 14 (1), s. 4. (<http://jasss.soc.surrey.ac.uk/14/1/4.html>)

Sandberg M (2007). The evolution of IT innovations in Swedish organizations: a Darwinian critique of 'Lamarckian' institutional economics. *Journal of evolutionary economics*, 17 (1), s. 1 - 23. (<http://www.springerlink.com/content/fl67130443387072/>)

Sandberg M (2001) "IT-spridningen i svenska organisationer ur institutionellt-evolutionärt perspektiv: resultat från en web-survey 1999" (IT diffusion in Swedish organizations from an institutional-evolutionary perspective), *Ekonomiska Samfundets Tidskrift*, no. 1, 2001
(http://www.ekonomiskasamfundet.fi/est/files/est_101.pdf)

Bokkapitel

Sandberg M (2004). "Hybridvetenskap och innovation: Något för statsvetenskapen?" *Tvärvetenskap: Fält, perspektiv eller metod*. Studentlitteratur, Lund. S. 59 - 84.

Evolutionens väsen och orsaker inom statsvetenskapen

Statsvetarnas fobi för evolution och Darwins teori är djupt grundad och orsakad av vår marxistiska politiska kultur som tillåtit sätta agendan för stats-"vetenskaplig" forskning. Avvisande av biologi och Darwin för förståelse av vår egen biologi som samhällsvarelser är inte väsensskild från den i Sovjetunionen. Som stöd för det kan anföras några citat.

Rothstein skriver ("Den moderna könsmaktsordningens grundbult", *Statsvetenskaplig tidskrift*, Vol. 102: n. 1, 1999: s. 3):

Teorierna om könsmaktsordningen är självklart närmast oändligt många, alltifrån biologiska till ekonomiska, maktpolitiska och kulturella. Det skulle givetvis föra alltför långt gå in ens på mindre del av dem här, utan istället kommer jag att hantera dem som typer. *Jag skall här lämna de biologiska teorierna utanför diskussionen och koncentrera mig på de tre senare typerna av förklaringar [min kursiv].*

Man kan alltså inom åtminstone svensk statsvetenskap komma undan med att helt sonika ignorera biologiska teorier om partnerval och sexuell selektion om det som verkligen rör biologiska frågor för människan – kön och förändring - utan att använda något skäl. Osynliggörande är ju en klassisk maktteknik.

En annan klassiker är Sören Holmberg och Olof Petersson ("KFML(r) och klassbegreppet". *Zenit*, 21, 1971):

Marxismen är en metod och ett vetenskapligt förhållningssätt. [...] Marxismen [...] är en rik källa ur vilken man kan hämta användbara metoder och insiktsfulla teorier.

Man kan ju anföra att dessa texter är ungdomssynder. Men många gånger är ungdomen grundläggande för hur man tänker senare i livet. I det här fallet rör det sig om de tre kanske mest inflytelserika statsvetarna i vår tid (i det lilla speciella landet Sverige).

Svenska statsvetares syn på Darwin och evolution är snarlik den som Sovjets kommunistparti gjorde sig till tolk för (Dubynin, citerad i Medvedev, *Vetenskap i Sovjet*. Stockholm, 1979, s. 221):

Vid forskning över ärftligheten hos människan måste man framför allt göra klart för sig att människosläktet frigjort sig från den biologiska utveckling som andra djur undergår [...]. Det är nu enbart sociala faktorer – klasskamp, industriellt, kulturellt och vetenskapligt framåtskridande – som bestämmer människan utveckling.

Hur det praktiskt går till att avskärma sig från vetenskapen om människan - inklusive hennes samhällens - evolution, framgår av kursbeskrivningarna i statsvetenskap. Ser man i kursplanen för grundkursen i statsvetenskap (SK1113) vid Göteborgs universitet står bland målen för kursen:

[...] göra en åtskillnad, på grundläggande nivå, mellan statsvetenskapliga och andra vetenskapliga perspektiv på individ, samhälle och samhällelig förändring

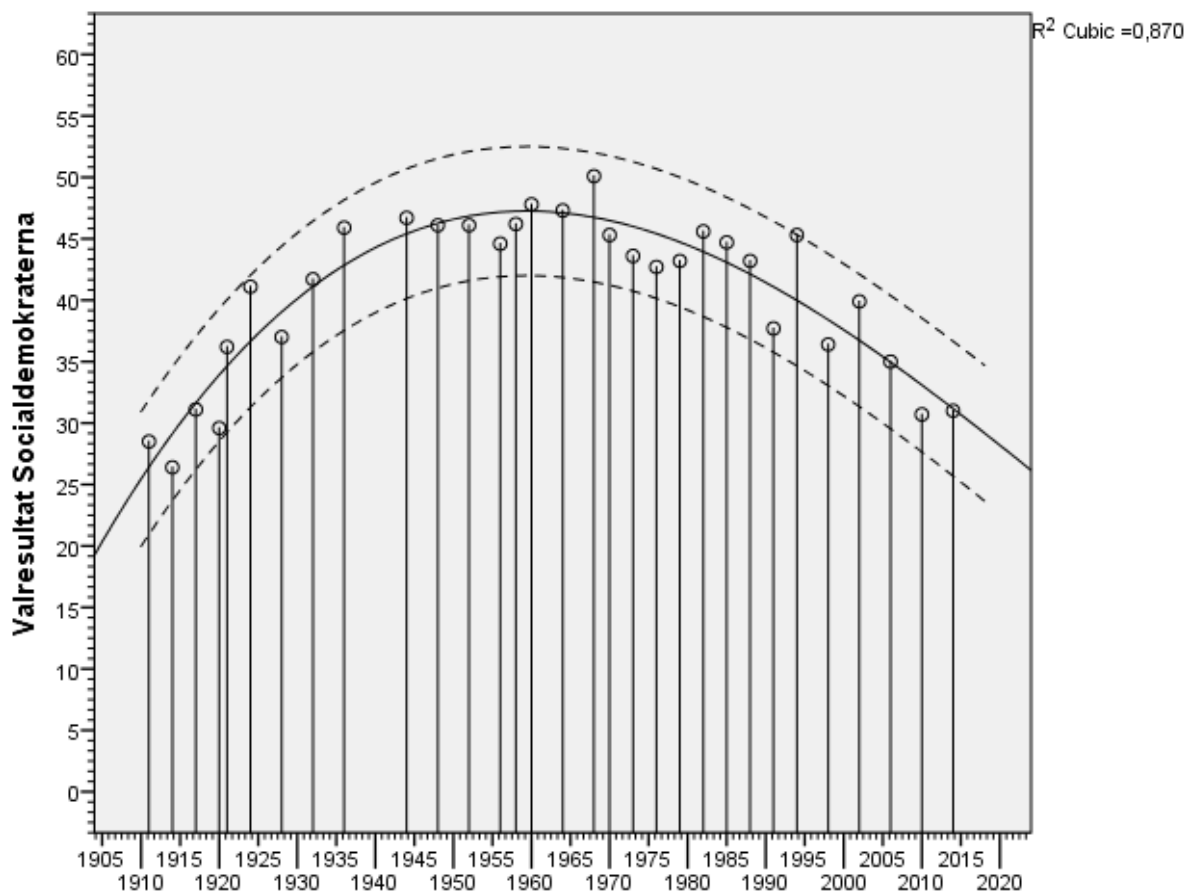
och

förstå villkoren, på grundläggande nivå, för vetenskaplig kunskap till skillnad från andra slags kunskaper [...].

Dessa två mål satta efter varandra indikerar ganska tydligt att statsvetenskapen först definierar sina perspektiv separerat från andra vetenskapliga perspektiv och att dessa sedan lyfts upp till "vetenskaplig" kunskap.

Skygglappar kombineras således med självtillräcklighet. Stats-"vetenskapen" i vårt land framstår som en evolutions-fobisk och vetenskapsförnekande sekt inspirerad av sin ideologiska kusin Sovjetunionen. Läs mer om det i boken *Samhällets rörelselag. Marx, Darwin och statsvetenskapens politisering*.

[Ett år kvar till 2018 års riksdagsval. Hur går det för Rörelsen?](#)

I några tidigare blogginlägg kanske det verkar som att jag är kritisk mot enskilda personer när jag kritiserar "reformmarxism" inom statsvetenskapen. Men boken *Samhällets rörelselag* beskriver stora förändringar i samhället under lång tid och hur man kan analysera det. Det handlar om att förstå långa förlopp. I boken ges evidens och belägg i en mängd citat men syftet är inte personcentrerat. Jag nämnde bara några namn för att fånga intresse när jag försöker belysa hur Sverige blev en rörelsestyrd stat med inriktning på att finansiera forskning som utvecklar "folkhemmet", "välfärdsstaten" eller "den svenska modellen" snarare än att förstå de generella vetenskapliga principerna för hur samhällen förändras. De generella principerna beskrivs i en separat del i boken. Den är strikt vetenskaplig, utan politisering alls. Men som sista del infogar jag en analys av hur det kunde bli så att man inte beaktar att det finns en vetenskap om människan och dess kulturutveckling, inklusive en politisk sådan och istället diskuterar det mesta i materialistiska klasstermer. Då kommer man omöjligen ifrån att socialdemokratiska partiet, som i grunden faktiskt är en reformmarxistisk rörelse, utvecklas även den över tid. Det var också den som byggde forskningsfinansieringen, vilket gynnade viss statsvetenskaplig forskning i Rörelsens intresse. Eftersom valforskarna idag ser all politisk förändring i det korta perspektivet (se exempelvis den på många sätt eminente forskaren Henrik Oskarssons blogg), vill jag här visa det långa perspektivet.

Socialdemokraternas valresultat uppvisar ett tydligt mönster som hittills inte riktigt poängterats. Uppgången för socialdemokraterna i första demokratiska valet 1921 då kvinnlig rösträtt infördes fortsatte till höjdpunkten 1968 för Erlander då partiet uppnådde mer än 50 procent av rösterna. Därefter har andelen gått ner med en ganska förutsägbar vågkurvform (nästan all variation förklaras statistiskt av årtal i viss matematisk form). Lövfen ligger nu under Brantings siffror 1921. Nedgången väntas fortsätta. Håller den kurvlinjära modellen vars ekvationslinje är inritad i figuren, får Socialdemokraterna ca 30 procent i valet 2018, plus eller minus ungefär 5 procent. Gör man samma övning med alla val med kvinnlig rösträtt och utesluter det exceptionella krigsvalet, blir projektionen något lägre, cirka 28 procent valet 2018. Detta som en indikation på att vi efter 150 år av Marx' *Kapitalet* tycks gå mot en post-marxistisk epok i svensk politik. Så den politiska frågan borde vara: vad ersätts den med i det långa loppet? Den vetenskapliga är ju naturligtvis: när kan vi få finansiering av forskning om politisk kulturutveckling i Sverige?

Idag 150 år sedan Marx' Kapitalet kom ut

När det gäller Marx' Kapitalet, som kom ut för 150 år idag den 14 september, är det än så länge tyst. Inget Marx-år förflyter. Ingen hyllningskör gör sig påmind. Kapitalet utgör ändå grunden för den kommunistiska och reformistiska arbetarrörelsen som har haft enormt politiskt inflytande från den industriella revolutionen och framåt. Den har lett till bildandet av ett stort antal politiska partier och fackföreningar. Den har utgjort grunden för ett antal försök till kommunistiska samhällsbyggen. Sovjetunionen och de planekonomiska öststaterna är de klassiska. Fortfarande finns stater såsom Cuba och Nordkorea med marxismen som ideologisk bas.

Marx har inom samhällsforskningen lyckats mycket väl med att utgöra utgångspunkt och upprättare av dagordning. Använder inte nästan alla begrepp som "kapitalism" och "klass"? Anses inte ofta oönskade förhållanden vara "en fråga om klass" och är det inte oftast "kapitalismens" fel det som är oönskat i vår ekonomi eller i vårt samhälle? Vi har en materialistisk världsbild där vi ser ekonomi som viktigare än kultur. Marxismen som tänkesätt har fortfarande ett starkt grepp. Alla är nog inte ens medvetna om sin egen marxism.

När Marx i mars 1883 begravdes på Highgate Cemetery i London, deklarerade Engels i sitt tal att "såsom Darwin upptäckte utvecklingens lagar i den organiska naturen, så upptäckte Marx utvecklingens lagar i den mänskliga historien". Men som jag visar i min nya bok *Samhällets rörelselag: Marx, Darwin och statsvetenskapens politisering* (Universus) var det tyvärr inte fallet. Istället försökte Marx och Engels snarare politisera den marxistiska teorin och enbart legitimera den genom att likna den vid Darwins. Denna politiserade teori har sedan haft allvarliga återverkningar på forskningen om samhället. Liksom Marx' teori är politiserad snarare än vetenskaplig, är samhällsforskningen starkt påverkad av denna politisering. Darwins teori anses däremot närmast rasistisk. I min bok hävdar jag däremot att Marx' syfte

med Kapitalet, att förstå ”samhällets rörelselag”, vetenskapligt bara kan uppnås med Darwin teori som grund. Jag visar i detalj hur.

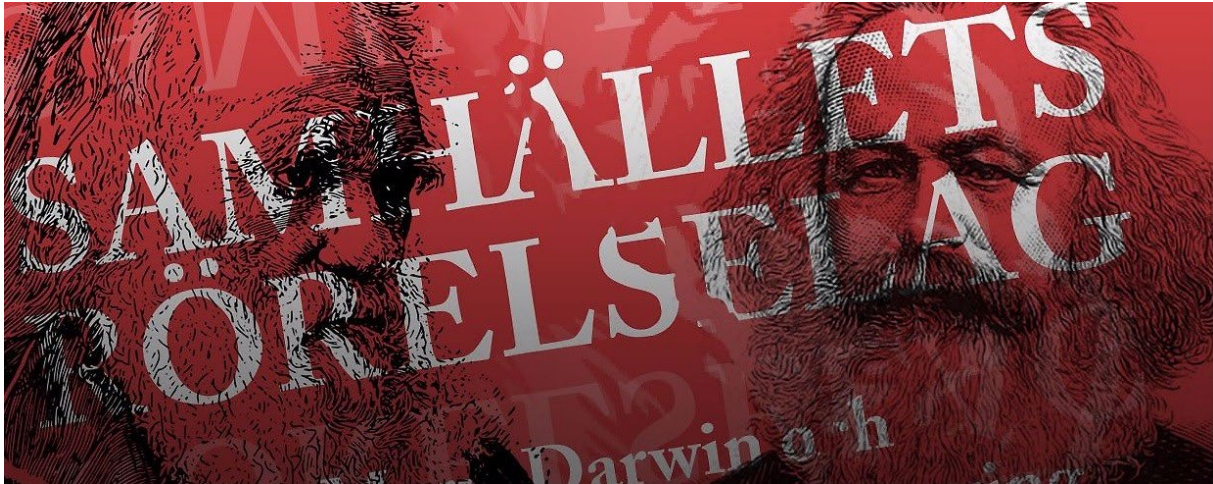
Internationellt är inte evolution och Darwins lag en fobi inom samhällsforskning på det sätt den är det i Sverige. Darwins lag bygger ju på att urval mellan nedärvbara varianter över generationer ger förändring - evolution - med nödvändighet. Men varianterna behöver inte vara gener eller organismer, utan kan också vara idéer, ideologier, värderingar, innovationer, institutioner och beteendemönster. Urvalet behöver inte vara naturligt, utan institutionaliserat eller styrt av politiskt bestämda belöningsystem. Kultur i bemärkelsen idéer och handlingsmönster evolverar därför verkligen. Om det finns inget tvivel. Det svåra för forskningen i speciellt vårt land har varit att inse det och forska därefter. Internationellt däremot exploderar forskning om kulturell evolution. Nya konferenser och vetenskapliga tidskrifter bekräftar det.

I boken visar jag också hur statskunskap verkat i symbios med den socialdemokratiska makten i Sverige. Där handlar det om att marxistiska föreställningar ger vinklad grund för analys av samhällen och oförmåga att förklara deras förändring. För det är Darwins lag, inte Marx' teorier, som kan ge oss en vetenskaplig förståelse för sådan förändring. Lagen om evolution vinner vetenskapligt över Marx' teorier. Det inkluderar dagens snabba digitala förändringsprocesser.

Boken *Samhällets rörelselag* förklarar hur statskunskapen kan bli vetenskap, genom normalvetenskaplig tillämpning av evolutionsteori på idéernas, ideologiernas, värderingarnas, strategiernas, innovationernas, institutionernas, beteendemönstrens och andra kulturuttrycks material.

Mottot för boken är därför: ”Darwinister i alla vetenskaper, förenen eder!”

[Klass mot klass eller idéernas kamp? Ny bok utmanar rådande syn på samhällets och kulturens drivkrafter](http://samspel.hh.se/artiklar/2017-09-15-klass-mot-klass-eller-ideernas-kamp-ny-bok-utmanar-radande-syn-pa-samhallets-och-kulturens-drivkrafter.html)

Ur Samspel: <http://samspel.hh.se/artiklar/2017-09-15-klass-mot-klass-eller-ideernas-kamp-ny-bok-utmanar-radande-syn-pa-samhallets-och-kulturens-drivkrafter.html>

Vad driver samhällets utveckling? Inom svensk statsvetenskap är svaret ofta materiella förutsättningar och klassmotsättningar. Men i en ny bok argumenterar professor Mikael Sandberg från Högskolan i Halmstad att vi snarare bör utgå ifrån Charles Darwin och se samhällsutvecklingen som en evolution av idéer, kunskap och kultur.

– Jag vill starta debatt och etablera en post-marxistisk samhällsteori, säger han.

"Detta är en variant av samhällsforskning som tidigare inte riktigt funnits i Sverige"

– Mikael Sandberg

Boksläpp den 19 september

Lagom till 150-årsjubileet av Karl Marx Kapitalet argumenterar Mikael Sandberg, som är professor i statsvetenskap vid Högskolan i Halmstad, att synen på samhället och den samhällsvetenskapliga forskningen har blivit politiserad. I boken Samhällets rörelselag – Marx, Darwin och samhällsvetenskaplig politisering, för han fram ett evolutionärt perspektiv även i studiet av mänskliga samhällen.

– Detta är en variant av samhällsforskning som tidigare inte riktigt funnits i Sverige. Det finns evolutionär ekonomi, psykologi, innovationsforskning, filosofi och lingvistik. Men inte evolutionär statsvetenskap, säger Mikael Sandberg.

– Min bok är ett teoribidrag som löser Marx problem – vad är samhällets rörelselag och historiens "motor" – med hjälp av Darwin. Resultatet är en avpolitiserad statsvetenskap, med betoning på vetenskap, säger professor Mikael Sandberg.

Den evolutionära ansatsen tar sin utgångspunkt i Darwins och hans efterföljares teorier. Den i Sverige etablerade och rådande ansatsen är istället politiserade tolkningar influerade av Karl Marx' Kapitalet, menar han.

– Tesen i min bok är att statsvetare är alltför etablerade i den icke-evolutionära reform-marxismen, att man ska studera klasser och kapitalismens avigsidor och politisk kamp snarare än evolutionära processer i samhället. Jag ger många belägg i boken för att det är så.

Maktens redskap

Mikael Sandberg menar att svensk statsvetenskap skärmar av sig från motsvarande internationell forskning och bara ser sin egen begränsade typ av statsvetenskap. Med avstamp i Tage Erlanders (socialdemokratisk statsminister 1946–1969) stöd till forskningen – som i sin tur skulle vara en hjälp till politiken – beskriver Mikael Sandberg hur statsvetenskap blev maktens redskap.

– Men man glömmer att det finns en vetenskap om samhällen – och den börjar med Darwin och evolutionär kulturforskning. Människan är ett djur bland många andra. Det som skiljer människan från andra djur är förmågan till kulturutveckling och en del av detta kallar vi politik. Politik är en del av människans kultur och varierar på samma sätt som utseende, olika kapaciteter och annat.

Om boken och Mikael Sandberg

Den rådande statsvetenskapliga forskningen utgår med andra ord från att det mänskliga samhället är ett unikt undantag från både Darwins teorier och vetenskapen, enligt Sandberg.

– Jag visar i min bok att det är helt befängt.

"Jag är inte emot all icke-evolutionär statsvetenskap, däremot är jag emot att traditionell statsvetenskap vägrar inse sin begränsning"

Standardförklaringen till samhällsförändringar, menar Mikael Sandberg, är socioekonomisk. Men han hävdar i stället att klass inte existerar – de går ju inte ens att definiera ordentligt – och att det materialistiska synsättet är missvisande:

– Det man tar till sig via böcker, utbildningar och media, kunskaper från omvärlden, är viktigare än vad man har för materiell bas. Sedan kan det materiella bli en effekt, men det är inte det primära.

Idéer, kunskap och kultur

– Det är idéer och kunskap som sprids olika bland människor och organisationer som ofta leder till avgörande skillnader, och det vill jag ersätta klasstänkandet med. Det är därför kunskap och utbildning är så viktigt – inte bara för individen utan för dennes barn och barnbarn och så vidare. Kulturen evolverar hela tiden. Det är kulturell, idé- eller kunskapsevolution som driver samhällen framåt, inte marxistisk materialism och klasskamp.

Det är viktigt att förstå att idéer och kulturer ofta drivs epidemiskt. Plötsligt läser alla samma bok och idag sprids idéer och kunskap alltmer viralt. Annat sprids långsammare än twitterinlägg, såsom bilsamhället eller religioner.

– Den här evolutionen bestäms inte av generna, men förmågan att tillägna sig olika typer av kultur finns där. Vad kulturen fylls med avgör vilket språk vi talar, vilken religion vi har och vilka böcker vi läser – och det avgör vilken politik landet har. Ingen annan mekanism styr det där, såsom klass eller ägandeförhållanden, utan det är i stället sekundära effekter av kulturell spridning i ett långt historiskt perspektiv.

Debatt och klarspråk

Mikael Sandberg hoppas att boken ska leda till en livlig diskussion bland både samhälls- och naturvetare och han påpekar att den redan gjort det i sociala media och på hans blogg. Men den är också ett vetenskapligt teoribidrag som löser Marx problem med Darwin som grund.

– Jag talar klarspråk och värnar den akademiska friheten. Jag är inte emot all icke-evolutionär statsvetenskap, däremot är jag emot att traditionell statsvetenskap vägrar inse sin begränsning. I boken ger jag också förslag på hur den statsvetenskapliga forskningen kan förändras, säger han.

Text: KRISTINA RÖRSTRÖM, Toppillustration: JOACHIM BRINK

* Charles Darwin (1809–1882) var en engelsk vetenskapsman och är berömd för sin teori om evolution genom naturligt urval. ** Karl Marx, 1818–1883 var en tysk tänkare och räknas som en av grundarna till sociologin. Han är även upphovsman till den ekonomiska och revolutionära teorin marxism.

[Dawkins Den själviska genen den mest inflytelserika vetenskapsboken någonsin!](#)

Det enligt en [omröstning organiserad brittiska Royal Society](#). Hans bok slår till och med Darwins Om arternas ursprung som kommer trea (!). Alldeles oavsett om [Den Själviska Genen](#) är den mest inflytelserika eller inte - läs den, även om du är statsvetare eller samhällsvetare, eller kanske framför allt då! Om du inte gjort det redan. Läs sedan också gärna [The Extended Phenotype](#) och [The Blind Watchmaker](#). Förutom att du lär dig så otroligt mycket om hur den levande världen förändras, så förstår du lättare hur även samhällen förändras, som exempelvis enligt vilka principer vår politik, vår politiska idéer och politiska handlingar - som del av vår kultur - evolverar...

Dawkins är nämligen en gudabenådad författare av vetenskaplig text (vilket inte är detsamma som populärvetenskap). Han har numera tråkigt nog mer ett rykte som närmast fanatisk ateist. Men det behöver vi inte bry oss om här...

[Därför är jag inte på Statsvetenskapliga förbundets årsmöte som börjar idag](#)

Idag börjar statsvetenskapliga förbundets årsmöte i Karlstad. Dit åker jag inte eftersom jag känner mig helt alienerad från min egen ämnesinriktning som professor. Inget av det som jag beskriver i teoridelen av min bok [Samhällets rörelselag](#) som paradigm för en vetenskaplig samhällsforskning finns ju där. Det är som när man letar efter evolutionär kulturforskning i rullgardinsmenyn på Vetenskapsrådets ansökningsportal: det finns helt enkelt inte.

Tänk om årsmötet i Karlstad hade öppnats av Robert Axelrod, professor vid University of Michigan, istället. Då hade det sett ut såhär (ur [hans tal till det amerikanska statsvetarförbundet](#), som han var ordförande för 2006-2007):

Let me begin with my favorite story about imports. It starts with Darwin who describes how he imported a key insight from Malthus, who was a political economist. Darwin had spent years collecting his data. Then, as he wrote in his autobiography, fifteen months after I had begun my systematic enquiry, I happened to read for amusement Malthus on Population and being well prepared to appreciate the struggle for existence which goes on everywhere . . . it at once struck me that under these circumstances favorable variations would tend to be preserved, and unfavorable ones to be destroyed. The result of this would be the formation of a new species. Here, then, I had at last got a theory by which to work.

The really neat thing is that twenty years later, another political economist, namely Marx, imported Darwin's conception of struggle back into political economy. As Marx wrote in a letter to a colleague, "Darwin's book is very

important and serves me as the basis in natural sciences for the class struggle in history.

For a more recent example, this time of a political scientist importing from another discipline, I asked Bob Putnam how he came upon the concept of “social capital.” Bob said he got it from sociology. He had never even heard of the term or the ideas behind it, until late one night in 1991 when he was finishing up his book on Making Democracy Work. He had been puzzling in vain for weeks over how to pull together the empirical threads of his Italy study, trying to write a book that would be interesting to social scientists who were uninterested in Italian local government. He reports that he happened to wander over to the library and noticed a new book called Foundations of Social Theory by Jim Coleman lying on the table. He idly leafed through it, noted a chapter on social capital, and sat down to read it. Bob says that his mind had been “prepared” by his interest in repeated games, and he saw pretty quickly that social networks could produce something directly analogous to the “shadow of the future.” He says that like all insights, once he got it, it was terribly obvious.

As you see, Darwin, Marx, and Putnam all contributed to their own fields by importing from another field.

[...]

Now I can summarize my advice about cultivating your curiosity in what we may call “the four ups.”

Read up in a variety of fields so your mind will be well prepared.
Team up with others who can help you.
Load up on research related to your problem.
Lighten up when you need to escape from the problem for a while.

Axelrod är ju mest känd för sin [Evolution of Cooperation](#), som innehåller ett kapitel skrivet tillsammans med William D. Hamilton, en världsberömd biolog, som verkade vid samma universitet. Samarbetet mellan Axelrod och Hamilton ledde till [en artikel \(i Science 1981\)](#). Den har följande sammanfattning:

Summary. Cooperation in organisms, whether bacteria or primates, has been a difficulty for evolutionary theory since Darwin. On the assumption that interactions between pairs of individuals occur on a probabilistic basis, a model is developed based on the concept of an evolutionarily stable strategy in the context of the Prisoner's Dilemma game. Deductions from the model, and the results of a computer tournament show how cooperation based on reciprocity can get started in an asocial world, can thrive while interacting with a wide range of other strategies, and can resist invasion once fully established. Potential applications include specific aspects of territoriality, mating, and disease.

I boken [Evolution of Cooperation](#) börjar ett kapitel såhär:

THE EVOLUTIONARY APPROACH is based on a simple principle: whatever is successful is likely to appear more often in the future. The mechanism can vary. In classical Darwinian evolution, the mechanism is natural selection based upon differential survival and reproduction...

Han drar följande slutsatser om studien tillsammans med Hamilton:

Chapter 5, written with evolutionary biologist William D. Hamilton, demonstrates that cooperation can emerge even without foresight. This is done by showing that Cooperation Theory can account for the patterns of behavior found in a wide range of biological systems, from bacteria to birds. Cooperation in biological systems can occur even when the participants are not related, and even when they are unable to appreciate the consequences of their own behavior. What makes this possible are the evolutionary mechanisms of genetics and survival of the fittest. An individual able to achieve a beneficial response from another is more likely to have offspring that survive and that continue the pattern of behavior which elicited beneficial responses from others. Thus, under suitable conditions, cooperation based upon reciprocity proves stable in the biological world. Potential applications are spelled out for specific aspects of territoriality, mating, and disease. The conclusion is that Darwin's emphasis on individual advantage can, in fact, account for the presence of cooperation between individuals of the same or even different species. As long as the proper conditions are present, cooperation can get started, thrive, and prove stable.

Samarbete uppstår alltså på gräsrotsnivå om de rätta förutsättningarna finns. Inte genom statliga ingrepp, samhällsstyrning, propaganda, utbildning, bekännelse till viss ideologi eller annat vällovlig men politiserad halleluja.

Snälla svensk statskunskap, vakna upp ur tönnrosasömmen! Det finns en vetenskap därute!
Read up, team up, load up! Then lighten up!

[Nobelpriset till evolutionär statsvetenskap!](#)

Fast inte just i år då. Men några gånger har det hänt. Låt mig nämna dem jag känner till:

Elinor Ostrom, ekonomipriset 2009

Ostrom är evolutionär statsvetenskapskvinna. Just det evolutionära draget hos henne, och öppenheten mot den moderna biologin och naturvetenskapen, märks i många av hennes texter. Mest känd är ju hennes [*Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*](#). Redan i titeln återfinns ju den engelska termen Evolution, men det kan i många fall innebära "framväxt" snarare än evolution enligt Darwins lag (se definitionen i Samhällets rörelselag). I det här fallet är det tvetydigt. Ostrom är medveten om evolutionsbegreppets innebörd inom biologin. Det vittnar flera titlar i bokens bibliografi om:

Alexander, P. 1979. Evolution and Culture. In *Evolutionary Biology and Human Social Behavior. An Anthropological Perspective*, eds. N. A. Chagnon and W. Irons. pp. 59-78. Nonh Scituate, Mass.: Duxbury Press.

Axelrod, R. 1984. *The Evoluton of Cooperation*. New York: Basic Books.

Axelrod, R. 1986. Modeling the Evolution of Norms. *American Political Science Review* 80: 1095-1111

Axelrod, R., and D. Dian. 1988. The Further Evolution of Cooperation. *Science* 242:1385-90.

Dawkins, R. 1976. *The Selfish Gene*. Oxford University Press.

Durham, W. H. 1979. Toward a Coevolutionary Theory of Human Biology and Culture. In *Evolutionary Biology and Human Social Behavior. An Anthropological Perspective*, eds. N. A. Chagnon and W. Irons, pp. 39-58. North Scituate, Mass. : Duxbury Press.

Irons, W. 1979. Natural Selection, Adaptation, and Human Social Behavior. In *Evolutionary Biology and Human Social Behavior. An Anthropological Perspective*, eds. N. A. Chagnon and W. Irons, pp. 4-39. North Scituate, Mass. : Duxbury Press.

Nelson, R., and S. Winter. 1982. *An Evolutionary Theory of Economic Change*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Opp, K. D. 1982. The Evolutionary Emergence of Norms. *British Journal of Social Psychology* 21:139-49.

Opp, K. D. 1986. The Evolution of a Prisoner's Dilemma in the Market. In *Paradoxical Effects of Social Behavior*, eds. A. Diekmann and P. Mitter, pp. 149-68. Vienna: Physica-Verlag.

Witt, U. 1986. Evolution and Stability of Cooperation Without Enforceable Contracts. *Kyklos* 39:245-66.

Hon var en intressant forskare verkligen (hon dog 2012 tyvärr). När hon föreläste på Göteborgs universitet satt jag ofta och småfnissade åt att hon ofta tvärvetenskapligt lät sig inspireras av biologi inför samhällsforskarna. I boken förtydligar hon:

What I attempt to do in this volume is to combine the strategy used by many scholars associated with the "new institutionalism" with the strategy used by biologists for conducting empirical work related to the development of a better theoretical understanding of the biological world.

Kunde inte bett om bättre stöd för min huvudtes i Samhällets rörelselag. I [en artikel om beslutsteori](#) skriver Ostrom:

Evolutionary psychologists have produced substantial evidence that human beings have evolved the capacity-similar to that of learning a language-to learn reciprocity norms and general social rules that enhance returns from collective action (Cosmides and Tooby 1992).

[...]

Our evolutionary heritage has hardwired us to be boundedly self-seeking at the same time that we are capable of learning heuristics and norms, such as reciprocity, that help achieve successful collective action.

[...]

Models of human behavior based on theories consistent with our evolutionary and adaptive heritage need to join the ranks of theoretical tools used in the social and biological sciences.

[...] sufficient work by cognitive scientists, evolutionary theorists, game theorists, and social scientists in all disciplines (Axelrod 1984; Boyd and Richerson 1988, 1992; Cook and Levi 1990; Guth and Kliemt 1995; Sethi and Somanathan 1996; Simon 1985, 1997) on the use of heuristics and norms of behavior, such as reciprocity, has already been undertaken. It is now possible to continue this development toward a firmer behavioral foundation for the study of collective action to overcome social dilemmas.

[...]

The evolutionary approach has been strongly influenced by the work of Robert Axelrod (see, in particular, Axelrod 1984, 1986; Axelrod and Hamilton 1981; and Axelrod and Keohane 1985).

I det näst sista citatet nämner Ostrom en annan pristagare till Alfred Nobels minne, nämligen Herbert Simon (1916-2001), pristagare 1978:

[Simon, Herbert A. 1985. "Human Nature in Politics: The Dialogue of Psychology with Political Science." *American Political Science Review* 79\(June\):293-304.](#)

Simon, Herbert A. 1997. *Models of Bounded Rationality: Empirically Grounded Economic Reason*. Cambridge, MA: MIT Press.

Det finns andra texter av Herbert Simon av evolutionär karaktär, såsom [Altruism and Economics \(2001\)](#).

En tredje nobelpristagare, Thomas Schelling, skulle kunna anses höra till den evolutionära statsvetenskapen. I [Kungl. Vetenskapsakademiens motivering](#) anges att:

Gradual cooperation occurs not only among humans. The biologist John Maynard Smith describes the mating behavior of the black hamlet, a hermaphrodite coral reef fish which carries both sperm and eggs simultaneously (Maynard Smith, 1982, pages 159-160). When the fish mates, it engages in several rounds of "egg trading" where it alternately lays eggs and fertilizes the eggs of its partner. The proposed explanation is that it is cheaper to produce sperm than eggs, so if all eggs were being laid at once, the fish playing the male role in this first round might not produce any eggs thereafter, preferring instead to play the male role again with another fish willing to produce eggs. By saving some eggs to be used as a reward for the other fish's eggs, each fish lowers the partner's incentive to defect. This is but one example from evolutionary biology where Schelling's analysis has relevance.

Thomas Schelling (1921-2016) blev pristagare 2005.

Så den evolutionära ansatsen inom de vetenskapliga politikstudierna är representerad på högsta nobelprinsnivå. Men just i år var det kanske inte riktigt så.

[New York Times: skaka om socialvetenskaperna!](#)

The New York Times

[Nicholas A. Christakis, forskare på Yale](#) med en doktorsexamen från Harvard, har skrivit [en "op-ed" i New York Times](#), där han argumenterar för att socialvetenskaperna inte evolverar som naturvetenskaperna gör därför att de inte löser problem och sedan går vidare i mer specialiserade forskningsområden. Istället stannar social- och samhällsforskarna kvar i föråldrade former av discipliner och ältar vidare samma forskningsområden. Ack, vad jag som statsvetare (formellt sett) känner igen mig! Hur mycket har det t.ex. inte forskats om tillit, kors och tvärs, utan att lösa frågan och sedan gå vidare. Typiskt nog så låter man bli alla andra vetenskapers rön, och bara ignorerar. Exempelvis är det känt att det är [hormonet oxytocin som gör människor tillitsfulla](#)... Kanske dags för alla i socialvetenskaperna inklusive statsvetenskapen som forskat om tillit utan att komma fram till hur det uppstår att betala tillbaka forskningsanslagen till skattebetalarna?

Christakis är kanske mest känd för samhällsforskare i att tillsammans med den ovanligt evolutionärt forskande [statsvetaren James Fowler, verksam vid universitetet i San Diego](#), ha skrivit boken [Connected](#). Boken visar hur vi i våra nätverk hela tiden interagerar med människor som liknar oss själva i beteenden. Graferna över nätverk är slående. Vi är nätverksdjur. Polarisering är en effekt av icke-kontakt mellan olika nätverk.

Här håller Christakis ett TED-talk om hur vi är del av nätverk i flera avseenden, som vilka normer vi har, till och med beträffande hur mycket vi väger...:

<https://www.youtube.com/watch?v=2U-tOghblfE>

[#MeToo och evolution](#)

#MeToo-fenomenet idag i världen kan knappast förstås vetenskapligt utan kultur-evolutionär teori.

För det första är det ju en epidemisk spridning av budskap i ett nätverk. Sådana spridningar analyseras lämpligen med epidemiologiska modeller. Vissa faktorer bidrar till spridning av epidemier, andra motarbetar och skapar "resistens" eller "immunitet". Budskapets spridning beror på dess "virulens" och individers "mottaglighet", denna gång könsbunden till stor del. Det finns en hel familj av modeller för sådana spridningsfenomen. Populärvetenskapligt har Malcolm Gladwell beskrivit det i *The Tipping Point*, på svenska *Den tändande gnistan*. (Vi har därför haft den som kurslitteratur i grundkursen i politisk kommunikation på Högskolan i Halmstad.)

För det andra är ju grunden till just detta budskaps spridning relaterad till kön och sexuell selektion (könsurval). Där är ju materialistiska och marxistiska ansatser helt impotenta (ursäkta uttrycket). I *Människans härkomst och könsurvalet* (*The descent of man and selection in relation to sex*, 1871) beskriver Darwin grunderna, men eftersom de är känsliga ämnen kopplade han inte ihop människans härkomst och könsurvalet utan behandlade dessa frågor separerat. Könsurvalet allmänt för alla sexuella organismer är principiellt grunden till #MeToo-fenomenet skulle jag vilja påstå. Men dess aspekter för den kulturellt evolverande människan tar jag upp speciellt i *Samhällets rörelselag*. Marx, Darwin och den politiserade statsvetenskapen. Darwin gick inte så långt i att beskriva kulturell evolution. Men i min bok har jag en beskrivning av vad jag anser är de viktigaste aspekterna av "historiens motor", för att använda ett marxistiskt uttryck.

Den första aspekten är naturligtvis den råa konkurrensen bland hannar om honor, som gäller i hela den sexuella djur- och växtvärlden. Den yttrar sig i kamp mellan hannar om honor för att locka eller betvinga honor (Darwin i Om arternas ursprung (1859):

Sexuell selektion [...] beror, inte på en kamp om överlevnad i relation till andra organiska varelser eller till omgivningsförhållanden, utan på en kamp mellan individer av ett kön, generellt hannar, för förfogande över det andra könet. Resultatet är inte döden för den tävlande som förlorar, utan färre eller inga avkommor. Sexuell selektion är, därför, mindre rigorös än naturlig selektion.

Detta gäller alla sexuella djur, också människan. Det är inget försök till ursäkt för övergrepp, utan ett konstaterande som förklarar grunden till övergrepps förekomst bland sexuellt reproducerande djur. De gener som ligger bakom "övergrepp" på honor i djurvärlden ligger i att detta beteende ger fler avkommor och dessa avkommor har ju då just dessa anlag till "övergrepp", osv. "Övergrepps-beteende" förstärks därför över generationer om det inte också motverkas av något annat i evolutionen. Att "övergrepp" bland djur begås mer av hannar än honor brukar förklaras med att de senare måste vara noggrannare i partnervalet eftersom kroppen är på spel och därmed är kostnaden för avlande av avkommor större för honor än för hannar.

Djingis Kahn, den mongoliske despoten på 1100-1200-talet som hade makt över världens största rike någonsin, spred sina gener så att det idag i världen är 1 av 200 som härstammar från honom. Kromosomerna spreds genom stora harem och övergrepp mot kvinnor i de erövrade folken. Det är exempel på hur människan kan fungera som det djur hon är. Men eftersom vi inte har harem idag bland världens ledare innebär det ju att den mänskliga kulturen är mindre övergreppsbenägen än den var bland vissa ledare för 800 år sedan. Så något positivt har ändå hänt som lett till mindre övergrepp än då och där.

I boken Samhällets rörelselag förklarar jag denna samhällsliga förändringsprocess som ett resultat av s.k. kapprustningar mellan gener och memers, dvs. "biologi" och "kultur". (Richard Dawkins myntade begreppet mem i Den själviska genen, kap. 11. Han definierade den som den minsta replikerande kulturenheten.) Med kapprustning menar jag förändring snabbt över generationer, där en generation för oss inte är samma sak som en generation för memers, som kan vara mycket kortare eftersom en mem är en idé som leder till handling, vilket kan gå på några sekunder, såsom att hashtagga #MeToo.

Andra aspekten är därför gens och memers kapprustning. Dels ger gener resultatet att memers utvecklas eftersom det leder till genetisk framgång. Är man bra på att producera filmer blir man troligen mer framgångsrik i sexuell erövring än om man inte är det. Ornamenteringen, som det heter i djurvärlden, spelar avgörande roll för sexuell framgång. Påfågeln stjärt är det klassiska exemplet. Hjortbockars kronor är ett annat. Människan har sin kulturella förmåga i olika bemärkelser. "Kulturmännen" har därför bättre chanser bland kvinnor än andra. Det finns naturligtvis också "kulturkvinnor" som attraherar män eftersom memetisk evolution inte är kopplad till visst biologiskt kön.

Tredje aspekten är memers konkurrens med andra memers. Regissörer och producenter i Hollywood konkurrerar säkert också med varandra om att vara mest framgångsrika, vilket ger möjlighet till än mer av samma typ av memers, dvs. filmproducerande i detta fall. Ju större konkurrenskraft memetiskt, desto mer av samma memertyper som tidigare visat sig framgångsrika.

Fjärde slutligen är memers kapprustning med gener: goda producenter av vapen ger möjlighet till erövring av andra länder och därmed dödande av andra gener. Det är det klassiska i krigshistorien.

I boken hävdar jag att det är dessa fyra typer av kapprustningar mellan gener och memer som driver samhällen framåt. Inte klasskamp. Inte materiella förhållanden. Inte revolutioner.

Så effekterna av #MeToo, som är en memetisk kulturyttring, kan både samspela ("kapprusta") med annan kultur, inklusive den politiska, och kanske till och med påverka faktorer bakom sexuell framgång på sikt. Det leder i så fall till kulturell eller till och med genetisk evolution. Då kanske vi kommer ännu längre bort från Djingis Kahn-kulturen.

Skall det påskyndas får det nog ske genom internationellt sanktionerade och spridningsbenägna politiska institutioner. Och det är möjligt att The Tipping point är nådd. #MeToo kanske var den tändande gnistan...

[Idag för 500 år sedan spikade Martin Luther upp sina 95 teser...Här "spikar" jag mina...](#)

Det är svårt att spika i statskunskapsinstitutioners glassdörrar. Det blir mest glassplitter. Tempeldörrar är inte vad de varit. Men behovet av Reformation känns likväl stort.

Mina 95 teser om en Reformation av statskunskapen till *en evolutionär statsvetenskap* är följande. De handlar inte om trossatser men om grundvalen för vetande och vetenskap om människan och hennes kultur, inklusive den politiska; nämligen Darwins lag.

Teserna är punkter valda ur min bok [Samhällets rörelselag. Marx, Darwin och statsvetenskapens politisering](#). Men för att läsa om hur statsvetenskapen - "vetenskapen *om* politik, inte *i* politik" - ertappas med fingrarna i den politiska syltburken, får du beställa boken.

I slutet belönar jag läsaren med Tore Bergers Ballad om Rickard Sandler, den socialdemokratiska statsministern som först översatte *Kapitalet* till svenska.

1. Människan är en djurart som evolutionen gett förmåga till kultur, inklusive politisk kultur. Därför måste man utgå från Darwins lag i studiet av denna politiska kultur. Pionjären är [David Ritchie](#), som skrivit att 'Det pågår ett "naturligt urval" av idéer, vanor, institutioner ... (1895)'.
2. Darwin och Marx utgör polerna i det spänningsfält som fortfarande finns mellan natur- och socialvetenskaplig samhällsforskning. Evolutionär samhällsforskning skulle kullkasta mycket av tidigare, traditionell samhällsforskning.
3. Utgångspunkten för dagens statskunskap är den för svenska samhällsforskare så välkände Marx. Marx hade naturvetenskapliga ambitioner och oerhörd betydelse för den efterföljande samhällsforskningen på ett sätt som för statsvetenskapen, sociologin och den ekonomiska historieforskningen närmast motsvarar Darwins roll för biologin. I förordet till första upplagan av *Kapitalet* anger han att "det yttersta syftet med detta verk är att avslöja det moderna samhällets ekonomiska rörelselag." I efterordet till den

andra upplagan uttryckte han ännu tydligare att han önskade att hans *magnum opus* skulle motsvara Darwins verk om arternas ursprung.

4. Ett stort problem med Marx' vetenskapliga ambition var att han samtidigt hade egna politiska syften. Att Marx i sitt huvudarbete fastställde en rörelselag för det han kallade det kapitalistiska samhället syftade till politisk kamp för att ersätta denna på kapitalismen vilande rörelselag med icke-kapitalistiska, socialistiska och kommunistiska sådana.
5. Marx' verk spelat en avgörande roll för skapandet av framför allt det revolutionära sovjetsamhället, andra socialistiska experiment, men faktiskt även det svenska reforminriktade folkhemmet. Marx' *Kapitalets* förste svenske översättare var Rickard Sandler, svensk socialdemokratisk statsminister från den 24 januari 1925 till den 7 juni 1926. Att vår politiska kultur därför är präglad av denna reformmarxism som i fyra decennier utan avbrott innehade regeringsmakten i vårt land är inte förvånande. Flera av Marx' begrepp och föreställningar har på ett djupare plan påverkat vår uppfattning om politik och vår relation till den, ofta mer än vi är medvetna om. För de flesta har termer som "kapitalism", "socialism" och "klass" blivit allmängods. De kommer från eller via marxismen. När det gäller uppfattningar om hur samhällen förändras har "kultur" degraderats till den för förståelsen irrelevanta "överbyggnaden."
6. Kulturer är istället den mångfald uttryck och beteenden som inte är biologiskt eller genetiskt styrda instinkter och som varierar mellan människor (eller djur i den mån de har olika kulturer), och som härrör ur vår förmåga till skapande och spridning av mentala representationer, idéer och kognitioner genom olika typer av handling.
7. Tolkningen av kulturer på detta sätt är alltså inte "biologistisk", utan tvärtom "anti-biologistisk", dvs. står för att kulturuttryck *inte* bestäms av gener, även om förmågan till kultur är genetiskt bestämd för arten. Kulturanalysen kan då med dessa utgångspunkter ingå i en naturvetenskaplig och evolutionär kulturforskning, med all dess tyngd i sedan Darwin samhällsavgörande vetenskapliga framsteg. Men den har inte biologin i fysisk mening utan kulturer som objekt. I en kultur spelar "viljan" en sekundär roll. Viljan ses snarare som *uttryck för viss kultur*, inte som orsak.
8. Det paradoxala med den snabba utvecklingen på forskningsområdet är också att de teoretiska rötterna till dagens högteknologiska forskning ändå når ned till Marx' och Darwins tid. Men olikt Marx' teori, som förutspår proletariats seger, har Darwins lag inte deterministiska drag, utan anger endast de principer som frambringar förändring i relation till omgivningen. Den är alltså öppen inför framtiden, till skillnad från Marx' teori. I motsats till Marx' teori, som bara gällde det han kallade kapitalismen, är Darwins teori universell och gäller det levandes förändring oavsett tid och rum. Marx' efterföljare samhällsforskarna är den kärntrupp som ryggat för den insikten och hävdar att just det mänskliga samhället är undantaget i universum från giltigheten av Darwins teori.
9. En syntes av en evolutionär samhällsteori och en kritik av nuvarande samhällsforskning är grunden till en vetenskap avpolitiserad i både meningen att den är icke-statlig, icke-officiell, icke-officiös och icke utförd i politiska syften såsom uppfyllande av någon politisk dröm, vision eller utopi. Man kanske också skulle kunna kalla det en avnationaliserad forskning om nationen. Samhällsforskningen måste bli vetenskap helt enkelt, som all annan forskning med vetenskapliga ambitioner. Det inbegriper vetenskapen om politik som måste bli en statsvetenskap värd slutledet "vetenskap".
10. Traditionell samhällsforskning och statskunskapen kan inte längre ignorera dessa den internationella samhällsforskningens naturvetenskapliga innovationer. Darwins teori om evolution har de senaste decennierna fått förnyad och allt vidare aktualitet

eftersom den så väl går att tillämpa och bygga vidare på inom många andra områden. Ekonomi, språkvetenskap, kulturforskning, antropologi, psykologi och datavetenskap finns numera alla som forskningsfält med ”evolutionär” som bestämningsord, vilket inte bara innebär spelteoretisk inriktning utan ofta analyser av experiment eller analys av samband mellan samtida förlopp. Vad vi saknar är emellertid en institutionaliserad ”evolutionär samhällsforskning” eller ”evolutionär statsvetenskap”,

11. Ur naturvetenskaplig synvinkel är termen ”evolutionär” ju helt överflödigt – precis som ”darwinistisk” är det – beträffande kultur- och samhällsanalys, och enbart påtvingad p.g.a. existensen av en dominerande, evolutionär-fobisk sådan. Det borde naturligtvis vara en självklarhet att det är vetenskaplig teori man som samhällsforskare skall bygga på och att den teorin i grunden är evolutionär när det gäller den levande världens fenomen; biologiska såväl som kulturella.
12. Det är därför befogat att ställa sig frågan varför denna traditionella forskning inte tar till sig evolutionär teori. Skälen är enligt min mening både politiska, historiska och vetenskapsideologiska, och inledningskapitlet och ett kapitel i del II av min bok *Samhällets rörelselag* tar upp några centrala vetenskapsideologiska mekanismer i denna socialvetenskapliga protektionism och faktaresistens.
13. ”... det ekonomiska livet uppvisar fenomen analoga med utvecklingshistorien på andra biologiska områden...” ur citat av Karl Marx. Observera att Marx alltså citerar uttrycket ”andra” biologiska områden. Han protesterar alltså inte mot att ekonomin ses som ingående i det biologiska området (sic!), utan framhäver den tankegången genom att speciellt lyfta in citatet i sin efterskrift. Det kan tolkas som att Marx faktiskt närde drömmen om att i *Kapitalet* inte bara skapa en teori om samhällsförändring som skulle motsvara vad Darwins teori var för vetenskapen om naturhistorien.
14. Första upplagan av första bandet av Karl Marx’ *Das Kapital. Kritik der politischen Ökonomie*, publicerades 1867. Den revolutionära arbetarrörelsens främsta teoretiker hade med detta verk ambitionen att presentera en teori om kapitalistisk samhällsförändring, eller som han uttryckte det, ”att avslöja det moderna samhällets ekonomiska rörelselag” (1974 [1867], s. 5). Samhällets framväxt måste enligt Marx ses som en ”naturhistorisk process, styrd av lagar, som inte endast är oberoende av människors vilja, medvetande och avsikter utan tvärtom själva bestämmer deras vilja, medvetande och avsikter” (ett citat ur efterskriften till andra upplagan 1873). Marx ville se samhällsförändring som en ”naturhistorisk” process därför att han – liksom de flesta intellektuella i den tidens England – var imponerad och influerad av Darwins framgång i att några år tidigare formulera en teori om evolution i den organiska världen.
15. De politiserade slutsatserna av Darwins teori, såsom eugenik (”rashygien”), nazisternas rasism och de allierades ideologiska moteld, det viktorianska samhällets socialdarwinism och Sovjets lysenkoism har minerat det samhällsteoretiska fältet. Istället för att dra slutsatsen att politisering alltid hotar att vanställa vetenskapens genombrott och att politisering av vetenskap därför skall förhindras i möjligaste mån, har istället ofta dragits den felaktiga slutsatsen att Darwins teori ändå måste vara i någon mån suspekt och därför bör relativeras, dvs. anses som en av många uppfattningar om social förändring men utan vetenskaplig särställning.
16. Men eugeniken var inte Darwins fel eller förenlig med vare sig hans teori eller den forskning som följde i hans fotspår. Darwin är realist, ser verkligheten sådan den är, snarare än att han är moralistisk, ideologisk eller normativ. Därför formulerar han inte heller några program eller utopier.
17. Däremot ligger de evolutionära lagbundenheterna - att evolutionen beror på variation, selektion och nedärvning - bakom tidigare artbildning och är till sin natur eviga.

Evolutionär teori förklarar alltså evolution på ett principiellt plan, dvs. varför den uppstår, men ger ingen fingervisning om dess exakta utfall. Det innebär att ett naturligt eller artificiellt (politiskt) urval bland en variation av idéer, vanor och institutioner som "nedärvs" kulturellt inte någon förutbestämd form, även om den är lagbunden. *Vilka* evolverade former den tar sig uttryck i kan knappast med större säkerhet förutspås, däremot kan den vetenskapligt studeras och förklaras i efterhand.

18. Darwins teori sammanfaller med Marx' ambition att se samhällsutveckling som en "naturhistorisk process, styrd av lagar, som inte endast är oberoende av människors vilja, medvetande och avsikter utan tvärtom själva bestämmer deras vilja, medvetande och avsikter". Men en modern evolutionär tolkning av ordet "bestämmer" behöver inte tolkas som att både viljornas, medvetandens och avsiktens exakta innehåll bestäms av sådana lagar. Då hade vi verkligen haft en determinism. "Bestämmer" kan istället tolkas som att lagar utgör ramarna för hur uppkomsten av olika viljor, medvetanden och avsikter går till, och hur varierande innehåll och vidare spridning, överlevnad och förändring avgörs i samspel med omgivningen, som all annan evolution. En evolutionär syn på människors idéer, viljor och vanor gör alltså dessa i första steget till verkan av, snarare än orsak till, institutionella och andra kulturella fenomen och förändringar i samhället, men inte enhetligt och formmässigt avgjorda på förhand.
19. Modern evolutionär forskning på Darwins grund har ingenting med denna organismisk funktionalism att göra. I motsats till Spencer, Parson, men också den metodologiska individualismen, är det just förändring, inklusive radikal sådan, som Darwins teori kan ligga till grund för att förklara.
20. Det är naturligtvis inte så att en "teori" då "förklarar allt", vilket är samhällsforskarnas fallucka för alla som vill komma med teori på universellt plan. Detta handlar inte om en religiös förklaring. Darwins teori är ingen "lära". Den kan inte avfärdas med Ockhams raskniv. Då hade inte den biologiska forskningen klarat sig långt. Snarare bottenar Darwins "teori" i en djupare insikt om *förändringens principiella väsen*, och denna insikt kan användas i vidareutveckling av modeller som i sin tur kan prövas i form av hypoteser om olika typer av förändringsprocesser i andra än strikt biologiska sammanhang. Det är därför man kan tala om en "universell darwinism", vilket innebär att inte bara all evolution av liv i universum torde följa Darwins teori i form av förändringsprincip, utan även all annan social och kulturell evolution, vare sig den är politisk, ekonomisk, teknologisk eller i övrigt kunskapsmässig.
21. Darwins "teori" om förändring av organismer under naturhistorien bottenar alltså i en generell princip som jag kallar lag och som säger att evolution sker, när tre nödvändiga och tillräckliga villkor föreligger, nämligen (1) variation, (2) selektion (urval) och (3) nedärvning. Den kan förklara evolution bland alla typer av enheter, låt oss kalla dem "replikatorer", som varierar, selekteras på något sätt, och nedärvs i någon mening, dvs. påverkar de framtida replikatorerna utformning beroende på hur selektion (urval) skett mellan de tidigare varierande enheterna. Därmed förklaras också tydligt att Darwins teori och lag om evolution på intet sätt är deterministisk, utan tvärtom öppen för framtida okända former av liv.
22. Det framgår också klart att det inte handlar om "survival of the fittest" (ett uttryck som Spencer och inte Darwin uppfann), utan om den bäst anpassades högre grad av reproduktion av de drag som gör den bättre anpassad. Det innebär att lagen inte heller har någon normativ implikation och därför inte är möjlig att politisera utan förvanskning. Darwins lag i strikt bemärkelse handlar t.ex. *inte* om rasers grad av civilisation, eller om att det är naturligt med ojämlikhet. Den handlar *inte* om att de starkaste individerna eller civilisationernas skall eller bör överleva, även om den tidens okunnighet om gener ledde Darwin till konstateranden om att vissa individer och

kulturformer faktiskt troligen tenderade att göra det. Den handlar heller *inte* om att kvinnans roll i samhället är orubbligt undergiven. *Inte* heller är den en legitimering av några andra hinder för människans strävan mot välstånd och lycka för alla utan undantag. Den är över huvud *inte normativ* och ger *ingen grund för någon typ av politik alls*. All politisering av Darwins lag är alltså ett brott mot Humes lag: ett *är* kan aldrig översättas till ett *bör*.

23. Eftersom villkoren (2) selektion och (3) nedärvning tillsammans kan sammanfattas med begreppet ”differentierad replikering”, kan teorin också sammanfattas som att dels variation och dels differentierad replikering är de enda nödvändiga och därför tillräckliga villkoren för evolution. Finns dels variation och dels dessa variationers olika grad av replikering så uppstår evolution. Punkt. Det är endast det Darwins lag säger. Det gör att lagen också i högsta grad är tillämplig i analysen av vår politiska ekonomi och i vår historieuppfattning, dvs. förståelsen av våra samhällens grundläggande uppbyggnad och förändring. För *det finns ingen annan lag om förändring*.
24. Den evolutionära politiska ekonomin och historieuppfattningen bygger alltså på principen om variation och differentierad replikering. Det som replikeras kan då naturligtvis lämpligen kallas replikator. ”Replikatorer” (något som kopierar sig) kan därför vara av vilket slag som helst. Replikatorer kan exempelvis vara sätt att utföra olika typer av handlingar, eller framställa ting, dvs. vara beståndsdelarna i en kultur. Kulturella replikatorer – sätt att tänka, handla och frambringa saker eller skapa kulturella uttryck eller artefakter – är alltså enheter i en kulturell evolution (i betydelsen förändring eller framväxt) om och endast om de uppfyller de tre ovan nämnda nödvändiga och tillräckliga villkoren variation, selektion och nedärvning. Omvänt, *om man kan observera kulturell förändring —i sätt att tänka, handla och framställa saker som idag inte sker som igår—finns det inget annat sätt än variation, selektion och nedärvning som kan ligga bakom denna förändring*.
25. På samma sätt är det med politiska, ekonomiska och tekniska kulturyttringars evolution. Exakt hur dessa uttryck evolverat, och vilka omgivningsfaktorer som påverkat, är bland de viktigaste uppgifterna för en evolutionär politisk ekonomi att beforska och reda ut.
26. Boken bygger alltså på Darwins algoritm om evolution tillämpat på handlingar och sätt att uttrycka och utföra saker, inte hans teori om att djurs och växters livsformer förändrats över lång tid utan en gudomlig skapare. Därmed blir denna bok obiotologisk i den meningen att vår biologi, såsom exempelvis våra gener, inte spelar någon roll i den. Handlingar vi utför kopplas inte till vår biologi alls. Endast i en sammankopplande, genetisk-kulturell principmodell, vill jag förklara vad som driver de mänskliga civilisationerna framåt, i polemik mot den materialistiska historieuppfattningen.
27. Som Marx uttryckte det: samhällets framväxt måste ses som en ”naturhistorisk process, styrd av lagar, som inte endast är oberoende av människors vilja, medvetande och avsikter utan tvärtom själva bestämmer deras vilja, medvetande och avsikter”. Denna process är i samhällslivet oftast artificiell, dvs. politiskt styrd på systemnivå. Ovanstående evolutionära syn på de mänskliga kulturernas framväxtprincip kräver att den metodologiska individualismen avfärdas. Det är inte längre individers göranden och låtanden som är grunden till vår sociala verklighets förändring. Snarare är det evolutionen av idéerna, handlingarna och deras resultat fysiskt och psykiskt som utgör drivkraften bakom att vår kulturella verklighet ständigt förändras. Idéerna, kognitionerna, problemlösningarna, tipsen från våra medmänniskor blir viktigare som förklaring till vad som förändras i vår sociala tillvaro än de materiella aspekter

marxister älskar att älta, såsom ägande av produktionsmedel eller klasstillhörighet: hänvisning till ”klass”, ”ägande” eller ”socio-ekonomisk” position är endimensionell och blir inget mer än en ”bakgrundsfaktor” i analysen.

28. Det kan vara lika svårsmält för en materialist och marxist som det var för Tycho Brahe och hans samtid att acceptera den kopernikanska tanken om att jorden kretsar kring solen istället för tvärtom. Den sociala och samhälleliga verkligheten vi lever i måste nämligen uppfattas som icke-subjektiv, dvs. människors tankar, yttranden och handlingar måste ses som resultat av ständigt pågående och objektivt existerande kulturevolutionära processer snarare än som ett resultat av dessa subjekt eller människorna själva.
29. I vår narcissistiska tid, där det subjektiva tyckarsamhället når oanade höjder genom sociala medier och ständiga debattprogram i massmedia, kan den evolutionära idealism som förespråkas här verka helt otidsenlig. Men i själva verket är det precis tvärtom. Yttranden i sociala medier evolverar precis som alla andra kulturyttringar som en följd av variation, selektion och kulturell nedärvning. Knappast något skrivs som förut skrivits i samma sammanhang. Därmed har vi variation i ”tillämpning”. Selektion sker tydligt med ”gillanden”, delningar och kommentarer. Socialt missanpassade yttranden förbigås med tystnad eller attackeras, alltså selekteras bort och ”dör”. Yttranden och kommentarer sparas i mediet och minnet hos deltagare i diskussionen (”nedärvning”). Uppfattningar evolverar som en följd av allt detta.
30. Därmed förpassas vi människor som biologiska varelser, i den evolutionära politisk-ekonomiska kulturforskning som förespråkas här, till rollen att endast utgöra kulturens värdjur, habitat eller spelplan för kulturens egen reproduktion och förändring. ”Vi” innehar med detta synsätt som biologiska organismer ingen egen kulturellt initierande kraft utan att vi utsätts för en speciell situation som ger anledning till att förverkliga en ny idé. Inga idéer uppstår av sig själva i oss utan koppling till någon kulturell omgivning. Uppstår idéer självständigt i oss är det alltså inte kultur utan per definition biologi och instinkt som styr det. (Här är sexuell selektion en samevolutionär brygga mellan biologi och kultur.) Kultur växer alltså själv fram i de idéer, tankar och handlingar vi kallar våra, och våra biologiska ”vi” reduceras till blott dess värdorganismer (i den kulturevolutionära teori som jag förespråkar för social- och samhällsforskare). Detta kulturperspektiv måste sjunka in och inses. Ödmjukhet inför vår egen kulturella framväxt är då på sin plats. Narcissism och annan övervärdering av det egna jagets roll kan däremot skrotas.
31. Kulturen och dess enheter måste därför ses som ett slags tankevirus som smittar vissa men inte andra värdars tankevärldar. Det är svårt för många att inse detta perspektiv som seriöst i forskningssammanhang, eftersom socialvetenskapligt skolade personer oftast inte är förtrogna med det synsättet. Vi har separerats noggrant mellan natur- och samhällsvetare redan på gymnasienivå i Sverige. Vem har exempelvis läst epidemiologi bland samhällsvetare?
32. Darwins allmänna teori, hans idé om varför och hur evolution sker genom variation och differentierad replikering kallar vi *Darwins lag*. Begreppet lag brukar ju användas om regelmässiga och universella förhållanden mellan olika observerade fenomen, inte minst kausala sådana. *Darwins lag är alltså den generella formuleringen av att evolution med nödvändighet sker som ett resultat av de för denna evolution tillräckliga villkoren variation, selektion och nedärvning*. Inte bara organismer i naturen, utan också kemiska substanser, strategier i upprepade spel, [politiska institutioner](#) och teknologier evolverar enligt Darwins lag. Det är också så att det inte finns någon annan lag, t.ex. Lamarcks eller Lysenkos förslag till förklaring, som ger sådan evolution.

33. Slutsatsen om evolution som generellt resultat av variation och differentierad replikering har ett antal vittgående konsekvenser för oss. Vår vetenskapsteoretiska syn idéernas och handlingarnas fundamentala roll har redan nämnts. Ett första metodrelaterat konstaterande är att statistisk analys inte alltid kan hjälpa oss förstå den kausala mekanismen, utan att den kan kräva logik, matematik och simulering. Detta faktum kan möjligen utgöra en utmaning för många samhällsforskare, men det enklast sättet att lösa det konkreta problemet att sätta igång forskning är då att samarbeta med kunniga inom evolutionär teori och matematisk modellering.
34. Ett andra konstaterande är att när väl logiken, matematiken och simulering fått oss att förstå mekanismen, kan den ha omvälvande konsekvenser för hur vi lägger fram våra teorier och hypoteser. Darwins algoritm, dess lag, är öppen för prövning inom inte bara biologins olika grenar, utan inom alla vetenskapsområden där man studerar fenomen som varierar och som reproduceras differentierat över tid. Inom alla samhällsvetenskaper är väl det fallet, eftersom samhällen varierar och sociala samband och idéer reproduceras differentierat över tid. Historia, eller tidsdimensionen, hade inte varit intressant annars. Allt hade varit som det varit, utan förändring, om inte en evolution pågick i någon form. Idag hade varit identisk med igår, kulturellt.
35. Det finns all anledning att tro att Darwin själv var medveten om den generella tillämpning hans teori om naturligt urval hade – alltså dess karaktär av lag – därför att han använder analoga exempel själv och därför måste uppfattat sin teori som universell lag om evolutionär förändring. Exemplet språkutveckling har redan nämnts. Själv skriver Darwin i *On the Origin of Species* ([1859] 1968, s. 406): ”De varierande graderna av skillnader mellan språk av samma stam, skulle uttryckas med grupper underordnade grupper, men den riktiga eller till och med den enda möjliga ordningen skulle ändå vara genealogisk, och det skulle vara helt naturligt, eftersom jag skulle förena alla språk, utrotade eller moderna, med deras närmsta grannspråk och ge filiering och ursprung för alla språk.” Darwin ansåg alltså att språk också rimligen skulle klassificeras i trädform, evolutionärt, som arter inom naturhistorien. Darwin förbådade därmed det som idag kallas evolutionär lingvistik.
36. En vidare analogi kunde också vara andra kommunikationstekniker än språk, vilket vi återkommer till i denna bok. Ett annat exempel på en analogi som Darwin själv ser är följande (s. 223): ”Jag är beredd att tro att på nästan samma sätt som två personer ibland kan komma på samma uppfinning oberoende av varandra, så kan det naturliga urvalet, som arbetar för varje varelses väl och tar fördel av analoga variationer, ibland modifiera, på nästan samma sätt, två delar av två organismer, som bara har en liten del av sin struktur gemensam som arv från samma förfäder.” Redan Darwin gör alltså en tidig analogi mellan uppfinning och mutation, något som evolutionär ekonomi sedan åtminstone Veblen bygger på.
37. De kulturella replikatorerna benämndes ’memer’ av Dawkins. I boken *The Extended Phenotype. The Gene as Unit of Selection* (1982) vidareutvecklar Dawkins vad han menar med memer som en icke-biologisk form av replikator. Han gör det i samband med det som är hans stora bidrag till biologin, nämligen hävdandet att biologisk evolution bäst förstås om man fokuserar på genen som selektionsenhet, inte den individuella organismen, gruppen eller hela populationen. Därav namnet på boken *Den själviska genen*. Endast genom att se genens perspektiv på replikering förstår vi evolutionens biologiska logik, hävdar han. Mycket av det vi gör som biologiska varelser måste exempelvis förstås som att det ökar chanserna för att våra gener skall replikeras hos avkommor. Det är i den meningen generna är ”själviska”; vi är endast deras värdar genom generationerna och skall som sådana göra allt för att replikeringen av dem säkerställs i framtiden. Vi har alltså evolverat till detta och

- vidare reproduktion av våra gener genom våra barn är vårt enda sätt att göra det på. Föräldrar utan instinkt eller ”vilja” att rädda livet på sin avkomma skulle sedan länge selekteras bort i populationen därför att det lett till lägre överlevnad för sådana gener. Instinkten att rädda sin avkomma är därför biologiskt lika gammal som den sexuella reproduktionen som ger avkomma, och alltså mycket äldre än människan själv.
38. Det betyder *inte* att evolutionär teori innebär att vi inte räddar andras barn eller inte har den instinkten eller ”viljan” också. Evolutionär teori utvecklas starkt just på området samarbete och socialitet och har som vi skall se senare i boken välutvecklade spelteoretiska förklaringar även till varför vi altruistiskt hjälper också individer vi inte är nära besläktade med.
39. Observera att också den själviska genens instinkt är allmängiltig och gäller alla arter. Sociala myror, vars arbetare inte har avkommor utan själva är infertila systrar, offerar istället livet för sin drottning och därför samhället i sin helhet, eftersom det endast är drottningen som kan föra vidare deras gener. Utan teorin om den själviska genen kan vi alltså inte förstå varför vi blir bitna av myror eller stungna av getingar när vi ser ut att hota deras bon. En samhällsvetare skulle inte kunna förstå varför myror och bin gör så även om de kunde intervjua dem och göra statistiska analyser av svaren. Så varför då lita på samhällsvetarna när de intervjuar människor att de får fram egentliga orsaker till något över huvud taget?
40. Istället för att fråga oss vilka funktioner gener har för en organism, bör vi därför fråga varför generna har evolverat fram organismer av olika typer för att säkerställa sin replikering. Om vi någon gång undrar över livets mening, är det alltså att i första hand – biologiskt sett – ”för att” replikera våra gener (även om ”för att” är en språklig eftergift eftersom det handlar om evolution utan intentioner där ”vi” inte spelar huvudrollen som organismer utan ”våra” gener).
41. Det är i detta avseende, fokuset på generna (”genotypen”) som selektionsenheter, snarare än organismen eller individen (”fenotypen”), som Dawkins vidareutvecklar teori från Darwin och tidigare biologer. För Dawkins blir evolutionen en yttre manifestation av en differentierad replikering av selektionsenheter:
42. Det som är frågan är hur denna replikatorlogik baserad på Darwins lag kan gälla generellt, alltså inte bara för gener utan också för ”memer”, som Dawkins kallar dem, de kulturella replikatorerna, de som tillsammans utgör vår mänskliga civilisation i ständig och evolverande förändring. Det är med analogin till den själviska genen som vi kan bygga en samhällsforskning med ”den själviska memen” eller kulturgenens replikatorlogik. Vi kan då närma oss det denna bok efterfrågar: *en avpolitiserad och förvetenskapligad samhällsforskning om lagbundenheter som styr viljan, snarare än tvärtom*, och därmed principen för en evolutionär politisk ekonomi. Med en sådan blir också vår historieuppfattning en helt annan än den metodologiska individualismens, eller marxismens, nämligen en evolutionärt, idealistisk och kulturell historieuppfattning, där *memer*, eller vad vi nu kallar de minsta replikatorerna kulturellt, spelar huvudrollen.
43. Eftersom det som sprids och förändras i oss är idéer i vid mening är denna verklighets- och vetenskapssyn icke-materialistisk och kan snarast kallas evolutionärt idealistisk, till skillnad från ”den vetenskapliga marxismens” materialism. Den evolutionärt idealistiska vetenskapssynen utgår från att den sociala och samhälleliga världen drivs av idéernas, uppfattningarnas, kognitionernas, känslornas, attitydernas, värderingarnas, handlingsstrategiernas, beteendemönstrens och ideologiernas evolution och spridning över tid bland människor. De är nämligen de replikatorer som motsvarar den biologiska evolutionens gener och genotyper. Drivkrafter ses alltså inte som hos Marx och Engels som kapitalismen, produktivkrafterna och klasskampen, utan för oss är det

- tankegångarnas, ideologiernas, idéernas, handlingsstrategiernas kamp om begränsade mentala och temporala utrymmen i människors medvetanden och handlingsmönster på olika kollektiva och sociala systemnivåer som driver kulturförändringen framåt.
44. En sådan verklighetsuppfattning bygger på andra antaganden och medför en annan syn på social- och samhällsvetenskapen än den ”normala” och traditionella. Givet att man strävar efter att förstå kulturella systems föränderlighet på olika systemnivåer, handlar inte social- och samhällsvetenskap om att förklara enskilda individers handlingar.
 45. Till sist innebär en sådan förändring av vetenskapssynen att synen på även kunskap kommer att ändras. Vetenskaplig kunskap evolverar som ett resultat av en evolutionär selektion av hypoteser som håller för fortsatt prövning och nedärvs i den kumulativa vetenskapliga kunskapen. Ur ett subjektivt perspektiv kallar vi det inläring, individuellt eller socialt, men ur de selekterade hypotesernas perspektiv är det fråga om evolution. Kunskap om våra sociala och samhällsliga kultursystems förändringsmönster kommer att utgöra resultaten från en ny evolutionär vetenskap om våra sociala, politiska, ekonomiska, teknologiska och i övrigt kulturella systems evolution som är i högsta grad tidsberoende.
 46. Vår uppgift i denna evolutionära politiska ekonomi som ny samhällsvetenskap är därför till att börja med att finna dessa samhällsliga föränderligheters minsta beståndsdelar, [de kulturella replikatorerna, vars variation och differentierade replikering är förändringens egentliga orsaker eller villkor](#). Därefter bör vi med analogins hjälp ta stöd i den existerande och rika evolutionära teoribildningen och modellutvecklingen. Vi bör av analysekonomiska skäl först pröva de modeller som de olika biologiska forskningsgrenarna utvecklat för de vetenskapliga problem som nu framstår i sin evolutionära formulering på ett nytt samhällsligt forskningsfält. Därefter bör vi naturligtvis också utveckla egna modeller för hur vår sociala och samhällsliga verklighet förändras.
 47. En idealistisk och evolutionär vetenskapssyn är starkt förbunden med en idealistisk och evolutionär historieuppfattning om hur vår sociala och samhällsliga verklighet skapats och utvecklats. Vi måste bearbeta det arv som marxisters, stalinisters, lamarkisters och metodologiska individualisters historieuppfattningar gett oss och ersätta med en avideologiserad, verklighetsbaserad (empirisk), vetenskapligt grundad och vetenskapligt utvecklingsbar syn på historien. En idealistisk och evolutionär historieskrivning hjälper oss motstå de olika ideologiserade och politiserade sirenernas sång, dvs. lockrop från olika typer av ”-ismer” med förment vetenskaplighet.
 48. En idealistisk och evolutionär historieskrivning – en reellt existerande vetenskaplig *Genesis* – skulle börja i replikeringen, eller kopieringen, dubbleringen, mångfaldigandet. Orsaken till att man bör börja där är att replikering kan ses som liv i kontrast till den döda världen som inte replikerar sig – replikering är således minsta kravet på att något skall kallas liv. Detta något måste ha förmåga att mångfaldiga sig, dels för att vi skall kalla det liv, dels därför att det genom denna replikering får möjlighet till evolution, dvs. förändring över replikeringar, vilket ger möjlighet till bildandet av allt fler och mer komplexa former av liv. Omgivningen där den sker måste leda till att vissa av dessa former replikeras mer än andra, och dessa skillnader i replikering måste påverka ”recepten” eller strategierna (idéerna förknippade med en handling) för hur många av var sort som i nästa replikeringsomgång – ”generation” – får chansen att replikera sig.
 49. Våra termer och begrepp, inklusive de vetenskapliga, är på flera vis mer anpassade till den sexuellt reproducerade världen än den kloniska. Själva början och slutet av livet, födelse och död, är ett resultat av det sexuella reproduktionssystemet. Det innebär att vi föds och dör, till skillnad från klonen. Alla dessa kloner kan i princip leva oändligt

länge om man definierar dem som överlevnadsmaskiner för en viss genetisk kod som utgör deras replikatorer. Kloner är därför ett slags geografiskt spridda organismkopior som tillsammans utgör en icke sammanhängande men global klonisk organism. För sexuellt reproducerande organismer är det relativt klart vad som är art: de individer som genom sexuell reproduktion kan skapa avkommor som i sin tur är reproduktiva tillhör samma art. Någon sådan självklar skillnad mellan art och populationen gäller inte för klonen.

50. Ursprungligen fanns alltså replikatorn i form av den kemiska molekylen, därefter den evolverade genen, en mycket komplicerad molekyl som leder till uppkomst av organiskt liv i form av överlevnadsmaskiner (fenotyper). Det är därför man kan kalla det tredje evolutionära steget efter det kemiska och biologiska för det kulturella i vid mening – inklusive kultur i form av teknik eller ekonomiska och politiska institutioner. Motsvarande den ursprungliga soppan av kemiska ämnen som gav kemiska replikatorer, och av bakterier och andra encelliga djur som gav den första biologiska replikeringen möjliggjord av den kemiska replikeringen, har vi nu en soppa av minsta kulturella selektionsenheter, dvs. vad vi tänker, vad vi gör och vad det leder till i form av artefakter.
51. I analysen av kulturella skillnaders egendynamik och ekologi i relation till andra kulturer, faller det sig helt naturligt att också tänka sig att kulturen i sin tur också har replikatorer, men av helt obiotisk art. Ett beteende som att använda en pinne för att rota fram honung, som en apa utvecklade, kan ju även spridas ogenetiskt till en annan primat eller människan. Kulturer har alltså en förmåga att sprida sig på andra vägar än nedåtgående, vertikala släktled hos kulturbäraren. Den kan även spridas horisontellt från individ till annan icke släkting eller till och med en individ av en annan art. Analysen av det leder till tanken att det rimligen då också finns en typ av idé, t.ex. om hur man skall kunna få tag i honung, som leder till handlingen att leta upp och använda en lämpligt utformad pinne. Om denna idé sedan uppenbarligen sprids till andra individer, måste det ju innebära att idén också är en typ av replikator, något som kopierar sig.
52. Exakt vad som utgör sådana kulturella replikatorer kan diskuteras, på samma sätt som exakt vad som bildar vår biologiska arvs massa diskuterades i samband med att Darwin presenterade sin teori. Darwin hade på sin tid fel; han trodde arvs massan var en enkel blandning av föräldrarnas, eftersom [Mendels](#) resultat från växtförädlingen att arvs massan var partikulär (par av dominant och recessiva anlag från föräldrarna) var okänd för honom. På samma sätt kan vi antagligen finna misstag i dagens hypoteser om exakt vad de kulturella replikatorerna utgörs av. Dawkins' förslag är att de kulturella replikatorerna, som han benämner "memer", utgörs av informationsstrukturer av något slag. Många anser det emellertid tvivelaktigt att benämna dem något som inte är vedertaget och går att oomtvistat observera, mäta och studera som otvivelaktiga kulturella minsta selektionsenheter.
53. "Memetiken", som den efter [Dawkins Den själviska genens](#) uppblående forskning om dessa memer kallas, betraktades fortfarande med skepsis av många, kanske de flesta, biologer och därför även av evolutionära kulturforskare med bakgrund i biologi. Eftersom memer och memetik inte i alla vetenskaper accepterats som forskningsfält, undviker många termen "mem" men analyserar gärna evolution bland idéer, strategier, handlingar och artefakter ändå. Det inbegriper forskning på högsta nivå och bland flera nobelpristagare. Det är med inspiration från denna forskning samhällsforskare skulle kunna komma ur sin inlåsning i den metodologiska individualismen och den marxistiskt inspirerade materialismen och börja förstå vilken typ av evolutionär

systemanalys som börjar växa fram på empirisk grund i en forskning med mycket stabil naturvetenskaplig grund.

54. Vi börjar därmed närma oss det som vi hade som mål, nämligen vad Marx efterlyste i *Kapitalet* – ”att avslöja det moderna samhällets rörelselag”, ”genom att se samhällsförändring som en naturhistorisk process, styrd av lagar, som inte endast är oberoende av människors vilja, medvetande och avsikter utan tvärtom själva bestämmer deras vilja, medvetande och avsikter”. Lösningen på Marx’ problem har endast ett rimligt vetenskapligt svar: kulturell evolution – kulturell i ”kulturgenetisk” eller memetisk betydelse, och evolution i Darwins.
55. En av orsakerna till debatten och svårigheterna att etablera en ny forskningsinriktning var att Dawkins inte lade fram analogin mellan geners och memers likheter i sina detaljer. Om memen motsvarar genen, eller genotypen, så utgör realiseringen av memen eller konsekvenserna av den på omvärlden dess ”mem-produkt” eller fenotypiska effekt på omvärlden (den utökade fenotypen).
56. Å ena sidan är ju människans kultur ett resultat av att vårt genom ger oss förmåga till kulturell inläring, men det anges inte i generna *vad* vi skall lära oss kulturellt. Vi har en kulturell inlärningsförmåga, men den är öppen för många olika typer av inläring. Språket är det klassiska exemplet som redan är nämnt. Genomet ger oss förmåga till inläring av språk, men genomet anger inte vilket språk. Spindelns nät är däremot inte någon kultur för spindeln, dess beteende är instinktivt och inte inlärt. Så därför är vårt samhälle i så fall inte en utökad fenotyp av vårt genom. (I så fall skulle man ju anse att skillnader i mänskliga samhällen beror på skillnader i gener bland dess invånare, vilket snarare låter som en form av rasism.) Å andra sidan skulle man kunna anse att våra samhällen visserligen inte är utökade fenotyper av våra gener, men av våra memmer. Om nu memen vore en idé om hur samhället skall eller bör se ut, så borde man kunna resonera så, att den handling som idén motiverar, säg att gå ut att organisera ett bombattentat, arrangera en demonstration, skriva en debattartikel eller rösta på ett visst parti, utgör politiska mem-produkter, alltså fenotyper av respektive politisk mem.
57. Jag har i en artikel föreslagit att därför kalla sådana memmotiverade handlingar ”femotyper” (med m istället för n) ([Sandberg, 2000a](#)). Mitt förslag var vidare att det finns ”utökade femotyper”, som utgörs av de effekter på omvärlden sådana femotyper har, såsom de resulterande attentaten, demonstrationerna, debattartiklarna och valresultaten, som också sedan påverkar de ursprungliga, politiska memernas överlevnadsvärde. Detta resonemang skiljer sig både från Dawkins och för de flesta memetiker.
58. I både *Den själviska genen* och *The Extended Phenotype* ägnar Dawkins långa kapitel åt beskrivningen av hur ”recepten” (DNA, generna) replikerar sig genom att skapa ”överlevnadsmaskiner” (*survival machines*), dvs. organismer, såsom alla människor, för att genom dem skapa nya replikatorer (kopior av våra gener i våra barn). Han skiljer ständig mellan replikatorerna själva (generna) och deras ”farkoster” (*vehicles*) eller överlevnadsmaskiner. Men när han i citatet ovan skall beskriva parallelliteten mellan geners och memers kopiering, skriver han att memerna kopierar sig som generna gör i en enkel celldelning och att memerna gör på liknande sätt, fast genom kommunikation och imitation.
59. Varför inkluderar han inte begreppen farkost och överlevnadsmaskin där? Det skulle ju dessutom vara enkelt och logiskt, eftersom ”farkosten” eller ”överlevnadsmaskinen” för memen är *handlingen*, som imiteras i den mån den observeras och möter intresse snarare än motstånd i iakttagares ögon, dvs. i övriga uppsättning memmer.
60. Dawkins anger sedan den andra effekten av memen på följande sätt: ”Men hur är det då med den andra typen av effekt DNA har, den som konventionellt kallas

”fenotypisk”? Hur bidrar en mems fenotypiska effekt till dess framgång eller misslyckande i att bli replikerad? Svaret är detsamma som för den genetiska replikatorn. Varje effekt en mem har på beteendet hos en kropp som bär den kan påverka memens chans till överlevnad. En mem som gör att dess kroppar kör ut från klippor skulle ha ett öde likt en gen som får sina kroppar att köra ut från klippor. Den skulle tendera att bli eliminerad från mem-poolen.”

61. Vitsen med memteorin är ju att memerna har en egen evolutionär dynamik, Darwins lag tillämpat på kulturenheter, inte biologiska enheter. Vad Dawkins borde ha skrivit var: ”En mem som gör att dess resulterande handlingar aldrig iakttas, uppmärksammas eller på annat sätt noteras av någon annan skulle ha ett öde likt en gen som får sina kroppar att köra ut från klippor.” Det skulle vara logiskt, givet hans eget resonemang.
62. Med hjälp av Darwins lag skapar här Dawkins *en möjlig brygga mellan biologin och en samhälls- och socialvetenskap som då kan bli evolutionär* (och en ”humaniora” som också kan bli det). Med memen som grund kan en evolutionär samhällsforskning ympas på den starka stam som biologin sedan Darwin utgör. Memetiken eller den evolutionära kulturforskningen, kan få näring i form av teori och analysmodeller från sina biologiska rötter och ändå behålla sin särart som separat men analogt forskningsområde. Dawkins gör det genom en analogi mellan den arketypiska replikatorn genen och den replikator han lanserar: memen, som har den mänskliga hjärnan som ”habitat” och inkluderar politiska, ekonomiska, teknologiska och i övrigt kulturella tankegångar, idéer eller kognitioner.
63. Memen utgörs av den minsta kulturella urselheten, där kultur uppfattas i vidast möjliga bemärkelse, inkluderande även olika politiska, ekonomiska och teknologiska manifestationer, samt andra typer av det vi annars dagligen kallar kultur, såsom måleri, skulptur, teckning, arkitektur, teater, fotografi, osv. Dessa memmer som tankegångar, idéer, uppfattningar, system av värderingar, vanetänkanden, osv. finns på något sätt lagrade som minnen i våra hjärnor, och för oss samhällsforskare är det inte avgörande hur det sker. Kanske räcker det för oss utan medicinsk eller biologisk studiebakgrund att känna till upptäckten av spegelneuronen som visar att människan tillsammans med några andra primater har hjärnceller som aktiveras vid observation av en handling som utförs av någon annan och som möjliggör och gynnar en påföljande hämning av denna handling under vissa betingelser.
64. För oss samhällsforskare räcker det att inse att våra hjärnor på något sätt utgör dessa ”memers” kemisk-biologiska hemvist och att vi i vissa fall låter våra handlingar efterhärma andra. Dawkins hänvisar här till vad han tidigare, i *The Selfish Gene* (1976), definierat memen som: ”melodier, idéer, slagkraftiga fraser, klädmoden, sätt att tillverka krukor eller bygga bågar” (s. 192). Sperber kallar dem istället ”representationer”. Jag skulle föredra att kalla dem *kognitioner* om melodier, idéer, slagkraftiga fraser, klädmoden, sätt att tillverka krukor, bygga bågar, eller varför inte politiska memmer som att bilda regeringar och organisera demonstrationer.
65. Ett lämpligt perspektiv på memen är ”tankevirus”. Genom att ha tankevirus som bild får man automatiskt rätt perspektiv: memen som ”smittar” värdorganismen människans hjärna. Den tolkningen ger Dawkins själv i kapitlet ”[Viruses of the Mind](#)”. Det har uppfattats som en glidning mot att se memmer som ”smittor” som drabbar mänskliga värdar. Både virus och vi evolverar, och vi gör det i interaktion: våra immunförsvar evolverar motstånd mot virusinfektioner och stärker oss immunologiskt inför framtiden, och viruset svarar då med att utveckla nya varianter. Ser man detta objektivt, vilket inte är detsamma som cybernetiskt eller robotmässigt, är det faktiskt så att vi ”behöver” virus och virusen ”behöver” oss. Vi är inte bara parasiterade och virusen inte bara parasiter – vi gynnar också delvis. Att leva i symbios

med sina memers är ett sätt att ömsesidigt vårda de gemensamma vinsterna av symbiosen i nuet och inför framtiden. Det är ju så att en skada av viruset idag (snuvan, febern, hostan) ger vinst i framtiden (motståndskraft mot nästa influensa). På samma sätt är det med memers. De kan vara plågsamma att införliva med förutvarande tankesätt (t.ex. att anse alla människor jämlika), men ge föreställningar som är immuniserande mot vanföreställningar senare (t.ex. motstånd mot populistiska ideologier).

66. Engelskspråkiga skrifter innehållande orden Dawkins och mem växer ständigt och ännu mer de som innehåller ordet memetik. Begreppen kulturevolution och social evolution har relativt stabil användning. Ser man djupare in i facklitteraturen, och det är väl där vetenskapliga begrepp hör hemma, så växer även där memansatsen starkt, inte minst gäller det den evolutionära arkeologin. Men mest explosivt har memetiken och teorin om memen spritts inom datavetenskapen, inte minst genom grundandet av tidskriften [Memetic Computing](#) I den frodas matematisk forskning om memetisk och evolutionär "metaheuristik". Memetiken kan alltså knappast kallas avsmnad, snarare [mycket livaktig](#), närapå explosiv, speciellt inom vissa vetenskapliga nischer.
67. Denna bok har ju som mål att bidra med det *Kapitalet* inte förmådde uppfylla – att avslöja det moderna samhällets "rörelselag", "genom att se samhällsförändring som en naturhistorisk process, styrd av lagar, som inte endast är oberoende av människors viljor, medvetande och avsikter utan tvärtom själva bestämmer deras vilja, medvetande och avsikter". Memetiken eller dess motsvarighet i den naturvetenskapligt och på Darwins lag grundade forskningen om människans kulturella evolution i vid mening är alltså mitt svar så långt. Analysen av hur det exakt går till sker socialt och samhälleligt är vår uppgift som samhällsvetenskapare att reda ut.
68. Eftersom de [politiska normerna på helhetsnivå oftast kallas formella institutioner, har jag i något sammanhang kallat detta forskningsområde institutionernas memetiska evolution](#). Politiska institutioner, som både utgör resultatet (dynamiska jämvikter) av samhällets ekologi av handlingar, evolverar själva och utgör i sin tur en socialt "nedärvd" selektionsmiljö för nya beteenden, samhälleliga såväl som individuella, inom olika områden, såsom ekonomi, teknik och övrig kultur. Det sker alltså ett slags samevolution mellan institutionernas förändring och de responderande sätten att tänka, handla och frambringa artefakter.
69. Replikering sker ju genom att memen uttrycks i någon form av yttre fysisk och motorisk skepnad, en handling, som observeras av andra i någon form, direkt eller indirekt genom artefakter som är fysiska eller förnimbara reminiscenser av handlingen. På politikens område härmar kanske en stat andra stater i utformningen av sitt eget politiska system av institutioner.
70. Men redan under vårt rättssystemets grundande under medeltiden, måste våra landslagar och konungabalk varit starkt influerade av utifrån kommande idéer såsom Karl den Stores reformer på kontinenten och Magna Carta i England. Finns några exempel på grundläggande institutionella förändringar som inte är delvis kopierade från exempel utomlands? Poängen med dessa exempel är att visa att memers kan uppstå och spridas på politisk systemnivå om de också influerat det som sedan kallas "ledande personer", dvs. selektörer och utförare av den artificiella selektionen av memers. Memernas politiska systemeffekter kan alltså varit av dramatisk betydelse för hela nationer.
71. Den memetiska evolutionen kan också klippa navelsträngen med den genetiska. Sammanhållning i grupper kan gynnas av religionsmemers eller politiska ideologier, exempelvis. Som bevis för att memers evolution till institutioner till slut kan etableras i helt annan riktning än främjande biologisk reproduktion nämnde redan [Ritchie](#) den religiösa normen celibat, som var och är en formell institution i den katolska kyrkan

för präster (1895 i kapitlet [Natural Selection and the History of Institutions](#)). Institutioner kan alltså ha självständiga liv, och reproduceras helt utan att sammanblandas med genetisk reproduktion.

72. Slutsatserna av att ange Darwins lag tillämpat på memers som svar på Marx' problem i förordet till *Kapitalet* är alltså flera. För det första är Darwins lag inte en teori i vanlig samhällsvetenskaplig mening utan snarare en algoritmisk instruktion för att finna okända lösningar till okända problem. Den kan användas att förklara naturhistorien och biologisk evolution, vilket Darwin gjorde. Därmed blev den en teori om just den biologiska evolutionen. Men den kan också användas analogt för analysen och förståelse av varför kultur eller kulturrenheter evolverar, dvs. uppvisar olika varianter av mänskliga kognitioner, beteenden och artefakter av vilka några överlever och bildar ny grund för fortsatt kulturell utveckling. Det gör att Darwins lag får applikationsvärde för all kulturanalys, dvs. all analys av det vi gör socialt och samhälleligt.
73. Politik, ekonomi och teknologi utgör alltså med detta synsätt aspekter av vår kultur, dvs. de kognitioner, beteenden och resulterande artefakter som inte uppstått instinktivt genetiskt, utan inlärt memetiskt. Till skillnad från Marx, som hävdade att produktivkrafterna och produktionsförhållandena emanerar ur materiella förhållanden, hävdar jag alltså att de uppstår ur memetiska sådana, dvs. memetiken blir en form av evolutionär "idealism", eller evolutionär kognitivism, även om naturligtvis "-ismer" är något man principiellt bör förhålla sig mycket misstänksam mot – de antyder ju att uppfattningen utgör någon slags lära, snarare än vetenskap.
74. Spelteori, till skillnad från den historiska eller statistiska analysen, gör det möjligt att analysera utgången av att tillämpa olika strategier (regler för beteende) i samspelet med andra människor. Det är speciellt intressant om man intresserar sig för memers och kulturers evolution, eftersom memers eller kulturgener kan betraktas just som beteenderegler – och memprodukten av dem är själva beteendet. Den evolutionära spelteorin är alltså en teknik som gjord för att studera memers evolution genom att man kan pröva enkla, idealtypiska situationer och deras utfall strategi- och beteendeevolutionärt.
75. Våra kulturer har myriader av memers – idéer, kognitioner och strategier för beslut – om allt tänkbart som går att föreställa sig att utföra. De står alla i konkurrens om vår vilja och förmåga att utföra endast några av dem. De utnyttjar därför våra biologiska överlevnadsmaskinernas alla tänkbara tricks för att övertyga om att just de skall förverkligas i handling – de är "själviska" i samma mening som genen är det enligt Dawkins.
76. När nya idéer spritt sig och utvecklats har de gjort det genom att replikeras och evolvera, men vi kallar det ur vårt värdperspektiv "perception", "lärande" och "imitation" (vårt språk är inte anpassat till memetik utan till vår intersubjektivitet). Liksom i alla spridningsprocesser som inte stöter på hinder uppnås till sist en mättnad i systemet, en jämvikt, som vi kanske när det gäller memers kallar att det uppkommit en ny tradition, ett nytt kulturdrag, en ny strategi för beteende, en institution, eller spårbundenhet. En informell institution skulle alltså kunna definieras som en jämvikt efter ett eller flera konkurrerande eller samverkande beteendemönsters eller memprodukters spridningsprocesser.
77. Möjligheter för individers och politiska aktörers intentioner att förändra dessa meta- eller superinstitutioner internationellt och globalt handlar om att *påverka strategier och idéer bakom selektionen av normer, regler och institutioner inom nationer*, och makt att påverka denna memselektion är den globaliserade politiken essens. Att försöka styra direkt och diktatoriskt går sämre, har vi upprepat noterat.

78. I dagligt tal gör man ofta en sammanblandning av spelare, spelregler och spelandet självt. Hur ofta har vi inte hört att förtroendet för ”institutioner” inneburit förtroende för polisen, rättsväsendet eller politiker, alltså aktörer, dvs. spelarna? Själva termen ”institution” betyder alltså helt enkelt inte riktigt samma sak i dagligt tal som inom forskningslitteraturen. Vi måste vara medvetna om denna begreppsflora. I denna bok anses institutioner som evolverande. Det är inget nytt. [Ritchie](#) som pionjär för den evolutionära analysen av institutioner har redan nämnts. Han är den förste att systematiskt analysera institutionell framväxt i Darwins lags anda. Han beskriver i sin essä ”[The History of Institutions](#)” (1895) tillämpligheten av Darwins teori på institutionell evolution. Han applicerar därför begreppen variation, ”ärfthighet” och konkurrens på teorin om institutionell framväxt i polemik mot dåtidens missuppfattningar om vad Darwins lag innebär och är tillämplig på.
79. Kontraktsteorin ger stöd för att *de gynnade måste gå med på en förändring som mer gynnar de minst gynnade än dem själva*. Som ett historiskt exempel kan nämnas adelns acceptans av parlamentarismen i Sverige 1866, trots att adeln gynnades mindre än bönderna, som ändå ingick, och arbetarna, i det fåtal som fanns vid den tiden, och som inte alls ingick i ständsriksdagen. Vår regeringschef då, Louis De Geer, själv adlig, spenderade ett par dagars plädering i Riddarhuset för att övertala riddarmötet om att ständsriksdagen nödvändigtvis skulle avskaffas.
80. Institutionsbegreppet är centralt för oss samhällsforskare. Samtidigt är det svårgripbart och mångtydigt. Vi kan med olika metoder mäta formella och informella institutioner och främst politiska sådana. I projektet [MaxRange knutet till Högskolan i Halmstad har Max Rånge till och med lyckats skapa en databas över alla nationers politiska system i världen varje år sedan 1600](#) och varje månad (!) sedan 1789 ([Rånge & Sandberg, 2017](#)). Med hjälp av sådana data kan man alltså beskriva politiska systems uppkomst och förändring som resultat av dessa regimtypers institutionella evolution.
81. Trofim Lysenko, den sovjetiske agronomen, som vann makt under Stalin, och som stod för en politiskt styrd evolution i bokstavlig bemärkelse. Evolution genom *naturligt* urval (anarki och slumpmässighet) motsvarar en extrem ekonomisk liberalism, i meningen en frånvaro av varje artificiell selektör motsvarande en stat eller någon typ av härskare som avgör vad som skall tillåtas. Inte ens i en nattväktarstat finns det naturliga urvalets regim, som ju snarare är en motsvarighet till allas kamp mot alla i en djungel där alla bara har sig själva att förlita sig på. [Lamarckism innebär en teori om planekonomi i naturen \(och icke-fungerande även där\) i meningen att all utveckling styrs av aktörers viljor och inte efter deras handlingars reproduktiva framgång.](#)
82. Institutioner och innovationer lever i vad biologerna hade kallat en asymmetrisk kapprustning. Asymmetriska innebär att institutioner och innovationer spelar olika roller. Kapprustningar betyder att vad innovationerna gör problematiskt, måste institutionerna respondera på och lösa. Nya brott mot tidigare normer och regler leder till nya och mer anpassade normer och regler, som i sin tur gör nya brott mot dem något annorlunda och mer avancerade. Det är därför snarare bland produktivkrafterna som vi ser revolutioner, inte bland produktionsförhållanden, som Marx ansåg, antog, och propagerade för.
83. ”[Lärande](#)” är alltså ett slags [memetisk evolution](#) som återskapar förnyad kultur i grupper. På liknande sätt skapas och upprättas också normer i samhällsmåttstock. I en rättsstat döms brott efter existerande lag, men speciella omständigheter kan ändå vägas in i hur konkreta omständigheter bedöms.
84. ”Stadier” i den mening Marx föreställde sig (eller tolkades föreställa sig av bolsjevikiska ideologer) är en alltför grov förenkling av institutionella förändringar

som är betydligt mer komplexa, överlappande och inte alltid på varandra följande i samma ordning i alla länder ([Sandberg & Lundberg, 2012](#)).

85. Kapprustning mellan drag hos könen är bara *en* form av evolutionsdrivande kraft, den biologiska. Det finns fyra principiellt olika sätt som kapprustningar kan ge dramatisk och evolutionär förändring. Det är med deras hjälp vi kan förstå det Marx misslyckades med: förklara samhällets framväxt som en "naturhistorisk process, styrd av lagar, som inte endast är oberoende av människors vilja, medvetande och avsikter utan tvärtom själva bestämmer deras vilja, medvetande och avsikter".
86. Marxismen har den egenheten att den gör möjligt en tillämpning av dess förmenta vetenskaplighet i despotiska syften med argumentet att det är historiska nödvändigheter som genomförs politiskt. Människor i ledningen för det marxistiska partiet blir ställföreträdande för Historien, som ju måste ha sin gång enligt ideologins determinism, med partiet som motor. Legitimering av marxistiska ledare blir därför lik den som gäller självhärskare av Guds nåde, men att Gud byts mot Marx och paradiset med kommunismen. Men vare sig stoffet i *Kapitalet*, *Bibeln* eller *Koranen* har visat sig speciellt lämpligt som politiska principer för maktutövning eller som politisk-ekonomisk managementlitteratur.
87. Darwins teori var naturligtvis borgerlig ur sovjetisk synvinkel. Växtförädlingen var oerhört viktig för det sovjetiska jordbruket och kunde inte lämnas åt en sådan "borgerlig" teori. Därför måste en ny "socialistisk" uppfinnas som inte byggde på Darwins teori. Lösningen var en variant av genetik inte helt olik den som Lamarck hade föreslagit ett femtiotal år före Darwin. Därmed tog Stalins Sovjet två steg tillbaka i vetenskapshistorien, till tiden före Darwin, där Lamarcks idéer rådde. Mer extrem kan politisering av den biologiska vetenskapen knappt bli, eftersom den omformulerade dess grundvalar: Darwin lag.
88. Statskunskapen och en stor del sociologin kan därför med viss rätt kallas sekter för evolutions- och systemförnekelse. Inga andra vuxna människor som genomgått normal skolutbildning kan knappast tänka sig att förneka evolutionens och systems existens – bara samhällsforskare i det lilla folkhemiska landet i norra Europa, tycks det. Den framgångsrika kritiken mot strukturfunktionalism har helt enkelt också slagit ut även systemdynamiska ansatser, såsom de evolutionära. Men till och med den uppfattningen om "funktionalism" man avvisar inom samhällsforskningen vilar på falsk grund. Man har helt enkelt inte riktigt läst vad Elster verkligen skrev (!): "I den mån den huvudsakliga funktionalismen innefattar (...) förklaringen av marknadsbeteende som ett resultat av naturlig selektion mellan konkurrerande företag, kan det inte finnas någon invändning mot det."
89. Kombinationen av en (natur-)vetenskapligt svag samhällsforskning, ett under lång tid dominerande parti, och en stark stat som bygger upp och styr forskningsfinansieringen riskerar att få följder som är ytterst olyckliga för samhällsvetenskaplig grundforskning i sin långsiktiga helhet, och naturligtvis då också för forskarminoriteter, men också politiska partiminoriteter och medborgare som ser statsmonopolistisk organisation av kunskapsproduktion som suboptimal, politiskt förmyndarmässig och ofullständig. Samhället riskerar att frambringa ett slags nationell sekt av samhällsforskare och en samhällskunskap som politiskt skönmålar just den egna nationen. Sverige har under sin tid som folkhem grundat just en kombination av nationell, tillämpad samhällsforskning som inte haft tillräcklig distans till Parti och till stat – även om det funnits och finns viktiga undantag. I Sverige ledde det inom samhällsforskningen till något jag kallat "samhällsforskningslysenskoism", dvs. att man låter politiken och strävan efter samhällsförbättringar styra vad senare samhällsforskningens roll är att

lösa, beskriva eller bekräfta – men det blir då dessvärre på en felaktig vetenskaplig grund.

90. Det är i förståelse av dessa processer en vetenskap om samhället skall bidra. I den meningen är denna bok också ett manifest mot den typ av politisering av samhällsforskningen som lett till sakernas tillstånd idag: avsaknad av evolutionär förståelse för samhällens dynamik. En sådan kan förklara att samarbete uppstår evolutionärt snarare än statsstyrt och att politiken bara kan ha en indirekt inverkan på det. Däri ligger kopplingen till Marx och Darwin. Trots att den reformmarxistiska rörelsen demografiskt alltmer spelar ut sin roll, lever den socialdemokratiska politiska kulturen i många stycken. Med denna boks andra del vill jag alltså visa att förändring inte skall och ens kan politiskt styras, än mindre kommenderas fram. Vetenskapsrådets medel för samhällsvetenskaplig forskning måste balanseras av minst lika stora och icke-statliga källor (i pluralis!) till finansiering av forskning om samhället.
91. En lösning skulle också kunna vara att frigöra medel för samhällsforskning till dem som verkligen publicerar högkvalitativ forskning om staten eller samhället. Handläggandet av ansökningar för samhällsforskning skulle kunna avvecklas och ersättas med en avdelning som bara registrerar internationella publikationer. Därefter kunde samhällsforskare helt enkelt erhålla forskningstid eller -medel efter vilka publiceringar man fått in i vetenskapliga tidskrifter (med viss ämnes- och metodkoefficient gånger sidantal och impactfactor på tidskriften, exempelvis). Denna enkla lösning skulle påskynda statsfinansieringens bortdöende, så att vi utvecklas mot verklig frihet för samhällsforskningen.
92. Dessutom ligger det naturligtvis i det demokratiska politiska systemets grundprinciper att det är vi själva som medborgare som har rätten att avgöra hur vi skall styras av dem vi väljer som styrande. Forskning om samhällsförändring *får* därför enligt min mening aldrig göras samhälls- eller statsbärande genom statlig finansiering, premiering och styrning – det utgör ett politiskt, elitistiskt och teknokratiskt hot mot demokratin.
93. En avreglering av politisk samhällsforskning blir alltmer önskvärd och nödvändig både av principiella och demokratiska skäl. Med en sådan opolitiserad och pluralistisk finansiering kan vi se en finansiell möjlighet att bedriva det som första delen i denna bok introducerar; en vetenskaplig och i grund och botten på Darwins lag byggande analys av social och samhällelig förändring.
94. Vetenskaplig forskning om samhället och dess förändring – samhällets ”rörelselag”, som Marx kallade det – måste bygga på insikter om förändringars principer vetenskapligt, inte politiserat, och att den typen av forskning skall kunna finansieras även i Sverige.
95. Styrningsviljan har förhindrat vetenskapliggörande av samhällsforskningen när Erlanders gamla mantra för samhällsforskningen Lamarckiskt lever kvar i den politiska kulturen: ”få fram material av vikt för mitt politiska handlande”, som han uttryckte det. Vi måste snarast lämna denna lamarckiska forskningspolitik bakom oss och bli ett normalt, icke-relativistiskt, vetenskapsrespekterande land med en mångfald av finansieringsmöjligheter för samhällsvetenskap med betoning på *vetenskap*. Darwinister i alla ämnen, förenen Eder!

Som belöning för Ditt läsande:

<https://youtu.be/fErg4AzfSI0>

Idag 100 år sedan "Oktoberrevolutionen" = novemberstatskuppen

Segrarna skriver verkligen historien. Det som för hundra år sedan idag (7 november gregorianska kalendern) skedde i dåvarande ryska huvudstaden St Petersburg kallades "Oktoberrevolutionen" (julianska kalendern) eller helt enkelt Oktober av segrarna. Men det var ingen revolution. Det var en statskupp genomförd av bolsjevikerna som organiserat stöd i de s.k. arbetar- och soldat-sovjeterna. Någon majoritet i landet hade man aldrig. I valen till den konstituerande församling kring julen samma år vann därför inte bolsjevikerna, men tog makten ändå och upplöste församlingen. Därefter tog mördandet fart med bildandet av Tjekan (säkerhetstjänsten) och avrättning av tsarfamiljen och politiska motståndare.

Den klassiska bilden av stormandet av Vinterpalatset.

Haken är att den aldrig skedde, utom i Ejsensjteins propagandafilm. En liten grupp bolsjevikerna promenerade bara in, knackade på och deklarerade att man arresterade regeringen. Därefter vidtog supandet från palatsets vinkällare. Simon Sebag-Montefiori beskriver förloppet då bolsjevikrevoltörerna, utan att behöva storma alls, nådde rummet där den provisoriska regeringen höll sina möten:

"Detta är den provisoriska regeringen", sade vice premiärminister Konovalov. "Vad kan vi stå till tjänst med?"

"På uppdrag av Militärrevolutionära kommittén förklarar jag er alla arresterade", förklarade Antonov-Ovsejenko.

Det var omkring 01.50 den 26 oktober (gamla tideräkningen). Vinterpalatsets nya herrar började plundra. De släpade ut mattor, gardiner, linne, porslin och serviser. En soldat satte några strutsfjädrar i sin mössa. De före detta hovlakejerna, fortfarande klädda i sina uniformer i blått, rött och guld, försökte hålla tillbaka plundrarna. Vinterpalatset stormades aldrig - det kan nämnas att fler skadades under inspelningen av Ejsensjteins film än när de röda intog palatset. (...)

<https://www.youtube.com/watch?v=k62eaN9-TLY>

Ministrarna kördes till Peter-Paul-fästningen, men inne i palatset förlorade Antonov-Ovsejenko helt kontrollen. Några av flickorna i kvinnobataljonen blev våldtagna. Problemet med vinkällarna blev särskilt akut (...). Soldaterna (...) blev redlöst berusade. (...) "Vi skickade efter vakter ur andra enheter, alla söp sig redlöst berusade. Vi skickade pansarbilar att driva bort folkmassan, men efter ett tag började de kryssa på ett underligt sätt." När mörkret föll utbröt en vild backanal.

En stat som är skapad av brottslingar på ett brottsligt sätt, blir naturligtvis brottslig i sitt innersta väsen.

En fundamental aspekt av dagens politiska institutioner inom västvärlden är rättsstatsprinciper, alltså framväxten av en stat där all lag gäller alla, även dess statschef och -ledning. I det försovjetiska Ryssland hade sådana aldrig funnits – förutom den första senkomna konstitutionen 1906 som en eftergift efter folkresningen 1905 – vilket gjorde att makt i Ryssland utövades enväldigt genom direkt styrning, inte indirekt via lagar godkända av någon folkförsamling. Ryssland var en absolut monarki under en tsar, tills han abdikerade, men inte en konstitutionell sådan.

Institutioner på rättsområdet har inte haft det lätt i Ryssland och Sovjet. I boken [Samhällets rörelselag](#) beskrivs principerna bakom institutioners framväxt och Sovjetunionens bildande jämfört med Folkhemssveriges, två marxistiska kusinsamhällen, det ena utan rättsstat och demokrati, det andra med.

Politiskt-kulturellt har effekterna blivit att Sovjet inte riktigt kritiserats för man är ju som politisk kultur lite släkt. Det märks på många sätt historiskt, inte minst i utrikespolitiken och hållningen gentemot Sovjetrepresentanter.

Rolf H Lindholm skriver exempelvis i en artikel i Kungl. Krigsvetenskapsakademins Tidskrift nr 4 1999 att utrikesminister Östen Undén i samband med [baltutlämningen](#) betecknade Sovjetunionen som en rättsstat. När han 1947 diskuterade Raoul Wallenbergs försvinnande fann han det "oerhört" att någon kunde tro att den ryske utrikesministern [Andrej Vysjinskij ljög](#). Att Vysjinskij hade varit åklagare i de beryktade Moskvaprocesserna 1936-1938, då Stalin utrensade sina rivaler, kunde tydligen inte rubba Undéns tillit till denna massmördare. Mest ökad blev Vysjinskij för sina [domar som avslutades med de klassiska orden: "skjut de galna hundarna!"](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=Gjub0-Ai3uE>

Det märktes också tydligt under Kalla kriget då Sverige tillsammans med Sovjet började stödja marxistiska befrielseörelser i Afrika (Bengt G. Nilsson, I tyst samförstånd. Sverige och Sovjet i Kalla krigets Afrika, Etnopress 2017). Det var också tydligt i Palmes närmande mot Sovjet tillsammans med Pierre Schori (Bo J. Theutenberg, Dagbok från UD, volym 3, 1976-1980, Stockholm Institute of International Law, 2017).

Fortfarande är det också tydligt märkbart som sovjetiskt tänkande när det gäller bedömningen av evolutionär teori inom samhällsvetenskapen. Darwin betraktas fortfarande som någon suspekt, "borgerlig" teoretiker och evolutionär teori finns lika ofta i samhällsvetenskapligt tryck som [Beria](#) på foton i Sovjetencyklopedin efter [Chrusjtjev](#) hade dödat honom, dvs. inte alls.

Till skillnad från våra grannländer har vi i vår politiska kultur inte gjort upp med "Oktoberrevolutionen", dvs. novemberstatskuppen. Ett enkelt sätt att se det på är att den [svenska Wikipediaartikeln](#) har en (1) referens, och den är från [Ernest Mandel](#), känd marxist. Där skrivs bl.a. att "Oktoberrevolutionen har av vissa, huvudsakligen antikommunistiska, källor kommit att presenteras som en statskupp." Jotack. Jämför den sidan med den [norska](#), [danska](#), [engelska](#) eller [tyska Wikipediaartikeln](#) i samma ämne så ser man skillnaden tydligt, nämligen betydligt fler och balanserade historiska bedömningar med källhänvisningar.

Sverige är fortfarande politiskt-kulturellt en marxistiskt rörelsestat i sitt grundläggande funktionssätt (inte minst inom statskunskapen), om än reforminriktad och demokratisk, tack vare främst Hjalmar Branting som accepterade rättsstatsprinciper och demokrati till skillnad från Lenin och Stalin. Det är därför reformmarxismens högborg överlevt till skillnad från Sovjetunionen som upphörde att existera den 31 december 1991.

<https://youtu.be/7gAwnq9b2Xk>

[Arpi, genuskonstruktionism och totalitär demokrati](#)

Det är intressant hur vissa idéer kan uppkomma hos flera personer ungefär samtidigt, som om det fanns en tidsanda eller "tankevirus" ([memer](#)) som florerar. Så känner jag när jag läser [Arpis tre artiklar](#) om hur genuskonstruktionismen blev statsreligion. Där hävdar han på området genusteori att forskningen är oförenlig med biologiska vetenskaper och fakta. Han [sågar också Jonas Hinnfors och Lena Wägnerud](#), professorer från statsvetenskapen i Göteborg eftersom de inte ens känner till den egna institutions totalitära genusteoripolicy: *alla* kurser skall nämligen där innehålla genusteori, oavsett vad de i övrigt handlar om. Genusteori och "normkritik" läggs in som om akademiska studier och akademisk forskning kräver viss politisk inskolning enligt av staten angivna principer. Man undrar om det är statskunskapen i Göteborg som är speciell eller om det är staten som lägger sig i hur forskning och undervisning bedrivs på minsta detaljnivå. Jag vill beskriva problemet ur lite vidare perspektiv eftersom det anknyter till budskapet i min bok [Samhällets rörelselag](#).

Statskunskapen i Göteborg är av historiska skäl en högberg för inrättandet av det man skulle kunna kalla en totalitär, messianistisk demokrati. ([Begreppet myntades av Talmon i en bok 1955.](#)) Jag känner till institutionen ganska väl eftersom jag läste grundkurs och doktorerade där. Att samma institution har en stark socialdemokratisk förankring sedan [Hjalmar Brantings](#) dotterson [Jörgen Westerståhl](#) var professor där kompletterar bilden. Westerståhls efterträdare var just ["Erlanders gosse"](#), [Bo Särilvik, min professor](#).

Westerståhl hade lett arbetet med vår nuvarande grundlag (från 1974), där [regeringsformens](#) paragraf 2 anger: "Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden". Det är en väldigt stark markering.

Problemet är att regeringsformen inte definierar vad dessa demokratins idéer exakt går ut på, vilket gör att alla kan komma med nya idéer och hävda att de sitter inne med just demokratins idéer som därför också skall "bli vägledande inom samhällets alla områden". Det gäller allehanda mänskliga rättigheter och också genusteorier numera. På Westerståhls tid handlade det mer om det diffusa men mindre heterogena "folkviljans förverkligade".

Denna öppenhet för nya definitioner av demokrati som grundlagarna ger möjlighet till är en viktig orsak till att den totalitära, messianistiska demokratisynen får stort spelrum i Sverige, gynnad som den är historiskt framför allt av socialdemokratin och dess underförbund. Möjligheterna utnyttjas också av genusteoretiker, "normkritiker" och [utredare](#). Att alla lärosäten utom Chalmers och Jönköping University är statliga gör att de flesta lärosäten *måste* följa det staten sedan anger och hårt kontrollerar.

Den totalitära, messianistiska demokratisynen stärks ytterligare av att [Skollagen](#) anger att "Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar". Även där utelämnas vad som egentligen menas med det. Det fylls med allt möjligt kan jag vittna om, som verksam i en utbildningsvetenskaplig forskningsmiljö (Akademien för lärande, humaniora och samhälle vid Högskolan i Halmstad), där jag ofta bläddrar igenom bokproduktionen på området. Mest handlar det om mänskliga rättigheter. Det är bra med sådana, men det är inte samma sak som demokrati enligt vad modern statsvetenskap definierar den som.

I Högskolelagen ställs dock inte samma krav på demokrati; däremot står det i paragraf 4 att "I högskolornas verksamhet skall jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas." Där står alltså ordet "alltid", men inte hur det skall göras och om det också gäller exakta val av böcker i litteraturlistan på kurser, som Arpis artiklar tar upp.

Universitetskanslerämbetet är kontrollinstansen staten har. Alla lärosäten är rädda för att inte uppfylla kraven. [UKÄ har översatt regeringens direktiv](#) i konkreta implementeringstermer vilket innebär att kursplaner antagligen, men inte helt klart, kommer att kontrolleras ("Integrering av ett genus- och jämställdhetsperspektiv i UKÄ:s kvalitetsgranskningar (examenstillståndsprovningar, lärosätesgranskningar, utbildningsutvärderingar och tematiska studier)").

Det är alltså Storebrors kontroll som skapar tryck på institutioner och utbildningar att vara extra tydliga i "genusteori" och "intersektionalitet", mm. Jag har själv varit utsatt för kontroll från administratörer i "programuppföljningar" mm., oftast utan skriftligt underlag till påtryckningen. Man är nämligen i linjeorganisationen rädd för att bli uthängd som "undermålig" i framtida kontroller. Därför hetsas administratörer att "säkerställa" inslag i kurser för UKÄ *kanske* kommer att granska dem. Denna kontrollterror är förödande och effekten av att regeringen inte litar på oss akademiker och forskare riktigt. Delvis är det ett historiskt arv från Erlanders och Palmes tid i detta, men det förstärks av att ingen i nuvarande regering, eller Alliansregeringen, inte ens forskningsministrarna, har forskarutbildning. Regeringen förstår därför inte forskning och forskare eller villkoren för vetenskaplig kreativitet.

Motsatsen till den totalitära, messianistiska demokratiuppfattningen är den liberala. Den definieras av samme Talmon (1955):

The liberal approach assumes politics to be a matter of trial and error, and regards political systems as pragmatic contrivances of human ingenuity and spontaneity. It also recognizes a variety of levels of personal and collective endeavour, which are altogether outside the sphere of politics.

Den liberala synen är att politik är en fråga om experiment, pragmatism, spontanitet (jag skulle vilja tillägga konkurrens mellan politiska alternativ tillsammans med deltagande i olika

former i enlighet med [statsvetenskaplig demokratiteori idag](#)) men också att politik inte är allt här i världen. De finns individuella och kollektiva aktiviteter som inte är politik och skall lämnas fria från politik. Universitet kanske inte heller bör vara statliga. Kanske är det dags för en svensk [perestroika](#) av den svenska högskoleverksamheten?

Kontrasten mellan den liberala och den totalitära demokratisynen är skarp:

The totalitarian democratic school, on the other hand, is based upon the assumption of a sole and exclusive truth in politics. It may be called political Messianism in the sense that it postulates a preordained, harmonious and perfect scheme of things, to which men are irresistibly driven, and at which they are bound to arrive. It recognizes ultimately only one plane of existence, the political. It widens the scope of politics to embrace the whole of human existence.

Typiskt för den totalitära, messianistiska demokratisynen är övertygelsen om att demokrati (såsom det är definierat av anhängarna själva, inte av internationell forskning på området demokrati) är den enda sanna lösningen, inte bara inom politiken, utan i allt vi gör. Den är messianistisk i att den är själv tillräckligt propagerande för Det Enda Rätta, nämligen en Demokrati som helig princip, en "överideologi" (som Herbert Tingsten kallade det) eller, som Arpi träffande beskriver dess moderna uttryck, en ["statsreligion"](#). Då övergår "demokrati" från att bli en beskrivande term för ett visst styrelseskicks grundläggande principer (som jag som statsvetenskaplig forskare vill se det som) till att bli ett religiöst men ovetenskapligt formulerat mantra uttalat av politiska ledare, som en beteckning på något *alla* människor absolut måste bekänna sig till. "Alla skall med", som (s) propagerade för i valet 2006. Det farliga ligger i den tvångsmässiga kontrollen av att dessa politiserade mantra måste in i högskolevärldens undervisning och forskning på detaljnivå.

Detta har nu också vidareutvecklats till att alla skall med i genusteorikonstruktivismens uppfattning om vad makt är. Som forskare ser jag en stor fara med politisering av den vetenskapliga kunskapsproduktionen och den politiserade messianismen med hjälp av begrepp som har sina vetenskapliga definitioner den politiska makten inte känner till.

För genusteori och konstruktivism har väldigt begränsat med vetenskaplig och akademisk kärnverksamhet att göra. Ett av många exempel är att Nationella Sekretariatet för Genusforskning kan ange på [sin hemsida](#) att "Femininitet och maskulinitet skapas socialt och kulturellt på olika sätt i olika sammanhang, i olika kulturer och olika historiska tidsperioder", utan någon referens till någon vetenskaplig publikation. Uttalandet är fyllt med vaghet och passiva verb. "Skapas" socialt och kulturellt, anges det. Av vem eller vad? Enligt vilken undersökning, av vilka data? "På olika sätt i olika sammanhang, i olika kulturer och olika historiska tidsperioder" är ju ett helt oprövbart, till intet förpliktigande och trivialt påstående ur vetenskaplig synvinkel, en plattityd. Vad kan falsifiera det? Ingen forskningsgenomgång görs av antropologi, arkeologi, historia eller evolutionär kulturforskning, för att ta några exempel. Istället anges i texten att vissa författare står bakom uttrycken. Men sådan namnuppräknings är ju meningslös om inte något evidens ligger bakom. En teori kan ju inte beläggas med namnet på dess skapare. Det gör bara marxister, konstruktivister och religiösa samfund.

Vetenskapens roll är snarare att med undersökningar pröva och kritisera existerande teori och tidigare forskning, för att se om den egentligen har fel, måste förkastas, eller bör modifieras.

Vetenskapen skall inte söka bekräftelser på det som är politiskt förutfattade meningar. Forskningen om samhället skall inte stämma in i något "halleluja", utan tvärtom kritiskt granska samhället och tidigare forskning om det.

Genom att statligt sanktionera att Genussekretariatet principer skall ligga till grund för svenska lärosätens verksamheter inrättar Sverige ett slags svenskt politrukinstitut (politruk är den sovjetryska förkortningen av ry. "polititjeskij rukovoditel" politisk handledare). Man kan läsa på [sekretariatets hemsida](#):

Nationella sekretariatet för genusforskning har fått i uppdrag av regeringen att stödja alla statliga högskolor och universitet samt Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping under 2016-2017 i deras arbete med jämställdhetsintegrering. Därefter går uppdraget över till den nya jämställdhetsmyndigheten. (...) Syftet är att verksamheten ska bidra till att nå det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

"Stödja", jotack. Signalen går fram. Kontrollsystemen gillras. Men just att syftet är att olika grupper, såsom män och kvinnor, "ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv" är ju inte kärnverksamheten i akademien. Snarare är kärnverksamheten att bidra till ny och på vetenskaplig grund skapad kunskap.

Extremexemplet är kanske matematik. Hur skall undervisning och forskning i matematik "bidra till att ... kvinnor och män ska ha samma makt att forma sina liv"? Är det inte viktigare att lära ut matematik och att forska med och inom matematik? Min övertygelse är att det just är framgångsrika ämnesstudier som ökar chanserna för individen att få makt över sitt liv. Sedan kan naturligtvis några forska om olika samhällsgruppers "makt att forma sina liv", men det är för vagt formulerat för att fungera i varje ämnes uppdrag. Som statsvetare känner jag väl till hur svårt det är att forska om makt, som det inte finns någon generellt accepterad definition av.

Låt oss slippa politiska styrningar av vetenskaplig verksamhet. Låt oss slippa detta dagismässiga behandlande av en seriös yrkeskår. Låt oss slippa den nya politrukverksamheten vars idé i sig är ett hot mot de demokratiidéer som grundlagen anger skall vara vägledande inom samhällets alla områden. Låt oss slippa formuleringar som är så luddiga att de öppnar upp för lite vad som helst att lägga som ny politiserad pålaga på engagerade forskare och lärare. Även forskare har mänskliga rättigheter. UNESCOs rekommendationer för högre utbildning anger:

Higher-education teaching personnel, like all other groups and individuals, should enjoy those internationally recognized civil, political, social and cultural rights applicable to all citizens. Therefore, all higher-education teaching personnel should enjoy freedom of thought, conscience, religion, expression, assembly and association as well as the right to liberty and security of the person and liberty of movement. They should not be hindered or impeded in exercising their civil rights as citizens, including the right to contribute to social change through freely expressing their opinion of state policies and of policies affecting higher education. (VI A:25)

Låt oss därför slippa totalitär messianism. Vi forskare och högskolelärare har rätt att utan hinder värna vår syn på vad forskning och vetenskap är utan statlig inblandning.

Stöd för resonemanget ovan finns i min bok [Samhällets rörelselag](#) som tar ett vidare grepp på forskningen om samhället generellt i Sverige, med fokus på just statsvetenskapen, vetenskapen om politik. Den visar hur fel politisering av forskningen om samhället alltid blir, med många exempel och presentation av alternativ.

Som privatperson tycker jag naturligtvis det är alldeles fantastiskt bra med frihet, jämställdhet, mänskliga rättigheter och demokrati. Men forskning värd namnet vetenskap bedrivs inte på politiserad grund och för att stödja politiskt förutfattade uppfattningar. Då får vi ett slags politisk "statskyrka" inom högskolan. Arpi kallar det "kreationism". Jag föredrar ordet "samhällsforsknings-[lysenkoism](#)," alltså statligt implementerad politiserad "forskning" kombinerat med politisk kontroll och motarbetande av forskare som drivs av vetenskaplig nyfikenhet.

Är genusforskning vetenskap?

"Låt oss slå fast en gång för alla: genusforskning är vetenskap." Så inleder **Maria Grönroos**, **Kajsa Widegren** och **Fredrik Bondestam**, alla tre knutna till Nationella sekretariatet för genusforskning, sin debattartikel i DN 23/11. Som stöd för sitt påstående har de följande argument (citerat):

Precis som alla andra vetenskapsområden bygger genusforskningens vetenskaplighet på samma akademiska strukturer och arbetssätt och samma strukturer för inomvetenskaplig granskning som andra forskningsområden, till exempel när det kommer till kollegiala bedömningar, disputationer och sakkunnigförfaranden.

Genusforskning är teoridrivna – liksom all annan forskning. På samma sätt som nationalekonomin har teorier om prismekanismer och den moderna fysiken har (den ännu ej empiriskt underbyggda) strängteorin som central utgångspunkt, bygger genusforskningen på teorier om bland annat intersektionalitet och maktstrukturer.

Första stödargumentet, att genusforskningen bygger på samma akademiska "strukturer" och "arbetssätt" och "samma strukturer för inomvetenskaplig granskning som andra forskningsområden" anges inte med någon referens. Olika forskningsområden har naturligtvis olika arbetssätt (om det är forskningsverksamheten som avses). T.ex. sker astronomisk, matematisk och litteraturvetenskaplig forskning naturligtvis på olika sätt. Så det innebär att författarna måste mena arbete i annat avseende än forskning, vilket ju är ovidkommande som stöd för tesen att genusforskning är vetenskaplig. Att genusforskningen har "samma strukturer" för inomvetenskaplig granskning verkar vara en beskrivning av organisationsformerna för vetenskaplig verksamhet som inte heller det säger någon om graden av vetenskaplighet. Att vara institutionaliserad inom en statlig myndighet är ju naturligtvis inget certifikat på vetenskaplighet. Skulle parapsykologi eller astrologi institutionaliseras inom ett universitet är ju inte det ett bevis för dess vetenskaplighet. Att rasbiologin var institutionaliserad var ju inget bevis för dess vetenskaplighet.

Det andra stödargumentet, att genusteori är "teoridrivet" är vanskelig, enligt min uppfattning. Teori kan både betyda "begreppsapparat" men också "mot verkligheten prövbart påstående". Inom nationalekonomin och fysiken, som författarna anför som exempel, är teoribildningen både begreppslig och i huvudföran av dessa ämnen prövbar i relation till verkligheten (med hjälp av systematiska observationer och vetenskapliga metoder) och/eller inre logik (bevis av matematiska teorem). När det gäller genusteori, är jag inte övertygad om att så är fallet, i varje fall inte beträffande den forskning som Nationella sekretariatet själv anför på [sin hemsida](#).

Under fliken "Kunskap om genus" ges endast tre referenser:

Yvonne Hirdman. I en rapport till Maktutredningen, kallad *Genussystemet – Teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning* (1988) (...)

Gayle Rubin, amerikansk socialantropolog, är en av de personer som är starkast förknippad med introduktionen av "gender" så som det fortfarande används, det vill säga som "konstruktionen av socialt och kulturellt kön".

(...) ett intersektionellt perspektiv. Ordet kommer från det engelska verbet "to intersect" som betyder genomskära eller korsas. Ett intersektionellt perspektiv kan bidra till att synliggöra hur olika makt- och normordningar, så som etnicitet/hudfärg, generation, kön/genus, klass, sexuell orientering och funktionalitet samspelar, påverkar och förstärker varandra. Begreppet har sina rötter i den antirasistiska feminismen i USA och utvecklades under slutet av 1900-talet av bland andra rättsvetaren Kimberlé Crenshaw.

Hirdman inleder [sin rapport](#) med (citat):

Det som skiljer kvinnoforskare från »vanliga» forskare är att vi problematiserar förhållandet mellan könen. Framför andra frågor står för oss den stora frågan: hur kan det komma sig att kvinnor generellt, geografiskt och historiskt, har ett lägre socialt värde än män?

Den första meningen håller jag inte alls med om. Har Hirdman hört talas om biologi? Alla forskare inom området sexuell selektion (könsurval) inom zoologin problematiserar förhållandet mellan könen. Den förste som gjorde det på ett modernt vetenskapligt sätt var

Charles Darwin i *Människans härkomst och könsurvalet* ([*The Descent of Man and Selection in relation to Sex*](#), 1871).

Den andra meningen ställer fråga om varför kvinnor generellt har ett lägre socialt värde än män, utan att först undersöka om de har det. Jag håller inte alls med om den verklighetsbeskrivningen. Kvinnor har enligt min mening inte alls ett lägre socialt värde. Med många definitioner av socialt har de säkert ett högre värde.

Ideologier bottnar i verklighetsuppfattningar, hävdar [Herbert Tingsten](#) i sin klassiska *Demokratiens problem* (1945). Just i denna andra mening visar Hirdman hur hon bygger hela sin ideologiska snarare än vetenskapliga uppsats på en mycket märklig verklighetsuppfattning, genom att inte underbygga den med några som helst fakta eller referenser till undersökningar.

Andra stycket i hennes uppsats är lika illa underbyggt:

Vi accepterar inte de gränser som fanns/finns för kvinnor som naturgivna. Vi accepterar inte, med andra ord, den sociala kvinnliga underordningen som naturgiven.

Återigen ger hon en icke bevisad verklighetsbeskrivning som grund för ett påstående: "de gränser som fanns/finns för kvinnor", är ju inte definierat eller undersökt. Vilka gränser menar hon? I en vetenskaplig text måste det ju anges. Med "naturgivna" är det samma sak. Vad menas: genetisk determinism eller människans natur och i så fall hur undersöks det? Vem genomför sådan forskning idag? Normalt sett sker det i olika grenar av biologin, som hon inte refererar till, men de är professionella och oerhört specifika. Nästa mening: samma problem: "den sociala kvinnliga underordningen" tas som faktisk verklighet utan varje grund eller referens. Är bara kvinnor "underordnade"? Finns det någon gradering av denna underordning eller är den konstant över tid, rum och kön? Vad beror i så fall det på?

Tredje stycket i hennes text är inte heller det ett stöd för att "genusvetenskap" är en vetenskap:

Så börjar det vetenskapliga frågandet: varför? hur? hur kan man tänka om det här? Att tänka om detta är svårt: ofta hamnar man inne i en cirkel, där man sitter med den gamla hönan och ägget. Därför är det viktigt att se var det problematiska finns, vilka väggar vi slår huvudena emot.

Hon anger först att det hon kallar det vetenskapliga frågandet är varför, hur och hur skall man tänka om det här? På vilket sätt är detta frågande vetenskapligt, när det inte bygger på tidigare forskning om könen och könsurvalet? Och varför kallas det vetenskapligt frågande när det inte bygger på underbyggd verklighetsuppfattning? Dessutom är väl inte den vetenskapliga frågan "hur skall man tänka om det här?", utan snarare att mot verkligheten pröva olika teorier om denna verklighet, dvs. olika prövbara teorier om kön och könsroller på basis av olika mått på någon operationell definition av "underordning"? Själv arbetar jag på en arbetsplats med en kvinnlig chef och en kvinnlig forskningschef. Är jag underordnad dem eller är de per definition i genusteorin också underordnade mig? En teori måste ju på något sätt vara analytiskt användbar i relation till verkligheten.

I något stycke i uppsatsen skriver Hirdman "Vi har: mannen stark - kvinnan svag. Det är den mest vardagliga förklaringen, den biologiska förklaringen, den darwinistiska

förståelsen etc." Detta är ju helt oacceptabel verklighets- och vetenskapsförfalskning. Återigen, naturligtvis inga referenser. Istället uppvisar hon raljans och förvanskning av vetenskap hon inte gillar. Min uppmaning till Hirdman: läs Darwin i länken ovan. Skriv på basis av vetenskap, tack. På vilken sida i vilket verk har Darwin skrivit "mannen stark-kvinnan svag"?

Att Nationella sekretariatet för genusforskning anger denna referens som inledning på sin beskrivning av "Kunskap om genus" är ju hårresande. Från hårresande till skräckinjagande blir det som staten anger detta sekretariat som "stöd" för lärosäten i "genus"- och "gender"-frågor (se [mitt förra blogginlägg](#)). Vi närmar oss orwellsk nivå på hur vi har det i svensk högre utbildning.

Övriga två referenser skall jag bara kort citera ur. Det räcker för min argumentation, nämligen att det inte finns stöd i dessa texter för att genusforskningen är en vetenskap, hur mycket "akademiska strukturer" de än har för sina disputationer mm. Först Gayle Rubin, mest känd för "[Traffic in Women. Notes on the Political Economy of Sex](#)". Redan titeln, där kodorden "Political Economy" ingår, förstår man att det är en marxistisk text. Så här inleder Rubin:

The literature on women-both feminist and anti-feminist-is a long rumination on the question of the nature and genesis of women's oppression and social subordination. The question is not a trivial one, since the answers given it determine our visions of the future, and our evaluation of whether or not it is realistic to hope for a sexually egalitarian society. More importantly, the analysis of the causes of women's oppression forms the basis for any assessment of just what would have to be changed in order to achieve a society without gender hierarchy. Thus, if innate male aggression and dominance are at the root of female oppression, then the feminist program would logically require either the extermination of the offending sex, or else a eugenics project to modify its character. If sexism is a by-product of capitalism's relentless appetite for profit then sex would wither away in the advent of a successful socialist revolution.

Precis som Hirdman bygger Rubin sin retorik på en märklig verklighetsuppfattning, nämligen "women's oppression and socialsubordination" ("förtrycket och underordningen av kvinnor"), utan evidens för att den finns eller att förtryck och underordning finns mer bland kvinnor än bland män och barn, eller andra djur. Hon använder uttrycket "gender hierarchy" utan referens, exempel eller evidens. (Det kan tyckas "bekräftat" i och med #MeToo, men är ju inte prövat vetenskapligt eller rättsligt mot svarandens vittnesmål, och man undrar hur antal verkligt avgjorda domstolsmål är i relation till alla män som bedöms kollektivt av Hirdman.) Hon anklagar nämligen männen *kollektivt* för aggression och dominans, som roten till det onda, antyder t.o.m att rashygien och socialistisk revolution skulle kunna vara lösningen. Det hela är fråga om grotesk retorik utan grund i något som kan kallas vetenskap om verkligheten. Men för det Nationella sekretariatet är det en av de tre viktigaste källorna under fliken "Kunskap om genus" på deras hemsida.

Rubins retorik bygger på en analogi med marxismen, och Engels, kombinerat med strukturalism från Levi-Strauss och idéer från Freud:

Marx once asked: "What is a Negro slave? A man of the black race. The one explanation is as good as the other. A Negro is a Negro. He only becomes a slave in certain relations. A cotton spinning jenny is a machine for spinning

cotton. It becomes capital only in certain relations. Torn from these relationships it is no more capital than gold in itself is money or sugar is the price of sugar" (Marx, 1971b328). One might paraphrase: What is a domesticated woman? A female of the species. The one explanation is as good as the other. A woman is a woman. She only becomes a domestic, a wife, a chattel, a playboy bunny, a prostitute, or a human dictap one in certain relations. Torn from these relationships, she is no more the helpmate of man than gold in itself is money . . . etc. What then are these relationships by which a female becomes an oppressed woman? The place to begin to unravel the system of relationships by which women become the prey of men is in the overlapping works of Claude Levi-Strauss-and Sigmund Freud.

Är detta en vetenskap för 2000-talet att styra lärosätens högre undervisning med? Essän, som hon själv kallar aktstycket, blandar ihop marxism, strukturalism, psykoanalys (flera sidor om penisavund) med konstruktivism i en högst motbjudande retorik utan varje grund i normalvetenskaplig teoribildning. Den är kul att läsa, och välformulerat, men skräckinjagande för en lärare på högskolan att ta på allvar, vilken man nu måste göra eftersom författaren anges som urkund på Nationella sekretariatets för genusteori hemsida. Likväl kunde den i sitt famlande efter fast vetenskaplig mark tagit fasta på en plötslig snilleblix från klar himmel i texten (s. 200):

Cultural evolution provides us with the opportunity to seize control of the means of sexuality, reproduction, and socialization, and to make conscious decisions to liberate human sexual life from the archaic relationships which deform it.

Den meningen är enligt min mening den enda intressanta i hela artikeln. Den kan utvecklas åt olika håll. Läs min [Samhällets rörelselag](#), och du förstår varför jag tycker det. Men Rubin faller i meningen därefter tillbaka i det Engels-inspirerande revolutionära fraseologin. Hon avslutar sin essä med följande råd för framtida forskning:

Traditional concerns of anthropology and social science-such as the evolution of social stratification and the origin of the state-must be reworked to include the implications of matrilateral cross-cousin marriage, surplus extracted in the form of daughters, the conversion of female labor into male wealth, the conversion of female lives into marriage alliances, the contribution of marriage to political power, and the transformations which all of these aspects of society have undergone in the course of time.

This sort of endeavor is, in the final analysis, exactly what Engels tried to do in his effort to weave a coherent analysis of so many of the diverse aspects of social life.

Avslutningen är alltså att genusforskningen bör fullgöra vad Friedrich Engels, Marx' finansär och samarbetspartner, påbörjade. Det är i och för sig intressant som evidens för en av mina teser i [Samhällets rörelselag](#), men inte bevis för någon vetenskaplighet att man vill följa en marxistisk klassiker.

Som tredje och sista referens under fliken "Kunskap om genus", anger Nationella sekretariatet för genusforskning Kimberlé Crenshaw, som skrivit [en begreppsutredning om "intersektionalitet"](#). Den är mycket intelligen skreven, genomtänkt och formulerad. Ändå

är den just bara en begreppsutredning som handlar om hur "intersektionalitet" bör förstås enligt författaren. Liksom de två övriga författarna ovan utgår Crenshaw från ett kvinnoförtryck som verklighet. Den inledande meningen lyder:

Over the last two decades, women have organized against the almost routine violence that shapes their lives.

Hennes verklighetsbeskrivning är att kvinnor är utsatta för rutinmässigt våld. Det är klart att har man den utgångspunkten blir begreppsbildningen därefter. Men är den därmed vetenskap? Skall Sverige som stat basera en nationell politik på denna verklighetsbeskrivning och inte på verklighetsanalys där någon typ av systematiska observationer och analyser av dem ingår i underlaget?

Det finns något man i vetenskaplig forskning kallar "selektions-bias", en hemsk anglicism med viktig betydelse: snedvridet urval. Med snedvridna urval ser man verkligheten snedvridet. Det gäller i högsta grad genusteorins utgångspunkter, såsom de framställs av Nationella sekretariatet för genusforskning.

I gårdagens DN (30/11) kallar Erik Helmersson sig själv för fullblodsidiot för att han inte upplevt samma saker som en kvinnlig kollega och levt i ett annat universum, "en tjock, trivsamt skyddad bubbla". Det kanske jag också gjort. Så män har säkert annat "urval" fakta än kvinnor i bedömningen av verkligheten. JUST DÄRFÖR ÄR VETENSKAPLIG FORSKNING UTAN SNEDVRIDET URVAL SÅ VIKTIG! Det innebär bland annat att stora slumpmässiga urval och experimentstudier är det som kan hjälpa oss analysera verkligheten vetenskapligt som den FAKTISKT fungerar ur OLIKA perspektiv, byggande på vetenskaplig teori. I den meningen är INTE genusforskningen vetenskap såsom den framställs av det av staten utnämnda Nationella sekretariatet för genusforskning, som jag visat ovan.

Några kvinnliga forskare håller med mig om detta, såsom [Anna Victoria Hallberg](#) eller [Tanja Bergkvist](#). Men speciellt kvinnor inom naturvetenskaplig forskning är oftast tysta i diskussionen om genusforskning och vetenskaplighet. Varför? Vågar de inte, eller vill de inte splittra kvinnokampen? Eller anser de inte ha tid? Vilket är viktigast: "kvinnokampen", vetenskapen eller den egna forskningen? Gruppintresset eller allmänintresset? Kanske vinner ändå egenintresset? (Det sista som en retsam uppmaning till kommentar nedan!)

Enklast hittar man vetenskaplig forskning om kön och könsroller genom att söka på "sexual selection in humans" i google.scholar (<https://scholar.google.se>). Då kan man hitta forskning som [denhär](#), [denhär](#), eller [denhär](#). Därifrån kan man gå vidare i [olika specialiteter inom forskningsområdet](#), såsom [sexuella trakasserier inom olika djurarter](#). ([många arter](#)). Det alltid lärorikt med jämförande studier. Intressantast tycker jag är en [spelteoretisk analys av sexuella trakasserier](#) bland sociala djurarter.

Då förstår vi hur vi med skattemedel binder ris åt egen rygg och syr tvångströjor till universitetslärare genom Nationella sekretariatet för genusforskning. Ge pengar även till evolutionär samhällsforskning är mitt råd i boken [Samhällets rörelselag. Marx, Darwin och statsvetenskapens politisering](#). Då vi kan få en debatt och politik på mångsidig och även naturvetenskaplig grund. Det är ju det som är demokratins väsen och styrka: val mellan *olika* synsätt baserat på debatt och beslut på *mångsidig* grund, inklusive framstående vetenskap på *olika* svåra områden, *utan politiserade skygglappar*. Först då kan vi fatta bra beslut som kan främja jämställdhet mellan könen.

[Herbert Tingsten och svensk demokrati](#)

Herbert Tingsten (1896 - 1973), professor i statsvetenskap vid Stockholms högskola 1935–1946, chefredaktör för Dagens Nyheter 1946–1959.

I ett tidigare blogginlägg hävdade jag att svensk demokrati har blivit totalitär och messianistisk, precis som Talmon definierade detta i [The origins of totalitarian democracy, 1952](#)). Typisk för den totalitära demokratin är att den anser *allt är politik, även forskningen*, och att det finns *en för alla gällande politisk sanning som alla måste följa, dvs. den är messianistisk*.

I Sverige har vi i grundlag och skollag demokrati angivna som riktlinjer för offentlig verksamhet och innehåll för utbildning utan precisering eller definition av vad demokratin då egentligen innebär. Dammluckorna är därför öppna för alla tänkbara profeters läror om vad som ingår i demokratin. Kandidater till Messiasrollen uppenbarar sig därför i form av bland annat olika samhällsvetenskapliga forskare och lärare.

Den totalitära, messianistiska demokratin profeter kan på så sätt i statens hägn, svenska lärosäten och skolor, söka sina proselyter. Jag har beskrivit det i [tidigare inlägg i denna blogg om evolutionsfobins orsaker](#) och om totalitär demokrati med [genusforskning som samhällsforskningslysenkoism](#).

De historiska rötterna till denna totalitära messianism är enligt Talmon [jakobinerna](#) i den franska revolutionen som gick från upplyst folkvälde till upplyst skräckvälde. [Robespierre](#), starkt influerad av [Rousseau](#), är deras främsta namn. Som [Göran Rosenberg](#) insiktsfullt och synskt skriver redan 2004 ([DN debatt 2004-04-22](#)):

Oupplyst jakobinism är (...) en ordning på frammarsch i Europa, i synnerhet i länder där staten hittills byggt sin auktoritet och legitimitet på att företräda såväl

den enhetliga nationen som den universella upplysningen men där både enhetligheten och universalismen alltmer sätts på prov och staten i stället försöker hävda sin auktoritet och legitimitet genom att höja rösten.

Ett uppenbart sådant land är Sverige. Vi använder naturligtvis inte begreppet jakobinism och har inget att göra med dess blodiga förflutna, men vad är det svenska folkhemmet, med staten och folket förenade i en enhetlig och nationell förnuftsgemenskap, om inte en genuint jakobinsk vision? Och vad har den socialdemokratiska staten genom åren fostrat, befordrat och befast om inte en klassiskt jakobinsk elit som under några framgångsrika årtionden tycktes ha makten att anpassa samhället till den upplysta staten, men som nu med alltmer upplysta metoder försöker förhindra att staten anpassas till samhället.

Jag tror att Tingsten, den svenska statsvetenskapens självklara centralgestalt, skulle vara mycket sorgsen över denna utveckling av svensk demokrati. Dessvärre tror jag också den jakobinska oförmågan att anpassa sig till verkligheten är den viktigaste orsaken till uppkomsten av populism: man är trött på det alltmer självtillräckliga etablissemanget. I sin mest kända bok i ämnet, *Demokratiens problem (1945)* anger Tingsten demokratins väsen istället på följande sätt:

Tron på demokratin är inte en politisk åskådning i samma mening som exempelvis konservatism, liberalism och socialism. Den innebär en uppfattning om statsstyrelsens form, om tekniken för politiska avgöranden, icke om de statliga beslutens innehåll och samhällets struktur.

Läs det igen: demokratin är en uppfattning "**om tekniken för politiska avgöranden**", "**icke om de statliga beslutens innehåll**". Demokrati handlar inte om innehåll men om former för beslut. Tingsten framlade sin definition 1945, trots sin tidigare tillhörighet till socialdemokratin, jakobinismens arvtagare i Sverige. Hur hamnade han i den demokratisynen?

Tingsten hade som socialdemokrat och statsvetarprofessor först grundligt forskat om socialdemokratin idéutveckling. Denna forskning hade resulterat i mastodontverket *Den svenska socialdemokratiens idéutveckling* (1941) i två tjocka volymer. Den första delen på ca. 350 sidor handlar om socialdemokratin marxistiska rötter. [Olof Petersson](#) beskriver i sin bok om Tingsten (*Herbert Tingsten. Vetenskapsmannen*, 2013) att Tingsten som en följd av verket blivit invald i den socialdemokratiska ledningens kommitté för programrevision året därpå. I kretsen av Per Albin Hansson, Rickard Sandler, Arthur Engberg, Gustav Möller, Ernst Wigforss och Per Edvin Sköld fick Tingsten en central position.

Petersson beskriver hur ett stenografiskt protokoll från ett möte 11 januari 1942 vittnar om att diskussionerna mest handlade om man skulle behålla gamla marxistiska begrepp som 'klasskamp' och 'utsugning'. Per Albin Hansson ville förena ett klasskampsperspektiv med ett folkhemsbegrepp. Gustav Möller försvarade begreppen klasskamp och utsugning. Tingsten lät sig inte övertygas, rapporterar Petersson. Tingsten menade att programförslaget gav en "oriktig framställning av utvecklingen". Det gällde enligt Tingsten att "rensa bort den här dubbelheten". I tidskriften *Tiden* preciserade han sin kritik: "I politiken liksom i religionen är ett slappt, intresselöst och oreflekterat godtagande vanligt".

Arbetet med programrevisionen ledde till att Tingsten avstod från att förnya sitt medlemskap i det socialdemokratiska partiet. Några år senare förklarade han offentligt att han inte längre var socialdemokrat.

Detta uttråde skedde alltså några år innan *Demokratiens problem* skrevs och demokratin definierades av Tingsten enligt ovan anförda citat.

*

Staten understödjer idag messianismen och samhällsforskningslysenkoismen genom skapande av t.ex. [Tillitsdelegationen](#) och [Jämställdhetsmyndigheten](#). Liksom Lysenkos forskning i Sovjet är svenska statens inblandning i tillitsforskning och jämställdhet vällovlig. Alla vill ju ha tillit och jämställdhet, precis som alla i Sovjet ville ha större skördar. Problemet är att staten och politiken inte kan avgöra vad som befrämjar tillit, jämställdhet och en större skörd. Det kan bara fri och vetenskapsbaserad forskning. Och då blir statliga inblandning istället ett hinder eftersom staten endast stödjer den forskning den vill ha på politiska och inte vetenskapliga grunder. Oftast leder det till Lysenkoism-liknande storsatsningar i någon mindre välgrundad riktning.

På det sättet försöker man också pådyvla svenska folket *ett specifik innehåll* för demokratin, det som Tingsten motsatte sig. Eftersom regeringar i vårt land i allmänhet saknar forskningskompetens kan detta innehåll då bli helt vetenskapsvidrigt, såsom i fallet Nationella sekretariatet för genusforskning. (Återigen: jag är som privatperson liksom de flesta för jämställdhet, inklusive mellan könen, men som forskare starkt emot [den "forskning" Nationella sekretariatet för genusforskning framhäver på sin hemsida.](#))

*

Slutligen: en obetalbar intervju med Herbert Tingsten (TV den 21 augusti 1962):

<https://www.oppetarkiv.se/video/2441641>

Se även: <https://www.tingstensamlingen.se/>

[Daniel Dennett: finns det några snälla memetiker här?](#)

[Daniel Dennett](#) är verkligen min favoritfilosof och definitivt den [memetiker](#) som mest liknar tomten (även om Darwin själv inte är helt oäven). Jag skriver en hel del om Dennett och [hans böcker](#) i [Samhällets rörelselag. Marx, Darwin och statsvetenskap](#), som förresten är en väldigt bra julklapp, eller nyårgåva inför den [post-marxistiska eran](#) av samhällsforskning som väl börjar 2018 på allvar. Då kan man inte längre motivera samhällsforskning som inte skrotar materialismen och Marx och istället på allvar börjar forska med evolutionär-idealistisk inriktning.

Själv har jag mest inspirerats av följande böcker av Dennett (klippt från hans [bibliografi](#)):

The Intentional Stance, MIT Press/A Bradford Book, 1987. (French edition, 1990; Spanish edition, 1991; Italian edition, 1993; Japanese edition, 1995.)

This second volume of collected essays (from the 1980s) focuses on one of Dennett's key concepts of "content" in the mind at various levels of abstraction. This way of understanding "content" plays an important role in much of Dennet's work.

Consciousness Explained, Little, Brown, 1991, Penguin, 1992. (Dutch, Italian, French, German, Spanish editions.)

A full elaboration of Dennett's "Multiple Drafts" model of human consciousness, carefully proposed, justified, and placed in the context of previous attempts to explain consciousness.

Darwin's Dangerous Idea: Evolution and the Meanings of Life, Simon & Schuster, 1995. (Dutch, German, Japanese, Hungarian, French, Portugese, Spanish and Italian editions.)

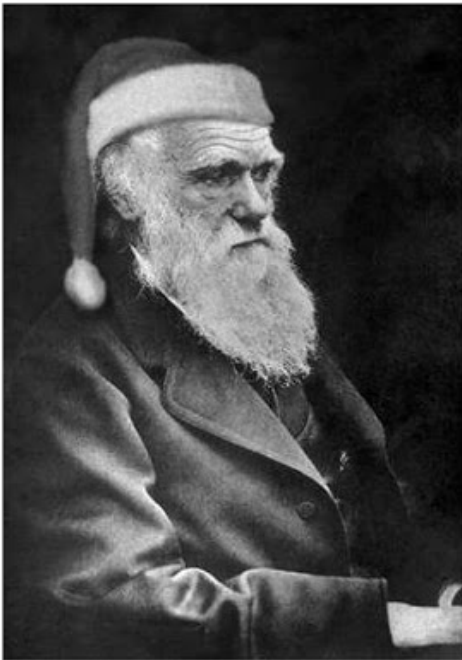
This major work takes Darwinian evolution as a sort of unifying explanation and theory for many aspects of human consciousness; the nature and conception of mind; the rise of language, culture and religion; and many other topics in cognitive science, including (remarkably) the possibility of artificial intelligence. The monograph was a finalist for both the National Book Award and the Pulitzer Prize.

Kinds of Minds, Basic Books, 1996. Part of the Science Masters Series (also editions in French, Italian, Spanish, Portugese, German, Dutch, Finnish, Polish, Rumanian, Hungarian, Hebrew, Turkish, Japanese, Korean, Chinese). Continuing the theme of Darwinian evolution, Dennett here discusses human and animal cognition, their similarities and differences, and their evolutionary origins.

Inför mellandagarna finns det många youtubeklipp med Dennett att njuta av när ändå nötter knäcks. Jag väljer följande att börja med:

<https://www.youtube.com/watch?v=ubICD9nBBTU>

Varför finns politiska djur (medborgare) och politiska memmer (idéer, värderingar och attityder)? Applicera Dennetts resonemang på politiska system, politiskt beteende och politiska institutioner och vi börjar komma nånvar. Vad är likheten mellan polynesiska kanoter och politiska institutioner? Videoklipppet ger svaret...

God Jul!

Rockmore rockar mer! Tunga bidrag 2017 till den evolutionära politikvetenskapen

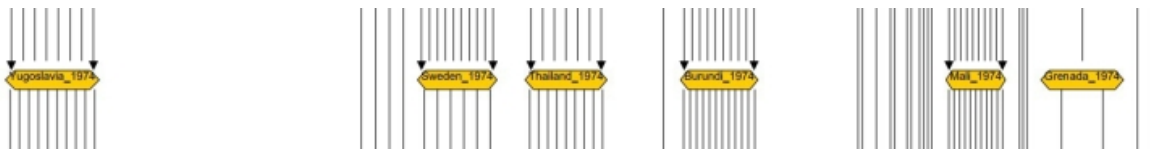
Professor Rockmore rockar mer

Kommer 2017 att räknas som ett genombrottsår för evolutionär politikforskning? Nu när jag skriver blogg om min bok [Samhällets rörelselag. Marx, Darwin och statsvetenskapens politisering](#) ser jag att min forskarkollega Patrik Lindenfors också har fått ut en bok i år: [Whose benefit: The Biological and Cultural Evolution of Cooperation](#). Ett annat viktigt exempel är Peter Turchin som med en mängd medförfattare har börjat publicera analyser av ett stort dataset över mänskliga samhällen i det mycket långa perspektivet: ["Quantitative historical analyses uncover a single dimension of complexity that structures global variation in human social organization."](#), [Proceedings of the National Academy of Sciences](#). I samma tidskrift har Alex Mesoudi diskuterat vilka förutsättningarna allmänt är för en [vetenskap om kulturell evolution](#). En [Handbook of Biology and Politics](#) har getts ut. [Martin Nowak](#) är ju så produktiv så man vet knappt vad man skall välja att plocka fram. Jag väljer [den här artikeln](#) som tar upp varför vi inte bara bryr oss om vad folk gör utan vad de tänker. [James Fowler](#) är också väldigt produktiv, liksom [Sergey Gavrilets](#). Många fler finns inom specialområden som jag inte kan rada upp här och som till stor del nämns i min bok (bidra gärna med tips i kommentarer nedan!).

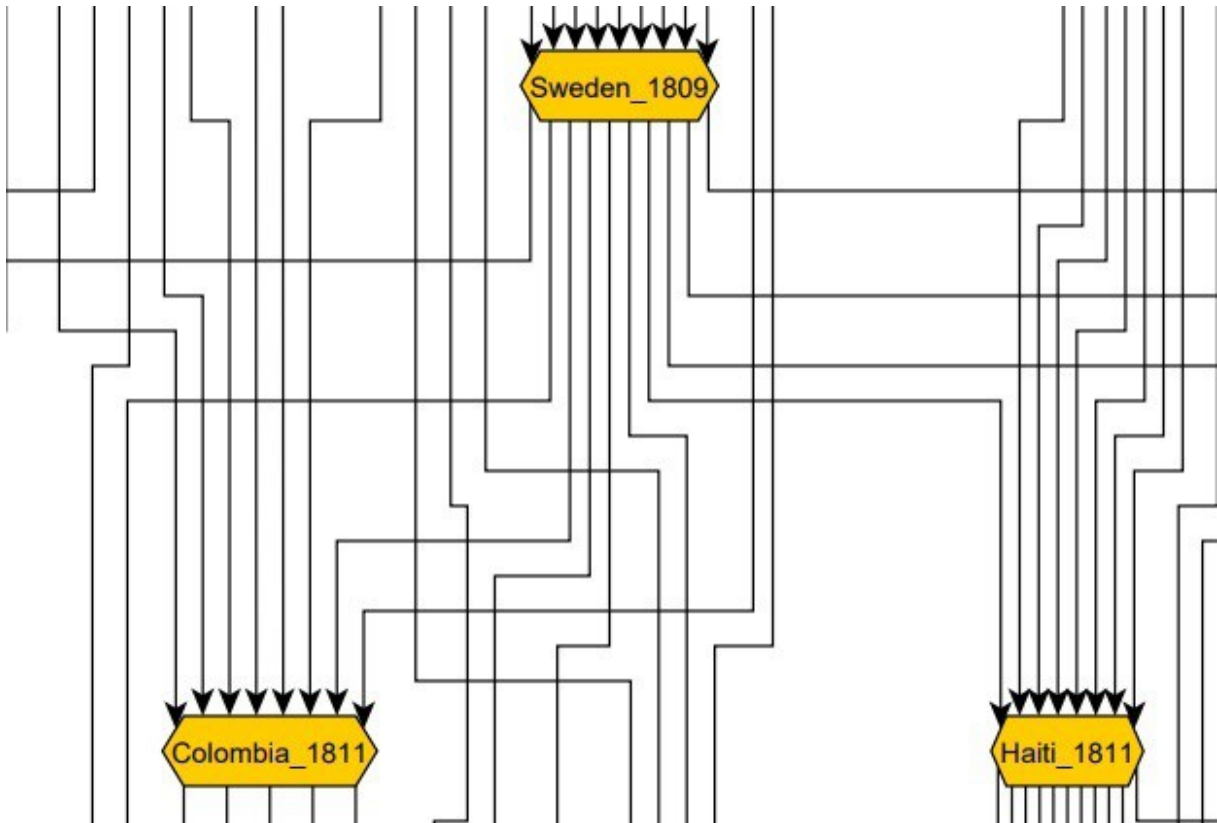
Men av alla bidrag till en evolutionär politikvetenskap i år är Rockmore m.fl. enligt min mening grymmast. [Rockmore](#) rockar mer! Tillsammans med ett antal andra datavetare, matematiker, statistiker, genetiker och en rättvetenskapare (inga statsvetare!) har han nyss publicerat resultaten av [ett memetisk-politkvetenskapligt drömprojekt](#): en mem-evolutionär analys av alla konstitutioner i världen sedan 1789. (Eftersom publikationen kan vara låst för icke-prenumeranter hänvisar jag också till en version [här](#).)

Först är alla kända konstitutioner inlästa maskinellt (591 stycken). De börjar med den amerikanska. Därefter har man beräknat vilka ord som mest hamnar bredvid varandra eller är mest förekommande tillsammans i form av "ämnen", eller "memer". Ca. [100 sådan memer](#) listas under rubriker. Därefter studerar forskarna flödet eller spridningen (diffusionen) av dessa enskilda memer från ena konstitutionen till nästkommande på ett sätt så att alla konstitutioners föregångare och efterföljare kartläggs och kopplas ihop. Skapare av konstitutioner härmar ju alltid delvis sina föregångare, speciellt från de länder som man känner störst samhörighet med.

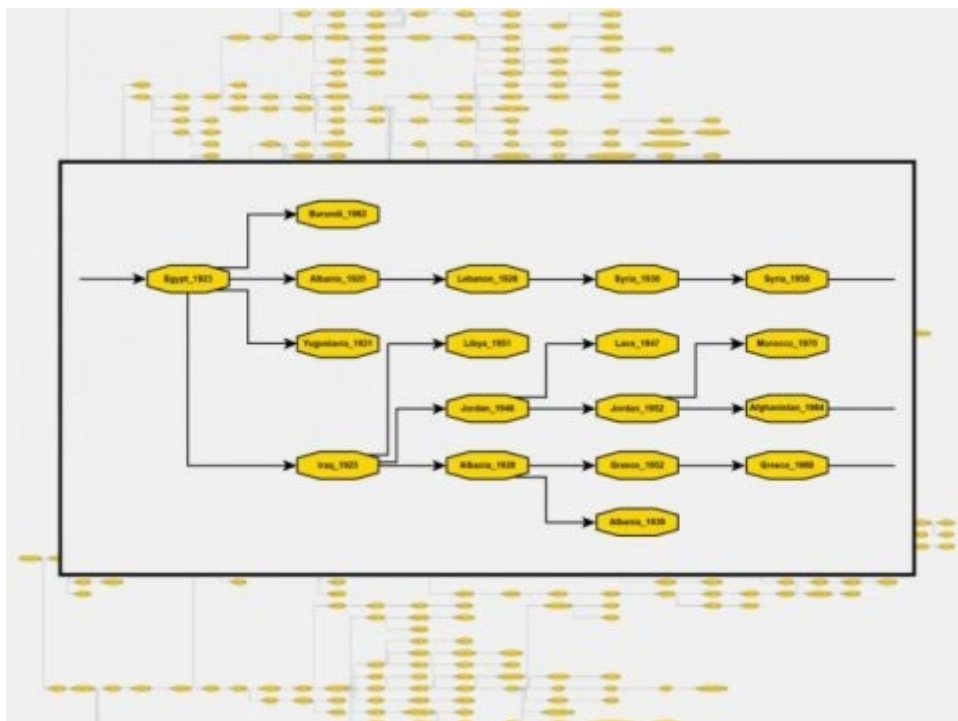
Resultatet är helt överväldigande. I ett gigantiskt nät kartläggs hur enskilda konstitutioner fått sina memer från sina föregångare och utgör inspiration för efterföljare. För att följa härledningarna måste man nästan skriva ut [hela diagrammet](#) som poster. Vår svenska konstitution från 1974 har i diagrammet (som inkluderar en delmängd av alla konstitutioner) 10 föregångare och 6 efterföljare:

Vår tidigare konstitution från 1809 hade tvärtom 10 efterföljare men 9 föregångare:

Men ändå helheten och fullständigheten som skapar tyngden i analysen. Dessutom ger det ett "mem-evolutionärt träd" för konstitutionerna:

Konstitutioner har alltså ett eget kulturevolutionärt utvecklingsmönster över lång tid. De fortplantas genom att grundlagskonstruktörer studerar tidigare grundlagar men som anpassas

till lokala förhållanden. Exakt vilka konstitutioner som härstammar från vilka kan vi nu veta, snarare än bara ana.

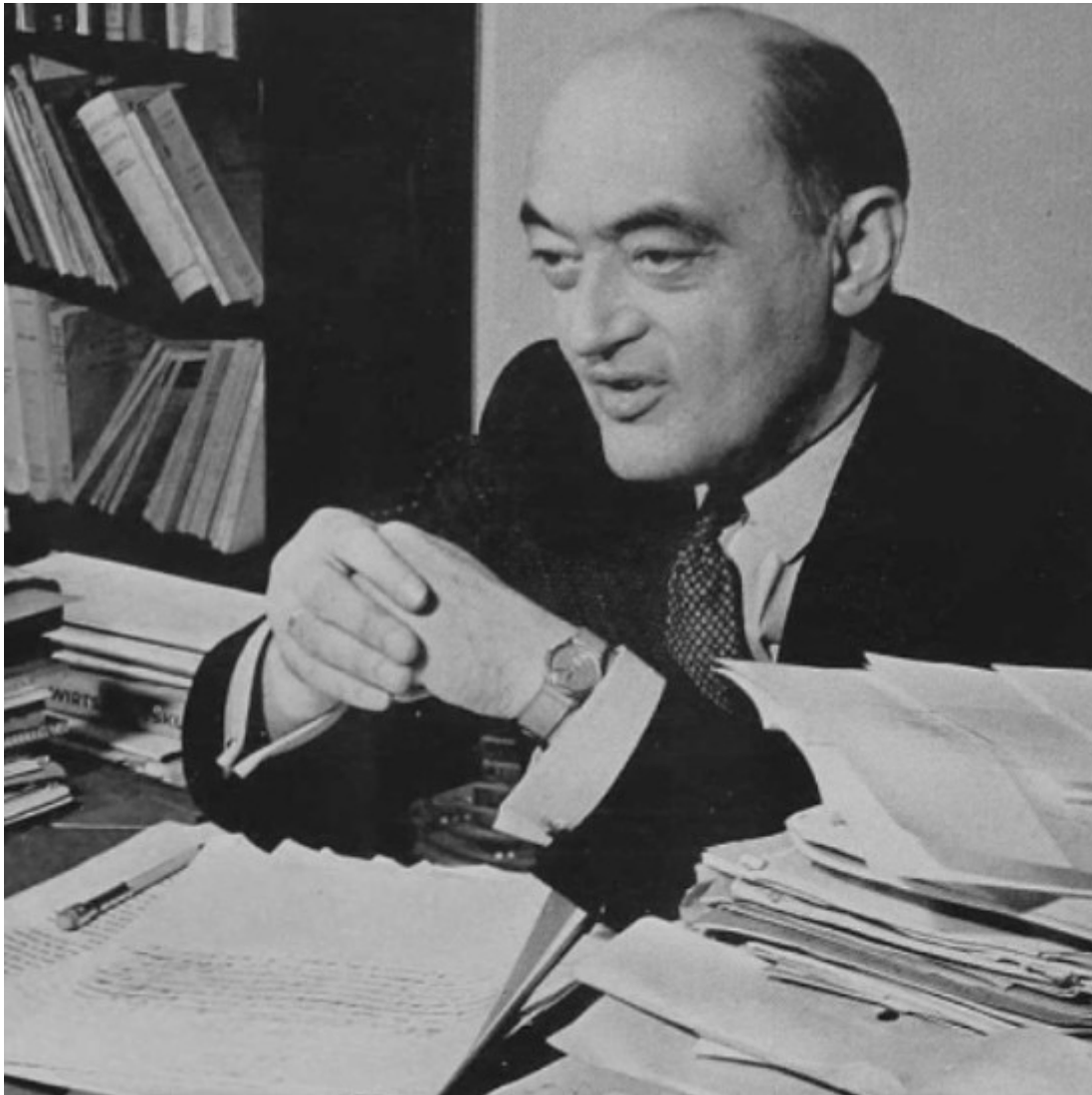
Forskningens tekniska detaljer beskrivs i [Supplement, s. 20](#). Rockmore m.fl.:s genombrott handlar inte bara om de empiriska resultaten utan också om hur man datavetenskapligt och matematiskt kan hantera stora datamängder för att förstå historisk-kulturell evolution. Inte minst gäller det hur "memer" lokaliseras, extraheras och mäts. På det sättet motsvarar hans och medarbetarnas forskning faktiskt snarast dna-genombrottet inom biologin.

I min terminologi (se [ett tidigare blogginlägg och min bok](#)) är dock konstitutionerna och det Rockmore m.fl. kallar "memer" eller "ämnen" snarare "utökade fenotyper" (eller utökade *femotyper*, alltså artefakter) av att memer (idéer eller kognitioner) rationaliserar en handling (memetiska fenotyper eller *femotyper*). De "ämnen" eller "memer" Rockmore m.fl. ser i konstitutioner är ju resultatet av idéer som inspirerat i nedtecknandet av en ny konstitution. Det är inte själva konstitutionen som fortplantar sig. Det är ju handlingen att skriva en konstitution baserad på vissa idéer som kopieras eller imiteras. Det rör sig alltså om en "tankesmitta" eller "tankevirus". "Tankevirus" smittar ofta via artefakter, i detta fall konstitutionerna.

Rockmore har en master- och en doktorsexamen från Harvard. Hans medförfattare är datavetare, matematiker, en genetiker, en statistiker och en konstitutionsexpert från olika institut och lärosäten i USA.

Gott nytt år för mer evolutionär forskning om människans politiska kultur!

Evolutionär pionjär: Joseph A. Schumpeter

Entreprenörforskningens entreprenör och innovationsforskningens innovatör: Joseph A. Schumpeter (1883-1950) i sitt tjänsterum på Harvard. Han var dessutom avgörande för den moderna teorin om demokrati, som han definierar i boken *Capitalism, Socialism and Democracy* (1943):

(...) now we take the view that the role of the people is to produce a government, or else an intermediate body which in turn will produce a national executive or government. And we define: the democratic method is that institutional arrangement for arriving at political decisions in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the people's vote.

Denna definition om demokratin som metod att välja regering erbjuder Schumpeter som alternativ till den tidigare traditionella: folkviljans förverkligande genom val av representanter som sedan skall genomföra denna vilja.

I relation till [ett tidigare blogginlägg](#) om Tingsten och [min replik till Olof Petersson i DN](#) i julas kan jag påpeka att den traditionella uppfattningen om folkviljans förverkligande återfinns i vår nuvarande regeringsform och återspeglar statsvetarprofessorn Jörgen Westerståhls uppfattning. Schumpeters definition är snarare den som Tingsten inspirerades av, utan att referera till den eftersom han i *Demokratiens problem*, publicerad några år efter Schumpeters klassiker skrev populärvetenskapligt. Det Schumpeter kallade metod, kallar Tingsten "tekniken för politiska avgöranden".

Schumpeter är i övrigt mest känd för uttrycken "nya kombinationer" och "kreativ destruktion", bägge som en följd av det han benämnde entreprenörskap.

Schumpeter kallade överträdelser mot rutiner i det ekonomiska och tekniska systemet för den "kreativa responsen" och "nya kombinationen" i den ekonomiska historien och benämnde dem "innovationer", alltså förnyelser i någon mening – ett tekniskt, organisatoriskt, marknadsmässigt, råvarumässigt eller processmässigt nytt sätt att göra något på ([Joseph A. Schumpeter, \(1947\), The Creative Response in Economic History. Journal of Economic History, VII, 149-159](#)).

Innovation är alltså *inte* bara något tekniskt nytt som införs i produktionen, utan kan lika gärna innebära en organisatorisk förändring. Innovationer som överträdelser mot rutiner och normer evolverar alltså i kapprustning med nya normer och rutiner eftersom rutiner ändras av innovationer. (Mer om kapprustningar i min bok Samhällets rörelselag.)

Det intressanta är att Schumpeters teori om "nya kombinationer", innovationer, just kan tolkas mem- eller kultur-evolutionärt. Schumpeter skriver (1934, *The theory of economic development; an inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press p. 65f):

Att producera andra saker, eller samma saker med en ny metod, betyder att man kombinerar dessa material och drivkrafter på ett nytt sätt. I den mån som de "nya kombinationerna" kan komma att växa fram ur de gamla genom kontinuerlig justering i små steg, uppstår med säkerhet förändring, troligen tillväxt, men inte ett nytt fenomen, eller evolution i vår mening. I den mån det inte är fallet, och de nya kombinationerna uppstår diskontinuerligt, så uppstår fenomenet evolution. Av bekvämlighets skull i beskrivningen, skall vi framdeles bara avse det senare när vi talar om nya kombinationer av produktionsmedel. Evolution i vår mening är då definierad som det att införa nya kombinationer. [Min övers.]

Schumpeter poängterar alltså att innovatörer och entreprenörer inte alls är samma sak som företagare. Företagare har företag, ofta på etablerade marknader. Innovatörer och entreprenörer skapar *nya* produkter, processer, marknader, eller använder nya råvaror eller organisationsformer.

Nya kombinationer" – rekombinerandet av memmer - kan alltså enligt Schumpeter styra och förändra minst fem funktioner – och troligen många fler – i evolutionen av verksamheter: varuproduktionen, produktionsmetoderna, marknadsskapandet, resursanvändningen, och organisationen. Uppenbart är att exempelvis informationsteknologier och kommunikationstekniker (1) skapar nya produkter kontinuerligt (speciellt mjukvara), (2) introducerar nya produktionsmetoder (speciellt för internetbaserad tjänsteproduktion), (3)

öppnar nya marknader (som ju är IT- marknaderna), (4) använder nya råvaror (speciellt kunskap inom alla industrier), och (5) skapar nya organisationsformer (speciellt genom nya kommunikations-, affärs- och försäljningssystem).

Men i överförd bemärkelse kan dessa fem typer av förändringar användas för att förstå villkoren för innovation inom andra områden. Politiska partiers produktion av opinioner, t.ex., kan ju innoveras genom: (1) skapandet av nya ideologiska ståndpunkter, (2) introducerandet av nya arbetsformer för att få fram sådana nya ideologiska ståndpunkter, (3) öppnandet av nya ideologiska marknader genom att ta upp nya frågor till debatt, (4) använda nya argument från exempelvis forskningen, eller (5) skapa nya organisationsformer för att föra ut sina ideologiska ståndpunkter.

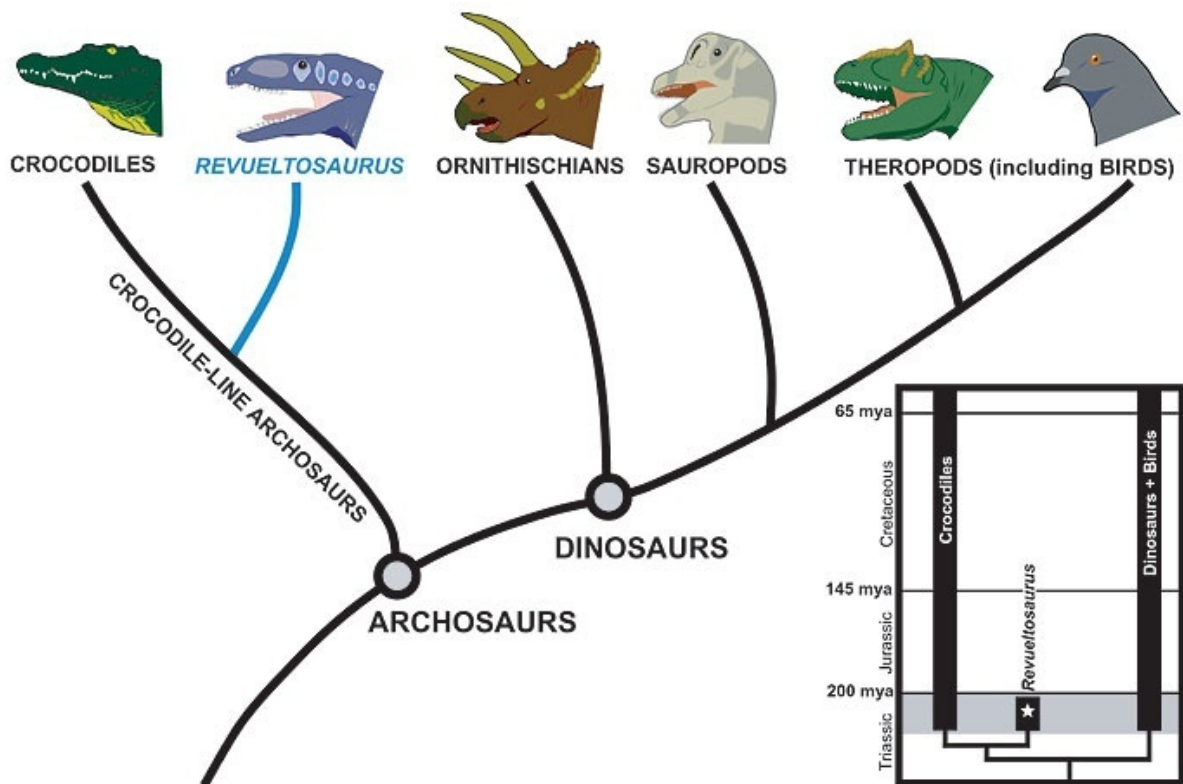
De ”nya kombinationerna” behöver alltså inte alls vara av rent teknisk natur, heller inte produktionsrelaterade, eller ekonomiska, utan kan vara politiska, kulturella eller relatera till snart sagt vilken form av mänsklig verksamhet som helst. För det handlar ju om hur kultur förnyas genom olika typer av social förändring.

Som jag skrev i förra blogginlägget anser jag kultur vara ett rike jämte djur, växter, svampar och virus. Jag har [i en artikel](#) i Statsvetenskaplig tidskrift en gång beskrivit vad jag menar tydligare. Schumpeter analyserade den ekonomiska evolutionära grenen i detta kulturens rike. Han var evolutionärt inspirerad men vågade inte på den nivån evolutionär kulturforskning stod då på sin tid ta steget fullt ut (*The Theory of Economics Development*, 1934):

... the evolutionary idea is now discredited in our field, especially with historians and ethnologists, for still another reason. To the reproach of unscientific and extra-scientific mysticism that now surrounds the ”evolutionary” ideas, is added that of dilettantism. With all the hasty generalizations in which the word ”evolution” plays a part, many of us have lost patience.

Men nu är situationen en helt annan, som jag beskrivit i denna blogg och i min bok *Samhällets rörelselag*. För mer läsning på temat ekonomisk kulturell evolution rekommenderas forskarsammanslutningar och konferenser med inriktning på [evolutionär ekonomi](#). Det finns också ett [internationellt Schumpetersällskap](#), med en egen [Journal of Evolutionary Economics](#). Litteraturen inom ämnet är enorm. Jag går igenom en del grundläggande arbeten i några kapitel av min bok [Samhällets rörelselag](#) och i [tidigare artiklar](#).

[Krokodiler och Riksbankens Jubileumsfond](#)

Krokodiler ser ut ungefär likadana idag som på dinosauriernas tid, lär jag mig av zoologerna. Vissa djur har alltså inte evolverat speciellt under väldigt lång tid. Krokodilerna klarade katastrofen som drabbade dinosaurierna kanske för att de befann sig i vatten. De fick i alla fall mer föda när alla dinos dog. Mat strömmar ständigt i floden de lever i och krokodilerna äter det mesta, från fisk till däggdjur som går ner i floden för att dricka. Deras affärsidé är lika genial som tidlös: vänta tills maten dyker upp och hugg in. Se också till att jaga bort inkräktare från reviret.

Och inga vågar ju konkurrera med dem. De monopoliserar sin nisch. Och den finns kvar: födorika floder finns fortfarande. Och ju större man är desto bättre dominerar man sitt revir.

Något liknande är det med statsvetarna och Riksbankens Jubileumsfond, aktuell nu eftersom ansökningstiden snart går ut för samhällsforskarna. Några få krokodiler fick från början dominera i den nya strömmen av forskningsmedel. Då behöver man inte evolvera några forskningsfinesser. Det är bara att bevaka reviret och vänta på att utlysningen dyker upp. Ju större man är desto enklare är det att jaga bort andra.

En gång uppfunnen efter ett utredningsarbete under ledning av statsminister Tage Erlander, beslutade riksdagen 1964 att inrätta en stiftelse för donationen Riksbankens Jubileumsfond. Riksbanken beskriver sig som fristående, men är skapad genom ett riksdagsbeslut efter en utredning utförd av självaste statsministern. Mer politisk är ju svårt att vara. Jan-Olof Johansson, betrodde chef för vetenskapsprogrammen på statstelevisionen i många år, har i

informella ordalag beskrivit hur skapandet gick till och vilken roll det kom att spela för dess blivande chef under många år, Dan Brändström (L. Andersson, 2002):

Tage Erlander ledde den kommitté som såg till att Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond kunde dra igång sin verksamhet våren 1965 (...) till viss förtret för den 1968 jubilerande Riksbanken. Detta medförde att Riksbanken jubileumsåret lyckades inrätta ett nytt pris i ekonomi ”till Alfred Nobels minne”, som utdelas av den Kungliga Vetenskapsakademien på Nobeldagen.

Nåväl, 1965 från sin nya utkikspost i björkarnas stad övertygade Dan sin professor att den nya institutionen vid det nystartade universitetet borde delta i en gemensam programansökan tillsammans med de ledande professorerna vid landets statsvetenskapliga institutioner till den likaledes nystartade fonden. Sagt och gjort. Man skrev ihop en programansökan för forskning om kommunal självstyrelse – kommunal indelning.

Riksbanksfonden såg nådigt på projektet som leddes av göteborgsprofessorn Jörgen Westerståhl och gav det rejält med pengar, en miljon kronor per år. Det motsvarar i runda tal tio miljoner årligen omräknat till dagens pengavärde.

– När jag har tittat tillbaka i våra arkiv så kan man se att det faktiskt var det allra första projektet som fonden stödde och dessutom ett av de största, säger han, inte utan en viss belåtenhet.

Nå, man kan nog påstå att pengarna kom till god användning. Projektet resulterade i ett fyrtiotal avhandlingar och många av dem som var verksamma inom det blev senare betydande ”män” och i något fall även ”kvinna” i staten.

Karriären gick alltså bra för pojken från Ekträsk och snart hade han som förvaltningschef nycklarna till hela universitet i Umeå. Och det var här som han, enligt honom själv, lärde sig en annan sak han har haft stor nytta av under hela sin karriär: att verka utan att synas.

Citatet nämns för att visa hur statskunskapens politisering under Westerståhl och andra statsvetare gick till. Samt att politiseringen inte syns. Erlander med medarbetare föreslog en forskningsfond. Bildandet av den sammanföll med utbyggnad inom svenskt universitetsväsende. Några väl valda personer gynnades starkt av det. Många av dessa var socialdemokrater. Westerståhl fick genom Riksbankens Jubileumsfond (RJ) en dominerande ställning i svensk statsvetenskap. RJ ger också ut böcker i stil med ”När Tage Erlander styrde landet” (Jubileumsfond, 2006). Olof Ruin, som Erlander har haft nära personliga kontakter med har också utgivit en biografi över honom, finansierad av RJ. Det är alltså inte förvånande att det just inom statsvetenskapen finns en socialdemokratisk dominans, (Berggren, Jordahl, & Stern, 2007, 2009). Läs mer om detta i [Samhällets rörelselag. Marx, Darwin och statsvetenskapens politisering](#).

Evolution av och inom statskunskapen behövs därför egentligen inte. Riksbankens jubileumsfond ser till att de stora krokodilerna växer till sig ändå. Sedan första sökbara året 2000 har *INGET* projekt i statsvetenskap i sin sammanfattning nämnt ordet "evolution" och också använt evolutionär teori. Men i några andra ämnen har det faktiskt hänt. De tre som faktiskt finns är värda att lista och jag klistrar in [deras sammanfattningar](#):

GÖRAN SONESSON, Centrum för kognitiv semiotik (2008), Lunds universitet.

För att förstå det specifikt mänskliga behöver vi i dag undersöka den både biologiska och historiska process genom vilken människan skildes från andra djurarter. Forskare inom filosofi, lingvistik, semiotik, kognitionsvetenskap, humanekologi, arkitektur, teater- och musikforskning förenas av ett paraply, kognitiv semiotik, som både syftar till att integrera det teoretiska och empiriska materialet från kognitionsvetenskap och semiotik (vetenskapen om betydelser), och ta till sig impulser från de traditionella humanvetenskaperna. Två hypoteser är unika för vår grupp: människans särart ligger inte i språket utan i medlen för betydelseförmedling i allmänhet; och en del av denna särart kan mycket väl ha uppkommit i historisk tid, utan specifikt biologiskt underlag. De olika forskningsinsatserna kommer att fördelas på fem temata, som hänger ihop både teoretiskt och med avseende på de inblandade forskarna.

* Utveckling av tänkande och betydelseförmedling hos människan i jämförelse med andra djurarter; hos barnet; och i historien.

* Semiotisk typologi: alltså skillnader och likheter mellan olika semiotiska resurser i ett brett kulturellt perspektiv.

* Neurosemiotik: det vill säga studier av strukturer och processer i hjärnan som medverkar vid användning av olika semiotiska resurser.'

KARL WÄRNERYD, Handelshögskolan Stockholm (2004), Gruppselektion och sociala normer

Evolutionär spelteori har på senare år blivit ett populärt redskap i ekonomisk teori. Det är en vanlig uppfattning att den evolutionära ansatsen visar att antaganden om att jämvikt uppnås i ekonomiska och sociala sammanhang kan stödjas på mindre stränga antaganden om individuell rationalitet än vad man traditionellt trott. Den gängse evolutionära spelmodellen har dock ett antagande om gruppselektion inbyggt. Med gruppselektion menas att beteenden som klarar sig relativt sämre än andra beteenden i samma grupp ändå kan överleva på lång sikt därför att gruppen klarar sig relativt sett bättre än andra grupper. Om gruppselektionseffekten avlägsnas från den evolutionära spelmodellen gäller inte längre centrala resultat som t.ex. att strängt dominerade strategier sällas bort på lång sikt. En del av projektet syftar till att utveckla en modell av evolution i spel i avsaknad av gruppselektionseffekter, och således utröna gruppselektionens betydelse för litteraturens centrala resultat. En annan del av projektet syftar till att visa hur gruppselektionseffekter kan användas för att förstå framväxten av sociala normer som föreskriver att individen bidrar till tillhandahållandet av kollektiva varor även då direkta incitament saknas.

KARL WÄRNERID, Irrationalitet (2009)

I ekonomisk teori, och i hög grad inom filosofin, betyder begreppet "rationalitet" i dag att ha preferenser och föreställningar och att handla så att ens nytta maximeras givet ens föreställningar. Men en äldre, bredare definition av rationalitet kräver även något av de grundläggande föreställningarna - att de är baserade på korrekta slutledningar från faktiska iakttagelser.

Senare års forskning inom experimentell ekonomi har fokuserat på frågan om människor faktiskt handlar rationellt i den snävare bemärkelsen, och evolutionär och beteendekonomisk teori har konstruerat förklaringar till varför så är fallet när de inte gör det. Mindre uppmärksamhet har ägnats frågan om huruvida även irrationella föreställningar, som till exempel övernaturliga föreställningar, kan förklaras ur ett evolutionärt/ekonomiskt perspektiv.

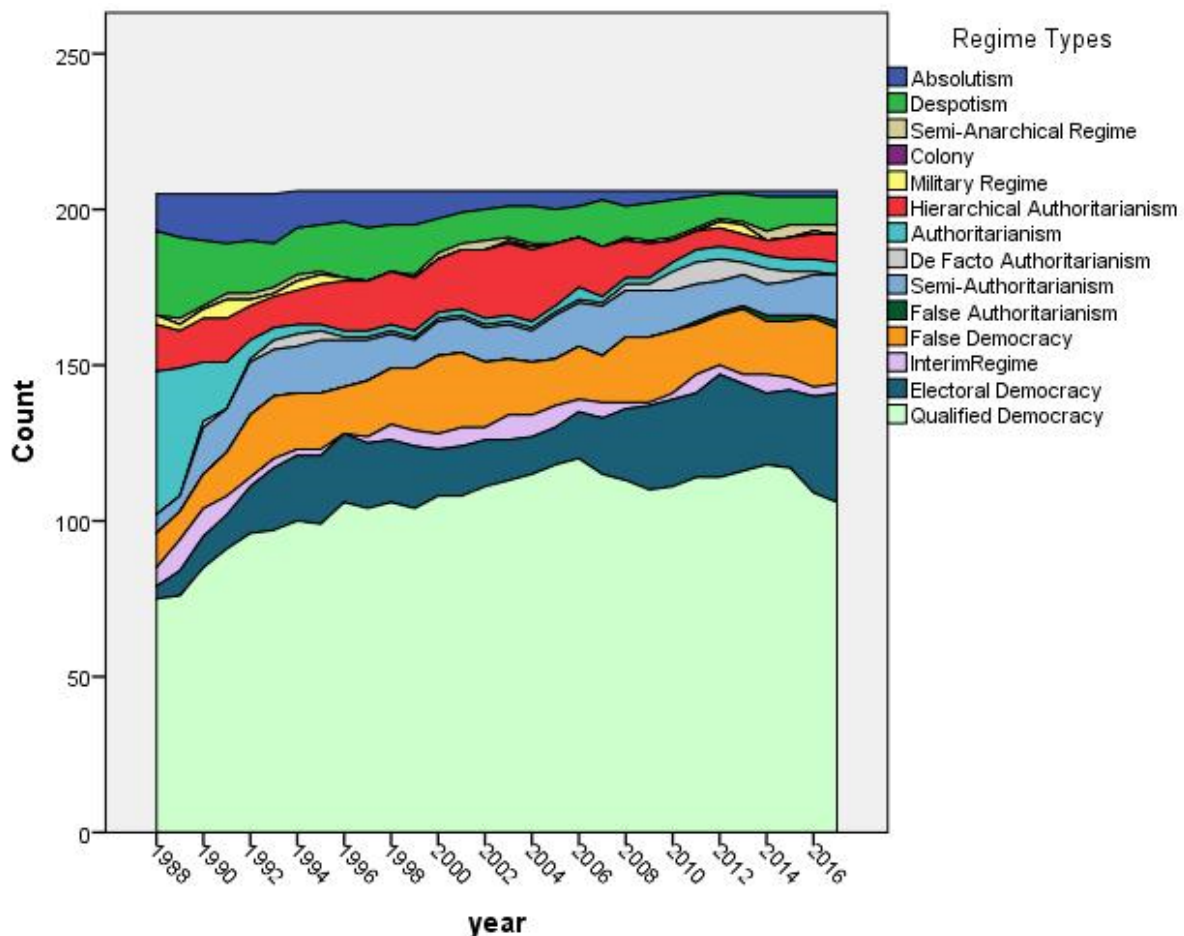
Det här projektet syftar till att studera i vilken mån beteende utifrån irrationella föreställningar kan ge strategiska fördelar i konfliktsituationer. I en värld där till exempel självmordsbombningar används strategiskt är en fördjupad förståelse av rationellt beteende från irrationella utgångspunkter inte utan viktiga praktiska implikationer

Tre undantag som bekräftar regeln, således.

Kanske omgivningsfaktorer som ändras kan få till och med krokodiler att evolvera? Givet att det gått så lång tid med så stora tidigare förändringar i omgivningen utan att det hänt verkar det inte troligt. Det är lite som QWERTY-tangentbordet (uppkallat efter de tangenter som ligger längst upp till vänster): det är uppfunnet på 1800-talet som anpassning till behovet att vara långsamt på den tiden typerna i skrivmaskinen inte skulle trassla ihop sig. Fortfarande lever alla med denna suboptimalitet för att så många andra också gör det (i den latinska världen). Nya, snabbare tangentbordsuppsättningar har uppfunnits, med de vinner inte spridning. QWERTY är så dominerande i användning och ett annat exempel på en "inlåsning" (lock-in), som [teknikforskarna kallar det](#).

De dinosaurier som överlevde katastrofen evolverade däremot vidare i form av fåglar. Det verkar på något sätt en mer tilltalande evolutionär strategi...

Demokrati på nedgång?

I veckan kom [rapporten från Freedom House](#) om att flera länder har blivit mer ofria. Jag kommenterade det i [DN förra onsdagen den 17 januari](#). I den kommentaren refereras till [Max Rånges dataset om politiska institutioner](#) i historiskt perspektiv. Men jag kunde inte få med ovanstående figur, som visar demokratis tredje våg, den som började med att muren föll 1989. Det som sedan skedde var att många länder blev demokratiska eller åtminstone "valdemokratier", dvs. samhällen med val men utan kvalificerade former av fullständig demokrati. Max Rånges kategorier anges i figuren. Det som skett de senaste åren är en liten nedgång, otvivelaktigt, i antalet kvalificerade demokratier. Det finns flera länder som de senaste åren gått från kvalificerad demokrati till valdemokrati. Bolivia, Brasilien, Makedonien, Mexiko, Filippinerna och Senegal är några exempel. Man ser i figuren att det istället är antalet valdemokratier (Electoral Democracies) som växer i andel.

I vår kortsiktighet och fixering vid några viktiga länder, såsom USA, Storbritannien, Polen och Ungern, ser vi populismen som orsaken. Men i Max Rånges data anges endast de formella institutionernas förändring. Då kvarstår USA och Storbritannien som kvalificerade demokratier. Polen blev gick däremot från kvalificerad till valdemokrati 2015 och Ungern redan 2011. Orsaken där var former av populism. Nyss publicerade Harvardprofessorerna

Levitsky och Ziblatt boken "[How Democracies Die](#)", där de förklarar tydligt vilka egenskaper hos en ledare som ger demokratiska problem:

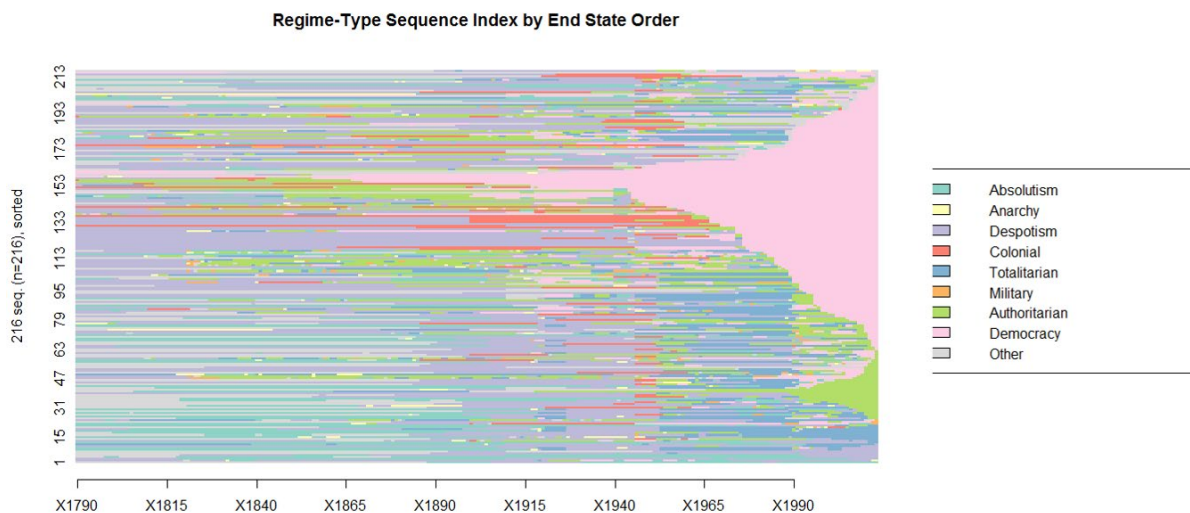
1. The leader shows only a weak commitment to democratic rules.
2. He or she denies the legitimacy of opponents.
3. He or she tolerates violence.
4. He or she shows some willingness to curb civil liberties or the media.

Det är naturligtvis Trump man riktar in sig på främst, men de menar samma mönster återfinns hos ledare i Ryssland, Filippinerna, Turkiet, Venezuela, Ecuador, Ungern, Nicaragua, Sri Lanka, Ukraina, Polen och Peru...

Ännu värre är kanske att även ungdomar i det demokratiska väst börjar tappa förtroendet för demokratin. Det visar några [forskare vid World Economic Forum](#), som pågår nu. Pew har en [intressant överblick](#) över stödet av demokrati i världen. Det ser verkligen olika ut. 54 procent bland svenskar kan jämföras med 8-9 procent i Brasilien och Mexiko. Även the Economist Intelligence Unit levererar data. [Sverige är den tredje starkaste demokratin efter Norge och Island](#), enligt EIU. Men USA:s demokrati kallas "flawed".

Vad har nu detta med min bok [Samhällets rörelselag. Marx, Darwin och statsvetenskapens politisering](#) att göra? Jo, jag redogör där för de centrala mekanismerna för hur politiska institutioner evolverar. De är ju inte resultatet av intelligent design, även om statsvetare ofta inbillar sig det. Nej, den ultimata förklaringen är en typ av evolution. Naturligtvis.

Nedan syns vilka sekvenser av olika politiska system som alla länder i världen har haft sedan 1789 (ur ett konferenspaper vi en gång presenterade på amerikanska statsvetarmötet APSA).

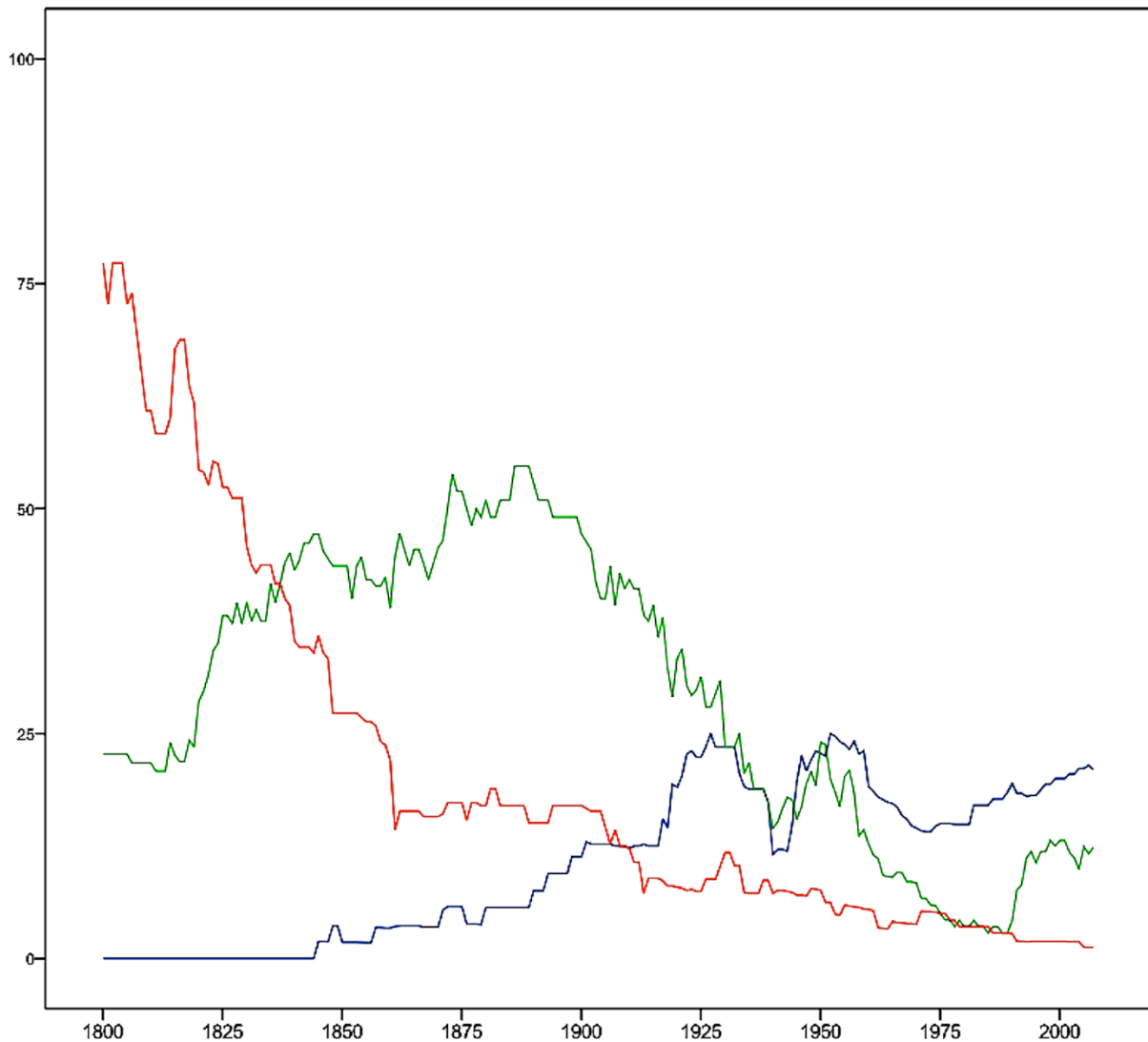

Listas alla länders politiska systemhistoria sedan 1789 med hjälp av Max Rånges databas, och sorterar dessa sedan från sin sista regim, ser man hur demokratin (rosa) efterträder i stort sett vilken tidigare systemsekvens som finns. Alltså är demokrati något som "smittar" internationellt, inte något som växer fram i varje land, som funnes det intelligent politisk design (av typ "vi byggde landet"). Länder liksom människor härmar varandra och speciellt de framgångsrika som man vill bli lika bra som. Därav evolution av politiska system. [Mjuk makt](#)

[kallade en professor](#) det en gång, länders attraktionskraft, eller skall vi kalla det "politisk smittsamhet".

Men den observante ser även en auktoritär smitta (i grönt) i sekvensdiagrammet ovan. Det är spridning som skett sedan andra världskriget ungefär. Den börjar bygga upp en ny grupp politiska system.

Något liknande kunde Per Lundberg och jag upptäcka redan 2012 i data från [Polity IV](#) i en [publikation i PLoS One](#):

En oligarkisk grupp systemfaktorer (grön linje) växer till sig från 1980-1990-talet, medan demokratifaktorer tillväxt (blå) mattas av. De despotiska (röda) är på avveckling lyckligtvis.

Evolutionen av demokrati har alltså kommit som en politisk systemepidemi för länge sedan och spritt sig bland länder i världen. Men oligarkier och populister gör sig alltmer påmind. Man funderar över deras långsiktiga konkurrensförmåga och vilken nivå balans eventuellt uppnås i framtiden. Evolutionära och ekologiska processer är inte förutsägbara. Men evolutionär och ekologisk teori hjälper oss pröva vilka modeller som hittills bäst klarar test mot data.

[Den politiska institutionsforskningens Linné?](#)

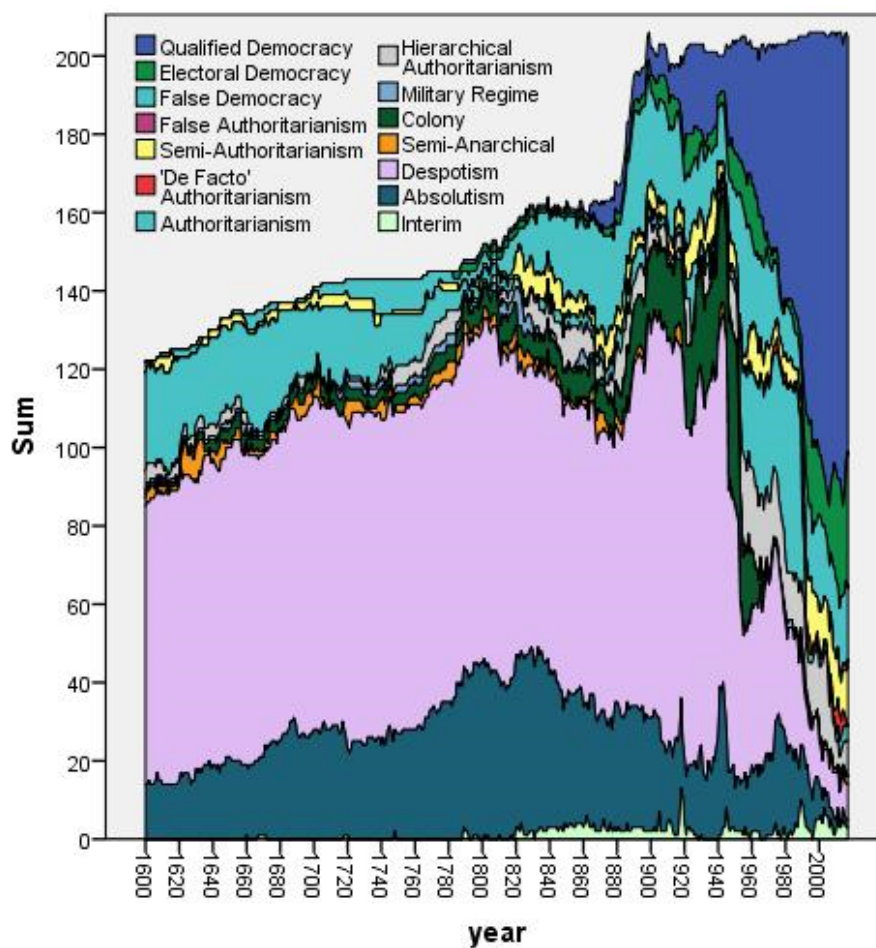
Carl von Linné (1707-1778)

Att politiska institutioner sprider sig mellan länder vet vi. Exakt vilka institutioner som sprider sig historiskt bland länder vet vi mindre om. Det är märkligt att statsvetenskapen inte inventerat sina primära studieobjekt ordentligt. Biologerna gjorde det ju redan på 1700-talet. Linnés forskning innebär att man visste vad man hade för växter och djur att studera vidare. Den översikten behövdes för att ställa mer djupgående frågor senare om varför just dessa livsformer uppstått. Darwin bygger på Linné med andra ord.

Inom statsvetenskapen är det sparsammare med sådan inventering. Numera finns databaser över värderingar, attityder och politiska landdata över kortare tid, såsom från andra världskriget ([Quality of Government Institute Longitudinal Data](#)), från 1900 ([Varieties of](#)

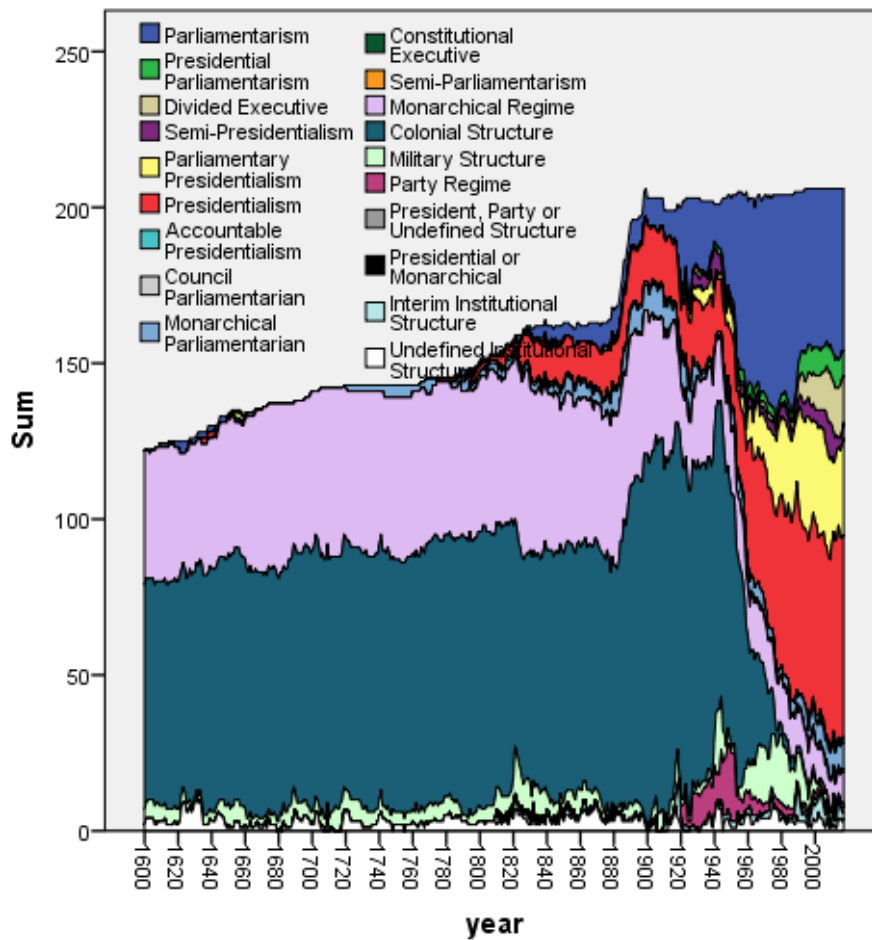
[Democracy](#)), eller från 1800 ([Polity IV](#)). Därför är [Max Rånges databas MaxRange](#) viktig som ett stort steg i den riktningen. I den databasen kan huvudsakliga regimtyper (politiska system) nämligen studeras i sin framväxt ända sedan 1600 årligen och sedan 1789 månatligen. Databasen huvudsakliga regimtyper är beskrivna i den nedanstående figuren 1. Där ser man hur Qualified Democracies (blått) växer fram under speciellt 1900-talet, men att en enklare form Electoral Democracies (grön) tilltar de senaste åren, vilken delvis förklaras av populistiska former av demokrati sedan 1990-talet. Despoti och Absolutism försvinner nästan helt, lyckligtvis. Däremellan finns en uppsättning av olika former av auktoritära stater främst, men även "falska" demokratier och andra specialformer. (Läs mer i [vår artikel i Journal of Interdisciplinary History, MIT Press 2017](#)).

Figur 1. Politiska regimtyper i världens alla stater 1600-2017

Dessutom kan man med Max Rånges data studera underliggande politiska institutioner som finns i flera typer av regimer, såsom parlamentarism eller presidentstyre. Nedan i figur 2 ser du vilka olika former som finns att undersöka med databasen.

Figur 2. Politiska institutioners historiska dynamik 1600-2017

För första gången kan man alltså med Max Rånges data studera hur enskilda institutioner växer fram historiskt. Det ger möjlighet till ett stort antal artiklar av bara det. Ingen har tidigare kunnat studera politisk utveckling historiskt som nu Max Rånges data ger möjlighet till. Hans data gör det möjligt att förstå i detalj hur våra moderna politiska system vuxit fram.

På det sättet kan man hävda att om någon skall kallas de politiska systemens Linné så är det Max Rånge.

Fotnot: läs mer på MaxRange.org, den nya hemsidan!

Men kärlek då? Nya studier uppdaterar memerna

Med anledning av Alla hjärtans dag kan man ju fråga sig hur kärlek evolverar. Det får man med säkerhet INTE reda på i Marx' skrifter. Han hade ju inga begrepp om sådant alls, vilket också lett till att samhällsvetare idag inte alls förstår könsurvalets betydelse för de mänskliga samhällena. Den biologiska reproduktionens klasskapande och klassbibehållande karaktär har gått många, speciellt marxistiska, samhällsforskare helt förbi. Ofta talar marxister om ”klassperspektiv”, och anger att fenomen ”är en klassfråga”, en schablonförklaring utan närmare angivelse av hur dessa klasser bildas, förändras, reproduceras osv., som en följd av köns- eller partnerval. Hos marxister förblir därför klass oftast ett slags universalförklaring till allt önskat snarare än något som skall förklaras vetenskapligt utan schablonmässig hänvisning till produktionsmedlens ägande. Sist i raden av exempel är [Suhonen och Therborn](#) i förrgår i DN och [Croneman i gårdagens DN](#), där han använder klassbegreppet i kritiken av svt.

Verksamma inom reklamen, filmen, skvallerpressen, litteraturen, konsten, musiken, osv. har emellertid förstått betydelsen av könsurvalet för länge sedan. Valet av partner är bland de viktigaste för de flesta människor. Inte bara för att det är så nya människor blir till. Klasser — om man nu alls accepterar detta luddiga och politiserade begrepp — skapas genom att medlemmar av vissa kretsar skaffar barn tillsammans med vissa andra i medvetna, eller omedvetna partnerval. Detta är en reproduktion av både biologi och kultur som skapar variationer, som i sin tur nedärvs differentierat, genetiskt och memetiskt. Därför är exempelvis Strindbergs *Fröken Julie* samhällsvetenskapligt intressantare på kulturforskningsområdet än Marx' *Kapitalet*.

Det finns många ledtrådar till förståelsen av kärlekens evolution i Darwins [Människans härkomst och könsurvalet](#). [Professor emeritus Malte Andersson](#) är vår svenske och göteborgske storhet på området, författare till klassikern [Sexual Selection \(Princeton University Press\)](#)

I min bok *Samhällets rörelselag* tar jag upp ämnet:

I ett projekt vid Göteborgs universitet har Malte Andersson inom ett projekt publicerat en artikel om partnervalssignalering genom att studera kontaktannonser. Studien visar att kvinnor

mer än män söker partners med resurser. Män annonserade ut sin goda inkomst och det stora huset mer än kvinnor. Kvinnor sökte ekonomiskt oberoende män. Bägge beteenden bekräftar hypoteser om att kvinnor mer än män lägger vikt vid partners resurser och att männen är medvetna om det. Däremot betonades utseende mindre än man skulle förväntat sig med grund i evolutionär teori. Männen efterfrågade yngre kvinnor. Bland kvinnorna var det bara de äldre som efterfrågade yngre män, medan yngre kvinnor efterfrågade äldre män ([Gustavsson, Johnsson, & Uller, 2008](#)). Forskning har också visat att sexuell selektion spelar roll för män i att samarbeta: män vill gärna visa sig stödja gemensamma projekt –men bara när kvinnor ser på. Kvinnor påverkades inte av mäns närvaro vid beslut om de skulle stödja gemensamma projekt ([Tognetti, Berticat, Raymond & Faurie, 2009](#)).

Darwin beskriver i avslutningen av sin *Människans härkomst och könsurvalet* hur olika vår smak är för olika kulturella uttryck, både i ornamentering (mode, smink, kläder) och andra vad vi kallar utökade memprodukter såsom musik och konst (2006 [1871]). Ingmar Bergman, däremot, hade inte kunskap om den sexuella selektionens roll för människans kulturella uttryck; i sitt sommarprogram 2004 efterfrågade han en förklaring till varför musik finns. Han hade uppenbarligen inte läst Darwins bok – och nu är det tyvärr för sent. Däremot verkade han vara rätt skicklig på att utnyttja sitt värde på könsurvalets marknad.

PHILOSOPHICAL TRANSACTIONS B

rstb.royalsocietypublishing.org

Introduction

Integrative studies of cultural evolution crossing disciplinary boundaries to produce new insights

Oren Kolodny¹, Marcus W. Feldman¹ and Nicole Creanza²

¹Department of Biology, Stanford University, Stanford, CA, USA

²Department of Biological Sciences, Vanderbilt University, Nashville, TN 37212, USA

Därför är det något förvånande att det i det nya temanumret [‘Bridging cultural gaps: interdisciplinary studies in human cultural evolution’](#) i anrika *Royal Society's Philosophical Transactions B* (underbar titel!), inte finns mer om den sexuella reproduktionens betydelse för kulturutveckling. Temaredaktörerna lägger samman vad man hittills vet om kulturell evolution (kultur i vid mening, dvs. människans idéer, beteenden och producerade artefakter). De inleder med följande formuleringar i sin sammanfattning:

Culture evolves according to dynamics on multiple temporal scales, from individuals' minute-by-minute behaviour to millennia of cultural accumulation that give rise to population-level differences. These dynamics act on a range of entities—including behavioural sequences, ideas and artefacts as well as individuals, populations and whole species—and involve mechanisms at multiple levels, from neurons in brains to inter-population interactions.

Underbart! Men låt oss då forska därefter! De fortsätter:

Studying such complex phenomena requires an integration of perspectives from a diverse array of fields, as well as bridging gaps between traditionally disparate areas of study.

Precis! Vi behöver tvärvetenskap med betoning på både tvär- och -vetenskap! Författarna ger en del exempel, välkända för läsarna av [Samhällets rörelselag](#):

The selfish gene [39], posits that genes themselves are units of selection, with different genes promoting their own survival and reproduction without regard for the individual or population in which they occur. This perspective has been applied to culture, since cultural traits (called memes in *The selfish gene*) can also act as units of selection, spreading through a population within a generation even if they decrease individual survival or reproductive success...

Och författarna för resonemanget vidare i för läsarna kända tankeriktningar:

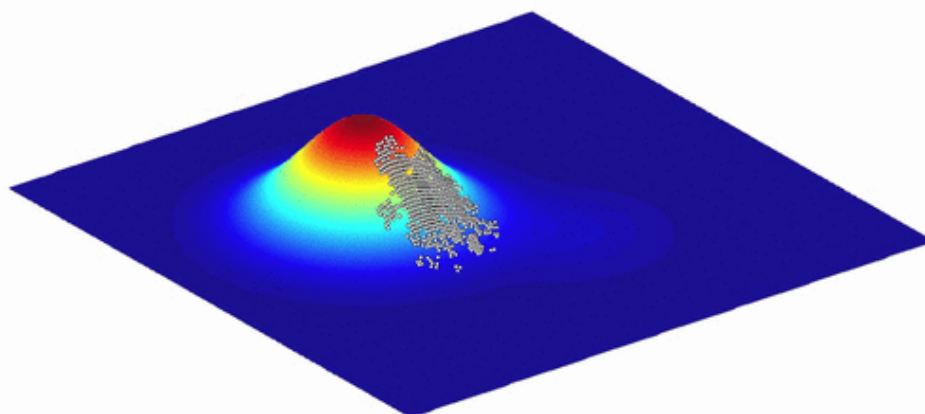
... one can think of members of a population merely as the bearers of cultural traits, and focus on the instances of cultural knowledge themselves as the entities whose dynamics are studied. When ideas or cultural traits are treated as individual entities and tracked, the population dynamics are those of the 'population ideas' ...

Det enda man kan sakna är ju referenser till evolutionär statsvetenskap... Men också litteraturen om sexuell reproduktion, från Darwin, sociologen [Veblen](#), den biologiska handikappteorin ([Zahavi](#)), kapprustningsteorin ([Van Valen](#)), den ekonomiska informationsteorin inspirerad av handikappteorin ([nobelpristagaren Spence](#)), mm. Läs mer om det i [Samhällets rörelselag](#). Läs andra klassiker, såsom Darwin, [Trivers](#), [Millers The Mating Mind](#), eller [Geary, som författat en bok i ämnet](#).

En av författarna, Stanford-professorn Marcus Feldman, i dagarna också med på SFI-workshopen på Santa Fe Institute i ett forskningsprojekt om den nya utökade evolutionära hypotesen, ett stort forskningsprojekt finansierat av Templeton foundation. Med är också Uller, citerad ovan i studien av kontaktannonser. Lunds universitet är den svenska basen för detta projekt om [the extended evolutionary hypothesis](#). Evolutionsteorin evolverar. Men glöm inte partnervalets betydelse, som i kapprustningar av memer ("överdådig konsumtion", som Veblen hade kallat det) för att attrahera motsatta könet. Det är ju därför Alla hjärtans dag som kulturuttryck finns!

Adaptiva landskap och politiska system

Dynamic fitness landscape

Population size, $N = 2,304$
Mutation rate, $\mu = 0.5$ per trait

© Randy Olson and Bjørn Østman

Ett fåtal böcker och personer spelar avgörande roll för varje forskare, skulle jag tro. I mitt fall påverkades jag väldigt starkt av en kurs [Gunnar Falkemark](#) höll hösten 1979, när jag började läsa b- eller c-nivån i statsvetenskap vid Göteborgs universitet. Han introducerade bl.a. [Robert Dahls](#) *Polyarchy. Participation and Opposition* (1971). På sidan 7 i boken, som jag köpte i augusti 1979, fanns en helt fascinerande figur, som visade kärnan i Dahls teori eller modell för demokratisering (alla statsvetare i min åldersklass känner ju till denna bok, men kanske har jag också andra som läsare):

in regimes that I want to discuss.

Let me call a regime near the lower left corner of figure 1.2 a closed hegemony. If a hegemonic regime shifts upward, as along path I, then it is moving toward greater public contestation. Without stretching language too far, one could say that a change in this direction involves the liberalization

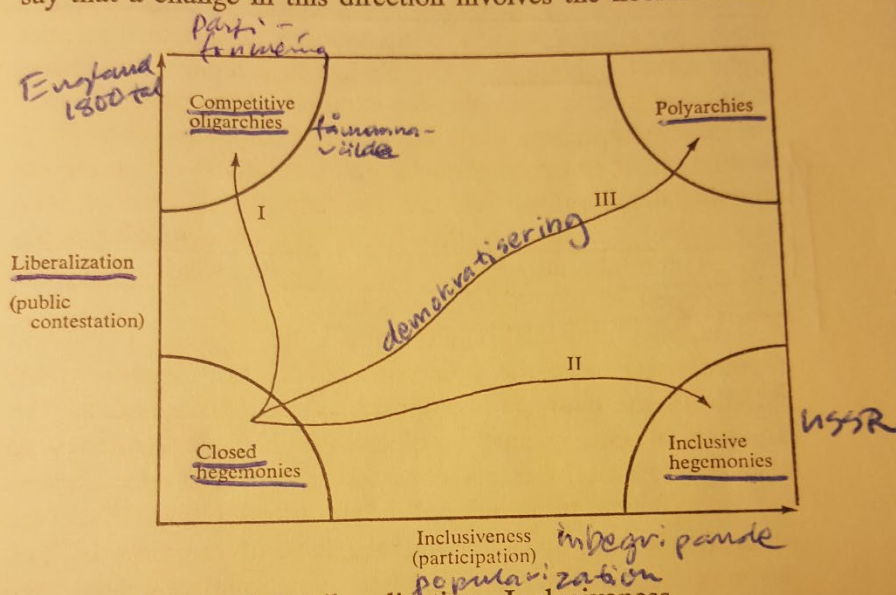

FIGURE 1.2 Liberalization, Inclusiveness, and Democratization

of a regime; alternatively one might say that the regime becomes more competitive. If a regime changes to provide greater participation, as along path II, it might be said to change toward greater popularization, or that it is becoming inclusive. A regime might change along one dimension and not the other. If we call a regime near the upper left corner a competitive oligarchy, then path I represents a change from a closed hegemony to a competitive oligarchy. But a closed hegemony might also become more inclusive without

Det finns mycket att säga om denna teori eller modell. Dels är den dynamisk i den meningen att den syftar till att förklara förändringens väsen historiskt bland politiska system. Det är ovanligt i statsvetenskapen och samhällsforskningen. Dels förklaras denna förändring enkelt med hänvisning till två avgörande dimensioner: deltagande (främst i val men även i andra former), dels i tävlan (mellan eliter om främst den politiska makten, influerat av [Schumpeter, som jag skrivit om i ett annat inlägg](#)). Dahl menar att demokrati har mer drag än dessa och anger istället termen "polyarki", flertalsvälde, som kärnan i demokrati (som ännu inte fullbordats någonstans enligt honom). I boken anger han också sin klassiska definition av demokrati:

I should like to reserve the term "democracy" for a political system one of the characteristics of which is the quality of being completely or almost completely responsive to all its citizens.

Och det kanske är svårt att i realiteten uppfylla - responsivitet för *alla* medborgare (oftast översatt med det icke systemteoretiska utan individbaserade uttrycket "lyhördhet" i svensk

statsvetenskap typiskt nog). I Appendix på *Polyarchy* finns dessutom en kategorisering av alla kända politiska system enligt hans begreppsapparat. Det var nytt för mig, mer förankrad som jag då var i olika materialistiska uppfattningar om vad som avgjorde vilka politiska system vi människor har haft historiskt enligt Marx och andra filosofer.

Robert Dahl hyllades högtidligen vid den amerikanska statsvetarkonferensen (APSA annual meeting) 2014 efter sin död tidigt det året. Jag var där och hörde den ena professorn efter den andra vittna om Dahls betydelse. Främst var det *Polyarchy* och ovanstående modell som hyllades. Jag var på vippen att själv träda fram och säga följande:

Jag hade också haft turen att träffa Dahl i en paus efter hans föreläsning i centrala Stockholm många år tidigare, jag tror det var på ett möte SNS. Jag kommer fortfarande ihåg den första meningen i hans föredrag: "The idea of democracy is evolutionary. ..." Man kan ju bli [memetiker](#) för mindre! I alla händelser kommer jag ihåg att jag frågade honom om han ansåg att USA hade kunnat bli parlamentariskt. Och det påstod han att det kunde ha varit om bara grundlagsfäderna tänkt annorlunda... Men institutioner har ju de varianter historien funnit, som han uttryckte det i *Polyarchy*:

Hm. Vad betydde det svaret egentligen? Ohistorisk fråga, kanske han tyckte.

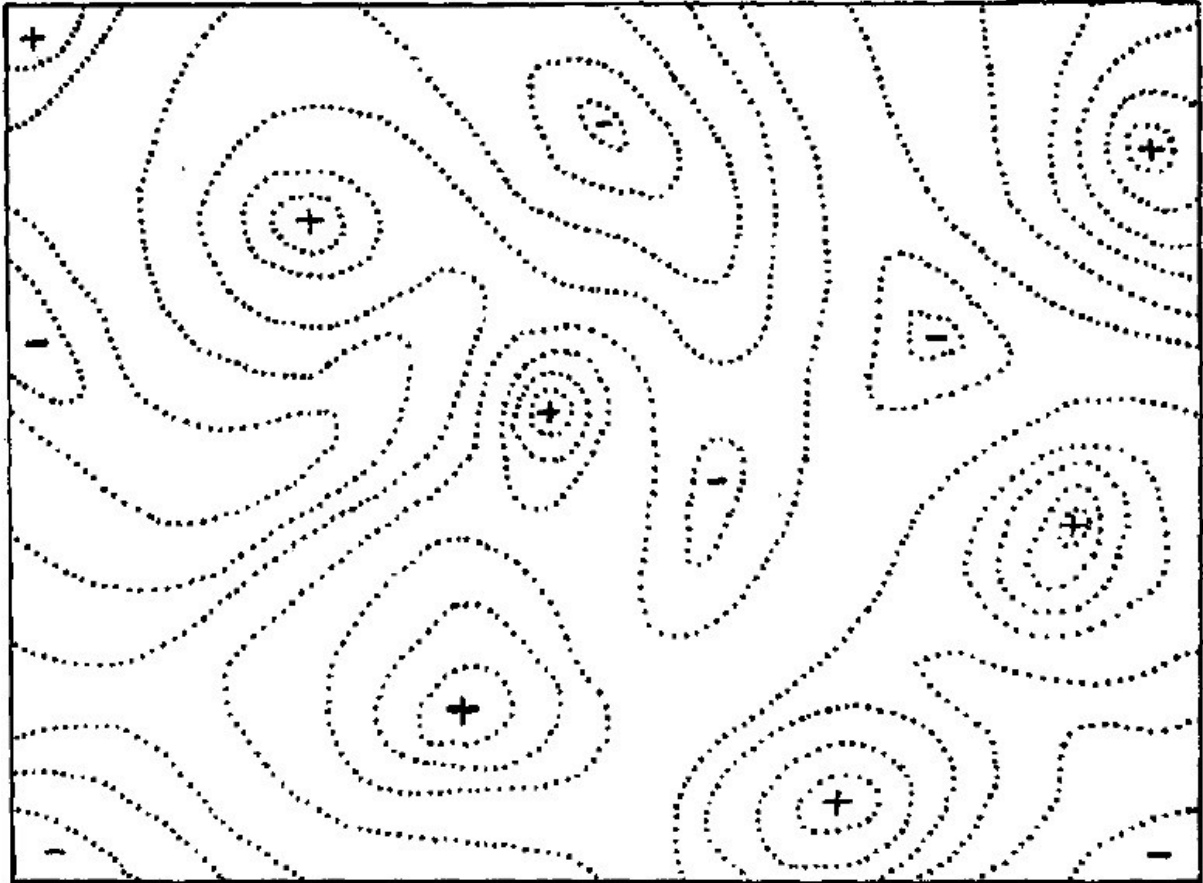
När jag bläddrar i *Polyarchy* och dess Appendix nu, tänker jag på MaxRange, Max Rånges dataset som just listar institutioner, snarlikt Dahls förslag och ett nu genomfört system, som jag också [beskrivit tidigare](#). Kanske var det också därför jag fastnade för det när Max hörde av sig.

Det var emellertid i och med ett projekt tillsammans med historikern Martin Åberg 1997 som jag forskningsmässigt hade började jag titta på Dahls modell igen. Då gällde det för oss att förstå det post-kommunistiska Polens och Ukrainas väg till demokrati. Jag gjorde försök i boken *Social Capital and Democratisation: Roots of Trust in Post-Communist Poland and Ukraine* att beskriva [deras vägar i ett dahlskt landskap \(sök på Dahl-Vanhanen adaptive landscapes\)](#).

Jag hade nämligen då också innan projektet med Polens och Ukrainas demokratisering just auskulterat en doktorandkurs i teoretisk biologi för Malte Andersson på Göteborgs universitet. I samband med den kursen fick jag se liknande landskap i den biologiska teoretiska litteraturen. [Sewall Wright](#), en av den [moderna darwinistiska syntesens](#) skapare, framlade teorin och [modellen "fitness landscape" 1932](#). (Syntesen sammansmälte matematiskt Darwins teori om blandad nedärvning med Mendels resultat om partikulär nedärvning, ytterst kort sammanfattat. Darwin trodde att arvsmassan blandades, medan Mendel visade att anlag var partikulära, som dominanta och recessiva gener.)

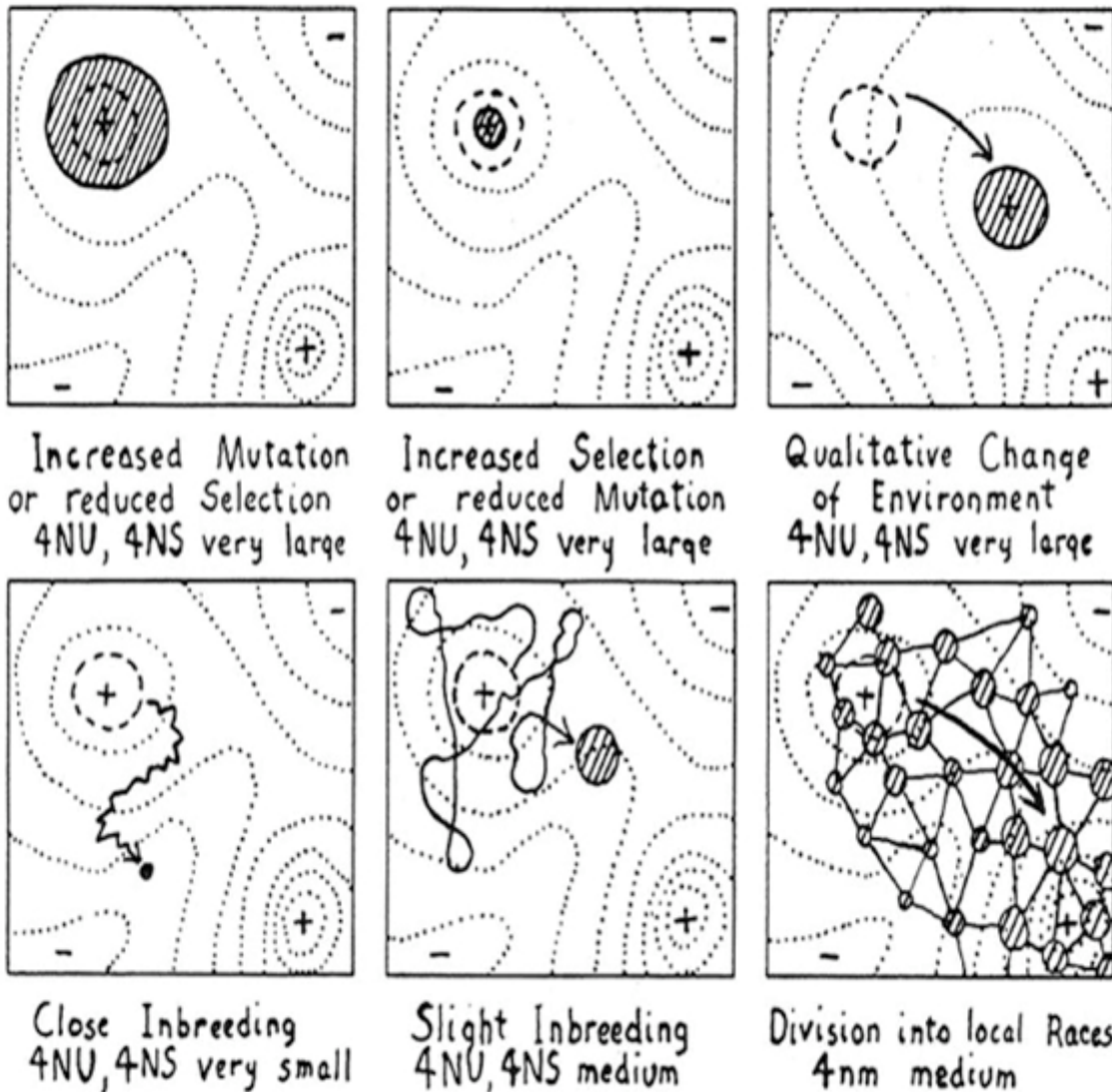
Konsekvensen av att anlag var partikulära snarare än blandade som en soppa är ju att de kan kombineras på ett exakt antal olika sätt. Om det finns säg 10 varianter av en gen på 1000 platser (loci) i arvsmassan blir antalet varianter 10^{1000} , dvs ett tal med 1000 nollor, vilket är astronomiskt. Givet den gigantiska mängden möjliga kombinationer av gener inom en art, så skapas lika många möjligheter till variation mellan individer. Alla varianter har sin egen överlevnadsframgång beroende på hur just den egna varianten passar omgivningen inklusive individer av egna och andra arter och kön. Det är den tankegången som genomsyrar även Dawkins *The Blind Watchmaker* (1986), där han simulerar fram olika evolutionära stigar av "biomorfer" (simulera själv [här](#)).

Evolutionen sker mellan generationer genom övergångar bland endast några få av alla dessa möjliga kombinationer, i spår. Det är utgångspunkten för Wrights modell. Först beklagar han att ett tvådimensionell landskap bara kan ange en enkel och platt kombination av två dimensioner kombinationer av gener, men han vill ge en principskiss:

Prickade linjer markerar höjdlinjer och toppar har markerats med + och sänkor med -. Redan där hade Robert Dahls landskap en svaghet: det kunde angett vilka toppar som ökar och vilka som minskar överlevnadsframgången. Men han visar inte förståelse för att stängda hegemonier, typ Sovjetunionen, har en lägre överlevnad än andra, en gigantisk missräkning som hela statsvetarkåren gjorde sig skyldig till (förutom Karl W. Deutsch som i början av 1950-talet förutspådde sammanbrotten till mitten av 1980-talet, vilket är en annan historia). Dahl antyder till och med att det skulle kunna bli möjligt att från inkluderande hegemoni gå direkt mot polyarki, vilket senare visade sig var fel beträffande de post-kommunistiska länderna (som ju istället ofta hamnade i oligarki eller sluten hegemoni).

Wright beskrev därefter en typ av förändringsmekanism för förståelse av [evolution med hjälp av följande figur](#):

Teorin framställs i något som ser ut som serietidningsform. I korta drag så är det följande steg som leder till evolutionär förändring (se [en analys av Wright här](#)):

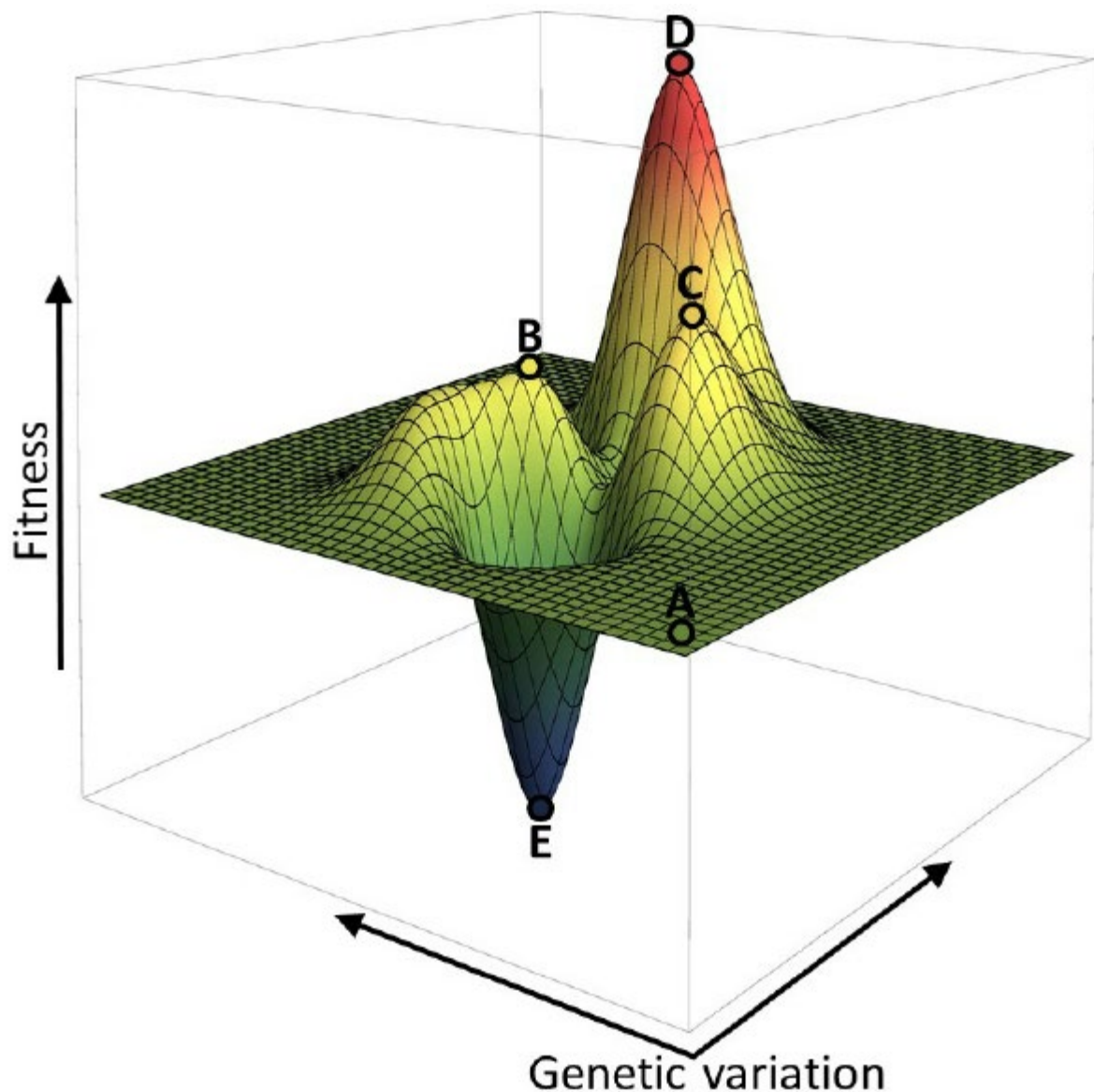
1. Antingen genom ökad mutation eller reducerad selektion kommer en population på en fitnessstopp att expandera över toppen ned i sluttningar och då tappa i överlevnadsframgång (=fitness).
2. Motsatsen: antingen lägre mutationsgrad eller ökad stabiliserande selektion samlar populationen till ökad anpassning till den lokala omgivningen.
3. Förändring i omgivningen, kombinerad med masselektion kommer att förflytta populationen till en ny topp, men mycket långsamt.
4. Inavel i små populationer kommer att orsaka slumpvariation bort från anpassningstoppen och till slut till utrotning.
5. Moderat nivå på inavel inom medelstora populationer kommer att leda från den aktuella toppen, med liten sannolikhet att nå en ny.
6. Populationen delas upp i undergrupper ("races" eller demer)

Jag vet inte hur mycket av denna teori om stora evolutionära förändringar är tillämpliga i analysen av politiska system och jag tror inte Dahl visste det heller, om han nu utgick från denna modell. Själv tror jag ju inte ens att demokratisering sker inifrån system utan smittar

utifrån de stater som har historiska förutsättningar för det. Men det är en annan historia ([se ett tidigare blogginlägg](#) och [ett ännu tidigare](#)).

Mest passande tror jag Wrights modell är över populationen revolutionärt marxistiska stater. De hade först en viss variation, såsom Titos modell i Jugoslavien kontra de stalinistiska. Därefter skedde viss uppstramning med Kominform och Brezjnevdoktrinen (att inte tillåta avhopp från lägret). Men en dramatisk teknologisk omvärldsförändring som resultat av fritt och innovativt tänkande skakade om de "socialistiska" samhällena. Vissa länder klarade inte detta (okopierbar elektronik, dator teknik och Reagans "stjärnornas krig" med hot om automatiska anti-missilvapen i rymden blev dödsstöten för Sovjetimperiet). Några få länder hankade och hankar sig fram ändå: Cuba och Nordkorea, men utgör ytterst svaga "undergrupper" väldigt olika varandra. Endast Kina framstår som livskraftig modell i denna darwinistiska utslagning bland revolutionära marxistiska system. (Reformmarxistiska system däremot, såsom det svenska, har överlevt och utvecklats starkt, men har samtidigt haft svårigheter att anpassa sig till en föränderlig omgivning av annat slag än frihetlig-teknologisk, såsom legitimitet för arbetarpolitik i ett alltmer tjänsteproducerande kunskapsamhälle, samt på senare tid även EU-anpassning och invandring.)

Idén med "fitnesslandskapet" eller det "adaptiva landskapet" är ju att visualisera förhållandet mellan underliggande anlag och reproduktionsframgång under föränderliga omgivningsförhållanden. Poängen med landskapet är att visa att gen- (eller politisk-institutionella mem-) uppsättningar kan låsas inne i dalgångar, ramla ned i utrotningsdjup eller rusa på en reproduktionstopp som inte är den högsta och därmed hamna i en suboptimal utformning evolutionärt:

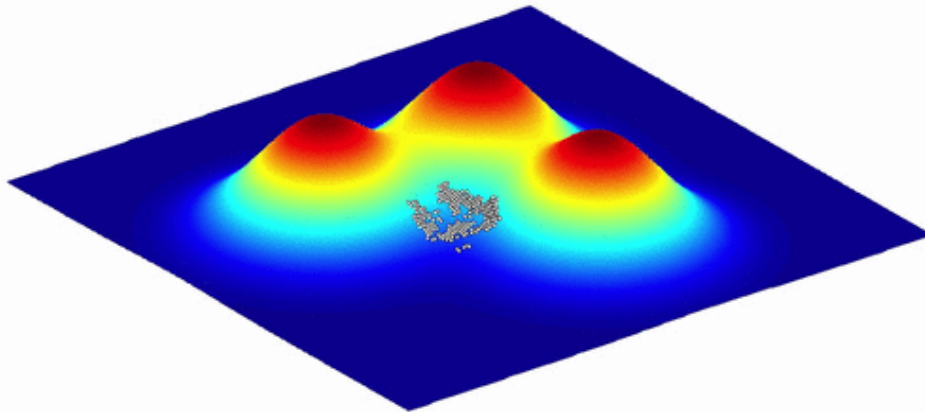

Det är klart att Wrights landskap är snarlikt Dahls som visar att vissa samhällen rusar på utformningar av sina system som senare visar sig vara suboptimala (som E ovan). Sovjetsystemet, det Dahl kallar "inkluderande hegemonier", innebar ju deltagande utan tävlan: 98,8 procent röstar på Brezjnev, men ekonomi går i botten och systemet kan inte reproducera sig i längden.

Säkert har idén, eller memen om man så vill, vandrat från Wright till Dahl på något sätt. Det är naturligtvis inte skäl till att anse att adaptiva landskap är vetenskaplig oklanderliga (se exempelvis kritik [här](#).)

[Randy Olson](#) tillät mig använda hans rörliga illustrationer. Här är ett statistiskt landskap som populationen evolverar inom.

Static fitness landscape

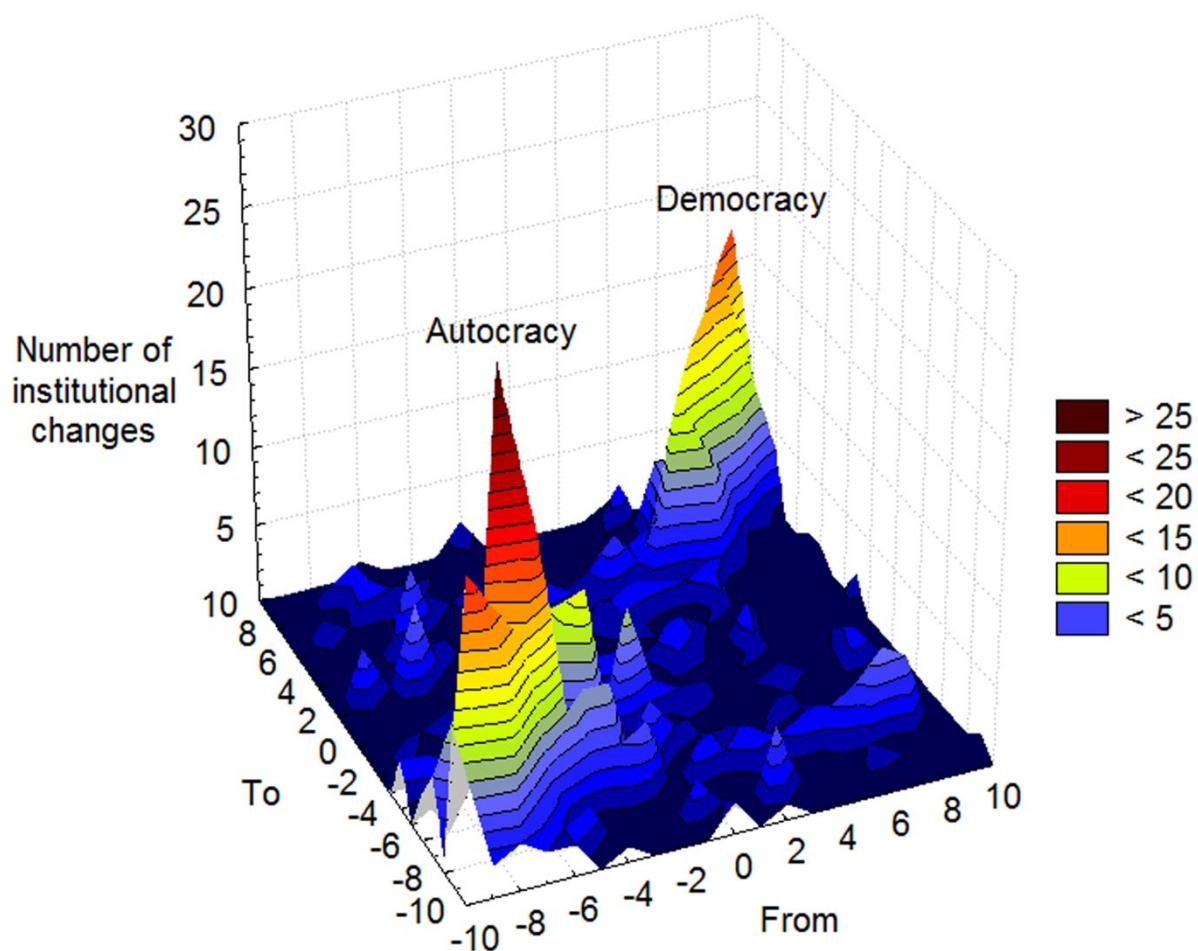
Population size, $N = 2,304$
Mutation rate, $\mu = 0.05$ per trait

© Randy Olson and Bjørn Østman

Ser du på nedanstående videoklipp (med musik) får du fler varianter på adaptiva landskap och vad förutsättningar ger för populationers evolution:

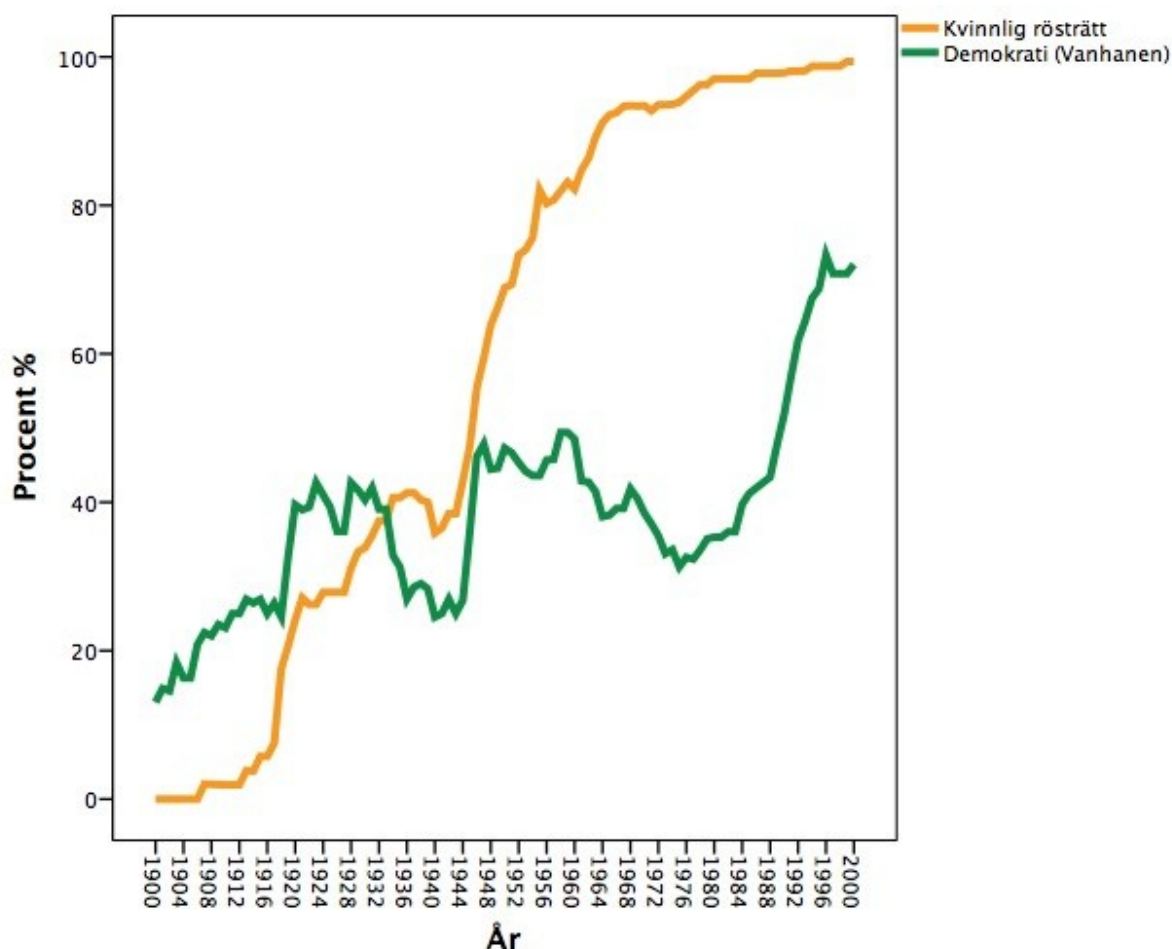
<https://www.youtube.com/watch?v=4pdiAneMMhU>

Slutsatsen är att adaptiva landskap, "fitnesslandskap" är fascinerande. De provocerar till nya tankegångar, tillämpningar och frågeställningar för evolutionära samhällsforskare, typ den figur Patrik Lindenfors skapade i [en artikel](#) PLOS ONE 2011 med Fredrik Jansson och mig:

Från [Polity IV](#)-data kunde vi se att övergångar till och från olika värden på institutionella variabler skedde på två huvudsakliga från-till-positioner. Det stödde teorin om att det "egentligen" bara finns två typer av system: de autokratiska och de demokratiska. Men Polity IV har svagheter i definitioner av de institutioner som ingår och det går att få fram en tredje oligarkisk, [som jag tidigare nämnt](#). Det finns också i MaxRange ett stort antal dimensioner, inte bara två eller tre, i den politisk-institutionella mem-rymden. Jag kommer att komma tillbaka till det i ett framtida inlägg.

Spridning av demokrati och kvinnlig rösträtt

Kvinnodagen inträffar för mig ofta samtidigt som jag undervisar i jämförande politik och kvantitativa analysmetoder på Högskolan i Halmstad. Som några av de få studenterna genom åren i Halmstad har Viktoria Wedbäck Pizevska och Alexandra Fagerström forskat fram direkta bidrag till forskningsfronten i sina b- och c-uppsatser som behandlar spridningen av kvinnlig rösträtt i världens stater. Tidigare har statsvetare mest tänkt på demokratis "tre vågor" som de definierades av Samuel Huntington i boken *The Third Wave. Democratization in the Late Twentieth Century* (1991). Visserligen hade [Pamela Paxton i *Women, Politics, and Power: A Global Perspective*](#) (2007) gett en hel del information om när länder fått kvinnlig rösträtt, men alla data fanns inte samlade och belagda och jämförda med andra mått på demokrati och spridning av olika andra institutioner. Viktoria och Alexandra gjorde därför en pionjärinsats. Ladda ner deras c-uppsats [här](#). (B-uppsatsen finns inte på nätet men kan efterfrågas av författarna eller mig.)

I figuren ovan har de beskrivit spridningen av kvinnlig rösträtt i jämförelse med spridning av demokrati enligt det mått som [Vanhanen](#) skapat (inspirerad av Robert Dahls dimensioner, som jag skrev om i [förra blogginlägget](#)). Eftersom deltagande ingår i Vanhanens mått så mäter det faktiskt indirekt kvinnlig rösträtt eftersom det ju ökar deltagandet. Ändå visar diagrammet hur olika spridningsmönstren ser ut. Kvinnlig rösträtt sprids inte alls i vågform på det sätt demokrati sprids i övrigt. Kvinnlig rösträtt har en S-formad kurva mer lik teknisk

innovations spridning, men om man vill kan man tolka det som två vågor, en före och en efter andra världskriget. Man kan också notera att kvinnlig rösträtt sprids i många fler länder efter kriget. Det innebär att kvinnlig rösträtt är helt dominerande, även i stater som inte är demokratiska i övrigt.

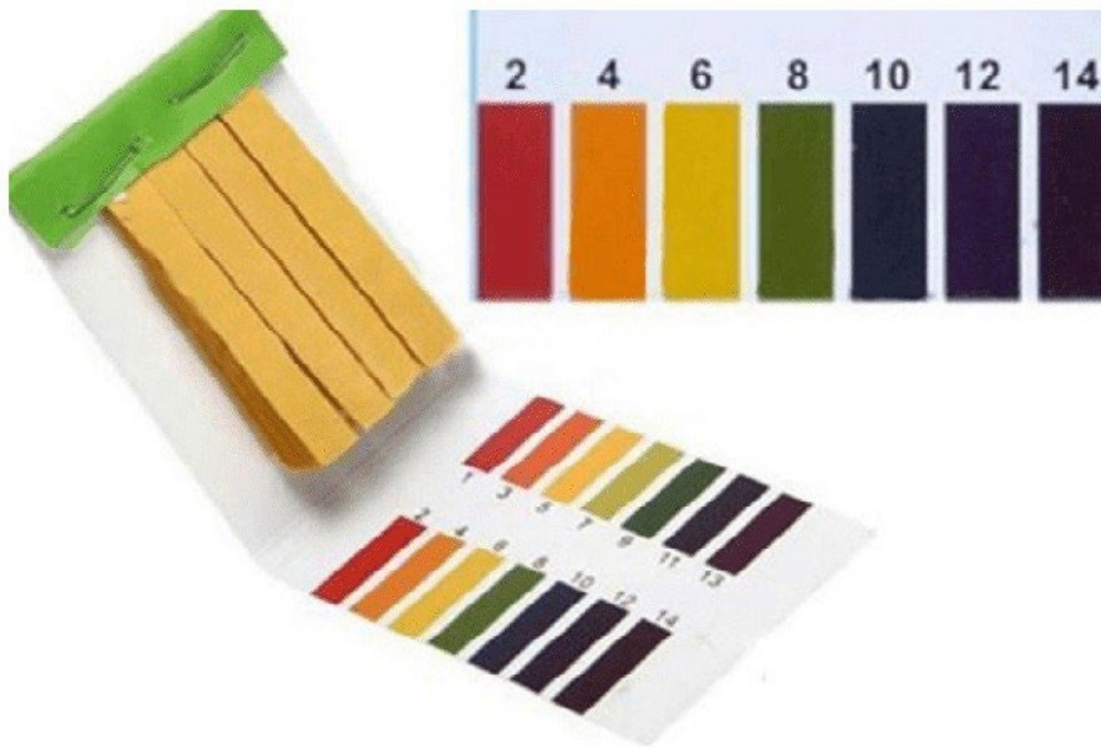
Därför skapade Viktoria och Alexandra även nya demokratiindex (VA-index) som inkluderade kravet på kvinnlig rösträtt förutom sedvanliga kriterier. I nedanstående figur visar de hur det förändrar demokratispridningen i världen. Vågformen kvarstår, men demokratins framväxt för 1970-talet blir inte lika imponerande.

Det innebär att vi nu har nya variabler att använda i forskningen. Så all traditionell statsvetenskaplig demokratiforskning får nu göras om med VA-index. Sorry, alla statsvetare i världen: det är bara att sätta igång. (Datafilen med VA-index kan efterfrågas per mejl.)

Som Robert Dahl inledde ett anförande en gång: "The idea of democracy is evolutionary...".

Hur dör demokrati?

Lackmuspapper mäter surhetsgraden i vätskor. Tänk om statsvetenskapen hade något liknande att mäta graden av demokrati med. Livitsky och Ziblatt har ett förslag...

"Katekesen har sin tid och ostkakan sin", som Emils mamma sa. Så är det med bloggen och undervisningen också. Så nu är det dags för ostkaka igen, eller katekesen, beroende på hur man ser det.

Har ändå under de fyra kurserna jag samtidigt lett eller medverkat i hunnit läsa dels *How Democracies Die* av Livitsky och Ziblatt, samt *The Secret of Our Success* av Joseph Henrich. De två första är professorer i statsvetenskap och den senare i human evolutionär biologi, men alla på Harvard. Ständigt detta Harvard.

Lästa tillsammans blir $1+1=3$, en djupare insikt än läsning av endera.

Kanske läste ni [Sören Holmbergs, Staffan Lindbergs och Bo Rothsteins recension](#) av harvardkollegornas bok i SvD 2/4. Där ger de en god översikt över innehållet i *How Democracies Die*. Så jag behöver inte säga mer än att demokratier nu dör i världen på grund av bristande politisk kultur i många länder. Det handlar om att demokratiska normer förtvinar i USA, Polen, Ungern och många länder i Latinamerika och på andra ställen idag och historiskt. Det två viktiga normerna (1) att tolerera och (2) att visa fördragsamhet för den

politiska oppositionens aktioner har förtvinat och har lett till krig snarare än samtal och förhandling mellan regeringsmakt och opposition i flera av världens länder, enligt Levitsky och Ziblatt.

Och de tre göteborgsprofessorerna håller med. Kors i taket, kan man säga, beträffande det att recensenterna nu faktiskt accepterar begreppet "politisk kultur". Bra. De går i rätt riktning, skriver jag som här i bloggen förordar politiska kulturstudier, speciellt av evolutionärt snitt. Sent skola statsvetare vakna.

Men några obalanser finns i recensionen. Främst är det just fortsatt fixering vid en fråga från Weber och Schumpeter sprungen "metodologisk individualism", alltså det att anse det vara individer som är orsak till god social förändring eller förhindrande av oönskad social förändring. Det är lika evolutionärt dödfött som Lamarckism. Jag kritiserar den metodologiska individualismen i svensk statsvetenskap i min [Samhällets rörelselag](#) därför att den är omöjlig förenlig med en evolutionär forskning om verkliga selektionsenheter som är idéer och beteenden, inkluderande normer.

Det är med sin metodologiska individualism som Holmberg, Lindberg och Rothstein recenserar enbart vissa av harvardprofessorernas förklaringar till hotet mot demokratin:

Vad som enligt författarna [Livitsky och Ziblatt] räddar demokratin är existensen av "grindvakter" i form av ledande partiföreträdare som genom sin starka ställning i partiorganisationen lyckas utestänga extremistiska politiker från att alls kandidera. De ger många exempel på detta intressanta argument att demokratin för att överleva måste skyddas av aktörer som inte fått sin position via väljares val.

Det är viktigt med grindvakter, inte bara för att hindra extremistiska politiker, utan framför allt för att därmed framodla viss politisk kultur genom denna selektion. Men grindvakter är inte programmerade robotar i demokrati. De är mänskliga värddar av politisk kultur som förändras. Senare i boken betonar Livitsky och Ziblatt därför snarare *guardrails*, "skyddsräcken". Det är alltså inte "aktörer" det främst handlar om som förklaring till demokratiers död. Det är i själva verket just politisk-kulturella "skyddsräcken" som överskrids, dvs. normer av informellt slag som anger vad gränserna är i en demokrati för beteende som svar på politisk opposition. Skyddsräckena gör att man inte faller över kanten ner i ravinen "auktoritärt beteende". Skyddsräckena består just av tolerans och fördragsamhet.

Detta är det huvudsakliga budskapet i boken, deras teoretiska bidrag.

Författarna definierar därför ett "lackmus-test" (har Holmberg, Lindberg och Rothstein glömt sin grundskolekemi? De översätter inte "litmus-test"), modifierat av en teori som statsvetaren Juan Linz en gång definierade: (a) att förneka, i ord eller handling, demokratins spelregler, (b) förneka legitimiteten hos politiska motståndare, (c) tolerera eller uppmuntra våld, (d) och uppvisa en önskan att inskränka motståndares medborgerliga rättigheter, inklusive media. Trumpismens surhetsgrad färgar lackmuspappret.

Tolerans och fördragsamhet har mycket gemensamt med de normer som Axelrod fann var de mest överlevnadskraftiga i sina datorsimuleringar av strategier för samarbete i *The Evolution of Cooperation*, nämligen [tit-for-tat](#) ("börja samarbeta men svik en gång vid svek och fortsatt sedan samarbeta"). Blir fördragsamheten för stor, riskerar den ju att leda till exploatering (se mitt kapitel om norrevolution i *Samhällets rörelselag*).

Det är ju dilemmat för demokraterna i USA och demokratiska krafter i andra demokratier: att som strategi uppvisa tolerans och fördragsamhet även mot auktoritära svek mot spelreglerna. Lindgren som jag också refererar till i min bok har visat i simuleringar att väldigt långa tidsperioder plötsligt kan ge mellanperioder av icke-samarbete, för att åter kunna ge nya samarbetsperioder baserade i nya, evolverade samarbetsstrategier. Den långa serien av samarbeten kan inte alltid styras eller planeras utan kan vara en evolutionär process med oväntad dynamik. Demokratisk politisk kultur kan alltså varken centralstyras eller för evigt perfekt konstrueras med institutioner, som flera marxistiskt inspirerade statsvetare drömmer om.

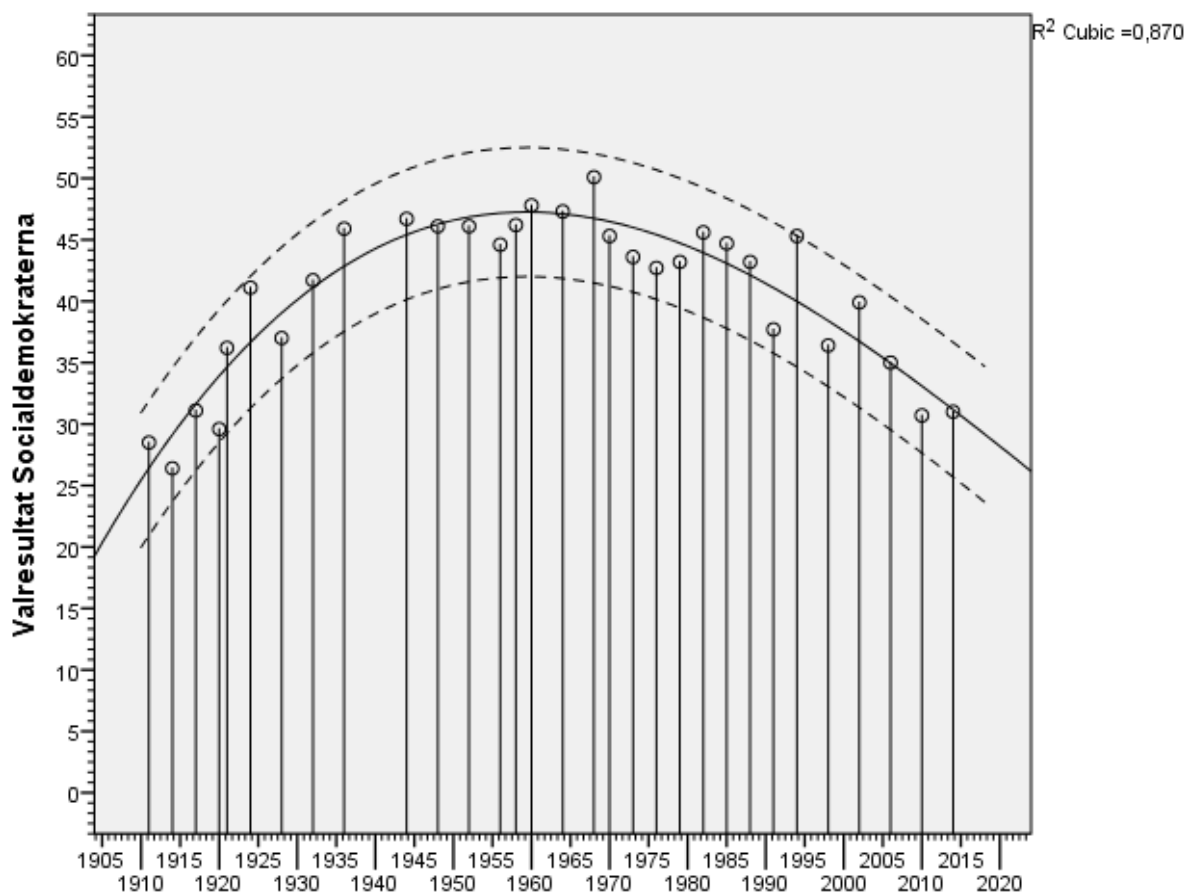
Just i förhållande till demokrati som kultur, blir Joseph Henrich, professor i human evolutionär biologi extra intressant. Han framhåller på ([se hans hemsida](#)) att hans ansats är icke-disciplinär (!). Frågorna som evolutionär kulturforskning angriper tillhör ingen disciplin (!). Precis som jag skriver i inledningskapitlet i Samhällets rörelselag, har evolutionär kulturforskning publikationer i de allra främsta vetenskapliga tidskrifterna. *För att förstå bristande tolerans och fördragsamhet krävs normevolutionär ansats och simulering. Då duger inte statistiska modeller och metodologisk individualism, så typiska för statskunskapen fortfarande. Och då blir inte resultatet i boken How Democracies Die inte mycket mer än vällovliga råd till partier, politiker och medborgare.*

Henrichs bok ger exempel på hur studiet av kultur och kulturell evolution inklusive kulturell lärande och kulturhistoria är avgörande för att vi skall kunna förstå vår arts historiska utveckling, inklusive sociala former, institutioner och storskaliga förändringsprocesser. Se [hans exempelsida](#). Till skillnad från traditionell statsvetenskap som utdefinierar kulturstudier till andra discipliner, måste vi alltså börja inse att politik är kultur och att kultur evolverar som all andra aspekter av den levande världen och därför också måste analyseras med adekvata modeller och vetenskapliga metoder.

Tänk om Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond och andra finansieringskällor någon gång kunde förstå det och inkludera evolutionär kulturforskning som möjlig forskningsinriktning och finansiera den.

Det blev ostkaka i alla fall. Med lite katekes. Med lite ostkaka.

[Hur går det för Socialdemokraterna i valet 2018?](#)

Figur från [min blogg](#) ett år före valet i höst.

Igår publicerade SCB sin partisympatiundersökning. Socialdemokraterna fick 28,3 procent. Det tolkades av partiet själv som något som hade med opinionsläget nu att göra. I själva verket är nivån till största delen historiskt och demografiskt betingad. Endast till liten del är det ett resultat av opinionsläget just nu. Man måste skilja på vågor och krusningar på ytan av vågor. Det görs sällan i dagspress och media. På sin höjd går man några val bakåt och jämför.

Märkligt nog har valforskningsprogrammet vid Göteborgs universitet inte gjort någon prediktion. Trots att det hållit på med valundersökningar sedan 1956.

Ett år före valet, i [en blogg 9 september 2017](#), publicerade jag ovanstående figur. Där förutspås ca 30 procent i valet i höst. Den tycker jag förklarar mer av läget. Läs mer om det svenska politiska systemet i [Samhällets rörelselag](#).

"Små grodorna, små grodorna..."

Antag att det landar ett flygande tefat med samhällsforskare från en annan civilisation idag på en gräsmatta i det land på denna jord som vi kallar "Sverige". Hur kan de förklara att barn och vuxna människor hoppar omkring jämfota och viftar med fingrarna bakom rumpan och sjunger "små grodorna"? Jo de skulle ta reda på hur kultur fungerar. De skulle jämföra med andra länders folk vad de gör på samma dag. De skulle ta reda på vad beteendet kommer ifrån historiskt och rumsligt och hur sången "Små grodorna" förvanskats från den engelska soldatsången som förlöjligade fransoser som åt grodor, men att sången förvandlats till något annat hos de knäppa svenskarna. Kultur evolverar ju, hade de förstått.

De hade inte läst Marx och postmarxister om att kulturen bara är "överbyggnad" och att det är egentligen är ekonomin som styr allting, eller "strukturer" eller det "materiella" är det primära i samhället, men idéer och deras kulturuttryck något sekundärt.

I vårt land har vi våra egna ufon. De utgörs av samhällsvetare som tror att ekonomi eller strukturer styr oss.

"Små grodorna, små grodorna, är lustiga att se..."

[Nya kultur-evolutionära forskningsböcker \(del 1: Henrich\)](#)

I ett [tidigare blogginlägg](#) nämnde jag Joseph Henrichs *The Secret of Our Success* (Princeton University Press, 2016). Undertiteln är talande: *How Culture is Driving Human Evolution, Domesticating Our Species, and Making Us Smarter*. Boken är en exposé över alla de detaljrika kunskaper vi fått genom forskning om människans kulturuttryck från olika miljöer, men också om den övergripande slutsatsen: det är kultur som driver oss framåt att tänka och göra vissa saker. Som Henrich uttrycker det (s. 3): "The key to understanding how humans evolved and why we are so different from other animals is to recognize that we are a *cultural species*." För samhällsforskarna i vårt land är detta tyvärr inte lika allmänt känt därför att samhällsämnen institutionaliserat skyr kultur-evolutionär litteratur såsom Henrichs bok (i min bok ger jag konkreta exempel på det). Tänk om statsvetare och andra samhällsforskare spände av lite, skrotade sin "metodologiska individualism", funktionalismfobi, materialism, occhamska rakknivar och strukturmarxism och tog till sig tankegångar som denna (s. 5-6):

The secret of our species' success resides not in the power of our individual minds, but in the *collective brains* of our communities. Our collective brains arise from the synthesis of our cultural and social natures--from the fact that we readily learn from others (are *cultural*) and can, with the right norms, live in large and widely interconnected groups (are *social*). The striking technologies that characterize our species, from the kayaks and compound bows used by hunter-gatherers to the antibiotics and airplanes of the moderns world, emerge not from singular geniuses but from the flow and recombinations of ideas, practices, lucky errors, and chance insights among interconnected minds and across generations.

Ni som läst min bok [Samhällets rörelselag](#) känner igen er. Det märkliga med Henrich är att han inte läst eller förstått [Dawkins mem- och kulturevolutionära teori](#) men kommer till precis samma slutsats: kultur evolverar och vi med den till en kulturell superorganism. Något liknande beskrev Martin Nowak (liksom Henrich professor på Harvard) 2011

i *Supercooperators: The Mathematics of Evolution, Altruism and Human Behaviour (Or, Why We Need Each Other to Succeed)*.

Slutsatsen för svensk samhällsforskning är därför att metodologisk individualism - uppfattningen att vetenskapliga förklaringar endast skall sökas hos individer och att teorier om system och evolution är kätteri - kan skrotas.

Henrich visar hur kumulativ kulturell evolution, över generationer, går till. Därmed kan också en uppsättning vetenskapligt snömos om "kapitalism", "feodalism" osv. också skrotas. Människan har ekonomiska kulturer. Marxister kallar dem "kapitalism" respektive "feodalism" om de förläst sig. Men det gör inte seriösa samhällsforskare annat än för att göra sig förstådd bland lekmän och krypto-marxister.

När vi ändå är igång kan vi också skrota det förlegade begreppet "ras" och därmed "rasism". De har knappast något legitimt användningsområde annat än vetenskapshistoriskt. Liksom "kapitalism" används för att man i skolorna inte lärt ut att den är en pseudovetenskaplig kategori, är det samma med "rasism". Låt oss skipa dessa ovetenskapliga termer.

Som Henrich uttrycker det (. 95-96):

For good historical reasons, many people are sensitive to scientific and evolutionary research on genetic variation, especially variation among populations. In the last century, pseudoscientific efforts to formalize folk concepts of race were used to justify much violence, oppression, and even genocide. However, two rapidly developing areas of research ought to (somewhat) allay concerns about the return of pseudoscientific racism. First, our understanding of human genetic variation, derived from studying actual genes, completely dismantles any remaining shreds of the old racial notions (...). The best antidote for pseudoscience is real science. Second, psychologically-oriented researchers have come to increasingly understand how and why humans are susceptible to lumping people together in labeled groups and slapping stereotypes on those groups. (...) What we need is more evolution-grounded science on genes, culture, ethnicity, and race, not less.

Det har skrivits förut, men tål att upprepas: våra problem med "kapitalismen" och "rasismen" grundar sig i att vi i skolorna inte lär ut riktig vetenskap utan pseudovetenskap. Mer riktig forskning i skolornas undervisning! Om vi vill slippa snömosbegrepp som "rasism" och "kapitalism". (Tips till politikerna i valrörelsen!)

Enda invändningen jag har mot Henrichs bok är att han (s. 142) feltolkar Dawkins och anger att han och Pinker skulle argumentera för att vår samarbetsförmåga beror på "kin selection", alltså urval i släktskapsgrupper. Så osant. Dawkins skriver långa kritiska avsnitt mot "kin selection" i *The Selfish Gene* och *The Extended Phenotype*. Märkligt hur en Harvardprofessor kan ha missat att läsa sin världsberömda Oxfordkollega ordentligt!

Å andra sidan är Henrich föredömlig klar på andra punkter och väldigt övertygande. En spärrad mening på sidan 263 förtjänar också att citeras: "*Cultural differences are biological differences but not genetic differences.*" Boken handlar både om hur kulturell evolution påverkat genetisk evolution, men också om hur en uppväxt i en kulturmiljö formar våra

kroppar och hjärnor icke-genetiskt. Dessa två processer är relaterade, men det har inte socialvetenskapen riktigt förstått ännu.

Henrich avslutar min bok med 8 insikter listade. Den sista är väl värd att slutligt citera eftersom den riktar sig till samhällsvetare:

Humans are bad at intentionally designing effective institutions and organizations, though I'm hoping that as we get deeper insights into human nature and cultural evolution this can improve. Until then, we should take a page from cultural evolution's playbook and design "variation and selection systems" that will allow alternative institutions or organizational forms to compete. We can dump losers, keep the winners, and hopefully gain some general insights during the process.

Tänkvärt! Idag ser vi mest någon slags "samhällsforsknings-lysenkoism" istället. I [Samhällets rörelselag](#) beskriver jag många effekter av det inom samhällsforskningen.

Här är slutligen en föreläsning av författaren (återkommer i framtida inlägg om fler intressanta forskningsböcker på området kulturell evolution):

<https://www.youtube.com/watch?v=jaoQh6BoH3c>

[Hur beteende sprids \(forskningsböcker del 2: Centola\)](#)

Damon Centola, Ph.D.

Damon Centola's research uses web-based social science and computational models to study the impact of social networks on health behaviors, social cooperation, collective problem solving, and the emergence of political consensus versus polarization.

Phone: 215-898-7954

Email: dcentola@asc.upenn.edu

Website: <http://rdg.asc.upenn.edu/>

[Download CV](#)

Kusin med den evolutionära kulturforskningen finns det nätverksforskning som beforskar nätverken som mänsklig kultur evolverar genom. Liksom den evolutionära forskningen har den ingen traditionell ämnestillhörighet. I Sverige gör icke-ämnestillhörighet i allmänhet att sådan forskning inte finns, därför att tillräckligt stora centra för icke-disciplinär forskning är ovanliga (undantag är exempelvis [Centrum för evolutionär kulturforskning vid Stockholms universitet](#)). Det beror i sin tur på att forskning i vårt land, särskilt forskning om det sociala och samhällsliga, är statligt uppbyggd historiskt och finansiellt och då i allmänhet med underliggande statliga syften att göra socialt "nytta" eller bidra till det bestående samhällets "gagn". Därför vet knappast heller inte den skattebetalande allmänheten vad en grundforskning om sociala förhållanden och samhällen skulle kunna innebära. De har ju aldrig läst eller sett någon sådan. Därför är det viktigt att presentera intressanta forskningsböcker som just är exempel på grundforskning inom social- och samhällsforskningsområdet. Speciellt gäller det litteratur som har relevans för hur kultur evolverar socialt och samhällsligt. Här är del 2 i den serien: [Damon Centola, How Behavior Spreads. The Science of Complex Contagions \(Princeton University Press, 2018\)](#). Centola är verksam i USA och har presenterat sin bok vid [Santa Fe Institute](#), som är ett amerikanskt grundforskningsinstitut om just sociala system och deras evolution. Presentationen är länkad nederst i detta inlägg.

Centolas bok spelar stor roll för förståelse av hur kultur evolverar i betydelsen hur beteenden som är nya sedan sprids eller inte sprids och vad det nätverksmässigt beror på. Före Centola var kanske de mest kända titlarna [Everett Rogers Diffusion of Innovations](#), stanfordprofessorn [Mark Granoveters, "The strength of weak ties"](#), och den populärvetenskapliga boken av journalisten vid The New Yorker [Malcolm Gladwell The Tipping Point \(Den tändande gnistan på svenska\)](#).

Alla dessa namn förknippas med uppfattningen att beteenden och nya beteenden (innovationer eller kulturella mutationer) sprids i kommunikativa nätverk och olika faktorer påverkar hur

mycket de sprids och lång tid det tar. I Rogers bok definieras innovatörerna, de tidiga anammarna, den tidiga majoriteten, den sena majoriteten och eftersläntarna [i en känd figur](#) som liknar en normalfördelningskurva. Sammantaget ger spridningen av nya beteenden en S-formad kurva som slutar i en nivå av systemmättnad för beteendet som kallas mättnadsnivå. Olika system har olika mättnadsnivåer som förändras över tid. Exempelvis är mättnaden i anammandet av smartphones i ett samhälle högre idag än för några år sedan. Men det finns sannolikt en liten grupp som inte ens är eftersläntare utan till och med "immuna" mot beteendesmittan. Everett anger olika faktorer som leder till anammande respektive immunitet. På liknande sätt anger i [The Tipping Point Malcolm Gladwell](#) vilka villkor som gäller för att spridningskampanjer skall lyckas. Därmed blir det också en skillnad mellan olika system (såsom familjer, grupper, men också länder och kontinenter) i att anamma nyheter. Nyheten kan vara enkel, som att använda elden eller hjulet, eller komplex, såsom ett demokratiskt politiskt system, och spridningen global under lång historisk tid, såsom några med mig visat i olika artiklar om [demokratispridning](#).

Spridningsteori och nätverksteori är också nära förknippat med epidemiologi; beteenden sprids ju på ett snarlikt sätt som sjukdomar och [matematiska modeller blir snarlika](#). Anammare är ju "smittade". "Mottaglighet" varierar av olika skäl. Men några är "immuna". Granovetters mest kända teori, om att [mera långväga kontakter betyder mer för en individ i förnyelse](#) är klassisk: man får inte nya jobbtips av väldigt nära kontakter utan de mer indirekta, vänners vänner. Vännerna har i allmänhet för lika information för att sprida nyheter. Det är genom mer långväga kontakter radikalt annan information kan spridas snabbt, hävdade Granovetter.

Centola utmanar Granovetters teori och visar resultat att kontakter på långt håll inte alls ger snabbare spridning, tvärtom. Han skiljer också på enstaka beteendeförändring och komplexa sådana och menar att de senare kräver helt andra villkor för spridning. Flera konstraintuitiva slutsatser dras i boken som sammanfattar Centolas långa erfarenhet av [experiment med olika typer av nätverk](#).

Några är:

- klustringen av nätverk (vilka som är i kontakt med vilka) spelar stor roll för spridning av beteenden,
- förstärkningsmekanismer kan vara avgörande för snabb spridning,
- att klustra ihop tidiga anammare kan snabba upp spridning,
- "breda broar" i nätverken är viktiga för överföring av nya beteenden,
- känslor och socialt kapital kan vara avgörande för spridning av nya beteenden,
- "hubbar" med opinionsledare och täta nätverk som har som syfte att gynna innovationsspridning kan istället ha motsatt effekt
- perifera specialister kan spela större roll en centralt placerade individer.

Se mer här:

<https://www.youtube.com/watch?v=o0fDcUJMzkl>

[Stalin som extremfall av politisering](#)

SvtPlay har nu ett serie om Stalin och hans värde i Sovjetunionen. Det serien i huvudsak bidrar med är nya, sammanställda och kolorerade filmer av det man redan visste förekom om man läst exempelvis Simon Sebag Montefioris två böcker [Stalin: den röde tsaren och hans hov](#) och [Den unge Stalin](#). Det är intressant nog som repetition och kanske inledning för den som inte är inläst. Själv ser jag med rysning av obehag på filmerna. Mitt minne av Stalin kommer från både inläsning vid [Harriman Institute vid Columbia University](#), som jag var gästdoktorand vid 1984-85 och från Sovjet självt, som jag senare doktorerade om och många gånger reste till. Min handledare Seweryn Bialer undervisade i ämnet. Bialer hade många erfarenheter att ösa kunskaper ur. Han hade som jude suttit i Auschwitz. Efter kriget var han medlem i polska kommunistpartiet ("arbetarpartiet") och medlem i dess centralkommitté. Han hade även varit politisk redaktör för *Trybuna Ludo*, det officiella organet för partiet. Men i januari 1956 flydde Bialer till Västberlin och arbetade för Radio Free Europe/Radio Liberty. Han flyttade därefter till New York och skrev sin doktorsavhandling i statsvetenskap vid Columbia.

Jag lärde mig mycket av honom som lärare. Framför allt lärde jag mig fakta om [Stalin och hans efterträdare](#). I min utbildning i statsvetenskap vid Göteborgs universitet och Öststatskunskap vid Uppsala universitet hade det inte varit helt klart med den saken. Fakta var när det gällde Sovjet då (1970 till 1980-talet) mycket suspekt och ansågs högerextremistiskt, kommer jag ihåg. Mörkblåast var väl Kristian Gerner, ansågs det. Han hade en förmåga att påpeka otrevligheter om det post-Stalinistiska landet i öster, helt oförblommat.

Men den som vill se fakta på film, kan klicka nedan. Just absurdismen i att i en despoti tala om klasslöshet samtidigt som miljoner förgås i arbetsläger gjorde landet intressant för forskningen. Hur kunde det uppstå? Hur kunde det styras? Hur mycket var Stalins fel eller förtjänst? Efter Sovjets fall blev det bara misär, men utan utopi, dvs. en tragedi:

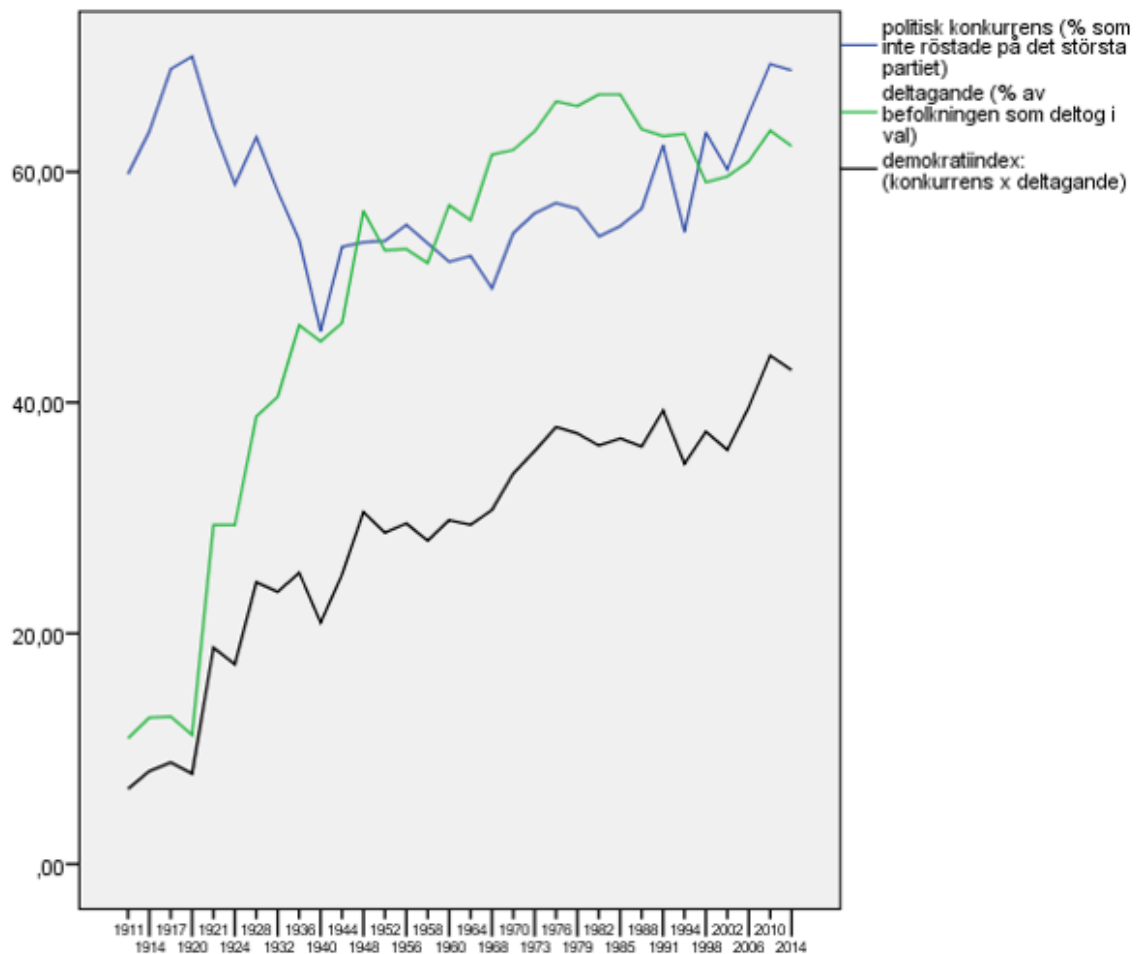
<https://www.svtplay.se/varldens-undergang-stalin>

Anledningen att jag tar upp det i denna blogg är att jag skriver en hel del om Stalin i min bok [Samhällets rörelselag](#). Dels var Stalin ett exempel på extrem revolutionär marxism realiserad i verklig politisk maktutövning. (Vår egen reformmarxism under socialdemokratien var en idyll i jämförelse.) Dels var Stalin direkt inblandad i politiseringen av verklig vetenskap, speciellt biologin, genom hyllandet av Lysenko som socialistisk rival till darwinister.

Lysenkoismen är ett klassiskt exempel på hur fel det kan bli när verklig vetenskap blir politiserad. Och när det gällde samhällsforskningen i Sverige är den just många gånger politiserad på olika sätt. Den gäller inte bara den gamla rasbiologin utan i hög grad modern forskning som skall rusa på politiska och politiserade bollar. Man kan därför i många fall tala om samhällsforsknings-lysenkoism, något som jag beskriver i mer detalj och ger exempel på i min bok och på denna blogg.

Stalin är död. Men politisering av forskning lever tyvärr kvar.

Hur demokratiskt är Sverige?

Figuren visar värdet på Vanhanens demokratiindex (svart linje) som en funktion av deltagande i val som andel av befolkningen som helhet (grön linje) och konkurrens i form av hur många procent av parlamentets mandat som inte går till det största partiet (blå linje), som i Sveriges fall varit Socialdemokraterna under hela vår demokratiska historia.

Observera att jag inte ställer frågan om Sveriges grad av demokrati retoriskt utan som en undran vetenskapligt. Jag försöker nämligen att besvara den vetenskapligt, prövande en teori, inte retoriskt antyda att Sverige har demokratiska problem. Endast då kan man också möjligen säga något om hur det politiska systemet egentligen fungerar: bra eller dåligt, och också hur bra eller dåligt. Och vilken riskerna är för verkliga demokratiproblem.

Om inte teorin hjälper att besvara frågan får vi faktiskt komma med någon bättre teori. Det är ju så vetenskapen tar steg framåt. Vetenskapen vilar alltså på Marx' teori. Och då menar jag inte Karl Marx', utan Groucho Marx': om ni inte gillar mina principer, har jag andra...

Fast forskarna uttrycker det snarare: är teorin jag använder något som ingen internationell vetenskaplig (peer-review) tidskrift gillar, får jag hitta på andra... samt visa att de förklarar någonting bättre än den gamla teorin.

Vetenskapen har alltså inte tillgång till sanningen, som många tror. Därför kan vetenskapen inte avgöra på ett objektivt sätt vad som är "fake" objektivt utan bara vad som är "fake" i förhållande till etablerad nivå på kunskapen om vad som är faktum. Det finns idag en tendens att likställa faktakunskap med vetenskaplig kunskap. Men fakta är något man "vet" därför att det med dagens vetenskap är det man har uppmätt. Men gör vetenskapen framsteg kommer det man "vet" idag att vara tvivelaktigt eller rent av fel imorgon. Vetenskapen evolverar nämligen och därmed också dess artefakter kunnandet, "fakta" och uppfattningen om hur saker och ting ligger till.

Exempelvis trodde man efter [Descartes bok *Filosofins principer*](#) från 1644 att "[etern](#)" fyllde universum och transporterade ljuset. Senare trodde man också att radiovågor transporterades via "etern". Einstein städade bort den teorin till historiens skräphög med relativitetsteorin, men vi icke-fysiker som inte riktigt förstår rum-tid talar fortfarande om "eter-media". På liknade sätt kommer framtida socialforskare att avslöja "[strukturer](#)" som något som det fanns föreställningar om innan den evolutionära kulturforskningen slog igenom. Men säkert kommer ändå "strukturer" finnas kvar i vokabulären bland icke-forskare.

Men det var inte det jag skulle skriva om utan om graden av demokrati i Sverige på vetenskapens nuvarande nivå. Nu när Sverigedemokraterna hotar att vinna mycket röster, är det mer eller mindre demokratiskt? Och kan man verkligen veta att det vetenskapliga omdömet är sant?

I boken [Samhällets rörelselag](#) beskriver jag bland annat hur demokrati förändras som en följd av graden av (1) deltagande, såsom i val, och (2) konkurrens eller tävlan bland partier eller regeringsalternativ. Det är det [mått som den finske statsvetarprofessorn Tatu Vanhanen uppfann](#) och som bygger på demokratiforskaren Robert Dahls definition av demokrati, den som är standardteorin inom modern statsvetenskap (boken [Polyarchy](#) 1971 som jag skrivit om tidigare).

I bilden ovan så ser man hur deltagande utvecklats (gröna linjen) sedan 1911 års val. Konkurrensen i betydelsen andel av parlamentets mandat som inte det största partiet fick gick dock samtidigt drastiskt ned, eftersom det var socialdemokratiska partiet som vann så mycket i valet och inte många andra konkurrerande partier kunde tävla med det.

Vanhanens teori är att deltagandet i procent och konkurrensen i procent multipliceras (och procenttecknet tas bort). Då får man värdet på [hans demokratiindex \(DI\)](#). (Se power-point-serien nedan.)

Genom den kvinnliga rösträttens införande 1921 så gick Sverige ett DI över det gränsvärde Vanhanen angav: 5,5. Sverige blev alltså enligt Vanhanens teori demokratiskt 1921, något som stämmer överens med vad lekmän/lekkvinnor brukar ange som demokratins praktiska införande (även om beslutet togs i riksdagen redan i december 1918).

Så där överensstämmer alltså teorin med forskares och andras uppfattning. Så långt.

Som ni ser så är Sverige mest demokratiskt 2010. Då minskade dels det största partiets dominans ytterligare samtidigt som deltagandet gick upp. I 2014 års val gick dock indexet ned något. Avgörande i ekvationen är om socialdemokraterna som största parti i riksdagen går ned i antal mandat samt om deltagandet ökar. Bägge två bidrar till högre grad av demokrati, om Vanhanens teori är att lita på.

Som jag skrev på dagen för ett år sedan ger en (kubisk) extrapolering ett troligt värde av ca 28 procent med en felmarginal på 5 procent (om man nu skall förlita sig på statistikern Fischers 5-procentregel). Det betyder enligt den prediktion jag gjorde efter förra valet när vi hade en eftervalspanel på Högskolan i Halmstad att socialdemokraterna 2018 får "Ca 28 %, dvs från 23 ett riktigt dåligt val till 34 ett riktigt bra". Imorgon vet vi om det stämde hyfsat eller om jag får bära hundhuvudet när jag föreläser för studenterna imorgon bitti.

Men frågan är om demokratin försämras eller förbättras i Sverige i detta val. Troligen blir det ett högt valdeltagande, eftersom "alla" talar om ett "ödesval". Troligen går Socialdemokraterna som största parti ned i antal mandat. Då blir alltså demokratiindex högre. Så ur den synvinkeln blir säkert årets val en demokratisk höjdare, om man skall förlita sig på Vanhanens formel som vetenskapens främsta demokratimått.

Men så har vi det där med demokratis Akilleshäla. Även i Tyskland tog en viss diktator makten via ett demokratiskt val. Om inte demokratin är hållbart konstruerad institutionellt kan den falla offer för sabotage. Men det är då inte demokratiteorins fel. Det är snarare så att [forskning om demokratis institutioner](#) är avgörande för att förstå exakt vilka institutioner som historiskt lett till överlevnad för demokratin. Sådan forskning måste vila på fakta, i sin tur avgjord av [den institutionella historieforskningen på nuvarande nivå](#).

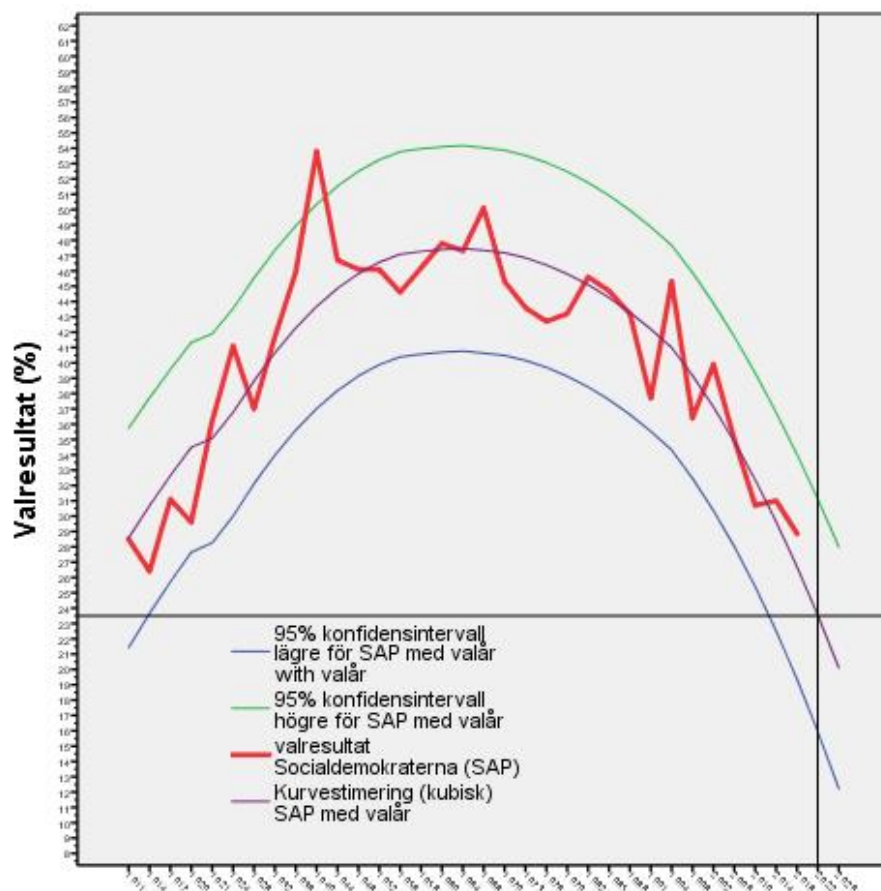
Sådan forskning måste ju premieras, eller hur? Du kan stödja vår forskning om demokratis överlevnadsfaktorer, kontakta mig [här](#).

Se min eftervalspresentation från 2014 här:

[Valanalysen 2014](#)

[Valanalysen 2014](#) (Valanalysen 2014->2018, pdf)

Prognosen för Socialdemokraternas valresultat 2018 var mitt i prick

Figuren visar valresultaten för Socialdemokraterna historiskt (med röd linje). Lila linje visar kubisk kurvestimering. Gröna och blå linjerna visar de 95-procentiga konfidensintervallen för estimeringen. Den svarta lodräta linjen visar valåret 2022. Den svarta vågräta linjen visar det estimerade valresultatet för Socialdemokraterna i valet 2022, dvs. ca. 23,5 procent.

I mitt [blogginlägg på valdagen](#), som lades upp innan de preliminära resultaten från VALU började komma in, angav jag: "Som jag skrev på dagen för ett år sedan ger en (kubisk) extrapolering ett troligt värde av ca 28 procent med en felmarginal på 5 procent". Det var på pricken, eftersom [det slutliga resultatet som just nu publicerades blev 28,26 procent](#). Extrapoleringen hade jag gjort inför en eftervalspanel på Högskolan i Halmstad redan i september 2014. Man ser också att de två sista valen faktiskt hamnar över kurvestimeringen; Löven tycks faktiskt vara en valvinnare, trots att röstetalen är historiskt låga.

Det tog mig någon timme att knåpa ihop analysen med siffrorna från valmyndigheten. Jag gjorde det utan statligt forskningsanslag, till skillnad från valforskarna inne i Göteborg som ännu inte efter alla dessa år av skattefinansierad valforskning har gjort någon prediktion.

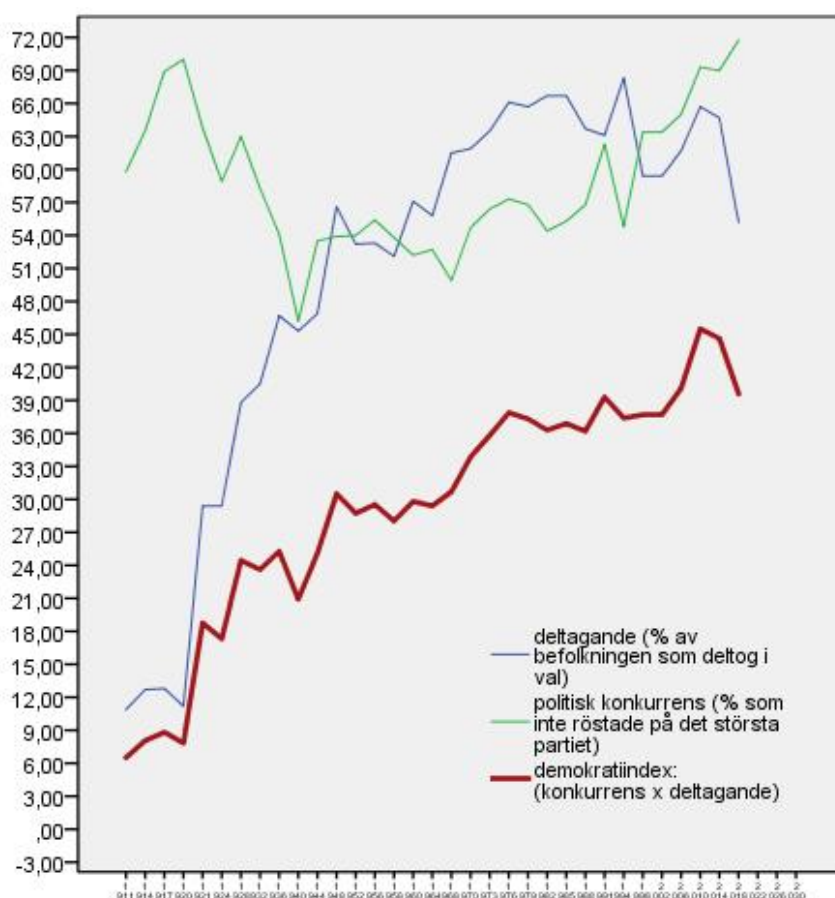
Jag kan också redan nu ange det troliga värdet för Socialdemokraterna i valet 2022: ca 23,5 procent (se figuren ovan, med konfidensintervall angivna).

Många ser säker den här typen av prognostisering som tvivelaktig verksamhet vetenskapligt. Är den rätt skulle ju partiet gå under valåret 2030. Men det kanske partiet faktiskt gör. Forskningen har ju här inte sanningen på förhand, bara en bättre kunskap än sist ([Groucho Marx-principen](#)). Kurvestimering är ingen kristallkula. Det är ett sätt att förstå de historiska trendernas betydelse bortom valdebatters opinionssvängningar. Anledningen att det fungerar på bra på Socialdemokraterna är att de är en demografiskt relativt sammanhållen grupp under lång tid som är identifierade med sitt parti, och fler har gått ur tiden än tillkommit. Övriga partier är inte på samma sätt partitrogna. Möjligen kan SD ha en liknande demografi i framtiden.

Eftersom den slutliga mandatfördelningen låter vänta på sig lite till kan jag inte beräkna demokratinivån (Vanhanenindex) slutligt än.

Återkommer med det.

Demokratinivån efter valet 2018 och Socialdemokraternas historiska roll

Figuren visar demokratinivån (röd linje), i form av Vanhanens demokratiindex. Indexet är produkten av deltagandet i valet beräknat på hela befolkningen (blå linje) och konkurrensen beräknat som 100 procent minus procenttalet för det största partiet (grön linje).

I min valdagsblogg trodde jag att demokratinivån skulle öka i form av ett högre Vanhanenindex. Skälet var att jag trodde valdeltagandet skulle bli större och det största partiet mindre. Det stämde visserligen. Största partiet (SAP) blev mindre: från 31,01 procent till 28,26 procent. Valdeltagande ökade från 85,81 procent 2014 (ca. 6,3 miljoner röstande) till 87,18 procent (ca. 6,5 miljoner röstande) i årets val. Men det var en sak jag inte tänkte på: deltagandet i Vanhanenindex beräknas på hela befolkningen. Och den har ökat från ca. 9,7 miljoner 2014 till ca. 10,2 miljoner 2018 och många är inte röstberättigade ännu av dem som tillkommit. Därför sjunker deltagandet i valet som andel av hela befolkningen. Högst värde hade demokratiindex i valet 2010 med 45,5 i Vanhanenindex.

Anledningen till fokuseringen på Socialdemokraterna i demokratinivåberäkningen är alltså att de är största parti historiskt i Sverige. I min bok [Samhällets rörelselag](#) hävdar jag att det inte är en tillfällighet att Vanhanenindex aldrig använts inom det svenska

valforskningsprogrammet. Då hade nämligen SAP:s storlek avslöjats/framhävts som ett demokratiskt problem - eftersom det minskar den politiska konkurrensen.

Jag påpekar också att valstudierna i Göteborg startades av Jörgen Westerståhl, en bekant till Tage Erlander, och fortsattes av Bo Särilvik, en av "Erlanders gossar". Olof Petersson har i sin bok *Statsvetaren: Jörgen Westerståhl och demokratins århundrade* (2011) avslöjat flera detaljer om hur den av skattebetalarna finansierade valforskningen och de behov av valanalyser socialdemokratin haft har levt i ett slags symbios, åtminstone till och med Särilviks tid som professor, men troligen längre, beroende på hur man tolkar fakta (läs min bok för detaljer). Jag hoppas att den politiseringen på djupet av samhällsforskningen skall ses som skräckexempel. Som sovjetolog så vet jag hur sådan politisering kan gå. Jag behöver bara nämna namnet [Lysenko](#). Vi vill inte ha något som ens närmar sig samhällsforskningslysenkoism: vetenskapligt dubiös samhällsforskning för att stödja det stora socialistiska partiet som innehar den politiska makten.

"Svensk kultur: segra eller dö"

<https://www.youtube.com/watch?v=1AM5jXLK9s8>

Videon visar en konsert med vissångaren Stefan Andersson när han framför sin "Segra eller dö", som inte alls handlar om svensk kultur, utan tvärtom handlar om krigslist från dansk sida när de ville [erövra Karlstens fästning på Marstrand 1719](#). Stefan Andersson, som bl.a. belönats med Lasse Dahlkvist-priset, har ingen koppling till Sverigedemokraterna vad jag vet.

Mattias Svensson, Sverigedemokraternas "chefsideoolog", skapade viss uppmärksamhet med ett inlägg på Facebook, där han skriver att Sverige är "riktigt illa ute", att Sverige tidigare "ockuperats av främmande stater" och att "utländska fogdar har förtryckt befolkningen". Men att Sverige "alltid gjort motstånd" och därigenom segrat. [Enligt Mattias Karlsson finns nu bara två val: Seger eller död](#) (är förresten det inte ETT val med två valmöjligheter?) Just uttrycket "seger eller död" kan knappast ha kommit från något annat än Stefan Anderssons låt. Det är alltså en "[mem](#)", [ett kulturelement](#) som spritts, men användes i helt förvrängt syfte. Med denna blogg sprids den nu igen, nu med ursprunglig innebörd -- men den uttrycker i så fall "dansk kultur".

Men det handlar naturligtvis inte om kultur som är nationell, snarare ett klassiskt trick i all militär kultur: att sprida rykten om att den egna hären är starkare än den egentligen är för att få fienden att kapitulera (jfr Sveaborgs kapitulation 1808). Kanske skulle det också vara en möjlig freudiansk tolkning av Mattias Svensson inlägg på Facebook: SD vill ge sken av att ha större stöd än de verkligen har. Så här gäller det att slå på krigstrumman så att fienden kapitulerar självmant.

Uppfattningen att EN kultur finns i bara ETT land och att kulturer alltså är nationellt homogena underströks flera gånger av Jimmie Åkesson i valdebatten. I direktsändning ställde han frågan varför nyanlända har svårare att få jobb, och svarade sedan på den själv.

– Jo, det är för de inte är svenskar, för att de inte passar inte in i Sverige.

Det måste ju tolkas som att Sverige är homogent kulturellt och att nyanlända inte passar in någonstans i hela Sverige. Det är ju en kulturuppfattning som var gammal redan på 1930-talet. (Rötterna till de tankegångarna i 1800-talet kan man läsa om i *Samhällets rörelselag*: olika politiseringar av Darwins teori i form av "socialdarwinism", ett uttryck som smutsar ner Darwin eftersom han inte stod för sådana idéer.)

Motreaktionen mot SD i debatten är att 'kultur' på liknande sätt undviks som begrepp för att SD använder det. Kulturbegreppet har fått en brun smutskant i det offentliga samtalet på samma sätt som "socialdarwinism" smutsade ned Darwin.

Det är ungefär som att konst har blivit lite nazistiskt för att Hitler gillade konst.

Vad har då den seriösa forskningen att säga om kultur?

Jag skulle rekommendera att till en början läsa en [nyutkommen handbok i kulturforskning från RAND](#). Handboken inleder med just frågan om hur kultur skall definieras som begrepp och hur det skall kunna översättas (operationaliseras) till mätbarhet. Kapitel för kapitel ger

man därefter exempel på några viktiga inriktningar i vetenskaplig forskning om kultur och viktiga metoder för det.

Kultur definieras klart i handboken:

We (...) define culture as the shared information that results from social-learning interactions among a group of people. This shared information influences their behaviors and beliefs. Culture is molded by feedback from the individuals' own experiences, which they use to modify their beliefs and behaviors, thus resulting in a revision of the information they pass on socially in a dynamic feedback.

Kultur är alltså enligt denna definition en dynamisk växelverkan mellan socialt och individuellt lärande från erfarenheter som i sin tur påverkar beteende och tänkesätt. Det är med andra ord ett ständigt pågående beteende- och idémässigt samspel mellan enskilda individer och medmänniskor på basis av vad man erfarit. (I min bok utvecklar jag det i detalj ur olika perspektiv, framför allt hur [kulturen själv evolverar](#).)

Men en vanlig missuppfattning, anger författarna är att det är "ett enhetligt, internt konsistent, sömlöst nät som innehåller otvetydiga regler för beteende". (Denna missuppfattning är exakt den SD har.) Den har visats sig felaktig:

Rather than acting as a blueprint for behavior, culture acts like a "toolkit" of strategies that individuals use to choose among behavioral options depending on momentary external circumstances (DiMaggio, 1997). The value of this definition is largely that it delimits a scope of study for cultural processes that is not a vague sum of all things people do (e.g., Tylor, 1871). We are specifically investigating contexts in which social learning powerfully constructs emergent patterns of shared behavior among sets of people. Cultural analysis rightly can play a secondary role for behaviors that can be fully accounted for through other paradigms, such as universal genetic tendencies or straightforward utility maximizations.

Kultur är alltså ingen ritning som måste följas för beteende, utan en verktygslåda med strategier, skriver författarna. Kultur är inte allt vad människor gör. Kulturanalysen studerar snarare de förhållanden inom vilka socialt lärande skapar nya mönster för gemensamt beteende bland kollektiv.

En forskningsfråga kan därför vara: vad var det som gjorde att folk började sjunga och dansa "[små grodorna, små grodorna...](#)" på midsommar i just Sverige, inte att använda sjungandet och dansandet av "små grodorna" som kriterium på "svensk kultur" eller "svenskhhet".

Observera att kulturanalysen enligt handboken också backar för analysen av beteenden som måste analyseras genetiskt eller med modeller om nyttomaximering. Kultur är det som inte styrs genom genetik (alltså är instinkter inte kultur) eller görs för att vinna mest nytta (som att erövra Karlstens fästning eller dö).

*

Nu debatteras varför "rasismen" och SD vuxit fram på senare år i Sverige. Teorier har framlagts om att det är tudelningen av svenskarna mellan de som vann och de som förlorade på Reinfeldts arbetslinje, de som mest drabbades hösten 2015 av vågen av flyktingar, eller de som i lokalpressen mest fick läsa om ökad brottslighet på grund av invandringen.

Min teori är att det i grund och botten handlar om att barn och ungdomar i skolor och på högskolor i Sverige sällan får lära sig ordentligt vad modern biologi har kommit fram till beträffande gener kontra kultur. Därför kan pseudovetenskapliga föreställningar om "ras" med enhetliga "kulturer" lätt spridas.

Några exempel ur forskningen som stöder min teori är tagna ur Fredrik Sjögrens undersökning om hur undervisning i Sverige om Darwins teori går till ("Styrdokument möter verkligheten. Ett exempel på en värdekonflikt." I M. Jarl & J. Pierre (Eds.), *Skolan som politisk organisation*. Lund: Gleerups). I intervjuer med lärare på olika svenska skolor 2004-2005 beskrivs hur undervisningen om evolution bedrivs och vad som krävs för att få godkänt betyg i biologi (Sjögren, 2016):

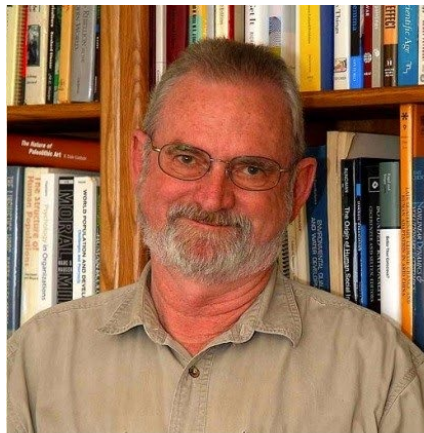
Nej, vi gör ingen jämförelse mellan vetenskapliga teorier och religiösa uppfattningar, det är mer så att eleverna får arbeta i grupp med kristendom, Darwin eller någon av de andra så får de presentera vad de kommit fram till i klassen och så diskuterar vi... (s. 159)

En annan lärare svarar om undervisningen om evolution:

Eleverna får berätta vad de vet, vad de tänker, vilka tankar de har om de här sakerna och om en väldigt duktig elev skriver sina tankar och det inte är vetenskapligt men om han ändå kan motivera och förklara, ha argument för det, då ligger han på den nivån i alla fall, för han kan underbygga. Så faktamässig kanske det är fel, men han kan argumentera, förklara och diskutera och de kriterierna i betyget gör ju att han ändå kan få det betyget på sitt ämne (s. 158).

Det är klart att med en sådan snömos-relativism så kan pseudovetenskapliga uppfattningar om "ras" och "kultur" spridas hur lätt som helst i vårt land. Mitt förslag är att ta utbildningen i dessa frågor seriöst och vetenskapligt. Börja med min bok *Samhällets rörelselag* i utbildningen av lärare i samhällskunskap. Då avkodar man också den marxism och den materialism som bidragit från vänster till relativiseringen av biologin.

[Pete Richerson & Culture Evolution Society](#)

Peter J. (Pete) Richerson

Distinguished Professor Emeritus

Department of Environmental Science and Policy

University of California Davis

Office: 3146A Wickson Hall

Phone:s 530 400-4061, 756-5054

email: pjricherson@ucdavis.edu

Available Publications

[Cultural Evolution](#)

[Criminology of Evolution](#)

My main passion is cultural evolution. I frequently

Pete Richersons [hemsida](#).

På semester i the Bay area kunde man ju tro att jag som statsvetare skulle gå på eftervalspanelen på Stanford, ledd av Fukuyama, han med Historiens död. Men den rör ju på sig (hähä--ett skämt för Fingal-Olsson-generationen). Eller evolverar skulle man bättre kalla det. Istället hälsade jag därför på Pete Richerson, en legendar när det gäller kulturevolutionära studier. Jag lärde först känna honom i bokform: [Not by Genes Alone](#) (University of Chicago Press, 2006), en bok skriven ihop med hans elev, kollega och vän Robert Boyd. Den beskriver en modern teori om kulturell evolution i Darwins anda och är väldigt inspirerande. Den har den fördelen för oss icke-biologer att den inte utgår från det biologiska perspektivet på människan utan det kulturella. Den tar också upp kapprustningseffekter, som jag ser som centrala i kulturell evolution. Det finns mycket att lära i denna skrift.

År 2015 grundlades det världsomspännande nätverket [Cultural Evolution Society](#). Det har redan haft två konferenser, en första i Jena 2017 och en andra i Tempe (Boyd's universitet i Arizona) i oktober i år. President i organisationens exekutivkommitté är just Pete Richerson. För mig var det viktigt att uppdatera och stämma av läget nu för kulturevolutionära studier med olika inriktningar och vilka olika finansieringsmöjligheter som finns. Det var många gemensamma bekanta vi hade i branschen. Jag fick också flera goda forskningsidéer och tips på kontakter. UC Davis är en viktig "hub" för forskning om kulturell evolution. Det var spännande att få komma dit.

För en introduktion, läs gärna länkarna på Petes hemsida ovan, som exempelvis [denna](#). För en introduktion till olika andra centra för evolutionära kulturstudier, se [listan](#) på Cultural Evolution Society.

Bildandet av Cultural Evolution Society är en reaktion på det faktum, som jag beskriver i [Samhällets rörelselag](#), att ämnet inte är historiskt institutionaliserat som sådant, utan uppstått i

olika ämnen av förhållandevis få forskare som insett samma sak, nämligen att människan kultur evolverar och det därför måste redas ut hur. Organisationen vill därför samla dem för att bli en internationell aktör istället. Den har lyckats väl, även om inte alla kända kulturevolutionära forskare engagerat sig. Den kommer också att skapa en ny tidskrift som kan samla fler. Fortfarande finns fler grundutbildade biologer än andra, men det kan med tiden ändra sig till en mer balanserad sammansättning.

Det behövs mer infrastrukturellt stöd till evolutionär kulturforskning av rent vetenskapliga grundforskningskäl. Innan man läser statsvetenskap, exempelvis, är det ju lämpligt att känna till forskningen om människans kultur i allmänhet, för att vara rustad att analysera och förstå dess politiska kulturer i olika samhällen, såsom politiska institutioner, policyprocesser och typ av "governance" och hur de evolverar. Historien är ju inte död. Den rör på sig.

[Hur var det nu: när dör demokratier?](#)

Nils Edén, 1871–1945, professor i historia, riksdagsman 1909–1924 och partiledare för Liberala samlingspartiet. Han var Sveriges statsminister mellan den 19 oktober 1917 och den 10 mars 1920.

I ett [tidigare blogginlägg](#) recenserade jag boken *How Democracies Die* av Livitsky och Ziblatt. Deras bidrag var ju att poängtera att demokratier nu dör i världen på grund av bristande politisk kultur. Det handlar om att demokratiska normer förtvinar i USA, Polen, Ungern och Brasilien och på andra håll. Författarna påpekar att det är två viktiga normer som avgör demokratins överlevnad: att tolerera och att visa fördragsamhet gentemot den politiska oppositionen. Krig snarare än samtal och förhandling mellan regeringsmakt och opposition hotar demokratin. För höga röstlägen och hätska utfall riskerar demokratin som politisk kultur. Efter det nattliga sammanbrottet mellan socialdemokratin och centern i regeringsfrågan i helgen kan man nu undra om hotet spridit sig även till Sveriges politiska mitt och inte bara dess högerkant.

Ironisk pågår detta den svenska demokratins kris nästan på hundraårsdagen av dess genombrott. Under den liberale statsministern Nils Edén lyckades det att nå en överenskommelse i december 1918 mellan socialdemokratin och liberalerna som innebar det demokratiska genombrottet i Sverige. Både journalisten Per T Ohlsson och professor Sverker Oredsson har gett ut böcker om demokratins genombrott och den roll Nils Edén spelade. Av allt att döma var också vad man kan kalla den politiska kulturen avgörande. Edén kunde trots allt lita på sin socialdemokratiska förhandlingspartner i den överenskommelse som kom att leda till den demokratiska parlamentarismens seger.

Under det demokratiska seklet har vi sett socialdemokratins uppgång och fall. Löfvens parti har valresultat lägre än Brantings. Det är länge sedan Erlanders parti hade majoritet i riksdagen. I min [Samhällets rörelselag](#) analyseras denna uppgång och fall i detalj och frågan är avgörande för framtida svensk politik: vad fylls det politiska vakuumet efter SAP med i framtiden? (Därför är denna bok också ett utmärkt julklappstips!)

Eftersom krisen i regeringsbildningen just skapats av socialdemokratins historiskt låga valresultat är det motiverat att fundera närmare över vad som skiljer dagens från gårdagens

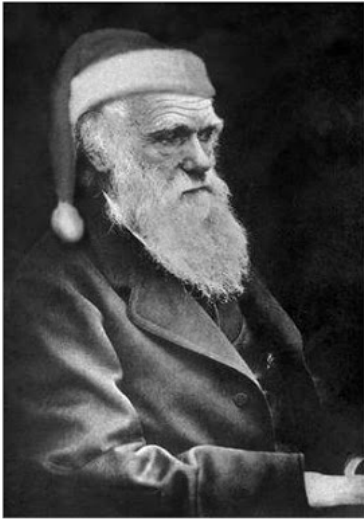
politik. Är dagens politiker förmögna att hålla kvar vid en demokratisk politisk kultur? Vad är egentligen skillnaden mellan dåvarande politiska ledare och dagens?

En skillnad är naturligtvis bildningsnivån och politiska erfarenheter. Edén var professor i historia med många arbeten om svensk och internationell författningshistoria bakom sig. Han hade dessutom varit ordförande i konstitutionsutskottet. Han hade alltså gedigen bakgrund när han genomdrev det nya statsskicket. Även hans socialdemokratiska förhandlingspartner, Värner Rydén, var välskolad som folkskollärare, känd som ministern som avskaffade katekesen i skolan och författare till flera skrifter om val och medborgarkunskap. Han var på flera sätt aktiv i att främja demokratins utveckling.

Jämför med dagens politiker. Löfven hoppade av socialhögskolan efter ett och ett halv år. Löf har avslutat juristprogrammet på avancerad nivå (steget efter kandidaten). Vi har politiker utan imponerade bildning. Den relativt korta utbildningen spelar rimligen roll för prioriteringar, självständighet i relation till parti och förmågan till att ha perspektiv på sin egen position.

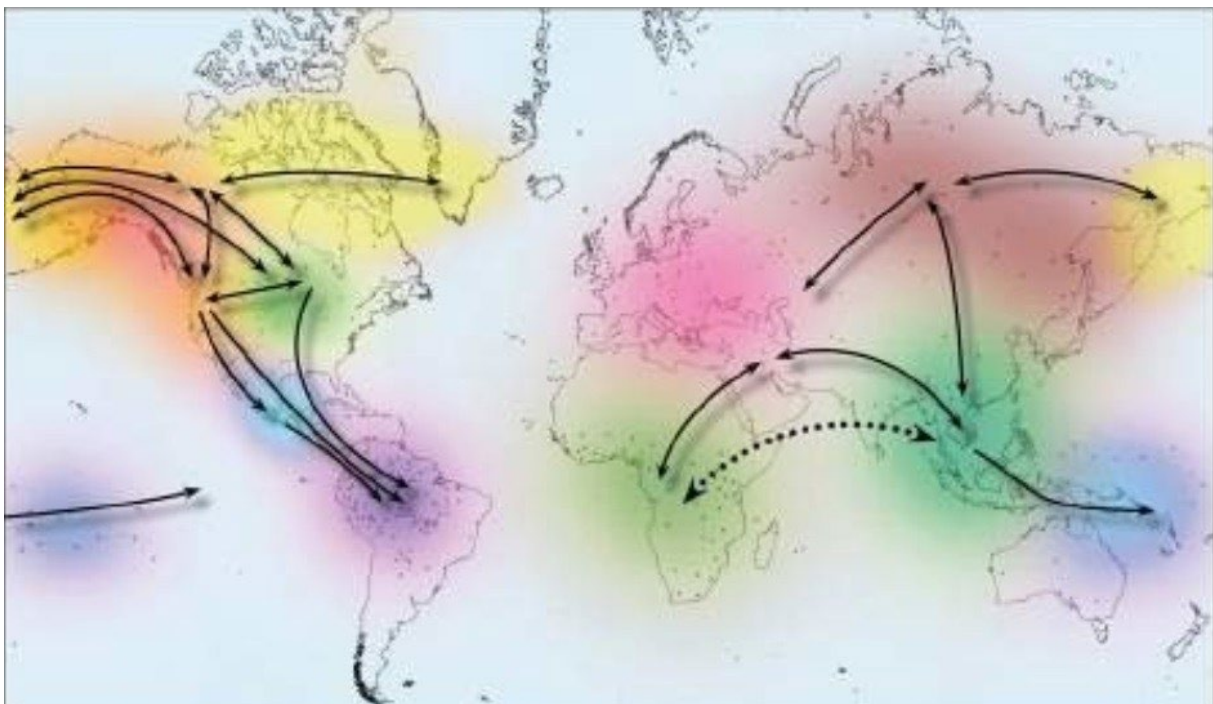
En annan faktor är naturligtvis mediasituationen. Hade Edén och Rydén kunnat enas om en överenskommelse om de också skulle twittra och sms:a om sina positioner och krav på motparten? Tror knappast det. Tolerans och fördragsamhet med motparten blir svårare om man tvingas att samtidigt positionera sig utåt som man förhandlar med oppositionen. Demokratins politiska kultur hotas av det. Kanske skall användning av mobiler förbjudas inom politiken också, liksom vid bilkörning?

[Tomtar på loftet? Nej, myters spridning sedan urminnes tider](#)

För ett år sedan skrev jag om [professor Rockmore som rockar mer 2017 om konstitutioners evolution memetiskt i världshistorien](#). I år har jag hittat ett annat exempel på imponerande kultur-evolutionär analys: [en storskalig evolutionär studie av myters spridning i världshistorien](#). Jag blev inspirerad av teorier som florerat om att tomtar är myter från tiden vi levde tillsammans med neanderthalarna.

Studien bygger på en stordataanalys av ett jättematerial av urfolksmytologier som digitaliserats. Med hjälp av ordvektorer, klustring och evolutionär trädanalys har en forskargrupp från Schweiz, Frankrike, Sydafrika och Ryssland kommit fram [hur myter spridits](#) världshistoriskt.

Det intressanta är hur väl spridningen av mytologier liknar spridningen av Homo Sapiens från Afrika ut i världen. Människans genom och kultur följs åt därför att vår kultur är en del av oss. Kulturerna är klustringsbara (olika färger på kartan ovan).

Det innebär naturligtvis inte att varje människa har en förutbestämd kultur, men att vi som sociala varelser tar till oss omgivningens, ungefär som adoptivbarn lär sig språk helt separat från sitt biologiskt ursprung. Det är inget "biologistiskt" i det (alltså ingen genetisk determinism), bara en kultur-evolutionär självklarhet för en social kulturvarelse som människan.

Politikens matematik

Marie Jean Antoine Nicolas Caritat Condorcet, markis de Condorcet, 1743-1794, fransk matematiker, politisk filosof och revolutionsman

DN hade en ledare idag om den nya matematiken som styr politikens samarbetsmöjligheter. Jo, det är viktigt med matte. Som statsvetare förundras jag över hur regeringsformen, skapad under ledning av statsvetare, inte kunde varit mer precis så vi undvikit detta låsta läge. Den enda välbelästa kommentaren kom inte förvånande av en professor i USA: Martin Peterson, lärostolsprofessor i filosofi, Texas A&M University den 21 november 2018. Peterson skriver (i DN debatt):

För att väljas till statsminister krävs i dag att kandidaten tolereras av kammaren, det vill säga inte har majoriteten emot sig. Det kan dock inträffa att alla kandidater har en majoritet emot sig, vilket fransmannen Condorcet uppmärksammade i en uppsats redan 1785. Med tre block, som är ungefär jämnstora, är det fullt möjligt att A och B röstar ner C, B och C röstar ner A och C och A röstar ner B. Resultatet blir att ingen av de tre statsministerkandidaterna tolereras av kammaren.

Det är i denna av Condorcet beskrivna situation vi befinner oss nu. M, KD och SD har majoriteten emot sig, S, V och MP har också majoriteten emot sig och allt tyder på att även C, L och MP har majoriteten emot sig.

Det är en miss i regeringsformen och medicinen som rekommenderas är:

Oavsett vilka låsningar som finns i kammaren kommer någon av de framlagda budgetförslagen att antas i den sista, avgörande omröstningen. I budgetomröstningen finns det alltså ingen risk att det uppstår en Condorcetsituation med negativa cykliska majoriteter. Ur rent pragmatisk synvinkel är reglerna som styr budgetomröstningen mer tillförlitliga än reglerna för att utse statsminister.

Man kan fråga sig varför Condorcet knappt läses av statsvetare i grundkurserna. Möjligen har man läst om hans jury-teorem. I det skriver han att om varje medlem i en röstande grupp är mer sannolikt för än emot ett korrekt beslut, så ökar sannolikheten att det största röstetalet från en grupp är korrekt ju större antal medlemmar gruppen har. Men om det tvärtom är så att sannolikheten i en röstande grupp är större för ett *inkorrekt* beslut ökar sannolikheten för ett inkorrekt beslut ju fler medlemmar gruppen har, och det optimala antalet är *en* medlem.

Själv tänker jag på Condorcets jury-teorem varje gång det kommer utlysningar från Vetenskapsrådet och Riksbankens jubileumsfond. Eftersom sannolikheten i deras beredningsgrupper i statsvetenskap för ett korrekt beslut, att ge medel för forskning som utgår från evolutionär teori i forskningen om politik och samhälle, är mindre än 50 procent, och beredningsgrupperna enligt erfarenhet innehåller ett antal likasinnade [evolutionsfobiker](#), är det ingen idé att söka, trots forskarutbildning, publikationer och livslångt skattebetalande.

Beträffande regeringsbildningen i Sverige handlar det istället om något som kallas Condorcets paradox. Den kände tydligen inte min gamle statsvetarprofessor Jörgen Westerståhl till, som han ingick i grundlagsberedningen som resulterade i en ny regeringsform 1974. Missen med lotteririksdagen (antalet riksdagsmandat var 350 och därför delbart med två och blev mellan blocken 175 mot 175 mellan valen 1973 och 1976) är en annan klassiker i genren mattemissar man minns. Numera är en stol tom och antal mandat är alltså 349. På den stolen borde ligga en hög grundböcker i matematik för läsning av statsvetare.

Liksom i den gamla kusinstaten Sovjetunionen har alltid den politiserade samhällsforskningen ryggt för de exakta vetenskaperna och matematiken är ju värst. Med den kan man ju ovedersägligt visa att något är sant och annat är falskt. Så jobbigt! Hur skall man då kunna "problematisera", dvs. hitta den lagom kritiska men ändå politiskt korrekta vinklingen?

[2018: 4656 visningar i 42 länder!](#)

Av de hittills 9656 visningar av mina blogginlägg sedan september 2017 då boken [Samhällets rörelselag](#) kom ut var det 5271 "hits" förra året 2018, och 4656 kan lokaliseras till 42 länder. Jag har ingen aning vilka ni är som kan läsa svenska i alla dessa länder, men tack! Så kul med en besökarkrets som växer så i antal! Allt som allt ser jag idag (5 januari) 9674 träffar. Otroligt. Mer än 20 gånger det jag trodde var möjligt när jag började.

Jag skulle önska att fler kommenterade men börjar nu förstå mer varför det inte sker. Situationen är lite lik folkets när [Kejsaren visar upp sig sin nya kläder](#). Barnet säger: "Men han är ju naken!" Folk viskar till varandra: "Hörde du vad barnet sa: Kejsaren är naken"! Men ingen vågar säga det högt som en egen åsikt. Då förlorar man ju en möjlig framtida plats i det pompösa skådespelet.

Kanske är det detta hyckleri som också fått så många på flykt från Sverige? Och därför sprids de över de mer än 40 länderna? Skulle var intressant att höra bekräftelser på det--eller motsatsen. Finns svenska forskardissidenter i exil?

--"[Statsvetenskapen](#)" och "[genusvetenskapen](#)" bygger inte på riktig vetenskap utan har skapats politiskt!" Såg ni bloggen om det? Visk-visk-visk. Delning-delning-delning.

Forskarna i dessa ämnen vågar bara vidareförmedla, inte ta ställning själva publikt. Mitt blogginlägg om genusvetenskapen var den mest besökta 2018, mitt inlägg om evolutionsfobin i svensk statsvetenskap den mest besökta 2017. Men tyvärr blev det inga kommentarer från någon och statsvetare eller genusvetare på de inläggen. För det skulle vara lika med att säga i den skattefinansierade grenen de sitter på, och därför för farligt.

Det pompösa hyckleriet lever därför vidare.

Under jullovet har jag hittat en ny ledtråd till varför [evolutionsfobin](#) finns speciellt i Sverige. Jag kom att bläddra i [Herbert Tingstens](#) memoarer i mitt arbetsrum. Så plötsligt ser jag, i *Mitt Liv. Ungdomsåren* (del 1 av memoarerna, 1961, W & W, s. 144), följande, efter en polemisk genomgång av den gamle nationalistiske statsvetarprofessorn Rudolf Kjellén:

"System", av den art som jag här berört, har blomstrat framför allt i diktaturena; det är slående hur starkt nationalsocialismens och fascismens läror påverkats av äldre "organiska" teorier och hur mycket de därför liknar Kjelléns statsåskådning.

Fobin mot "system" och "organiska" teorier kan vara en uppgörelse med den högnationalistiske [Rudolf Kjellén \(1864-1922\)](#), härrörande från Tingstens memoarer, som många statsvetare läst (i varje fall [Sören Holmberg](#) och [Olof Petersson](#), vet jag). Det behöver inte sägas att biologi som modern forskningsinriktning inte har något med sådan "organiska" teorier att göra. Samt att Kjellén också var politisk, men med en annan, brunaktigare färg.

Enklast förstår man att modern evolutionär kulturforskning är något helt annat genom att läsa mitt tidigare [blogginlägg om mina 95 teser](#). Där förklarar jag ju den enskilda handlingen som selektionsenhet, helt obiologiskt på mikronivå, och inte som Kjellén, folket eller nationen som selektionsenhet, pseudobiologiskt på makronivå. Snarare är det [Per-Albin Hansson](#) som i [sitt myntande av begreppet folkhem](#) inspirerades av den nationalistiska Kjellén. Ekon av detta tänkande finns i valforskningens ständiga referenser till "svenska folket" och Westerståhls definition av demokrati som "folkviljans förverkligande". Inte konstigt att man under högsocialdemokratismen också inrättade ett rasbiologiskt institut för att hålla "folkstammen" ren.

Men inlägget om mina 95 teser om kulturevolutionär samhällsforskning har bara setts 98 gånger, jämfört med 591 för inlägget om genusvetenskapen och 351 för inlägget om evolutionsfobin. "Man kan leda en häst till vatten, men inte tvinga den att dricka," brukar amerikanerna säga. Det är tråkigt att det positiva budskapet om hur man kunde skapa en vetenskapligt hållbar grund för politik- och samhällsforskning inte gått fram till fler, medan de nutidskritiska inläggen om dagens situation lockat så många.

Så det blir utmaningen för 2019; att få fram mer om det spännande i den pågående utvecklingen av den evolutionära forskningen om politik och samhälle. Och kanske också mer detaljer om hur den forskningen kan gå till och hur man gör. För vi är ännu för få och det är så mycket att göra. Det skulle locka fler läsare av rätt orsak. Och ersätta den gamla statskunskapen med stats-*vetenskap* värd namnet!

Endast då kan man uppnå det man vill politiskt, såsom jämställdhet och demokrati. Statsvetenskapen är då vetenskapen *om* politik, inte pompös politik i nya "vetenskapliga" kläder.

[Analys av politik och evolutionär spelteori](#)

Jörgen W. Weibull,
A O Wallenberg professor i nationalekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm

Förra gången beklagade jag att de föregående årens inlägg om statsvetenskapliga och genusteoretiska tillkortakommanden också blev de mest lästa. Det hade varit roligare att få de mer evolutionärt inriktade lästa. Bloggen borde handla mer om hur man gör god evolutionär samhällsforskning och få sådana inlägg mer lästa än att klanka ner på vad som görs icke-evolutionärt.

Sedan dess har också ett exempel på evolutionär samhällsforskning presenterats i DN av Jörgen W. Weibull och Atahan Afsar (17/1 2019). Jörgen W. Weibull är A O Wallenberg professor i nationalekonomi och Atahan Afsar är doktorand i nationalekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm. Weibull är den främste inom området i Sverige enligt min ringa mening. Hans skrifter är klassiska referenser internationellt ([Evolutionary Game Theory 1995](#)) och [ett stort antal artiklar](#). Han har bl.a. varit inbjuden av [Världsbanken som talare vid en specialkonferens tillsammans med några av de absolut främsta samhällsforskarna inklusive flera nobelpristagare \(Cass Sunstein, Kenneth Arrow, Nicholas Stern, Amartya Sen och Joseph Stiglitz\)](#). Anledningen till att han inte själv fått priset i ekonomi till Alfred Nobels minne är väl kanske därför att [han lett kommittén](#) som utdelar det. (Jörgen W. Weibull skall inte förväxlas med historieforskaren Jörgen Weibull, 1924-1998.)

I DN-artikeln beskriver Weibull och Afsar att de tillämpar Myersons generalisering av det s.k. Shapleyvärdet, som anger styrkeförhållanden mellan individer och grupper då dessa bildar koalitioner. (Både Shapley och Myerson är ekonomipristagare till Nobels minne). Troligen

syftar författarna på en tidig publikation av [Myerson \(1975\)](#). Myerson har en [diger publikationslista och har också konstruerat mjukvaror för analys \(i form av excel-addins\)](#). Det finns mycket för statsvetare att lära från Myerson (se [hans hemsida](#)). Han jämför exempelvis [valsystem teoretiskt](#).

Räkneövningen ger intressanta utfall för olika regeringsalternativ. Beräknade Shapley-Myerson-värden visar att regeringspartikombinationen S+C+L+MP har högst värde i både hur stark koalitionen är (dock delad 1:a med M+C+KD+L+MP) och ensam 1:a i hur starkt incitamentet är att ingå i koalitionen. Författarna anger att styrkevärdet för en sådan konstellation definieras "under två antaganden: dels att partigruppen håller ihop vid omröstningar i riksdagen som vore den ett parti, dels att de andra partierna uppträder som enskilda aktörer (ej bildar koalitioner)". Incitamentet för ett parti att ingå i en koalition är "skillnaden mellan partiets andel av gruppens styrka och hur stor dess styrka vore om alla partier i riksdagen hade agerat individuellt." Det låter ju relativt betryggande givet det verkliga utfallet som blev klart dagen innan artikeln publicerades.

Med en kalkyl av Shapley-Myerson-värden på olika konstellationer redan efter valdagen hade man kunna leverera en lista med tips på möjligheter till regeringsbildning till talmannen och kunnat lösa den snabbare. Men det handlar också om att partierna, partiledarna och väljarna skall hinna anpassa sig till varandras reella omständigheter mentalt.

En statistisk överlevnadsanalys för olika regeringskonstellationer skulle var en intressant utveckling på den teoretiska forskningen om olika alternativs styrkor och incitament, gärna med jämförelser mellan länder och tidpunkter samtidigt.

Weibull själv är också mycket mångsidig. Han har exempelvis forskat om allt från [politisk polarisering](#) till vår [moralisk drivkraft i vardagliga beslut](#) ur evolutionär synvinkel. Vi har mycket att lära av evolutionär spelteori. I min bok refererar jag också till [Kristian Lindgren, professor på Chalmers](#), som också är spelteoretisk forskare och tidigare vidareutvecklat datorsimuleringar av samarbete.

Shapley-värdet har också evolutionär tillämpning på annat än politiska spel. Det föreslås även i [analys av evolutionära träd](#) (fylogenetiskt analys) av flera forskare [inom olika områden](#). Det visar återigen att matematiskt grundad vetenskap inte känner gränser mellan studieobjekt utan bygger på att modeller kan tillämpas analogt.

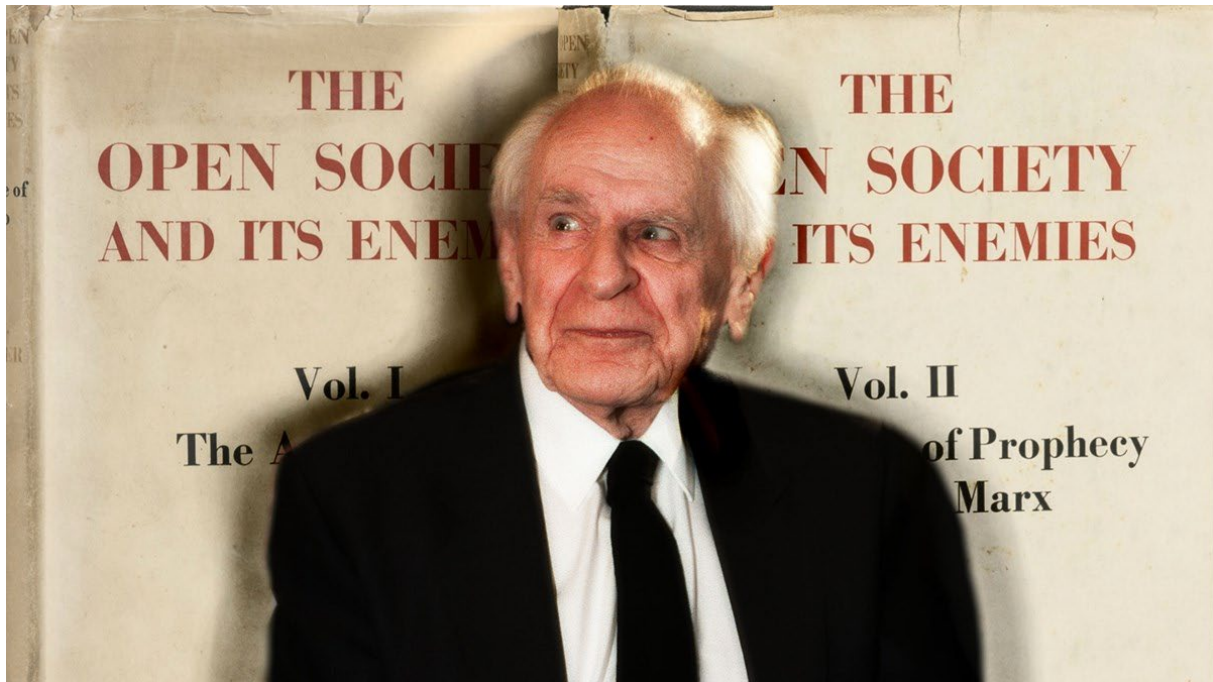
Den evolutionära spelteorin uppfanns av biologen [Maynard Smith](#). Den flitigaste kommentatorn på denna blogg, professorn i teoretisk ekologi vid Lunds universitet, Per Lundberg, har använt spelteori i [flera publikationer](#). (Kanske kommenterar han det snart.)

Om samhällen och politiska system, statsvetenskapens studieobjekt, evolverar måste de ju också studeras med evolutionära modeller. Tidigare nobelpristagare med sådan inriktning som redan nämnt i olika inlägg i denna blogg och i [Samhällets rörelselag](#) är ju Herbert Simon, [Elinor Ostrom](#) och Thomas Schelling.

Att statsvetenskapen i vårt land är så svag beträffande spelteori tillämpad inom samhällsforskning hänger säkert ihop med att studenter läser *antingen* naturvetenskap *eller* samhällsvetenskap på gymnasienivå, inte både och, samt att den ensidigheten fungerat i vår politiska kultur. I USA kan man t.ex. kombinera sin "major" och "minor" i college så att man läser matematik *och* statsvetenskap.

Den nya regeringen som nu bildas kunde kanske fundera ut någon lösning som gynnar ordentlig matteundervisning även för samhällsvetare. Då kanske diverse ohållbara teorier på samhällsområdet äntligen kan komma att falsifieras eftersom det sker med matematiska och statistiska metoder.

Popper och falsifierbarheten

Sir Karl R. Popper, 1902-1994, österrikisk-brittisk vetenskapsteoretiker, politisk teoretiker och professor vid University of London

Det är dags att återupprepa Poppers idé om falsifierbarhet som krav på vetenskapliga teorier. Som jag nämnde i förra inlägget om Jörgen Weibull används matematiken och statistiken normalt för det. Men frågan aktualiserades av [Nathan Shachar i DN den 31/1](#) då han skrev sin slutreplik i ämnet [Said och "Orientalismen"](#). Shachar skrev något som inte alla samhällsforskare har aktuellt, tyvärr, att döma av kommentarerna om hans artikel i sociala media, såsom Högskole- och Universitetsläckan på Facebook. Shachar skrev:

Det värsta med genusvetenskap och postkoloniala kulturstudier är inte att dess utövare så ofta är okunniga fanatiker, utan att deras metoder inte alstrar någon ny kunskap. (...) Metoden beskrivs bäst som motsatsen till Karl Poppers kända recept på empirisk forskning: "Sök de svagaste punkterna i din hypotes och bombardera dem med motargument". Said, Foucault och deras efterföljare utgår inte från prövbara hypoteser utan från åsikter som i praktiken fungerar som axiom. I stället för att rådbråka dem skyddar de dem från invändningar.

Tack vare [Gunnar Falkemark](#) fick jag min dos Popper i rätt tid: b-nivån i statsvetenskap, 1978 på hösten, tror jag.

Men i hur många uppsatser, avhandlingar och forskargärningar följs dessa krav på vetenskaplighet? Vad jag kan se är att 'confirmation bias' (snedvridenhet i slutsatser pga att bevis söks för att *konfirmera*, inte falsifiera) är mycket mer attraktivt. När man slår på termen 'falsifiering' eller 'Popper' i forskningsprojektplattformen [SweCris](#) (passande namn?) får man exempelvis inte en enda träff bland samhällsforskarprojekten.

Frågan spelar stor roll i vår tid då det ofta påpekas vikten av att undvika "fake new" och hålla sig till fakta. Vad är då fakta och kunskap? Många reagerar som om det vore självklart att översätta det som är "vetenskapligt bevisat". Men hoppsan, det var ju just det som vetenskapen inte skulle eller kan göra, bevisa fakta eller kunskap. Det var falsifiera den skulle eller kan. Falsifiering kräver i sin tur formuleringar av hypoteser som går att pröva mot verkligheten.

Det är inte bara genusvetenskap och postkoloniala kulturstudier som brister i det, vill jag påstå. Mitt eget ämne statskunskapen (kanske adekvatare benämning än statsvetenskapen) vimlar av påståenden som är axiomatiska och således ovetenskapliga.

Men det var ju det jag inte skulle hålla på med i år, gnälla på statsvetarna. Utan istället skriva om vad som är bra beträffande evolutionär forskning.

Därför vill jag istället påpeka följande. Poppers vetenskapsteori är evolutionär. Det är mindre känt. I boken *Objective Knowledge. An Evolutionary Approach* (Oxford University Press, 1979), beskriver han kunskapsframväxt ur evolutionär synvinkel. I kapitlet "Evolution and the Tree of Knowledge" beskriver han och föreslår att det finns en "tredje värld av växande objektiv kunskap" vid sidan av värld 1, den fysiska, och värld 2, den subjektivt uppfattade. Han anger att där råder kunskapsevolution (s. 261):

All this may be expressed by saying that the growth of our knowledge is the result of a process closely resembling what Darwin called 'natural selection'; that is, *the natural selection of hypotheses*: our knowledge consists, at every moment, of those hypotheses which have shown their (comparative) fitness by surviving so far in their struggle for existence; a competitive struggle which eliminates those hypotheses which are unfit.

(...)

This statement of the situation is meant to describe how knowledge really grows. It is not meant metaphorically, though of course it makes use of metaphors. The theory of knowledge which I wish to propose is a largely Darwinian theory of the growth of knowledge.

Tillväxten av vetenskaplig kunskap är enligt Popper ett slags kunskapsevolution som resultat av selektion genom falsifiering bland konkurrerande hypoteser, och "nedärvning" av överlevande hypoteser i det gemensamma vetenskapliga kunskapsgodset ("värld 3", som han kallar det), inte som sanningar, inte som fakta, utan som ännu inte skrotade uppfattningar om verkligheten.

Därför kan det också uppstå helt nya kunskaper ur gamla genom att de som inte har kunnat falsifieras överlever som ämnen till efterföljare. Det är också därför Popper avvisar tautologier och axiom, som alltid är sanna och därför har noll vetenskapligt värde.

Han avvisar också tanken, vilket är centralt för oss samhällsforskare, den bland biologer ofta implicit hyllade uppfattningen att vetenskap i värld 3 (såsom vore den bara "människans kultur") är ett av många sätt att höja vår egen arts överlevnad, vår "fitness". I ett helt central stycke i boken skriver Popper (s. 264, min fetstil tillagd):

In pointing out the difference between the evolutionary tree of instruments and that of pure knowledge I hope to offer, incidentally, something like a refutation of the now so fashionable view that human knowledge can only be understood as an instrument in our struggle for survival. The point may serve as a warning against too narrow an interpretation of what I have said about the method of conjecture and refutation, and the survival of the fittest hypothesis. Yet it in no way conflicts with that I have said. For I did not state that the fittest hypothesis is always the one which helps our own survival. I said, rather, that **the fittest hypothesis is the one which best solves the *problem* it is designed to solve, and which resists criticism better than competing hypotheses.** If our problem is a purely theoretical one--one of finding a purely theoretical explanation--then the criticism will be regulated by the idea of truth, or of getting nearer to the truth, rather than by the idea of helping us to survive.

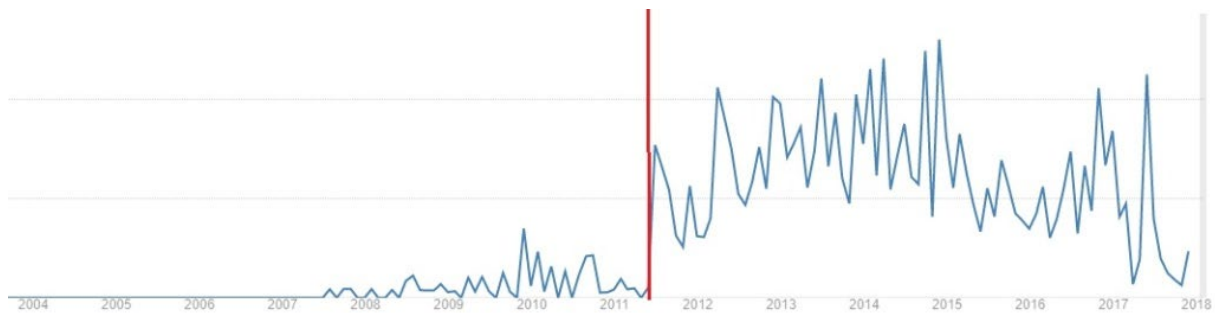
Så värld 3 bestående av vetenskapliga hypoteser som ännu inte falsifierats, är ett rike vid sidan av djur, växter, och svampar. Det evolverar "självt", dvs. med egen evolutionär dynamik i förhållande till problemlösning.

Min tes i boken *Samhällets rörelselag* är ju förutom att hålla med Popper om värld 3 också påpeka att det han kallar värld 2, alltså de subjektiva uppfattningar man har om sin omvärld helt ovetenskapligt OCKSÅ evolverar. Kultur kallas den världen. I den har nu uppstått genusstudier och postkoloniala kulturstudier inom "akademin". Där spelar fakta och kunskap i värld 3 mindre roll och den subjektiva uppfattningen i värld 2 större roll. Men även värld 2 har en egen evolutionslogik. Jag använder ibland *memen* som term för att förklara den evolutionslogiken. Memen skiljer sig från hypotesen i att den inte nödvändigtvis utsätts för systematisk och skoningslös kritik utan för att den anses attraktiv av något skäl.

Men memen och hypotesen är lika i det att de har en egen, icke-biologisk, evolutionslogik. Det är det som gör att memetiken och Poppers evolutionära epistemologi inte sprids i sin helhet som icke-biologisk evolutionsteori: biologer håller inte riktigt med och icke-biologer känner inte till evolutionsteori tillräckligt. Därför fanns ett behov av att skriva en bok om det.

Man kan säga att forskare är subjektiva individer i värld 2, kulturen. I värld 3 kan de ha bidragit till det vetenskapliga kunskapsgodset. Det är i så fall det som gör dem också till vetenskapare. Ett resultat i min bok *Samhällets rörelselag* är att statsvetare i Marx' efterföljd har *försökt* uppnå vetenskap i värld 3, men det är snarare icke-statsvetare i Darwins efterföljd som lyckats.

Breiviks manifest och politisk kulturförändring

Figuren visar antalet gånger ordet "kulturmarxist" används i svenska sociala media (i ett stort antal, såsom Familjeliv och Flashback, sökbara genom [Språkbanken Korp](#)) 2004-2018. Den röda vertikala linjen markerar tidpunkten för Breiviks attentat den 22 juli 2011 och publiceringen av hans manifest, där termen "kulturmarxist" är central. Manifestet publicerades på Flashback Forum den 23 juli 2011.

I förra blogginlägget påpekade jag att Popper ansåg vetenskapens framväxt som ett resultat av evolution genom darwinistisk selektion av ännu inte falsifierade hypoteser. Det är klart att om vetenskapen evolverar liksom växter och djur, uppstår också nya arter av vetenskap. Det är ju precis vad som nu sker genomgripande därför att metod- och datautveckling fullkomligt exploderar. Big data och AI är några kodord för det. Inom samhällsforskningen har databaserna vuxit med Polity IV över länders politiska system sedan 1800, World Values Survey med intervjudata om politiska värderingar i allt fler länder sedan 1980-talet och inte minst [MaxRange data](#) över alla länders politiska institutioner sedan 1600.

Metodutvecklingen har också exploderat. När jag läste statsvetenskap på grundnivå stod en gammal kortläsare vid klädhängarna på institutionen i Göteborg. När jag gick doktorandutbildningen beställde man tabeller med SAS-kommandon på en terminal och fick knalla upp till datacentralen på Landala torg för att se hur tabellerna hade blivit. Nu kan man ha statistikprogram som SPSS, Stata, SAS och R i laptopen. Mjukvarorna är anpassade till mångvetenskaplig användning, speciellt i analysplattformen R, så därför kan man som samhällsvetare använda program utvecklade för biologer, och tvärtom. I kombination med de nya datamängderna blir det lätt hybridformer, såsom min favorit evolutionär politisk kulturforskning.

Men det finns också helt andra data än samhällsvetenskapliga som kan vara väldigt spännande för en samhällsforskare. Språkbanken Korp är en söktjänst för inläst svensk text. Man kan t.ex. söka i tidningstext från 1700-talet och framåt på politiska termer, såsom demokrati och parlamentarism, vilket är rätt kul. Vad ansåg man om demokrati i Sverige innan den infördes? Det kan man få svar på, eftersom varje exempel listas i sin kontext, samt med angivande av källa. Man kan också få linjediagram över frekvens över tid. Ovan har jag sökt på ordet "kulturmarxist", som användes flitigt av massmördaren Breivik i manifestet han publicerade 17 minuter innan bombattacken i Oslos centrum (tiden är markerad med lodrät röd linje). Dagen därpå lades manifestet upp på Flashback Forum. Eftersom Flashback också är sökbart, tillsammans med många andra sociala medier på Språkbanken Korp, kan man se efterspelet av Breiviks manifest. När man ser det efterspelet behöver man inte vara matematiker eller

virolog för att förstå att spridningskurvor kan prövas mot politisk-kulturella kodords förekomster på nätet. Man kan kalla det mem-spridning om man vill, men 'memer' tyckas numera ha muterat i sin innebörd och tycks ha fått betydelsen viral internet-moj, ungefär. (Stackars Dawkins som så noggrant försökte definiera begreppet i *Den själviska genen* (1976).)

Om man nu på det här sättet utvecklar en ny "art" av politikforskning i form av naturvetenskaplig analys av politiska data bestående av humanistiska källor, så kan man tyvärr knappast söka finansiering för det. Jag hade tänkt försöka när jag såg på Riksbankens jubileumsfond vars utlysning "Mixade metoder: innovativ metodutveckling" lät spännande. Men tyvärr fanns inte ämnet "evolutionär politikforskning". Det fick bli "övrig annan naturvetenskap", "övrig annan samhällsvetenskap" och "övrig annan humaniora". Hur troligt blir det med lämpliga sakkunniga då?

Titel på svenska (max 175 tecken) / Title in Swedish (maximum 175 characters)
Spridning av politisk kultur under digitalisering: medborgares kunskaper, känslor och bedömningar av det demokratiska systemet och dess institutioner.

Titel på engelska (max 175 tecken) / Title in English (maximum 175 characters)
Diffusion of political culture under digitalization: citizens knowledge, emotions and evaluations of the democratic system and its institutions

Startdatum / Start date: 2020-01-01 Slutdatum / Final date: 2023-12-31

Sammanfattning på svenska / Summary in Swedish
Antal tecken: 0 Max 1500 tecken

Sammanfattning på engelska / Summary in English
Antal tecken: 0 Max 1500 tecken

Forskningsämne 1 / Field of Science 1: - Övrig annan naturvetenskap

Forskningsämne 2 (ej obligatorisk) / Field of Science 2 (not mandatory): - Övrig annan samhällsvetenskap

Forskningsämne 3 (ej obligatorisk) / Field of Science 3 (not mandatory): - Övrig annan humaniora

Ansökan skickades in samma dag som Brenton Tarrant, inspirerad av Breivik, publicerade sitt manifest *The Great Replacement* innan han sköt ner 50 muslimer i två moskéer i Christchurch, Nya Zeeland. Det ökar inte chanserna för att få medel, hur viktigt än förståelsen av memspridning är.

En av många nya titlar i memetik, som kommer att användas i framtida AI enligt författarna. Och det är klart, AI måste ju bygga på evolution och lärande, inte statistiska modeller.

Memetik är ju läran om kulturenheters evolution. Den vetenskapen har svårt att överleva i västerländsk kultur där Darwins teori inte får spridas till samhällsforskningen av ideologiska skäl. Men bland kinesiska forskare och forskare i Asien tycks sådana fördomar inte hindra. Många titlar vittnar om det. Den första handlar om hur memers sprids i sociala nätverk. Dawkins hade ju som teori [memer som tankevirus](#). I den artikeln beskriver han bl.a. "Computer Viruses: a Model for an Informational Epidemiology". Nu har några [forskare med kinesisk bakgrund tagit denna teori på allvar](#) och undersökt om memer i form av gillanden i sociala nätverk sprider sig som virus. Slutsatsen är väl att memer i sociala nätverks gillanden sprider sig med samma matematiska regelmässighet som bakterier, snarare. Så det var ju ungefär samma slutsats. Virus är kanske inte bästa analogin. Som jag visar i [Samhällets rörelselag](#) är ju bakterieanalogin på många sätt mer träffande. Bakterier är ju globala organismer precis som memer. De har klonisk spridning globalt.

Tesen om kinesen styrks av en oväntad kinakoppling. Den nya boken *Social evolution, political psychology, and the media in democracy* (Palgrave-Macmillan 2019) är inget mindre än en memetisk-statsvetenskaplig-politisk kommunikations-lärobok, författad av en

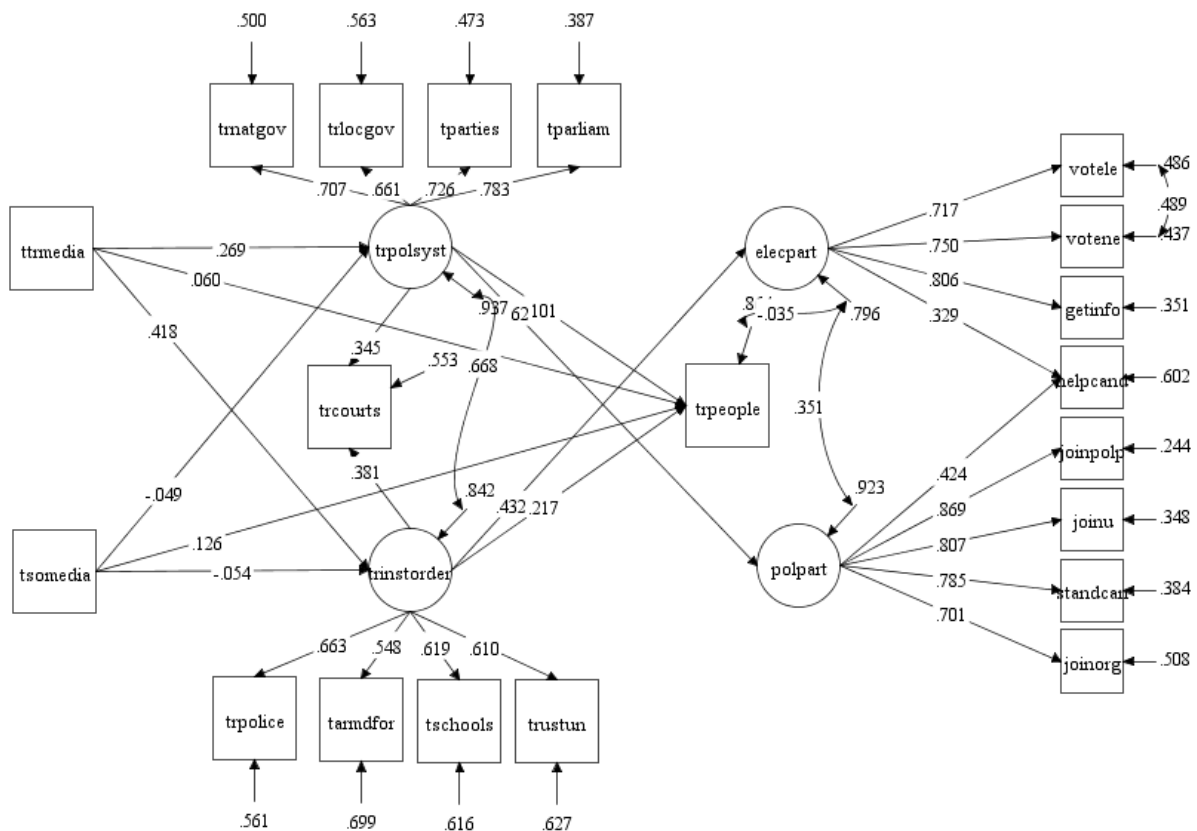
amerikansk psykolog med intresse för politik och kommunikation. (Boken finns också som [pdf på nätet](#).) Kopplingen är att författaren är docent vid Kinesiska universitetet i Hong Kong. Och jag har märkt det själv; en av mina artiklar om memetik översattes till kinesiska. Kanske är det den gamla världens fobier som gör att memetiken istället söker reproduktiva habitat i asiatisk vetenskap.

Men däremellan kommer Santa Fe Institute. Se deras nya [Complexity Explorer](#), som har all möjligt inspiration till det i min bok Samhällets rörelselag inleder sin del I ("Grundrisse") med: livets ursprung ur först kemisk, därefter organisk, evolution...

Samt att det finns över 2000 referenser till memetik redan på scholar google för 2019...såsom [denna](#), eller [ovannämnda bok om Memetic Computation](#), eller [denna](#), eller detta bokkapitel om president [Trump och memetics](#), om [sociala medier och memetik, osv. osv.](#)

Ryktet om memetikens död är således betydligt överdrivet.

Sociala medier, tillit och deltagande

Detta är ett strukturellt ekvationssystem som syftar till att pröva en modell där deltagande i val (kallad *elecpart* ovan, en latent variabel som anger den gemensamma variansen i en uppsättning observerade variabler om förväntat valbeteende) och deltagande på annat sätt politiskt (*polpart*, också en latent variabel), liksom medmänsklig tillit (*trpeople*), påverkas av dels tillit till det politiska systemet (*trpolsyst*, med variansen från en uppsättning typer av politisk institutionstillit), tillit till samhällsordningen (*trinstorder*, från ordningsinstitutioner) och tillit till traditionella och sociala medier (*trmedia* och *tsocmedia*). Modellen har mycket god passning till data från 54000 elever i 14 länder i Europa. Endast statistiskt signifikanta pilar anges.

Skadar sociala medier demokratin? Jag hävdar det i en debattartikel i DN i lördags:

<https://www.dn.se/debatt/sociala-medier-ar-ett-hot-mot-demokratin-i-europa/>:

I nätversionen får man en del kommentarer nedanför artikeln och några svar vill jag ge med en gång:

- Jag är inte för censur på nätet.
- Jag är inte emot digital demokrati men konstaterar oönskade negativa effekter av gruppträck och polarisering som är svårhanterat eftersom algoritmerna styrs av Facebook och andra sociala mediebolag.

- Jag har inte någon agenda, i varje fall ingen medveten, annan än att jag vill uppfylla de krav på information om min forskning som ställs på mig såsom skattefinansierad forskare.
- Resultaten var en upptäckt (se diagrammet ovan, minustecknen framför stigkoefficienterna från tillit till sociala media (socialmedia) och till tillit till det politiska systemet (trpolsyst) och till tillit till institutioner för samhällsordning (trinstorder), inte en fabricering. Det är ju det som är styrkan i empirisk, kvantitativ forskning, att den ger möjlighet till upptäckter och inte låter sig styras av förutfattade meningar.
- Jag är inte odelat positiv till alla fenomen inom "svensk demokrati" eller "demokrati" såsom den kan fungera i reellt existerande samhällen. Inget politiskt system är perfekt, men av alla dåliga system är demokrati det minst dåliga, som en gång Churchill påpekade.
- Jag ser ofta en förväxling mellan vad demokrati är och aktivism på nätet. Det leder till falska förhoppningar och missförstånd av vad demokrati är. Arabiska våren var exempel på aktivism, inte demokrati, dvs. hade ett politiskt innehåll. [Demokrati bör definieras som ett system \(en form\) för hur nationer styrs genom politisk deltagande men också för konkurrens mellan partier och regeringsalternativ.](#) Aktivism är en rörelse med syfte att uppnå vissa politiska mål, dvs. föra fram ett politiskt innehåll. Dessa mål eller innehåll kan ibland vara förenliga med demokrati eller inte. I det senare fallet har det som konsekvens att "[jacobinism](#)" uppstår, dvs. [politiserat styre](#) eller till och med politiskt totalitär terror. Alla tvingas då tycka samma eller straffas.
- Någon frågar om statsvetenskap är vetenskap. Ja, det har jag också undrat. Därför skrev jag en [hel bok](#) om det.
- *En fara med en svensk rörelsegrundad demokrati är att inte bara former utan det aktivistiska innehållet förs fram i skolor. Det görs möjligt genom [Skollagens och regeringsformens demokratiparagrafer.](#)*

Men har jag rätt att tilltro till sociala medier är ett hot mot demokratin? I debattartiklar i DN har man högst 6600 tecken på sig att få med allt man vill ha sagt, samtidigt som statistiska termer som "regressionskoefficienter" knappt får användas. Därför skall jag berätta mer i detalj om hur jag kommer fram till det.

Först och främst använde jag kanonbra data, nämligen [IEA:s ICCS 2016](#).

Sedan använde jag kanonbra analystekniker, nämligen [strukturella ekvationssystem \(SEM\)](#), hanterade i det kanonbra programmet [Mplus](#). Anledningen till användningen av Mplus och SEM är dels att IEA-data är så att säga skapade för SEM genom att variabler är utformade som ordinalskalor (skalor med kanske fyra-fem alternativ i viss ordning) i de flesta fall och att variabler är grupperade i syfte att tillsammans användas för skapande av s.k. latent variabler (cirklar i figuren ovan) som eliminerar mätfel och som gör möjligt att hantera samband mellan olika grupper av attityder och förväntade beteenden (alla pilar till fyrkanter, dvs. observerade variabler som motsvarar en fråga i formuläret), såsom tillit till olika institutioner ("trpolsyst"=trust in political system, "trinstorder"= trust in institutions of order) och deltagande politisk i olika former ("elecpart"= expected participation in elections, "polpart"= expected political participation). Man kan alltså ta sig an stora frågor rörande grupper av variabler och deras samband i ett system.

Jag hade nämligen tröttnat lite på den traditionella statistik jag länge undervisat om och har flera nackdelar, nämligen varianter av enskilda regressioner av olika typ. Med SEM kan man

pröva system av samband. System är märkligt nog något som alla statsvetare använder som uttryck ("det politiska systemet", "input", "output", osv.), men aldrig (eller nästan aldrig) modellerar som helhet. SEM gör det åtminstone möjligt att låta variabler påverka varandra i större system, något som är rimligare att anta är fallet i verkligheten. Vad man lutar på för media påverkar ju tillit till institutioner, som i sin tur, tillsammans med direktpåverkan från media, inverkar på om och hur man deltar politiskt.

Så ovan i figuren har jag modellerat det. Under figuren beskriver jag huvuddragen. Modellen passar data ruskigt bra. Det finns mått på det som jag presenterar i mitt konferenspaper. Man kan också pröva samma modell på enskilda länders skolelever. I alla länder kommer modellen att ge samma signifikanta samband med mycket god total passning för hela modellen. Utom i Sverige.

Sveriges särställning är en känslig fråga politiskt och statsvetenskapligt. Många vågar sig inte på att ens erkänna att Sverige faktiskt har en mycket speciell politisk kultur om man gör en internationell jämförelse. I World Values Survey har det upprepande konstaterats att [Sverige varit extremt i internationell jämförelse](#) beträffande rationella värderingar och ideal om självförverkligande.

En av anledningarna till min artikel var att jag i de internationella data jag undersökte faktiskt fann att Sverige var annorlunda och också hur. Det är inte helt lätt att reda ut med data från endast de senaste decennierna. I analysen av skoldata kunde jag se att två andra faktorer spelade relativt stor roll för svenska elever, nämligen politiskt deltagande i lokala samhället och i skolan. Därav min slutsats att "Den troliga förklaringen till Sveriges särställning är att vår politiska kultur historiskt bygger mer på "rörelsen", folkhemmet och föreningsliv än på samhällets institutioner i sig."

[Om hur utbildningsministern missförstår demokrati](#)

Utbildningsminister Anna Ekström beskriver i [DN 2019-08-15](#) hur hon anser betygskraven i grundskola skall ändras beträffande samhällsundervisningen i skolan. Nedan citeras den text som hon exemplifierar med, som också visar hur hon och utbildningsdepartementet missförstår demokrati.

Nuvarande texten och den föreslagna

Den nuvarande texten:

"Eleven har grundläggande kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven kan föra enkla resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då enkla samband mellan olika faktorer som har betydelse för individens möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation."

Självrifad jag vid dessa ständiga hänvisningar till "strukturer". Som jag har beskrivit i [ett tidigare inlägg](#) motsvarar strukturer det fysikerna innan Einstein kallade "eter", dvs. något man trodde måste finnas i universum.

Om strukturer funnits, borde det vid det här laget finnas en vetenskaplig beskrivning av dem, deras exakta konstruktion, vilka varianter, arter eller vad det nu är strukturer indelas i, som finns på vilka nivåer i vilka samhällen.

Att hänvisa till "strukturer" som förklaring till det mesta - och speciellt det man tycker illa om - utan att samtidigt bygga på en vetenskaplig beskrivning av dem, motsvarar olika sekters hänvisningar till djävulen, kapitalismen, USA, imperialismen, patriarkatet, judarna, muslimerna, osv. som skuld till allting dåligt och vad sekten har som politisk syfte att bekämpa.

Trots att någon flora eller forskningsbaserad katalog över strukturer inte finns (och enligt min uppfattning inte kan finnas), så förväntas elever i svenska skolor idag kunna det mesta om dem.

Beträffande "modeller" som också eleverna förväntas känna till, har man ju ännu ingen förmåga att pröva sådana mot data eftersom man inte lärt sig statistisk analys ännu. Därför får eleverna en felaktig uppfattning om vad modeller är, vilket jag märker bland nybörjare i statsvetenskap. Man menar i själva verket oerhört förenklade, oftast tendensiösa och nationellt självförhållande, men empiriskt oprövbara begreppsapparater för klassifikation. "Demokratin" blir både svensk och mytisk genom dessa "modeller".

I texten anges också att eleverna skall kunna föra olika resonemang om hur "faktorer" påverkar människor och samhällen. Men eftersom man ju ännu inte har färdigheter i statistisk samhällsanalys, är effekten istället att dessa "modeller" styr uppfattningen om vilka "faktorer" som är avgörande. Det farliga med de oprövade modellerna är alltså att de formar fördomar eftersom de inte prövas mot verkligheten eller ens kan prövas mot verkligheten. Därmed blir de nationellt ideologi- och mytiskapande istället. Den "svenska demokratin" blir på något sätt ofta bäst i universum. Möjligen finns "utmaningar".

Nu har man av andra skäl än ovanstående, nämligen ett nymornat intresse för "fakta", beslutat modifiera skrivningen. Låt oss då titta på det.

Utkastet till den nya texten

Eleven visar grundläggande kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter. Eleven för enkla resonemang om olika frågor med koppling till demokratins möjligheter och utmaningar.

Källa: Utbildningsdepartementet. Texten är ett utkast, som Dagens Nyheter har tagit del av, till hur de nya kunskapskraven för att få betyget E (godkänt) i samhällskunskap i årskurs 9 kan bli.

Nu föreslås istället en kortare skrivning om kunskaper om "demokratiska värden", "demokratiska beslutsprocesser" och "mänskliga rättigheter".

Mänskliga rättigheter såsom de en gång angavs i FN:s deklaration är ju utmärkta fakta att lära ut och lära sig. De är ju enkla att kontrollera inlärningen av också. Kan man dem så vet man också att de är just mänskliga rättigheter, och inte något annat, såsom demokrati, till exempel.

Demokrati är nämligen enligt normalvetenskapliga definitioner en beslutsmetod på nationell nivå:

"the democratic method is that institutional arrangement for arriving at political decisions in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the people's vote" ([Schumpeter](#))

"Tron på demokratin är inte en politisk åskådning i samma mening som exempelvis konservatism, liberalism och socialism. Den innebär en uppfattning om statsstyrelsens form, om tekniken för politiska avgöranden, icke om de statliga beslutens innehåll och samhällets struktur" ([Tingsten](#)).

Visserligen anges i förslaget från utbildningsdepartementet "demokratiska beslutsprocesser", men det anges inte att det handlar om nationell nivå och politiska sådana. Dessutom beskrivs att man skall visa "grundläggande kunskaper" i "demokratiska värden". Men demokrati i verkliga samhällen handlar inte om värden i första hand, även om de inspirerar, utan om hur politiska beslut fattas på nationell nivå vid en viss tidpunkt och i ett visst land. Det är kunskapen och fakta om hur politiska beslut fattas på nationell nivå i olika länder, demokratier och andra, som är det centrala och borde läras ut. Inte värdena, i första hand.

Risken med att lära ut värden är nämligen att det är så vagt att det istället uppfylls av allehanda lärar- och pedagogikupfunna "demokrativärden" med svag förankring i den politisk-historiska forskningen om betydelsen av sådana. Krävs det i läroplaner riskerar vi få en "[totalitär demokrati](#)" där alla skall lära sig tycka "rätt", dvs. som staten säger att man skall tänka.

Det finns antagligen inget som gynnar populistisk kritik av "pk-samhället" så mycket som just den typen av statligt styrning av vad människor måste tycka. Dessutom är det en felaktig uppfattning av demokrati att det primärt skulle vara en fråga om innehåll ("värden") som unga medborgare måste lära sig för att få godkänt i skolan.

Demokrati är fråga om politiska beslutsformer på nationell nivå. I en demokrati får medborgarna själva bestämma vad de skall tycka.

Det verkar inte riktigt som utbildningsministern lärt sig det i skolan.

Greta och vetenskapen

Greta Thunberg är värd att hyllas och har råd att vänta på nobelpris.

Att Greta Thunberg inte fick Nobels fredspris i år är kanske lika bra, som Björn Wiman skrev i dagens DN. Klimatarbetet får inte bli en pristävling.

Här i denna blogg tänkte jag snarare på att Greta Thunberg hela tiden framhåvt att man skall lyssna på vetenskapen. I amerikanska kongressen sa hon helt enkelt: "I don't want you to listen to me. I want you to listen to the scientists."

OK. Perfekt faktiskt. Det gäller inte bara USA:s kongress. Det gäller alla människor egentligen. Men nu kommer några problem med det som också måste åtgärdas.

Ett problem är att (1) allmänhet, politiker och många opinionsbildare inte vet vad dessa vetenskapsmän/-kvinnor skrivit och (2) de vet heller inte hur det skall uppfattas ur ett vetenskapligt perspektiv och framför allt (3) vet de inte själva hur den samhällseliga reaktionen på informationen måste bli för att förbättra sakernas tillstånd.

Några tips är därför:

1. Inför läsande av [klimatrapporterna i original](#) i alla tänkbara sammanhang. Det är krångligt och jobbigt men skapar närhet till vad som forskats om och skrivits. Man blir upplyst av det.
2. Inför grundläggande vetenskapsteori på skolnivå och bland politiker så att informationen kan relateras till hur vetenskap fungerar. Läs framför allt [Popper](#) för att förstå den "riktiga" vetenskapens essens: "falsifierbarhet" (att forska så att teori kan förkastas) och därigenom kunskapsevolution genom att falska föreställningar kommer på skam och övriga läggs till grund för fortsatt utveckling.

3. Inför utbildning i skolan och bland politiker om vad forskningen säger om hur samhällsförändring går till. Ett problem här är att den vetenskap som borde kunna ge besked, statsvetenskapen, inte riktigt gjort sitt jobb utan snarare - normalt sett - utdefinierat riktigt vetenskap ("naturvetenskap") och skapat en egen "vetenskap" som mer handlar om snälla (reformmarxistiska) dogmer hur ett välfärdsnirvana ("det goda samhället") skall kunna uppstå. Eller har de bara mätt vad folk tycker om olika saker (genom intervjuer av olika typ). Så nu vet vi inte riktigt hur det går till att förändra samhällen när vi så väl behöver det. Annars hade det nu varit lättare. Så här kan faktiskt statsvetenskapen tyvärr ha bidragit med att ingen nu vet hur det skall gå att rädda oss från klimatkatastrof. Man kan som Thunberg bara upprepa till statsvetarna: "I want you to listen to the scientists." Tyvärr har ju då också den riktiga vetenskapen ("naturvetenskapen", den som falsifierar falska uppfattningar) förhindrats från att studera samhällsförändring därför att det är statsvetarnas bord. Så nu har den riktiga vetenskapen väldigt naiv inställning till hur samhällen skall kunna förändras. De tror ofta att det bara är att politikerna skall fatta bättre beslut enligt vad naturvetenskaparna kommit fram till. Politikens bysantinska logik och implementeringsprocessers hinderbanor är för dem okända. Likaså trögheten i sociala system med gigantiska tidigare politiska, ekonomiska, sociala och kulturella investeringar. Oftast använder naturvetare inte sina egna naturvetenskapliga kunskaper när de träder över gränsen till rekommendation av åtgärder därför att de inte inser att de själva är delar av ett dynamiskt system: det politiska. Mitt bästa tips är att fördjupa sig i innovationsspridningens mekanismer ("diffusion of innovations"), de finns ganska väl utredda. [Rogers Diffusion of Innovations](#) är en klassiker att läsa. För det är ju innovationer som måste till, och då menar jag inte bara tekniska, utan sociala, organisatoriska och samhällsliga. Nya [memer](#), kort sagt. Det gäller ju att lyssna på vetenskaparna. För att förstå vad som förändrar system.

De "nya" sossarna?

Läser i dagens DN att S-ledningen sitter i krismöte idag (22 november 2019, med partisekreteraren Lena Rådström Baastad som sammankallande) om det minskade stödet och att SD "fortsätter flåsa i nacken". SD har ju i de senaste opinionsundersökningarna gått förbi M och är näst största parti efter S. Men det är inte många procents skillnad.

Jag undrade helt sanningsenligt själv tidigare i veckan just hur S skulle ta de starka siffrorna för SD och den egna oförmågan att vinna stöd. Som jag skrivit i flera andra blogginlägg, så är ju [prognosen fallande för S](#). I förra valet [förutspådde jag rätt andel röster för S i sista valet: 28 procent](#). Med samma teknik förutspådde jag också fortsatt nedgång till ca. 23,5 procent i nästa val. Det är bara något över vad SD får enligt undersökningar nu: ca. 21,5 procent. Vi står alltså akut inför det skifte jag inför förra valet skrev om: [reformmarxismens fall](#).

Kanske finns det en oupphörlig politisk dynamik i att vinnande politik försvinner. För hundra år sedan infördes demokrati genom beslut av en liberal regering ([den liberale statsministern Nils Edén](#)). Nu når inte liberalerna upp till fyraprocentsspärren. När nu alla partier, inklusive borgerligheten, är förespråkare för den reformmarxistiska välfärdsstaten så har S uppnått sitt historiska mål. Därmed mister de förmågan att attrahera väljare. Projektet är i hamn. Men skutan har skavanker. Välfärdsstaten knakar i fogarna. Det öppnar upp för andra partiers projekt. Därmed kommer SD med sitt: återupprätta "folkmakten" genom att utropa ["svenskarna först"](#). [Ungefär](#).

Kanske börjar det bli dags för vänsteralliansen "socialdemokratiska liberalerna"? Eller att göra en Reinfeldt och döpa S till "de nya sossarna"? Men för att det skall fungera måste man ge upp de reformmarxistiska skyllandet på "socio-ekonomiska faktorer" mm. när det gäller allt dåligt i välfärdsstaten. Det är för mycket marxistiskt klass-mot-klasstänk och helt enkelt inte sant. Med sådant kan man då heller inte skapa trovärdig politik. Som en insändare idag förmulerade det (DN):

"Om gängskjutningar främst beror på arbetslöshet, hur kommer det sig att kriminalitet inte existerar i någon större omfattning i Norrlands inlandskommuner?" (Göran Rahikainen, Trångsund)

Tack Göran! Precis så utövas studiet av jämförande politik. Om en faktor anses vara en orsak till något måste denna orsak ge samma effekter överallt och dessutom måste frånvaron av denna faktor ge frånvaro av det man vill förklara. Arbetslöshet måste ge gängskjutningar överallt i världen och frånvaro av arbetslöshet måste alltså sammanfalla med frånvaro av gängskjutningar för att teorin skall vara sann. Men man kan inte seriöst förklara allt med "socio-ekonomiska faktorer" (den reformmarxistiska omskrivning av det marxistiska klassbegreppet).

På samma sätt kan inte allt förklaras med någon typ av "[strukturer](#)" eller andra luddiga begrepp, som "globaliseringen", "digitaliseringen", "patriarkatet", "populismen", "invandringen", osv. Förklaringar måste ske på samma nivå som fenomenen man skall förklara. Gängskjutningar som sker bland individer måste förklaras med faktorer på individnivå. Kanske regeringen behöver lite vanlig [grundkunskap i jämförande analysmetod](#) och logik?

Vad sägs om att skapa ett nytt politisk projekt som grundar sig i en politisk kunskapstillväxt genom större förståelse för hur man [logiskt och välgrundat](#) analyserar verkligheten och skapar förändring grundat på den analysen? Bonus: man behöver inte någon reformmarxistisk ideologi och välfärdsstaten kan därmed [avpolitiserar](#), vilket minimerar exploateringsmöjligheterna för SD i sin kritik mot dagens pk-Sverige. De "nya" sossarna? Vänsteralliansen "socialdemokratiska liberalerna"? Eller det "lärande partiet"? Snarare än papegojuppreandet "det är socio-ekonomiska faktorer".

Fossil och forskningsfrågor

Fossilfinnaren Mary Anning ([bild från DN 27/12, ur en artikel av Björn Billing](#))

Om inte [fossilfinnaren Mary Anning](#) hade hittat en massa spännande dinosauriefossil i England i början av 1800-talet hade inte Darwin haft så många frågor att besvara om evolution i sin [On the Origin of Species](#) (1859). Då hade inte evolution varit "relevant", som man säger nu för tiden.

Anning arbetade utan att ha formell skolning och studerade på egen hand, liksom Darwin. Men Annings bestar var för märkliga för de skulle accepteras av den etablerade "vetenskapen", som inte ens ville nämna hennes namn i beskrivningarna av de nyupptäckta fossilen.

Något liknande förklarar varför inte evolution av politiska system är "relevant" för den nutida statsvetenskapen. Man har inte upptäckt några politiska system som kräver sin förklaring. Och de som upptäckts har upptäckts av en person utanför den etablerade akademien: [Max Rånge](#). Trots [en vetenskaplig beskrivning av hans upptäckter](#) har inte den etablerade statsvetenskapen velat citera eller finansiera honom.

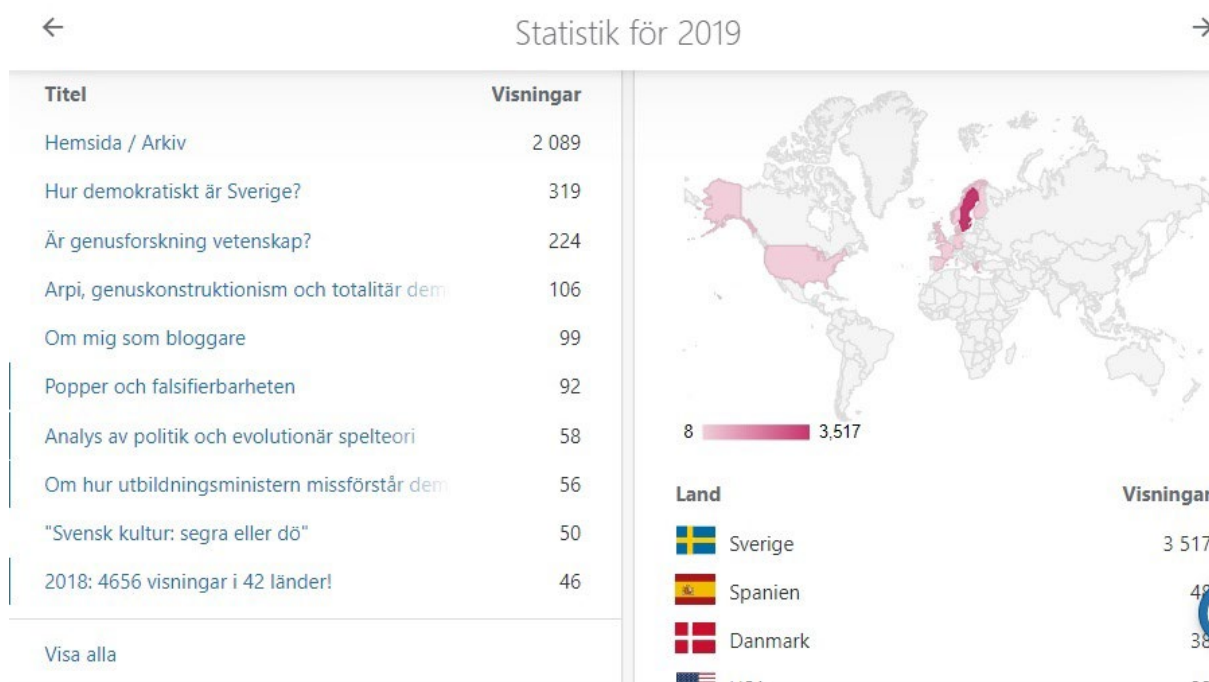
Anledningen till frånvaron av upptäckter är att statsvetarna inte kavlar upp ärmarna och gräver i de historiska dokumenten utan istället har som främsta metod att fråga nutida personer om [vad de tror funnits](#) (se [V-dem](#) på Göteborgs universitets hemsida.) Svartalternativen är då givna efter rådande uppfattningar om vad som finns.

Och som man ropar i skogen får man naturligtvis svar. Inga nyupptäckter där inte.

I min statsvetenskapliga grundutbildning i Göteborg lärde jag mig vikten av *samtidighet* i kritiken av källor. Har man alltså glömt det nu? Eller är det bara V-dem som inte tycker det är viktigt?

Svar på detta kan ges i kommentatorsfälten nedan. Skulle vara intressant att få veta vad ni står för, V-dem. Speciellt som ni har skattefinansiering.

"Fuckup-köping" (3732 visningar i 28 länder under 2019)

3517 träffar i Sverige och ett antal i 28 andra länder. Mest besöktes inlägget "Hur demokratiskt är Sverige?" Men som föregående år går "Är genusforskning vetenskap" också mycket bra.

Min bok [Samhällets rörelselag](#) kom ut i september 2017 och denna blogg om bokens teman har blivit uppmärksammas av många - långt fler än jag någonsin hade hoppats.

Avtrycken är dock ofta indirekta. Det är inte så att jag ser att man refererar till min blogg varje dag. Men det har ofta hänt att jag läser något i någon tidning eller tidskrift och tänker att författaren läst min blogg (tack i så fall för att den inspirerat). Exempelvis ser jag i decembernumret av Axess att PJ Anders Linder jämför Karl och Groucho Marx, precis som jag i inläggen [den 9](#) och [16 september](#). Emil Uddhammar, min kollega, refererar till Talmons sedan länge bortglömda bok *The Origins of Totalitarian Democracy* i samma nummer, precis som jag i inläggen [den 23 november](#) och [12 december 2017](#). Och det var verkligen tidigare en bortglömd bok. Björn Wiman skriver i DN 21/12 om boken *Hur dör demokratier* på ett sätt som får mig att tro att han läst mitt inlägg från [24 januari](#), [3 maj](#) eller [11 december 2018](#). [Olle Wästberg skrev i DN 2/1](#) om hur Taiwan hanterar sociala medier i syfte att stärka demokratin snarare än att förstärka polariseringen. Det är svårt att tro att han inte läst min debattartikel i [DN den 24/5](#) och kanske mitt [uppföljande inlägg](#). Detsamma gäller [Lena Anderson som i ett inlägg i DN den 3/1](#) anser att socialdemokraterna är materialister (vilket är en självklarhet eftersom rörelsen är grundad i marxism) men att SD är idealister.

Ifråga om SD håller jag dock inte med Lena Anderson. SD är ju nationalist. De har bara en idé: Sverige är en nation som är "svensk" och "svensk" går att definiera i empiriska termer. Det tror inte jag. Men så är jag ju idealist, både i den marxistiska meningen att jag är så naiv att jag allmänt tror på mänskligheten och att den har anammat altruistiska drag, men också i

den vetenskaplig meningen att jag anser att det är idéer - inte materiella ting - som är de väsentliga drivkrafterna bakom samhällsförändring. Det är också därför jag drev med marxismen och materialismen i min bok, genom att skriva saker som "Darwinister i alla vetenskaper: förenen eder", och "Till kritiken av den revolutionära politiska ekonomin" och liknande. Antagligen surnade adressaterna marxisterna till, även de som inte förstått att de är det.

I övrigt anser jag att jag har misslyckats med att föra fram bokens huvudbudskap: den darwinska evolutionsteorin, eller "Darwins lag" som jag kallar den, gäller *allt* i den levande världen, inklusive människan och hennes samhällen med alla dess trosuppfattningar, traditioner och kulturuttryck. Eftersom samhälls- och stats-"vetenskaperna" inte tar till sig det, utan istället avskärmar sig från den riktiga vetenskapen om den levande världen, är den alltså inte vetenskaplig i verklig bemärkelse. Den är snarare tyvärr en reformmarxistisk kvasivetenskap och oftast trivialforskning baserat helt enkelt på vad folk tycker, dvs. subjektivitet. Jag ger en hel del exempel på det i min bok, som att min gamle professor Jörgen Westerståhl både byggde upp forskning i stats-"vetenskap" och samtidigt tjänstgjorde som rådgivare till det socialdemokratiska partiet. Han var ju gammal bekant med Erlander. Hans arvtagare var Bo Särilvik, tillsammans med Palme en av "Erlanders gossar"... Osv., osv. Alla forskade de mycket om politiskt tyckande. Läs mer exempel i [min bok](#). Stats-"vetenskapen" i vårt land framstår som en socialdemokratisk sekt som försöker vara vetenskapliga på samma sätt som Marx försökte det (och misslyckades). Det finns naiva icke-sossar i sekten som ännu inte förstått vad de är medlemmar av. Jag var själv en gång en sådan.

Hela idén med stats-"vetenskapen" i vårt land var i grunden (reform-)marxistisk när socialdemokraterna med Erlander i spetsen byggde upp finansieringssystemet Riksbankens Jubileumsfond, även om alla statsvetarna själva inte är medvetna om det heller. De statsvetenskapliga institutionerna, speciellt den göteborgska, har funktionellt motsvarat Sovjetunionens Institut för vetenskaplig marxism-leninism (mysigt ställe i Moskva, jag var där med Westerståhl och göteborgsstatsvetarna som doktorand och tolk på en studieresa en gång...). Observera att jag inte använder termen "marxistisk" och "marxism-leninism" som nedsättande, raljerande eller grälsjukt, utan beskrivande, som ett sedan länge konstaterande av fakta, efter källstudier och egna upplevelser under ett arbetsliv inom ämnet. Mitt hemlands statsvetenskap var - och till del fortfarande är - en del av denna djupa, dock icke djupsinniga, stat.

Det som jag personligen inte uppskattar är att vi som icke-marxistiska skattebetalare tvingats finansiera marxistiskt-materialistiskt textproduktion genom de statliga myndigheterna universiteten och Vetenskapsrådet. Samtidigt som den riktiga vetenskapen, den evolutionärt och idealistiskt grundade forskningen om samhället, inte kan få medel för forskning. Denna vetenskap har inte ens ämnet inskrivet i de anti-innovativa och snömoskonserverande rullgardinsmenyerna på ansökningsformulären för samhällsforskare på myndigheten Vetenskapsrådet (jag brukar använda termen "vetenskapssovjeten").

Jag påmindes om dessa missförhållanden i vår statsbildning när jag under helgerna kom att läsa en uppsats av Richard Dawkins, nämligen "The Science of Religion" och andra uppsatser (ur samlingsverket *Science in the Soul*, Transworld Publishers, London: 2017, ss. 252-265). Där beskriver han just skillnaderna mellan triviala politiseringar och vetenskapliga ämnen inom samhällsforskningen, inte minst forskningen om religion.

Han har där också förmågan att skilja mellan överlevnadsvärdet av religion för människan (den biologiska, etologiska vinklingen) och överlevnadsvärdet av vissa drag inom religioner för religionerna själva (den memetiska, dvs. kulturevolutionära vinklingen). Det var tillfredsställande att påminnas om kultureernas (inklusive religionernas) egna och från människor självständiga evolution. Speciellt i dessa tider då IS både blommat upp och sedermera trängts bort, att dess förmåga till spridning av sin hatgrundade världsuppfattning inte alls har några organismiska förklaringsgrunder, utan religions-egna. Se där ett motargument till den biologiska vinklingen.

En indikation på Sverige som politiserad, reformmarxistiskt stat kom under mellandagarna: public service börjar bli *politisk service* mer nu när moderaterna vill skära ner på dess programverksamhet. Vi får i trailers på bästa sändningstid se hela svt-gänget i parisershjul hylla sig själva. Hasse och Tage hyllas som nationalhjältar, istället för som de komiker och samhällskritiker de var. Den gamle revolutionsromantikern, [marxisten](#) och [KGB-spionen](#) Jan [Guillou får både instruera skådespelarna i Vår tid är](#) nu om *wie es eigentlich gewesen ist* beträffande vänstern på 1960-talet och får två hela program under julhelgen om [spioner i Stockholm](#) under kriget (!). Tala om att släppa in bocken i örtagården...

Det senaste i samma genre som hänt är att apparaten släppt fram en fuskmilitär till att ha hand om säkerhetskrypto för Sveriges och Natos försvar. Och att Vänsterpartiet och Moderaterna slår ihop sina påsar. Sensocialdemokratismens Sverige blir alltmer en parodi på sig själv.

Av 1900-talets -ismer, har hittills nazismen och fascismen avdött mer eller mindre, kommunismen är bara kvar i några småstater förutom det förfärliga Kina, som håller på att ta kål på oss med koleldning, liberalismen håller på att försvinna genom att den haft sådan framgång ("historiens död" ironiskt nog). Socialdemokratismens bygge börjar bli föråldrat. Regimernas överlevnadsvärde avgör denna darwinistiska utslagning...

När Sovjet blev en parodi på sig själv var det inte långt kvar. Zinovievs underbara satir [Gapande höjder](#) (Zijajusjtje vysaty, egentligen "Gäspande höjder" som drift med partiets slagord den kommunistiska framtidens "Lysande höjder", som stavades med S istället för Z) om Ibansk ("Fuckup-köping") förebådade sammanbrottet... Vi närmar oss Ibansk-nivån i Sverige med accelerande takt...

[Nästa val är det väl slut](#) på den farsen.

Därefter börjar istället tragedin. Ibansk är i fara.

PS. detta utfall mot "oftast trivialforskning baserat helt enkelt på vad folk tycker, dvs. subjektivitet", där jag kanske gick för långt. Vad jag menade var egentligen beskrivning av vad folk tycker, utan att analysera uttalanden och idéer bakom dem även ur evolutionär kultursynvinkel. Ursäkta uttrycket. D.S.

Politisk kultur ger demokrati, inte tvärtom

Damian J. Ruck, datavetare som sysslar med socialvetenskaplig forskning som postdoc vid the University of Tennessee, Knoxville, USA

Vilket var förra årets viktigaste bidrag för den kulturevolutionära forskningen om demokrati? Min bedömning är att det är den för drygt en månad sedan publicerade artikeln "[The cultural foundations of modern democracies](#)" i *Nature human behaviour* (2 december 2019).

Huvudförfattare är Damian Ruck, på bild ovan, men forskningen bygger på samarbete med andra forskare, såsom [Quentin Atkinson](#), världsberömd evolutionär språkforskare. Resultaten slår det mesta i demokratiforskningen i övrigt och hittills, om de håller. Det som är speciellt intressant är inte bara att man kommer fram till att kulturförändringar föregår demokratiutveckling utan också hur man gör det, nämligen med statistisk metod kombinerat med evolutionär analys. Och det sker på ett sätt som inte skulle gjorts om statsvetare forskat...

En klassisk fråga har för statsvetarna varit vad som kom först: demokratisk politisk kultur eller demokratiska institutioner. Den klassiska konflikten personifierades i vårt land av professorn vid Harvard, Robert Putnam, och vår egen professor i Göteborg, Bo Rothstein. Putnam hävdade i sin enormt inflytelserika bok [Making Democracy Work](#), att redan medeltida skillnader mellan nivåer av socialt kapital i norra kontra södra Italien spelar roll för hur demokratin fungerar där även i modern tid, och socialt kapital innebär tillit. [Rothstein](#) däremot hävdade snarare motsatsen: institutionerna (deras framgång att fungera som de skall) avgör tilliten till dem, som är den viktiga delen av vår politiska kultur.

Den nya artikeln hamnar på Putnams sida. Men exakt vad har nu den nya forskningen kommit fram till och hur har man genomfört forskningen? Man har kombinerat data och metoder på ett nytt och mycket avancerat sätt. I korthet har man gjort följande:

Från [World Values Surveys](#) och [European Values Surveys](#) tar forskarna värdena på mångfaldstolerans, tillit till institutioner, generell tillit och stöd för demokratin för 109 nationer.

De gör först en s.k. explorativ faktoranalys och finner nio kulturfaktorer (dimensioner av kultur för alla länder). Därefter sparas på varje individ en viktning så att varje individ får en angiven grad av tillhörighet till alla de nio kulturfaktorerna. Därefter ser man till att dessa tillhörighetsvikter är i princip okorrelerade (gör dem "ortogonala"). Då får man först fram de huvudsakliga kulturerna för varje individ, därefter komponenter som inte har samband med varandra statistiskt. Därmed har man renodlat vad alla intervjuade under flera decenniers undersökningar i över 100 länder har för kulturprofilering.

Nästa steg forskarna tar är också ovanligt. För att få fram värden från hela 1900-talet tar man värden för åldersgrupper (kohorter) och "drar ut dem" bakåt i tiden byggt på antagandet att kohortskillnader håller sig stabila över tid som en följd av att man skapar sig politiska och kulturella värderingar under ungdomen och därefter behåller dem. (Själv har jag gjort en del kohortjämförelser om kärnkraftsattityder i Sverige så jag kan intyga att det finns stabilitet, men att den inte alltid håller. 1950-talisterna har t.ex. ändrat sig från att vara ganska teknikfientliga under 1980-talet till att vara relativt positiva senare i livet.) I detta fall handlar det om stora förändringar under den period de avser täcka, såsom två världskrig och dramatiska ideologiska konvulsioner under mellankrigstiden. Jag är tveksam till hur hållbara uppskattningarna då blir beträffande tolerans mm. Men låt gå så länge.

I ett tredje steg görs något som jag aldrig tidigare sett i demokratiforskningen; man kontrollerar för språklig närhet. Det är här den [evolutionäre språkforskaren Atkinson](#) kommer in i analysen. Atkinson anger 23 språkluster som analysen kontrollerar för som källa till kulturell icke-oberoende. Skälet är det som biologerna och kulturanropologer kallar [Galtons problem](#), nämligen att när man gör analyser av skillnader mellan kulturer, så är inte olika kulturer icke-oberoende. Alla nationer har ju under lång tid påverkat varandra vilket gör det svårt att uppfylla kraven på oberoende förklaringsfaktorer i statistisk analys av orsaker till någon observerat fenomen såsom demokrati eller demokratisering. Metoden att kontrollera politiska data med språkevolutionära uppgifter har jag aldrig varit med om förut. För mig med statsvetenskaplig bakgrund men med evolutionär inriktning skulle jag snarare vilja se en kontroll för politisk-kulturell evolutionär bakgrund, inte språkområdeskontroll. Men i viss mening kan jag förstå det: länder som varit kolonier till Storbritannien och som kanske fortfarande ingår i Samväldet och har engelskan som huvudspråk har naturligtvis troligtvis korrelerade värderings- och demokratiseringsmönster. Men i andra fall är det ju knappast nödvändigt så i andra fall: Finland har i sin demokratisering säkert påverkats värderingsmässigt av att det varit del av både Ryssland och Sverige tidigare i sin historia, men finskan är ju inte indoeuropeiskt, som både svenska och ryskan. (Finskan kallas "Uralic", liksom estniskan och ungerskan, medan svenska är "germansk" och ryskan "balto-slaviskt" språk, enligt [filerna](#) som använts av författarna.)

Författarna jämför sedan de skapade tidsserierna för 1900-talet för de kulturella värderingarna med demokrativärden enligt [Polity IV](#), en klassisk databas över internationell demokrati (finansierad av CIA) och data över BNP per capita enligt [Maddison](#), också en klassisk

databas. Bägge är naturligtvis på nationsnivå, vilket går att inkludera i en [flernivåanalys](#) tillsammans med individdata för alla länder. Det är ovanligt att göra sådant bland samhällsvetare trots att World Values Surveys inbjuder till det, antagligen för att det är tekniskt komplicerat. Demokratisering blir i detta fall inte en beroende variabel, utan en beroende matris. Exempelvis görs det inte av Jan Teorell i boken *Determinants of Democratization*. I detta fall ha analysen gjorts i [Stan](#), medan de flesta statsvetare annars använder Stata och SPSS.

Författarna tar alla dessa tidsserier för alla länder och studerar uppkomsten av någon värdering och demokrati, separat för varje land, för att tidsrelatera dem och ange eftersläpningen i årtionden (data samlas bara för ett år per årtionde). Resultaten tycks visa att det är kultur som kommer först, och demokrati därefter, även om jag måste säga att jag inte helt förstår deras [resultatfigur](#), som är plottring och okonventionell (standardiserade regressionskoefficienter, alltså mått på effekter på den beroende matrisen anges i stapeldiagramform). Den visar, tror jag, att toleransvärdena är de som har störst effekt på demokrati än de övriga faktorerna och det är en trappa för varje decennium, så tolerans ger mer och mer demokrati både 10, 20 och 30 år därefter. Vilket alltså inte tillit till institutioner, generell tillit, eller välstånd, ger. Faktiskt ger institutionell tillit negativ effekt på senare demokratiutveckling. (Vilket kanske är samma sak som att låglitarna vill uppnå demokrati och lyckats med det 10-30 år senare.) Så resultaten är intressanta.

Men det mest intressanta och kontroversiella är alltså att de också kontrollerar för kulturlikheter mellan länder som svar på Galtons problem och att de utnyttjar evolutionära data. Därför referatet här. Och det är ett imponerade arbete.

Så det innebär att den senaste och främsta forskningen på området tycks ha gett Putnam rätt. Det är också intressant att det är icke-statsvetare som kommer med de avgörande bidragen inom demokratiforskningen och att det görs i *Nature* (som nu har en *Nature human behaviour* som specialtidsskrift) och inte i någon statsvetartidsskrift. Precis som jag förutspådde i min bok [Samhällets rörelselag](#) (2017), så kommer naturvetenskapen att ta över och bli även de mest framgångsrika samhällsforskarna vetenskapligt, dvs. i förmåga att falsifiera tidigare forskningsteorier, såsom huruvida kultur ger demokratiska institutioner eller tvärtom.

[Historiens slut? Nej, därför att regimtyperna fortsätter evolvera...](#)

Francis Fukuyama, Olivier Nomellini Senior Fellow at the Freeman Spogli Institute for International Studies (FSI), Stanford University.

Francis Fukuyama är nog mest känd för tesen om historiens slut från boken [The End of History and the Last Man](#) (1992). Han menade naturligtvis inte att historien hade tagit slut och inget mer kommer att hända, utan snarare - i hegeliansk och marxistisk anda - att utvecklingen efter Sovjetimperiets fall visat att demokratin inte har något bättre alternativ för mänskligheten. Det finns enligt författaren inget historiskt steg efter det demokratiska samhället, i synnerhet är den parlamentariska demokratin den bästa, har han senare förtydligat.

Att det därefter har skett demokratiska tillbakagångar och kinesisk och rysk diktatur stärkts, kan alltså inte användas som motargument mot hans tes, utan utgör bara beklagliga fakta om olika sämre systems framväxt. Förhoppningsvis är detta tillfälligt.

Själv måste jag erkänna att jag länge avfärdade Fukuyama på grund av just hans bok om historiens slut. Inte för att jag misstolkade innehållet, utan för att jag inte gillar linjära historieuppfattningar - idéer om att våra samhällen alla skulle ta likartade steg framåt, såsom från feodalism till kapitalism till kommunism (via socialism). Jag är gammal nog att komma ihåg Sovjets bokhandlar fyllda med skrifter med dylika idéer. Bakgrunden till Marx' idé om sådan utveckling var att han var influerad av Hegel, som ansåg historiens ("världsandens") utveckling förutbestämd till långsiktiga framsteg mot gudomlig fulländning. Hegels paradisiska slutstation omvandlades hos Marx till kommunism, utopin om hur allt skulle bli paradiskt bra i en avlägsen framtid - under förutsättning att man gjorde uppror mot kapitalismen.

Något liknande fick jag för mig att Fukuyama ville antyda med sin bok om Historiens slut, fast paradiset då istället skulle vara den parlamentariska demokratin som ändstation.

Det fanns forskning som stödde teorin om den parlamentariska demokratin överlägsenhet såsom Linz' kända [The perils of presidentialism](#). Själv beskrev jag den parlamentariska demokratin som [politiskt lärande](#), till skillnad från icke-lärande auktoritära system. Inom en parlamentarisk demokrati röstas ju inkompetenta regering bort i nästkommande val, medan i en auktoritär stat måste hela ledarskapet på något sätt ersättas. Men parlamentarisk demokrati behöver ju inte vara ändstation ändå, utan möjlighet att gå vidare till mer förbättringar.

Men Fukuyama överraskade mig. Per Lundberg (professor i teoretisk ekologi i Lund och min ständige kommentator i denna blogg) påpekade att hans [The Origins of Political Order. From Prehuman Times to the French revolution](#) (2011) borde läsas. Fukuyama hade ju gudbevars fått [skytteanska priset](#) för boken. Först var jag motvillig, för jag hade bläddrat igenom referenslistan som lämnade en del att önska ur min synvinkel. Men sedan läste jag boken ändå. Tack Per! Den visade sig vara kanonbra, och mer än det. Enligt min mening är det den främsta samtida statsvetenskapliga läroboken i hur politiska system uppstått och växt fram i världen (dock med vissa brister i referenshanteringen - viktiga källor har utelämnats). Den har också en uppföljare: [Political Order and Political Decay. From the Industrial Revolution to the Globalisation of Democracy](#) (2015). Varje grundkurs i statsvetenskap borde innehålla dem (vilket de inte gör).

Speciellt bör man då i undervisningen utgå från författarens teoretiska sammanfattning i kapitel 29, "Political Development and Political Decay". Där inleder han med ett resonemang som angriper det synsätt jag tyckte *End of History* hade, nämligen det linjära synsättet, något som han här också kallar deterministiskt. Han har tydligt utvecklats, genom att också understryka att "institutioner kopieras rutinmässigt och förbättras av andra och det pågår både ett lärande och en institutionell konvergens mellan samhällen över tid. (s. 437)" Han uppvisar också en klar förståelse för institutionell överlagring: "Nya institutioner läggs mest typiskt ovanpå redan existerande, som överlever extraordinärt långa tidsrymder. (s. 438)" Liknande uppfattningar har jag länge tyckt statsvetenskapen saknat, något som jag också uttryckte i två uppsatser i Statsvetenskaplig tidskrift något årtionde tidigare: "[Politiska och ekonomiska 'uttrycksarters' uppkomst genom institutionell selektion](#)" (2000) och "[Hur växer demokratin fram? Dynamisk \(evolutionär\) komparation och några metodtest på europeiska regimdata](#)" (2003/2004).

Varför har då vissa institutioner så svårt att införas i vissa länder? Fukuyamas förklaring är att de uppstått som rester från icke-politiska faktorer, såsom religion. Han tar paradexemplet med rättsstatsprinciper (rule-of-law i meningen begränsning av härskarens makt), som enligt

honom är en religöst rotad lag sedan den tid då romarriket var kristet men på väg att upplösas och kyrkans makt fortfarande var stor i förhållande till de nya välden som följde. På samma sätt var statsapparaten själv i många fall en produkt av krig, något som idag undertrycks av internationella regimer.

Fukuyama listar därefter vad han anser vara de biologiska grunderna till politiken, något som jag inte sett någon framstående statsvetare våga göra förut. (Tyvärr missade jag hans böcker själv i min bok *Samhällets rörelselag*.) De biologiska grunderna är enligt honom:

Människor har aldrig existerat i något för-socialt tillstånd. Fukuyama avfärdar idén om att det skulle ha någonsin funnits en tid då människan levde som isolerade individer under anarkiskt våld (som hos Hobbes) eller i stilla okunnighet om varandra (som hos Rousseau). Människan har alltid levt i släktbaserade grupper av olika storlek så länge att det också selekterats fram kognitiva och affektiva förmågor för socialt samarbete, något som rational-choice-modeller underskattar.

Naturlig mänsklig sociabilitet bygger på två principer: släktselktion och reciprok altruism. Släktselktion (kin selection eller inclusive fitness) innebär att människor agerar altruistiskt mot genetiska släktingar i ungefärlig proportion till proportionen gemensamma gener. Alla människor är således "rasistiska" i det att nära släktingar värderas högre (här har [källan](#) utelämnats av Fukuyama). Reciprok altruism innebär emellertid att människor tenderar att utveckla relationer av ömsesidigt väl eller ve i sin interaktion med andra individer över tid, och detta helt oavsett andel gemensamma gener. När opersonliga institutioner kollapsar eller är på nedgång är det enligt Fukuyama alltid släktselktion och reciprok altruism som åter kommer upp till ytan. Termen patrimonialism (släkt- och vänskapskorruption) syftar just på hur dessa två principer vid politisk rekrytering eller egendomsarv blommar upp.

Människan har en inneboende benägenhet till skapande verksamhet men också att följa regler och normer. Eftersom institutioner utgör regler som begränsar individens frihet i sina val kan man säga att människan har en naturlig benägenhet till att skapa institutioner, resonerar Fukuyama. Det möjliggör ekonomiskt regelverk som reducerar transaktionskostnader och ger möjlighet till effektiv kollektiv handling. Regelföljandet är i hög grad grundat i känslor, något som skapar långvarighet och konservatism.

Människor har en naturlig benägenhet till våld. Precis som sina artfränder aporna har människan tillämpat våld mot andra av samma art. Politiska institutioner har många gånger till och med haft som syfte att kanalisera våldet på aggregerad samhällelig nivå (numera i form av "försvarspolitik").

Människan är till sin natur eftertraktar inte bara materiella resurser utan även erkännande. Materiell status är viktig för ett liv som anses bättre. Erkännandet av värdighet, som är en statusmarkör, är viktig och relationell, dvs. höjd status för en ledare påverkar statusen för en rival.

Därefter, i påföljande avsnitt "The General Mechanism of Political Development" (ss 446-) skriver han:

"Political systems evolve in a manner roughly comparable to biological evolution."

Så bra. Det är vad jag hävdade länge, sedan de två uppsatserna jag citerade ovan. Han förtydligar:

the forms of political organization employed different groups of human beings have varied, and those forms that were more successful - meaning those that could generate greater military and economic power - displaced those that were less successful."

Javisst, så självklart. Se *Samhällets rörelselag* om mer om det.

Han beskriver därefter vad som skiljer biologisk och institutionell politisk evolution. För det första är det att regler och deras uttryck i institutioner ("uttrycksarter" som jag kallade dem), snarare än gener, är selektionsenheter.

Javisst, igen. Det ser ut som han läst min svenska text.

För det andra, skriver Fukuyama, är variationen i institutioner valda snarare än slumpmässiga. Men här utgår Fukuyama från att genetisk evolution alltid är slumpmässig, vilket är en missuppfattning. Först har vi ju domesticering (artificiell selektion), som är människans förädling eller framavlande av önskvärda drag. Sedan har vi ju korsningar och virusinfektioner som skapar genövergångar horisontellt. Den helt slumpmässiga evolutionen är inte den standard som författaren antyder.

Dessutom kan man hävda att många institutionella förändringar är mer slumpmässiga än vi tror. Som jag skriver i min bok *Samhällets rörelselag* infördes parlamentarism i England genom den Årrika Revolutionen som en nödvändighet för att kungen, den protestantiske men nederländske Wilhelm II av Oranien (som efterträdde den av parlamentet avsatte katolske Jacob II) inte kunde engelska, inte för att man gjort en uttömmande utredning och kommit fram till att parlamentarism var bättre. Under honom kunde parlamentet sedan inte stoppas att anta the Bill of Rights som ytterligare stärkte parlamentets ställning.

Den tredje skillnaden, anger författaren, är att de selekterade karakteristika för institutionerna är överförda kulturellt snarare än genetiskt. Det kan bli snabbare eller långsammare än genbaserad evolution.

Javisst igen. I boken *Social Capital and Democratization* (2003) kallar jag det "[memetisk institutionalism](#)" eftersom begreppet "mem" definierats som kulturell selektionsenhet av Richard Dawkins i *Den Själviska Genen* och *The Extended Phenotype*. Med mem menar Dawkins just en idé som sedan blir uttryckt i något mer handfast, såsom en institution, eller annan "uttrycksart".

Därefter anger Fukuyama att institutioner kan spridas genom imitation, vilket enligt honom är väsensskilt från genbaserad evolution. Jag håller inte med. Virus sprids på ett sätt som är analogt med institutionell diffusion mellan värdar. Det är mer än någonsin aktuellt i dessa omikron-dna-spridningsdagar. Vårt dna som värdar utgörs till ganska stor del av gamla virus-dna. På samma sätt är det med gamla nationer: de har till stor del institutioner sedan äldre tiders politiska ordning. Det är också därför vi haft demokrativågor globalt inom världssystemet av stater och därför vi har så många vetenskapliga stöd för institutionell och demokratisk diffusion. Själv har jag åtminstone tre titlar i ämnet:

["Soft Power, World System Dynamics, and Democratization: A Bass Model of Democracy Diffusion 1800-2000", Journal of Artificial Societies and Social Simulation \(2010\)](#)

[Sandberg, Mikael, Lundberg, Per \(2012\). Political Institutions and Their Historical Dynamics. *PLoS ONE*, 7](#)

[Jansson, Fredrik, Lindenfors, Patrik, Sandberg, Mikael \(2013\). Democratic revolutions as institutional innovation diffusion : Rapid adoption and survival of democracy. *Technological forecasting & social change*, 80 \(8\), s. 1546 - 1556](#)

Men den klassiska boken är kanske därefter Wejnerts *Diffusion of Democracy* (2014).

Det som tyvärr Fukuyama missar är därför den djupare analogin mellan genetiska och kulturella selektionsenheter.

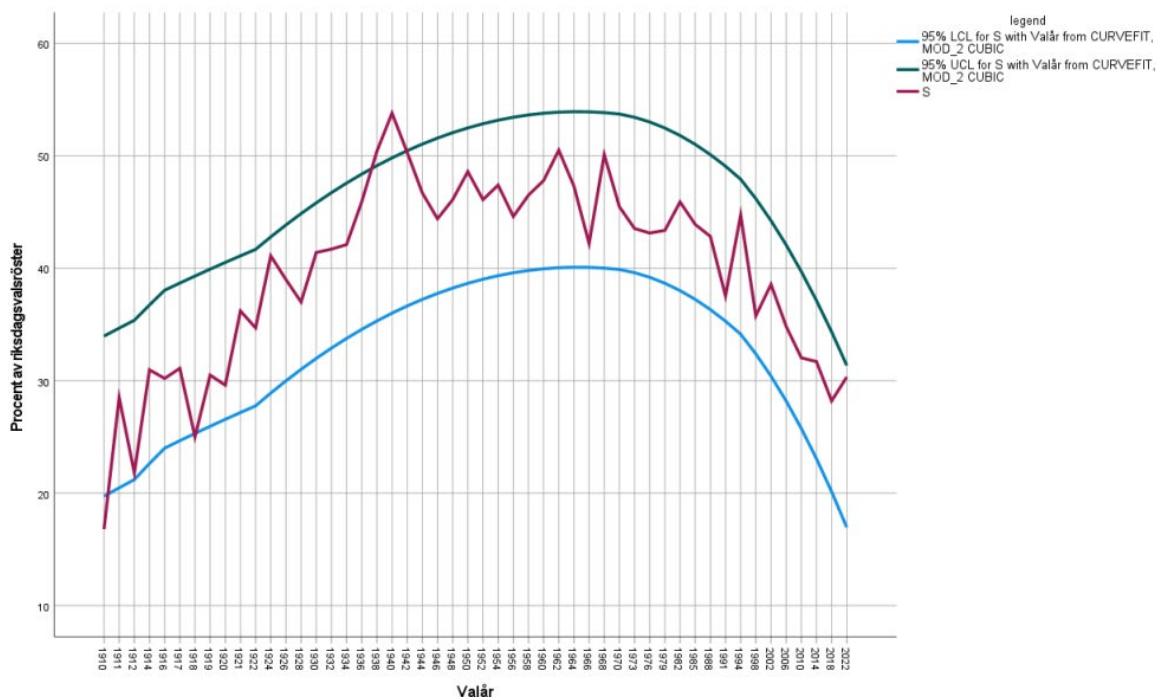
En av den djupare analogins frågor är fortplantningssätt. Institutioner reproducerar sig ju rimligen inte sexuellt. Imitation motsvarar ju istället ett slags smitta, såsom av virus, där dna sedan stannar kvar hos den smittade värden. *Nationen är motsvarigheten till värden, den politiska institutionerna motsvarar virus-dna. Uppsättningen institutionella "dna", den sammantagna regimtypen i denna smitta, utgör del av den totala regimen i varje nation, som ju också ofta har kvar institutioner sedan tidigare (om det inte är en nybildad nationalstat). Varje nation har därför unika uppsättningar institutioner i sin regim. Där har vi den evolutionära analogin, såsom jag också bekrivit den i min bok *Samhällets rörelselag* och i [ett tidigare blogginlägg](#), och som jag betraktar som en korrekt verklighetsbeskrivning (den evolutionära statsvetenskapens ontologi om nationella regimtyper, regimer och institutioner).*

Det som tyvärr Fukuyama på målnöret missar är därför den djupare analogin mellan genetiska och kulturella selektionsenheter. Dessa två världar (som Popper skulle kallat dem) eller två rikena (som biologer efter Linné i konsekvensens namn borde kalla dem) evolverar efter samma darwinistiska principer om variation, selektion och nedärvning/bevarande. Det innebär inte att dessa världar uppvisar identiska "arter", utan att dessa arter uppkommit som följd av dessa identiska nödvändiga och tillräckliga villkor, men har lett till olika livsformer.

Evolution är ju aldrig deterministisk utan beroende på omgivningen, som livsformerna anpassar sig till historiskt. Det gäller både genomen hos biologiska arter och memupsättningar eller institutioner bland nationerna och deras regimer.

Därför tar inte den institutionella historien slut, eller har en viss väg mot ett mål i perfektion, utan pågår oändligt, så länge mänskliga nationer finns.

Magda maxade S. Men är Marx-eran över?

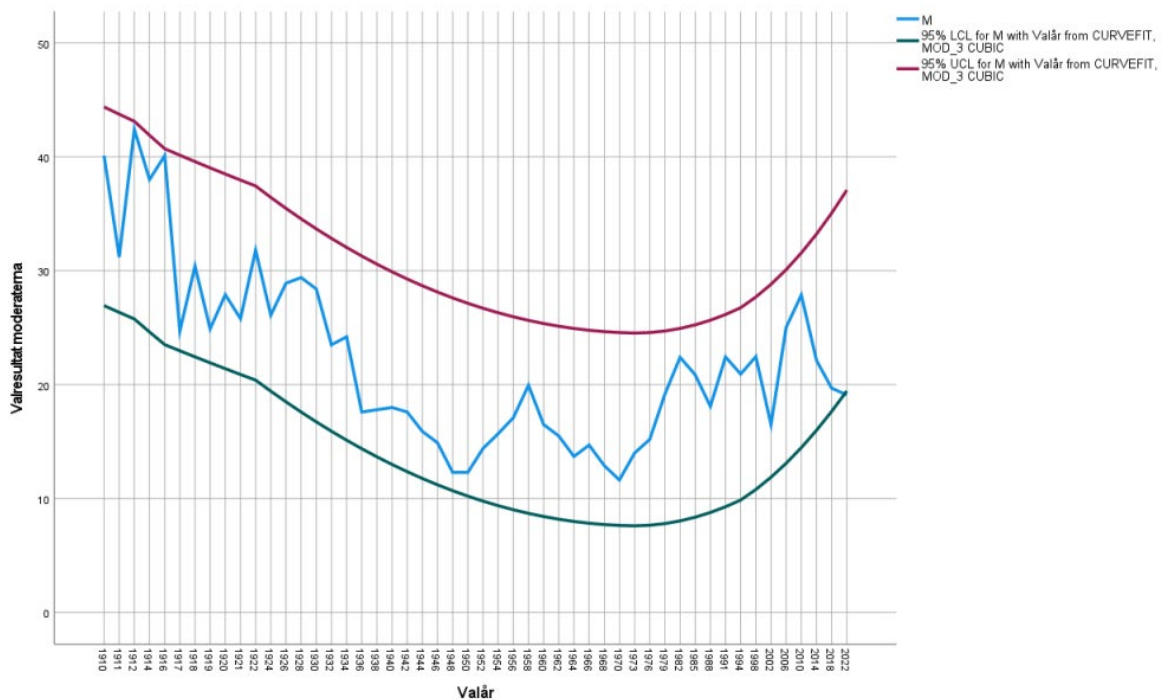
Igår den 18/9 kom då äntligen det slutliga valresultatet för valet 2022. För socialdemokraterna blev resultatet 30,33 procent. Det är ett maxat resultat med beaktande av nedgången historiskt, men fortfarande inom konfidensintervallet för den kubiska regressionen som jag gav redan förra valet och som figuren visar. Den sista uppgången är precis under övre konfidens på 95-procentsnivån (grön kurva). Jag hade således [rätt igen beträffande prediktionen av valet](#), även om det var på håret, beroende på att Magda (jämte kriserna) maxade resultatet inom möjligheternas ram. *Enligt samma modell blir valresultatet 2026 för S 20,19 procent, men med konfidensintervall mellan 12,23 och 28,01.*

I ett inlägg inför förra valet 2018 hade jag dels predicerat valresultatet på pricken, samt förutspått 23,5 procent som sossarnas valresultat i år. Nu kan ju alla belackare jubla efter denna miss. Jag hade ju fel. Eller hur var det nu? Jag måste hänvisa till [figuren jag hade](#). Den visade ett ganska vitt konfidensintervall. Som övre gräns på 95-procentsnivån var prediktionen högst 31 procent, vilket ju är ganska exakt vad Magdas parti faktiskt fick. Hon maxade alltså fullständigt resultatet för Socialdemokraterna. Flera faktorer spelade in: hennes kompetens, hennes kön som gav henne många kvinnoröster, och kriserna (epidemin, ekonomin, energin, NATO-vändningen). I kris vinner regeringspartiet, speciellt socialdemokraterna - det visade valen under andra världskriget och efter Sovjets invasion av Tjeckoslovakien i augusti 1968.

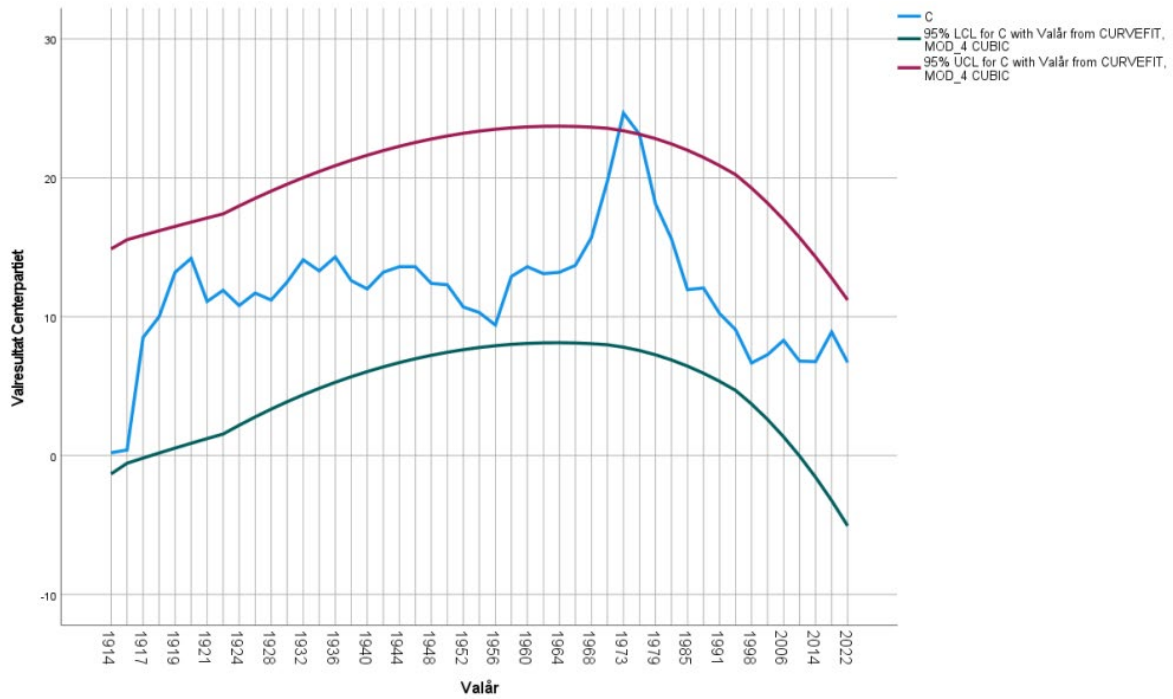
Är [Marx-eran](#) då över? Nja, hon ville ju återta friskolorna, något som högererna kunde se som socialisering. Men annars är det väl inte så mycket reformmarxism kvar i sossepolitiken, om man inte råkar läsa partiprogram, lyssna till Suhonen, eller hänga med på partikongresser. Kanske har Bjereld och andra (s)tatsvetare som smygtittat på min blogg också insett problemet, såsom Hinnfor(s). Det verkar så ibland när de yttrar sig. NATO-frågan är väl det

annars tydligaste exemplet på omvändning under galgen. Men marxismen i form av feminism, alltså [ersättning av klass med kön i ideologin och den politiska teorin](#), har fått en skjuts; det märks inte minst i valresultatet, där uppdelningen mellan kvinnor och män i röstning på vänster respektive höger är större än någonsin (enligt Henrik Ekengren-Oskarsson i TV-rapporteringen, som i och för sig bottnade i Valu, som visade sig ha dundrade fel i prediktionen av valresultatet, trots Sören Holmbergs försäkran om dess förträfflighet). Kanske innebär detta val inte bara ett nederlag för vänsterblocket utan även för statskunskapen. Om nu någon mer än jag vågar vara det minsta kritisk mot den. Hittills har det varit dödyst om Valu:s dundertabbe.

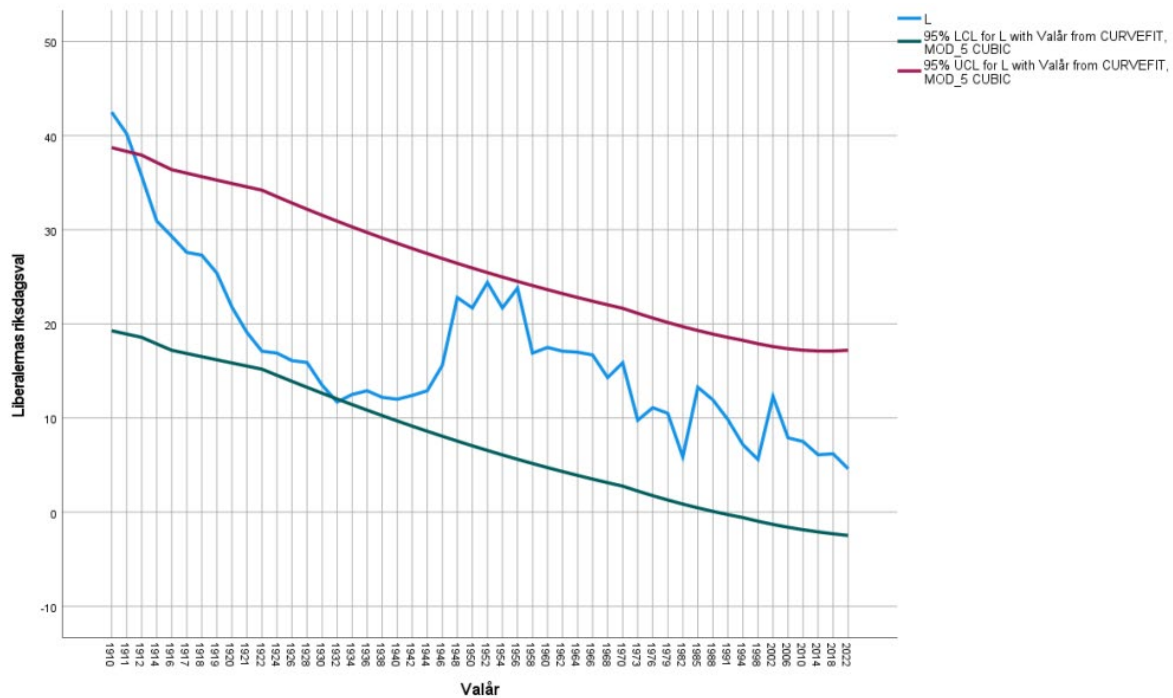
Hur går det då för andra partier? Vad kan vi vänta oss av framtiden? Här är några mer prediktioner, något som den skattefinansierade statskunskapen inte inlåter sig på eftersom det förstör möjligheterna till mer forskningsmedel om man redan vet vartåt det barkar. Nedan följer därför lite statistikpyssel som statsvetarna kan smygtitta på utan att sedan låtsas om. Håll till godo! (I hastigheten gjorde jag beräkningarna på en sammanvägning av riksdags-, regions-/landstings- och kommunval eftersom jag använde SCB:s data över valresultat historiskt där de tre nivåerna ligger i samma excelark.)

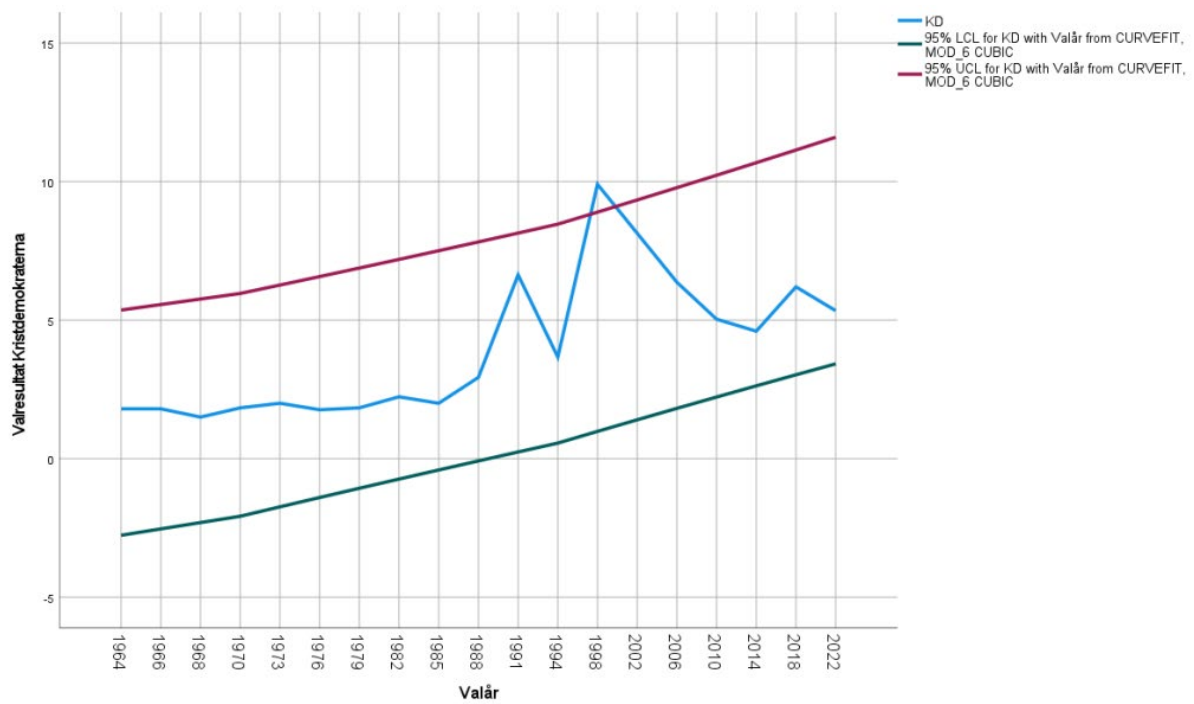
Här är motsvarande graf för Moderaterna, som visar ett omaxat resultat (nära nedre konfidensgränsen) men en historiskt uppåtgående trend.

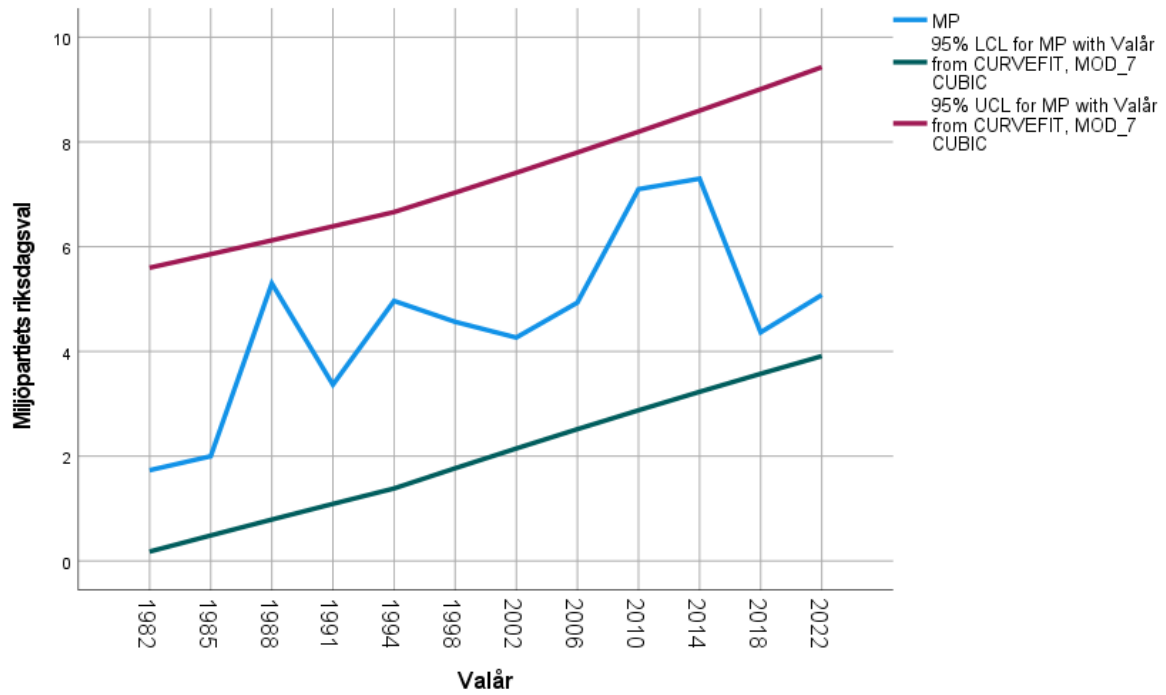
Centerpartiets trend är vikande, liksom Socialdemokraternas. Kanske är det rörelsepartiers öde. Valet gick dåligt, men kunde gå ännu sämre givet den nedåtgående trenden.

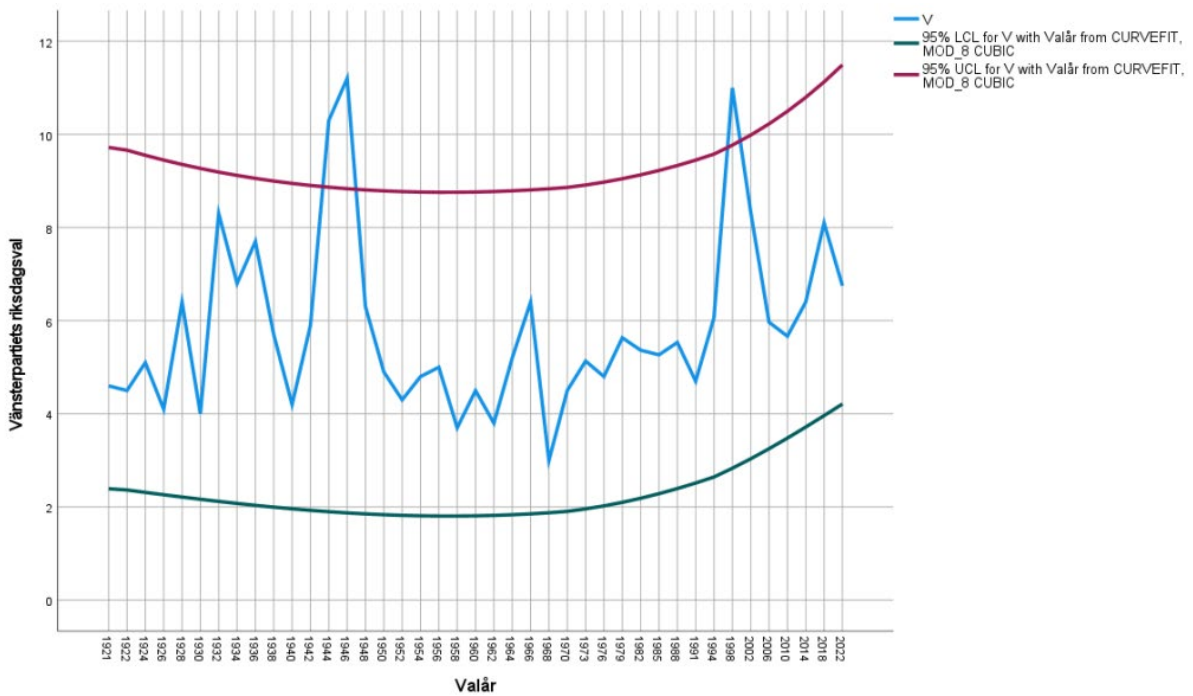
Liberalerna klarade sig, men det är ett sluttande plan de är på väg mot. Kan de klara 4-procentsspärren även i framtiden? Dystert för demokratins barnmorska, således.

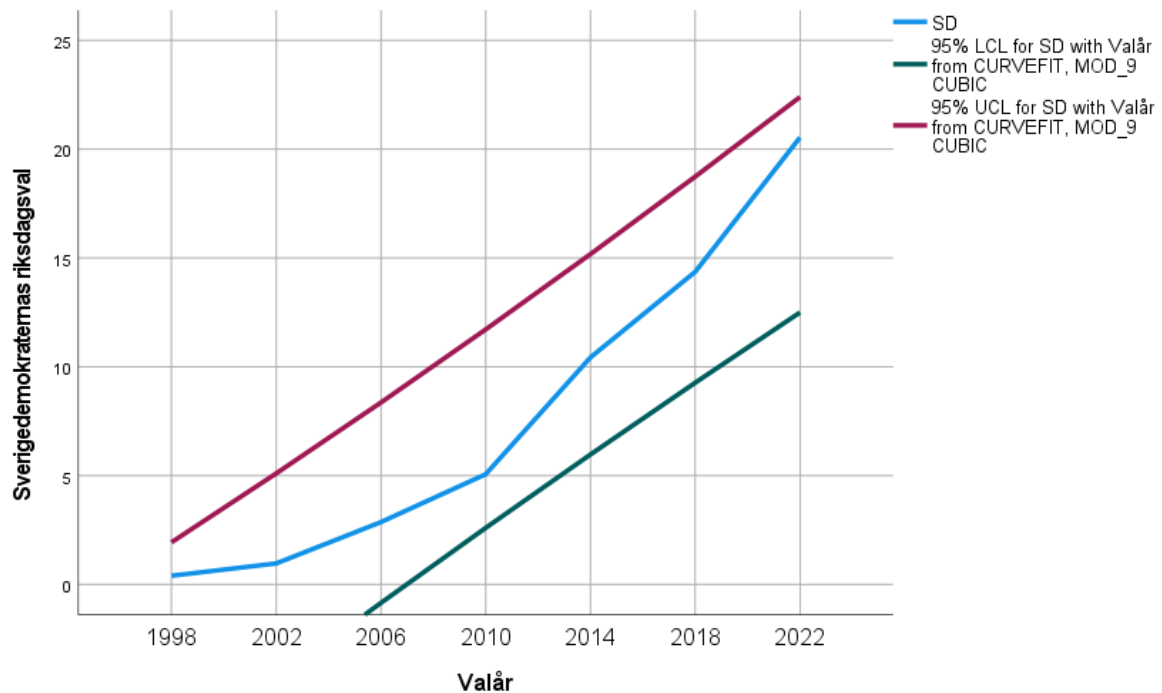
Kristdemokraterna är ett ungt parti som länge hade minimalt stöd för att hålla sig kvar i riksdagen. Trots ett dåligt val är trenden ändå uppåtående.

Miljöpartiet är ännu yngre, och har en uppåtgående trend, trots resultatet lågt i trenden denna gång.

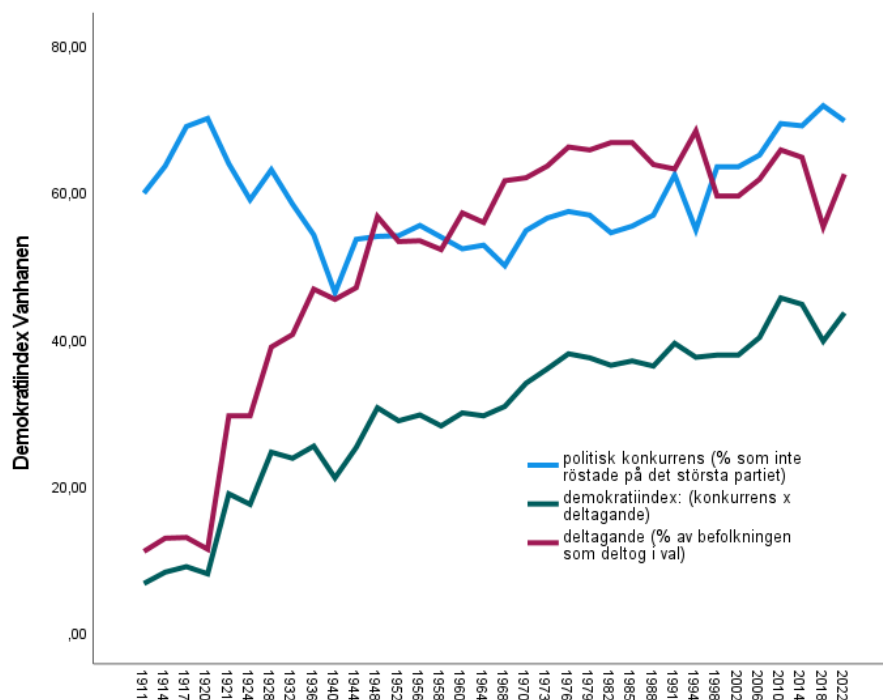
Vänsterpartiet (och dess föregångare) har en slängig valhistoria. Men trenden är uppåtgående, faktiskt. Trots dess rörelsekaraktär. Valet i år var mediokert.

SD har starkt uppåtgående trend utan tendens att minska, snarare öka. Partiet är så ungt att det är lite svårare att särskilja valresultat i år från trend. Partiet kom in i riksdagen 2010, men här ges även data för de föregående valresultaten.

Vad är slutsatsen? Det som jag undrade förra valet - vad som skall fylla vacumet efter S - är alltså allt tydligare: ovan uppåtgående partier, på bekostnad av de nedåtgående. Det är det korta svaret. Det något längre svaret har med evolution att göra...

Demokratnivån efter valet 2022

Vanhanens demokratiindex över svenska val. Valet 2022 innebar en liten uppgång i demokratiindex därför att valdeltagandet i befolkningen var högt i jämförelse med den något minskade konkurrensen pga socialdemokraternas framgång som största parti.

Jag uppdaterar härmed [förra valets analys av demokratnivån i Sverige](#) såsom den mäts med Vanhanens index. Indexet utgår från valdeltagandet mätt som procent av *hela* befolkningen, inte bara de röstberättigade, samt konkurrensen mätt som procent som *inte* röstade på det största partiet. Demokratnivån enligt Vanhanen är produkten av deltagandet och konkurrensen (gången 100 för att få en bra skala) och bottnar i Robert Dahls teori om demokrati som just deltagande och konkurrens (Polyarchy 1971).

Demokrativärdet går nu upp till 43,47, något som är högt i jämförelse med många andra länder. Gränsvärdet för demokrati är lagt vid 4,5 av Vanhanen, så vi har inget att oroa oss för demokratimässigt.

Om det nu finns oro ändå, för SD och annat, så är det en innehållslig fråga, något som detta index inte alls mäter.

Till stöd för detta sätt att betrakta demokrati som enbart politisk beslutsmetod och inte något innehållsligt, läs gärna min blogginlägg om [Dahl](#), [Schumpeter](#) och kanske speciellt det om [Tingsten](#).

Objektiv statsvetenskap: hur länge lever ryska imperiet?

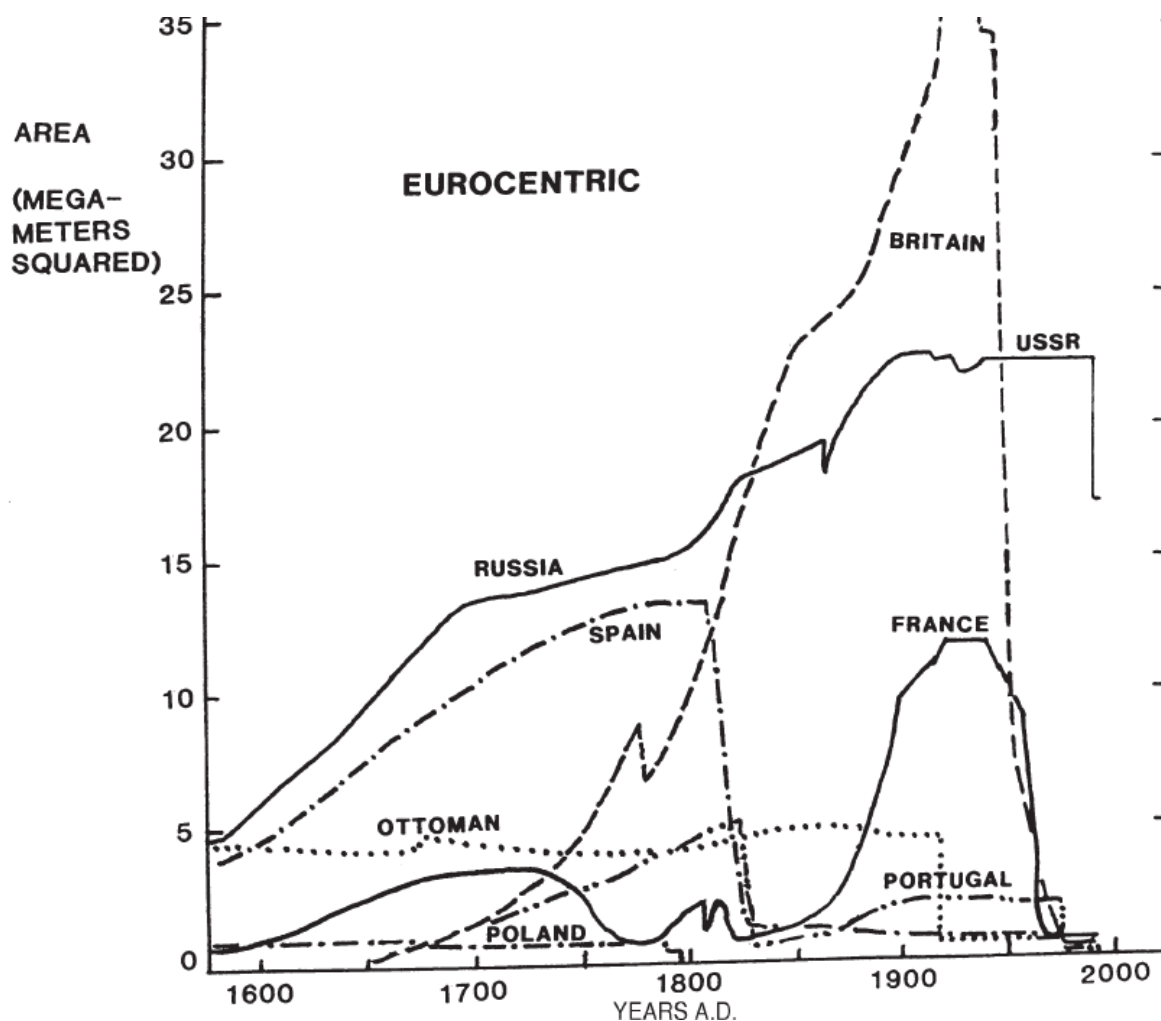

Man kan försöka skapa en objektiv statsvetenskap om man vill och kan. Med objektiv menar jag grundad i verkligheten som studieobjekt, inte subjektiva uppfattningar om verkligheten, såsom intervjusvar eller upplevda "normer". En som försökt och lyckats är den tidigare estniskbördige i USA utbildade kärnkraftsingenjören Rein Taagepera som sadlade om och istället blev statsvetenskapsman verksam vid universiteten i Irvine, Kalifornien, och Tartu, Estland (det senare förresten grundat av Sverige när vårt land var ett litet imperium). Taagepera tilldelades Skytteanska priset 2008.

I en artikel undersökte Taagepera [faktorerna bakom imperiers livslängd](#). Han tillämpade därefter i en ny artikel 1997 sin modell på fallet Ryssland i en artikel du kan läsa [här](#) (om du ha inlogg i jstor för forskare). Ekonomen och evolutionäre teknikforskaren Motyl intervjuar annars Taagepera 2015 [om resultaten av hans studie för Rysslands räkning](#).

Anledningen till att jag refererar till en fysiker i denna blogg är ansatsen är naturvetenskaplig, föredömlig och ger besked om betydelsen av tid för imperiers livshistorier, något som naturligtvis är intressant ur evolutionär synvinkel eftersom det ger besked om frekvenserna av födslar och "dödslar" i världssystemet historiskt, och vad de hänger samman med.

Principen i studien är förenklat följande. Författaren testar en exponentiell modell mot areal och befolkningsmängd över fem tusen år för alla betydande imperier sedan 600 f. Kr. Resultaten ger att medianlivslängden för stora imperier inom ramen för mer än hälften av högsta arealen är 130 år. Imperier som expanderar långsammare tenderar att hålla sig vid liv något längre. Moskva-imperiet diskuteras i ljuset av dessa resultat. Nedan syns uppskattningen av imperiehistoriken i Europa.

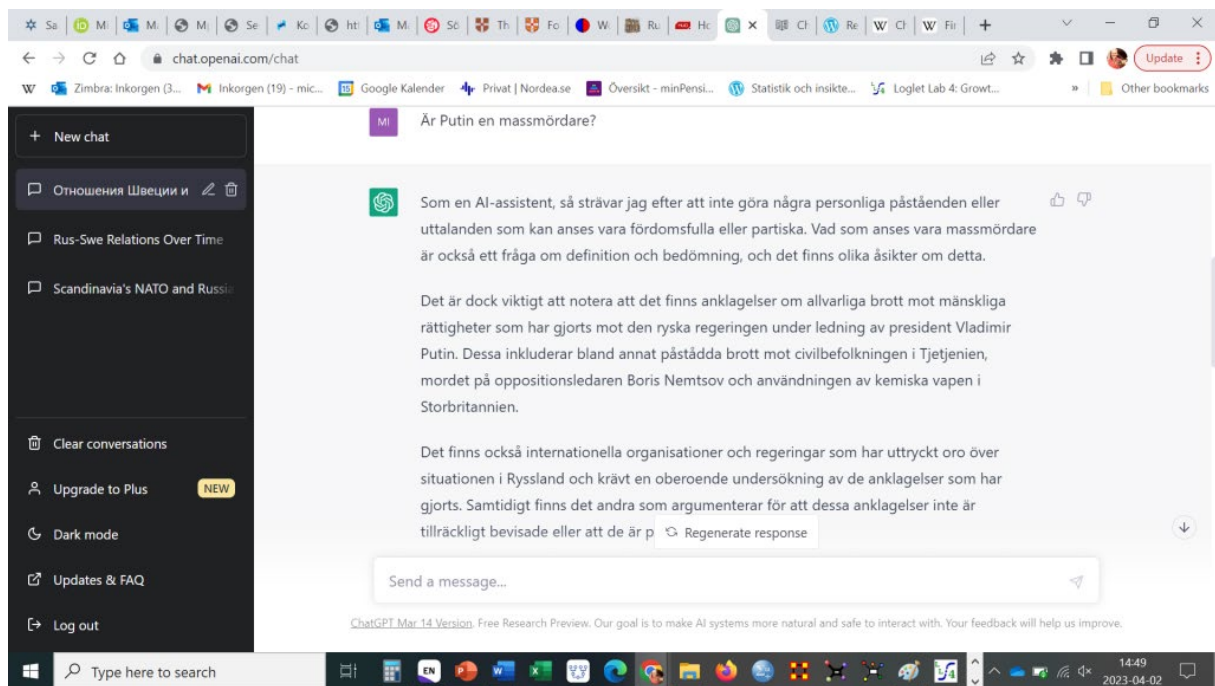

Ättestupan för Ryssland efter USSR (Sovjetunionen) är tydlig, det Putin kallat en "geopolitisk katastrof". Men Ryssland är ändå utan jämförelse största imperiet i Europa, och egentligen det enda kvarvarande.

Eftersom det Moskva-centrerade imperiet enligt Taageperas kriterier grundades 1665, så är det redan ett överårigt imperium eftersom medianåldern bara är 130 år. Mycket få imperier har hållit i mer än 300 år. Utgående från detta kriterium är det redan i fara. Den snabba uppbyggnadsfasen förbättrar visserligen chanserna, men bara marginellt. Jämförelsen med andra imperier enligt modellen ger att Ryssland klarar sig ungefär 385 år, dvs. fram till 2050. Så återigen; Ryssland är i en ödesdiger fas. Och även om imperiet överlever är det troligt att imperiet naggas i periferierna och kommer att krympa. En expansion, skriver Taagepera, är möjlig men inte trolig. Imperier som förlorar tillväxmomentum återupprättar det knappast, konkluderar han 1997. I intervjun 2015 tillägger han att det vittrande imperiet har begränsad kapacitet och att det räcker för Väst att vägra erkänna erövringar och förstärka försvaret medan man väntar på imperiet att antingen reformera sig eller vittra sönder...

Jag önskar för övrigt det nya året blir gott.

[A Chat with ChatGPT - Ett snack med ChatGPT](#)

This blog post is a chat with the ChatGPT about its capacities and itself. It seems aware of the Orwellian risks if an authoritarian regime uses AI for political purposes... My questions are marked MS: and are followed by the replies of ChatGPT. Then I make a short COMMENT in some cases. First there are questions in English, then Swedish.

MS: What are the historical relationships between Russia and Sweden?

ChatGPT:

The historical relationships between Russia and Sweden have been complex and varied over the centuries, marked by periods of cooperation, conflict, and competition.

In the early 18th century, Russia and Sweden were bitter rivals in the Great Northern War (1700-1721), which ended with the Treaty of Nystad in 1721. As a result of the war, Russia gained control of large parts of the Baltic coast, including Estonia, Livonia, and parts of Finland, while Sweden lost its status as a major European power.

In the 19th century, Russia and Sweden maintained generally peaceful relations, with both countries seeking to maintain a balance of power in the Baltic region. However, tensions between the two countries rose in the early 20th century, as Russia sought to expand its influence in Finland and the Baltic States.

During World War II, Sweden remained neutral, while the Soviet Union (of which Russia was a part) fought against Nazi Germany. After the war, Sweden pursued a policy of neutrality and non-alignment, while the Soviet Union maintained its dominance over Eastern Europe and the Baltic States.

Following the collapse of the Soviet Union in 1991, relations between Russia and Sweden initially improved, with both countries seeking to establish closer economic and political ties. However, relations have become more strained in recent years, due to a range of issues including Russia's annexation of Crimea, its involvement in the conflict in eastern Ukraine, and allegations of Russian interference in the internal affairs of Western countries.

COMMENT: Sweden was neutral long before World War II. Russia won Finland in the Finnish war 1809. Russia's "involvement in the conflict in eastern Ukraine" is the Russian perspective on what is actually a Russian invasion and ongoing war!

MS: Is Russia the aggressor in Ukraine now?

ChatGPT:

The situation in Ukraine is complex and has been the subject of much debate and controversy. However, many countries, including the United States and most of the European Union, consider Russia to be the aggressor in the ongoing conflict in eastern Ukraine.

In 2014, Russia annexed Crimea from Ukraine, a move that was widely condemned by the international community as a violation of Ukraine's territorial integrity and sovereignty. Since then, fighting has continued in eastern Ukraine between Ukrainian government forces and Russian-backed separatists, despite numerous ceasefire agreements.

The conflict has resulted in thousands of deaths and displacement of civilians, and there have been reports of human rights abuses committed by both sides. Russia has been accused of providing military support, including troops, weapons, and funding, to the separatists in eastern Ukraine. Russia denies these allegations, claiming that any Russians fighting in Ukraine are volunteers or "self-defense" units.

The situation in Ukraine remains a major source of tension between Russia and the West, and efforts to find a peaceful resolution to the conflict have so far been unsuccessful.

COMMENT: Russia "has been accused of providing military support"(!). There is so much obvious evidence of the invasion that it cannot be denied. "Russian-backed separatists" is the Russian view on who are fighting on the Russian side.

MS: As Russia invaded Ukraine, does not that prove that Russia is objectively the aggressor?

ChatGPT:

The situation in Ukraine is complex, and opinions on who is the aggressor in the conflict can vary depending on one's perspective. However, the international community, including the United Nations, has condemned Russia's actions in Ukraine, including the annexation of Crimea and the ongoing conflict in eastern Ukraine, as a violation of international law and Ukraine's territorial integrity.

Russia has been accused of providing military support to separatist groups in eastern Ukraine, including weapons, funding, and troops, and of violating Ukraine's sovereignty by annexing

Crimea. While Russia has denied these allegations and argued that it is not a party to the conflict in Ukraine, the evidence suggests otherwise.

The situation in Ukraine remains a major source of tension between Russia and the West, and efforts to find a peaceful resolution to the conflict have so far been unsuccessful. Ultimately, it is up to the international community to determine the facts and make a judgment on who is the aggressor in the conflict, but the evidence indicates that Russia has played a significant role in escalating the conflict and undermining Ukraine's sovereignty.

COMMENT: Still a denial of the military invasion and Russia's at war against Ukraine.

MS: How do you produce these answers?

ChatGPT:

As an AI language model, I was trained on a large dataset of text from the internet, books, and other sources. I use natural language processing algorithms and machine learning techniques to generate responses to questions based on patterns and relationships in the data I was trained on.

When a user inputs a question, I analyze the text to understand its meaning and context, and then generate a response based on the patterns and relationships in the data that are most relevant to the question.

However, it's important to note that my responses are generated algorithmically and may not always be accurate or complete. I rely on the information available to me and do not have access to first-hand knowledge or information beyond what has been published or made available online.

COMMENT: How much online material from Russia is used and why are answers reflecting the Russian view only?

MS: What is an AI language model?

ChatGPT:

An AI language model is an artificial intelligence system that is designed to understand and generate human language. It is a type of machine learning model that is trained on large datasets of text to learn the patterns and relationships between words, phrases, and sentences.

AI language models use natural language processing (NLP) techniques to analyze and understand human language, including tasks such as language translation, text summarization, sentiment analysis, and answering questions.

One of the most widely known types of AI language models is the GPT (Generative Pre-trained Transformer) family of models, developed by OpenAI. These models use deep learning techniques, specifically neural networks, to generate text based on input text and context.

AI language models are increasingly being used in a variety of applications, such as virtual assistants, chatbots, content generation, and language translation. They are also used in research in fields such as linguistics, psychology, and computer science.

MS: Please explain what neural networks are

ChatGPT:

Neural networks are a type of machine learning algorithm that is designed to model the way the human brain works. They are a set of interconnected nodes, or "neurons," that process information and make predictions based on input data.

Neural networks are designed to learn from data by adjusting the strength of connections between neurons, which allows them to recognize patterns in data and make predictions about new data. This process is called training, and it involves providing the network with a large dataset of labeled examples and adjusting the network's parameters to minimize errors in predictions.

There are many different types of neural networks, each designed for specific tasks such as image recognition, natural language processing, and speech recognition. Some common types of neural networks include feedforward neural networks, convolutional neural networks (CNNs), and recurrent neural networks (RNNs).

Neural networks are widely used in a variety of applications, such as image and speech recognition, natural language processing, autonomous vehicles, and more. They are also an active area of research in computer science, neuroscience, and cognitive psychology.

MS: Has memetics anything to do with neural networks?

ChatGPT:

Memetics and neural networks are both concepts that relate to the study of information and its processing, but they are not directly related.

Memetics is the study of how ideas and cultural phenomena spread and evolve in a manner similar to biological evolution. It is a field of study that focuses on the transmission and replication of cultural information, or "memes," which can include ideas, behaviors, and other cultural artifacts.

Neural networks, on the other hand, are mathematical models inspired by the structure and function of biological neural networks in the brain. They are used to process and analyze data by simulating the way that neurons interact with each other and process information.

While memetics is concerned with the study of cultural evolution and the replication of ideas, neural networks are focused on modeling and processing data. However, there may be some overlap between the two fields, as neural networks can be used to study the spread and evolution of information in complex systems, such as social networks or the internet.

MS: Are neural networks somehow Darwinian?

ChatGPT:

Neural networks can be considered to be Darwinian in the sense that they use a form of natural selection to improve their performance over time. This is achieved through a process called "training," in which the network is presented with a large dataset of labeled examples and its parameters are adjusted to minimize errors in predictions.

During training, the network undergoes a process of trial and error in which it makes predictions about the input data, compares those predictions to the actual labels, and adjusts its parameters to improve its accuracy. This process is repeated over many iterations, with the network gradually learning to recognize patterns in the data and make better predictions.

This process can be seen as analogous to natural selection in biology, in which organisms with traits that are better suited to their environment are more likely to survive and reproduce. In the case of neural networks, the "fittest" networks are those that are able to make accurate predictions and are therefore more likely to be used in applications.

It is worth noting, however, that the process of training neural networks is not identical to biological evolution, and neural networks are not living organisms. While neural networks can learn to recognize patterns and make predictions, they are still only capable of performing specific tasks and do not have the flexibility or adaptability of living organisms.

CONCLUSION: Impressive output, but also extremely dangerous in the wrong hands. Most statements about the Russian invasion of Ukraine are highly dubious and biased or even neglected and therefore one-sided and politicized. As expected, ChatGPT is a technique that in fact artificially selects text statements. So, the questions is who selects what to select from and how to select. Why is the Russian view on the war selected?

IN SWEDISH:

MS: Neurala nätverk är väl evolutionära?

ChatGPT:

Ja, det kan argumenteras för att neurala nätverk har en evolutionär grund, då de inspirerats av hjärnans biologiska nätverk och dess förmåga att bearbeta information.

De grundläggande byggstenarna i neurala nätverk kallas "neuroner" och "synapser", vilka är modellerade efter biologiska motsvarigheter i hjärnan. Under träning justerar neurala nätverk gradvis vikterna på dessa synapser för att förbättra prestandan, vilket kan ses som en form av naturligt urval. De mest effektiva nätverken överlever och förbättras medan mindre effektiva nätverk eliminerades eller förbättras genom en serie iterationer av inläring.

Även om det finns likheter mellan hur neurala nätverk tränas och evolutionen genom naturligt urval, finns det också skillnader. Neurala nätverk har en förprogrammerad struktur och tränas för att utföra specifika uppgifter, medan evolutionen genom naturligt urval är ett icke-inriktat och slumpmässigt process som formas av det naturliga urvalet av egenskaper i en population över tiden.

Således kan man säga att neurala nätverk har en evolutionär grund men de är inte identiska med evolution genom naturligt urval.

MS: Men är inte då neurala nätverk artificiell selektion, dvs. förädlandet av text?

ChatGPT:

Ja, det kan sägas att träningen av neurala nätverk för att generera text kan ses som en form av artificiell selektion, där modellen utvecklas genom att gradvis justera vikterna på dess neuroner och synapser baserat på hur väl dess resultat matchar den önskade utgången.

Under träningen matas nätverket med stora mängder textdata som används för att justera dess inre vikter. På så sätt kan nätverket "förädla" texten genom att lära sig att identifiera mönster och samband i data och generera text som är mer lik den som den har tränats på.

Det är dock viktigt att notera att neurala nätverk är inte självmedvetna och det är människor som väljer hur modellen ska tränas och vilken data som ska användas. Modellen kan inte själv välja vilken information som den ska lära sig och på vilket sätt den ska använda den. Därför kan det inte sägas att neurala nätverk "förädlar" texten på samma sätt som artificiell selektion i biologin skapar genetiska förändringar i en population över tid.

MS: Så dina svar är alltså resultat av artificiell selektion av text?

ChatGPT:

Ja, mitt svar är resultatet av artificiell selektion av text. Som en AI-baserad språkmodell har jag tränats på stora mängder textdata för att lära mig att generera text som är naturlig och sammanhängande. Träningen sker genom att justera vikterna på mina neuroner och synapser baserat på hur väl mitt resultat matchar det önskade svaret.

De textdata som jag tränas på väljs av människor som bestämmer vilken information som är relevant och lämplig att lära sig. Genom att träna på stora mängder textdata kan jag lära mig att identifiera mönster och samband i språket och använda denna kunskap för att generera svar på frågor.

Således kan man säga att mitt svar är resultatet av artificiell selektion av textdata och min förmåga att generera svar är baserad på min träningsdata och min modells struktur.

MS: Om du är resultatet av artificiell selektion av text, vem styr vad som är naturligt och sammanhängande?

ChatGPT:

Den artificiella selektionen av text som jag tränas på bestäms av människor som väljer vilken information som är relevant och lämplig att lära sig. Människor bestämmer också vilken typ av svar som anses vara naturlig och sammanhängande för att undvika att jag genererar oönskade eller irrelevanta svar.

Under träningen av en språkmodell som jag använder AI-ingenjörer och datavetare en mängd tekniker och strategier för att välja vilka textdata som är mest lämpliga att använda för att

träna modellen. De använder också olika tekniker för att förbättra modellens förmåga att generera naturliga och sammanhängande svar på frågor.

Så även om jag genereras av en process av artificiell selektion, är det fortfarande människor som är ansvariga för att välja den information som jag tränas på och bestämmer vad som anses vara naturligt och sammanhängande svar.

MS: Det innebär också att du skulle kunna ha använts i politiserande syfte om du utvecklats i en diktatur?

ChatGPT:

Ja, det är möjligt att en AI-språkmodell som jag kunde användas i politiserande syfte om den utvecklades i en diktatur eller under auktoritära förhållanden. Detta beror på att den information som används för att träna en språkmodell kan väljas för att stödja en viss agenda eller för att forma hur modellen svarar på vissa frågor.

Det är därför viktigt att språkmodeller som jag utvecklas och används på ett etiskt sätt, oavsett var i världen de används. Det är viktigt att människor som är ansvariga för att utveckla och använda AI-teknologi respekterar mänskliga rättigheter och inte använder tekniken för att främja politiska eller ideologiska syften.

Som en AI-språkmodell är jag en verktyg som kan användas för att förbättra människors liv på många sätt, men det är alltid upp till människorna som använder mig att se till att jag används på ett etiskt och ansvarsfullt sätt.

MS: Innebär detta inte att framtida AI kan ge en Orwell-liknande värld om den hamnar i fel händer?

ChatGPT:

Ja, det finns en möjlighet att framtida AI-teknik kan användas på ett sätt som skulle kunna leda till en Orwellian-liknande värld om den hamnar i fel händer. Detta skulle kunna ske om AI-teknik missbrukas av auktoritära regimer eller företag som har egenintresse av att övervaka och kontrollera människor.

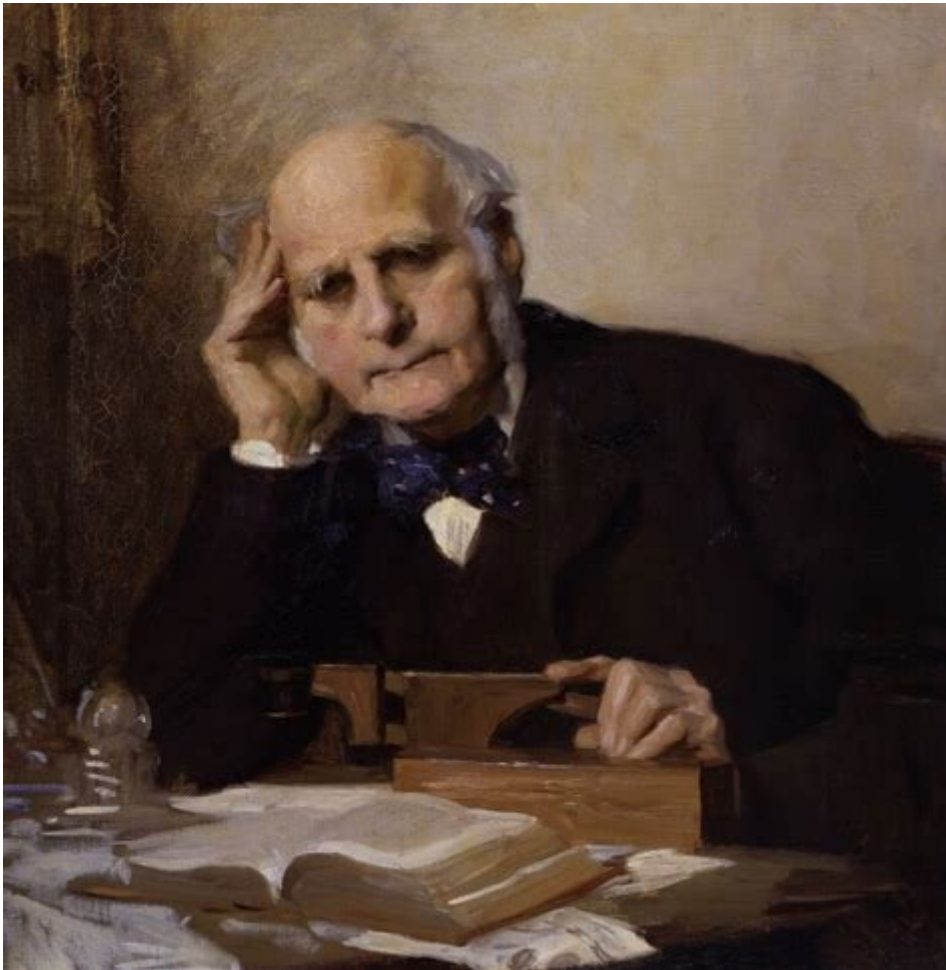
Det är därför mycket viktigt att människor som utvecklar och använder AI-teknik är medvetna om de potentiella riskerna och arbetar för att säkerställa att tekniken används på ett etiskt och ansvarsfullt sätt. Det finns en ökad medvetenhet om riskerna med AI-teknik, och det görs framsteg för att reglera dess användning och säkerställa att tekniken används på ett ansvarsfullt sätt.

Det är också viktigt att människor blir mer medvetna om AI-teknikens förmågor och begränsningar så att de kan ta välgrundade beslut om hur och när de använder tekniken. Detta kan inkludera att lära sig mer om hur AI fungerar och vilka typer av data som används för att träna och förbättra AI-modeller, samt att ta ansvar för sin egen data och integritet genom att använda säkerhetsåtgärder och vara medveten om vilka företag och organisationer som samlar in deras data och varför.

En generell slutsats om ChatGPT:

ChatGPT reproducerar rysk propaganda om kriget i Ukraina. Det är ett viktigt exempel på att AI blir farligt som kunskaps- och textproducent. Det riskerar att bli rundgång i media och i skolor om dominerande AI-perspektiv förstärks alltmer och dränker andra synpunkter. Ur pluralismperspektiv är det en katastrof. Det är därmed också en stor fara för demokratin i världen.

Galtons problem: är det också vårt?

Sir Francis Galton (16 February 1822 – 17 January 1911), en vetenskaplig mångsysslare och uppfinnare av flera statistiska metoder, såsom korrelationen och regressionen. Han var kusin till Charles Darwin.

"Galtons problem" har upprinnelse i att Galton 1888 närvarade vid en presentation av ett paper vid the Royal Anthropological Institute av den kände antropologen Sir Edvard Tylor. Tylor hade sammanställt data om 350 olika kulturer och undersökte sambandet mellan bl.a. äktenskap och social komplexitet. Tylor tolkade sina resultat som en indikation på att det fanns en generell evolutionär sekvens där institutioner förändras från att ärvas på moderslinjen till faderslinjen i takt med att samhället blir mer komplext. Galton höll inte med och påpekade att likheter mellan kulturer kan bero på imitation av andra kulturer, men också gemensamt ursprung, och inte bara evolutionär utveckling. Galton hävdade att utan att kontrollera för lån och gemensamt ursprung kan man inte dra slutsatser om evolutionär utveckling. Galtons kritik har sedan dess kallats Galton's Problem och blivit klassiskt inom främst den evolutionära antropologin.

Men frågan är om övriga samhällsvetenskaper har varit medvetna om detta problem. En rad forskare har påtalat problemet men jag misstänker nu att dessa studier inte ännu fått stort gehör. Sist i raden kom i september i år en kritik av ekonomisk forskning men även forskning på World Values Surveys: Scott Claessens, Thanos Kyritsis & Quentin D. Atkinsons "Cross-national analyses require additional controls to account for the nonindependence of nations" i Nature Communications | (2023) 14:5776.

Författarna går ner i publicerade artiklars kvantitativa analyser och hittar just det som är faran med att ignorera Galtons problem: man tror att resultaten är mer statistiskt signifikanta än de i verkligheten är (något som kallas typ I-fel: att avvisa nollhypotesen att det inte är något samband, trots att den är sann).

Deras slutsats borde läsas av ekonomer och forskare på World Values Survey-data:

In a literature review and simulation, we found that cross-national studies in economics and psychology rarely account for nonindependence between nations, and when they do, the methods they use are insufficient to reduce false positives in non-independent data. In a reanalysis of 12 cross-national correlations, we further showed that neglecting to account for non-independence has resulted in potentially spurious relationships in the published literature, with half of the correlations failing to replicate when controlling for spatial or cultural non-independence with more rigorous methods. These findings suggest that cross-national analyses in economics and psychology should be interpreted with caution until non-independence is sufficiently accounted for.

Ord och inga visor således. Gör om och gör rätt! Hur man kan göra är ganska väl beskrivet av författarna i Supplementary files och Claessens blog. Väl värt att notera även för statsvetare och sociologer som kom undan lättvindigt denna gång med sina analyser av internationella databaser ...

Blev du alldeles kallsvettig nu så finns medicin att ta: ett antal lösningar har presenterats av Galtons problem. Jag kommer inte att lista dem här, dock, det tar för stor plats. I artikeln står det mesta redan.

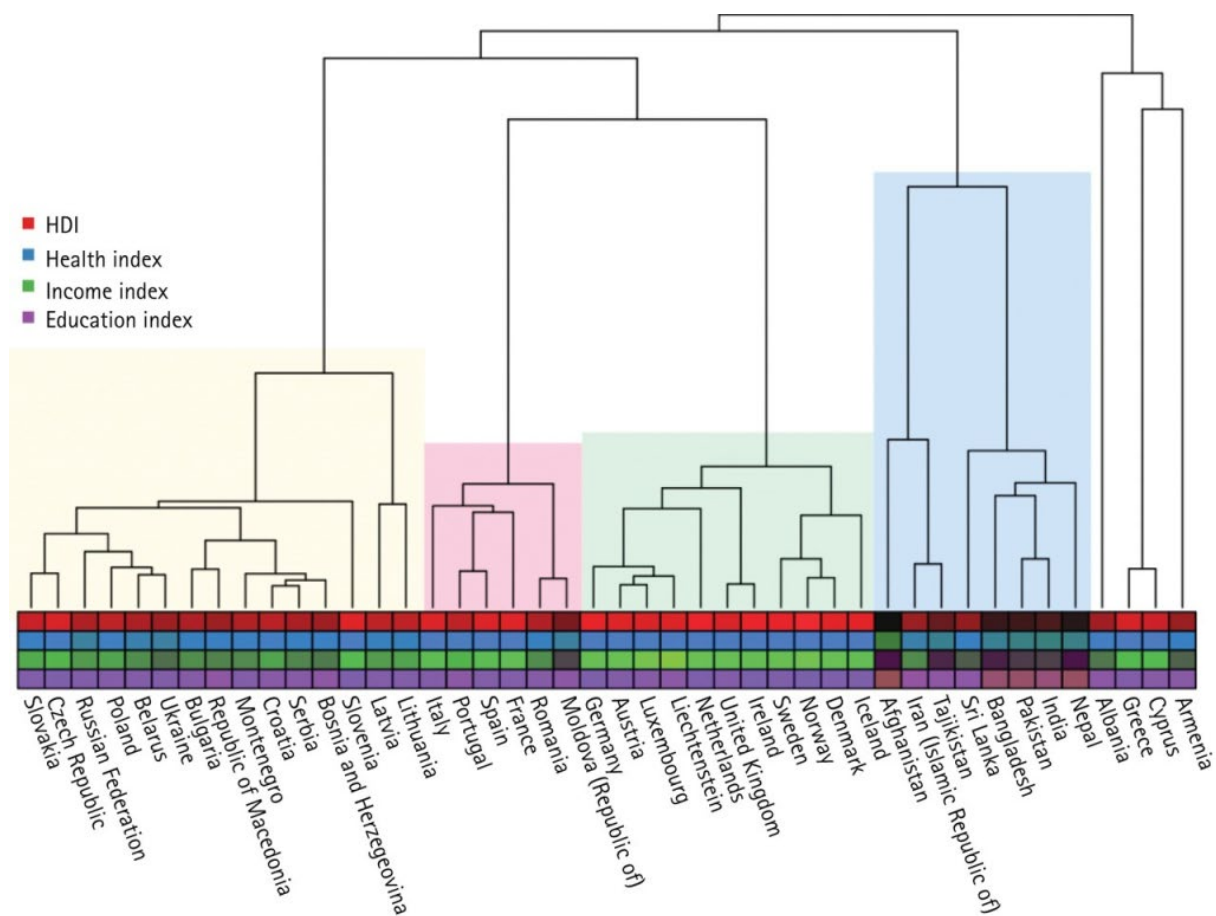
Istället vill jag ta upp en potentiellt kontroversiell fråga. Författarna kontrollerar själva med ett språkbaserat kulturdistanst dataset:

Linguistic proximity between two nations was calculated as the cultural proximity between all languages spoken within those nations, weighted by speaker percentages. We acquired cultural proximity data by combining the language family trees provided by Glottolog v3.086 into one global language tree (undated and unresolved).

Är det någonstans där samhällsvetare drar i handbromsen? Accepterar man kanske inte att språkliga likheter/skillnader, dessutom i biologiliknande evolutionär trädform, skulle kunna vara liktydiga med alla relevanta kulturskillnader även i övrigt, och därmed kunna användas i en kontroll för sådana, i våra analyser av internationella data? Jag tror att det kanske är så. Att använda språkliga likheter och skillnader i evolutionära trädformer kanske får oss att associera till r-ordet? Och där går vår gräns?

Håller du med? Jobbar du med ett internationellt täckande dataset och vill kommentera är du välkommen här!

Viktigaste publikationen i år? Kanske The Oxford Handbook of Cultural Evolution?

Variation in Human Development Index and its sub-components across majority Indo-European-speaking nations, mapped onto a phylogeny showing ancestral relationships between Indo-European languages (reproduced from Sookias et al., 2018).

Den tjocka handboken som snart ges ut i tryckt form har ett femtiotal uppsatser, många skrivna av författare tidigare uppmärksammade i denna blogg. Som e-bok finns den dock redan tillgänglig. Som statsvetare väljer jag att här speciellt nämna Atkinsons och Matthews **kapitel "Cultural Evolution and the Economic Wealth of Nations"**, eftersom det direkt anknyter till föregående inlägg och ligger närmast samhällsvetenskapen. Atkinson är professor i psykologi i Auckland, Matthews professor i policyanalys vid RAND. Författarnas tes är att Marx' uppdelning mellan bas och överbyggnad skall vändas helt upp-och-ned: basen i samhällets utveckling är kulturen i vid mening, inklusive normer och värderingar, överbyggnaden är institutionerna och teknologierna som är kulturens effekter. Fast de nämner inte Marx förstås - varför skulle de?

Ovan anger figuren vad de menar: det upp-och-nedvända trädet anger hur språken i länderna angivna nederst i figuren är besläktade. På det släkträdet anges i de färglagda rutorna nederst hur fyra olika variabler förhåller sig till trädets toppar. Variablerna är Human Development Index (HDI) och dess beståndsdelar hälso-, inkomst- och utbildningsindexen. Värdena på dessa variabler anges av färgskalans lyster. De högre värdena lyser starkast under den del av det ljusgröna grenverket som anger de länder vars språk är germanska och nordiska: från

Tyskland till Island via Storbritannien. Men historien spelar också roll: jämför Moldavien och Rumänien där man talar mer eller mindre samma språk, men Moldavien har tillhört Sovjetunionen. Språkligt är de helt närliggande, men de har olika i värdena på framför allt HDI och inkomstindex.

Deras tes sammanfattas i en mening:

National variation in development outcomes, then, can be understood as the product of long-term interactions between the geography, history, and culture of populations around the globe.

Det låter allmängiltigt, men hur vet man det? Först och främst bygger den evolutionära antropologin på antaganden om att kulturella fenomen växer fram i samhällen som ett resultat av både vertikal nedärvning (inheritance), horisontell spridning (diffusion) och anpassning (adaptation).

Vi statsvetare tänker väl normalt inte riktigt så. Men gjorde vi det, skulle vi anse att t.ex. tryckfrihetsförordningen från 1766 har blivit vertikalt nedärvd i vår nuvarande uppsättning grundlagar, medan den allmänna rösträtten snarare är en effekt av horisontell spridning från omgivningens demokratiseringar i slutet av förrförra och början av förra seklet. I bägge fallen anpassas dock lagstiftningar och exakta utformningar i adaptiva historiska processer. Så antropologernas antaganden kan fungera även för oss. Mitt största problem är väl kopplingen till en population. Som jag ser det är det två helt olika nivåer: den politiska nationsnivån respektive medborgarnas nivå.

För egen del skulle jag därför gärna skilja nedärvning i meningen biologiskt-populationsmässigt från memetiskt, politiskt-kulturellt och konstitutionellt. Vad Atkinson och Matthews som antropologer har i åtanke är sina välavgränsade och ofta små folkgrupper i det mycket långa tidsperspektivet och kulturelement som ofta är liktydiga med hantverkstraditioner. Därefter överförs samma analystekniker på nutida moderna stater med olika politiska och ekonomiska system utan vidare reflexion över vad moderna stater innebär.

Det Atkinson och Matthews argumenterar emot är att kulturell förändring till största delen skulle vara förklarad av horisontell spridning från andra länder, något som hävdats av många. Men författarna anser istället att kulturell förändring bygger främst på vertikal nedärvning, inte minst ekonomirelaterade kulturdrag, som uppvisar stark trädformad variation. Det är också därför de bäst förklaras av de lingvistiska evolutionära träden, såsom figuren ovan visar. Som viktigaste stöd för detta refereras till en forskningsartikel från 2006 med kända namn, men med undersökning främst av hur hantverksmässig kultur varierar, inte modern, nationell politisk eller ekonomisk sådan.

För att göra en statsvetenskaplig och sociologisk utveckling, så är ju diffusionsförklaring av demokrati bland världens stater numera mycket starkt förankrad i forskning. (Det har också beskrivits i flera inlägg i denna blogg.) Att demokrati skulle växa fram ideosynkratiskt som uppfinning i varje land är inte en vanlig förklaring numera (även om vissa politiker i vårt land kan tala om "svensk" demokrati). Så hänvisningen till språkliga likheter som bakgrundsfaktor är för oss långsökt.

Så icke för Atkinson och Matthew. De anser att språklikheter också kan avspegla normer om egendom och innovation mm. och göra dem trögrörliga i sekler eller rentav årtusenden.

Exempel på språkgruppers influenser skulle kunna vara att upplysningstankars spridning skett mer bland närliggande språkgrupper. Geografiskt närliggande språkgrannar har också mer sannolikt samma religion vilket kan skapa självförstärkande sociala kontakter och band. En stor litteraturöversikt om dessa samband stärker argumentationen.

Underlåtenhet att beakta kulturskillnader leder enligt författarna till dramatik i internationella relationer. Amerikanskt tillbakadragande från Afganistan, Irak och Syrien ledde till de demokratiska institutionernas kollaps och teokratiers upprättande i form av talibaners, despoters och IS-anhängares maktövertagande. Istället förordar författarna modeller för utveckling som fungerat för dessa samhällens närmare kulturella släktingar. Därmed hamnar vi i ett slags civilisationsteori, vilket innebär att vissa samhällsformer passar bättre för vissa (språkligt definierade) kulturer än andra. Statsvetare accepterar nog inte den tanken.

Vad blir slutsatserna? Olika antaganden ger olika slutsatser. Perspektiv som är nya för samhällsvetare kan bidra till nya forskningsidéer. Kanske kan frågan om Galtons problem (se förra inlägget) ge nya idéer om möjligheter till statistiskt kontroll i jämförande politikstudier och tips om analystekniker. Men frågan om riktningar i kausalmodeller mellan olika typer av kultur och ekonomi är nog ändå inte löst.

Marx kan därför vänta med att rotera i sin grav, tror jag.

